

**Patrimoine
littéraire**



**Literair
erfgoed**

**DEN NIEUWEN
SPIEGEL
DER JONGHEYD**

Ferdinandus Loys

1851

Cercle Andries Steven Kring

Ferdinandus Loys (2e moitié du 18e siècle - 2^{de} helft 18^{de} eeuw)

était prieur du monastère de Saint Guillielmus à Noordpeene – was prior van het klooster van de Wilhelmiëten in Noordpeene.

Première édition vers 1772

Réimpressions répétées jusqu'au 19e siècle.

Version numérique de la réimpression de 1851:
2021

Transcription: Gilbert Allemeesch

Numéro 4 de la série "Patrimoine littéraire"

Eerste uitgave omstreeks 1772

Herhaalde herdrukken tot in de 19^{de} eeuw.

Digitale versie van de herdruk van 1851: 2021

Transcriptie: Gilbert Allemeesch

Nummer 4 in de reeks 'Literair erfgoed'

Cercle Andries Steven Kring

DEN NIEUWEN
SPIEGEL

DER JONGHEYD,
OF
GULDEN A. B. C.,

Voor de Leerzuchtige Jongheyd.

Dienende tot stigtige Onderwyzinge, en om in de kleyne
Catholyke Schoolen gebruykt te worden.

In Rym verthoont door den Eerweerden Heer

FERDINANDUS LOYS,

Priester, en in zyn leven PRIOR in het Klooster van
den H. Guillielmus tot PEENE.

Tot GEND, by JUDOCUS BEGYN, aen d'Appelbrugge, in den Engel.

DEN AUTEUR

DE liefde tot de Konst ded' ledigheyd verfoeyen,
Op dat de jonge Jeugd zou wezen onderrigt,
En heeft myn traege Penn' tot 't digten hier doen vloeyen,
Zoo dat in korten tyd dit Boeksken is gestigt;
Nogtans onweerdig ben de schoenen te ontbinden,
Van die zyn hoog vermaerd in Reden-ryke Konst,
Ik my gelyken mag met regt by eenen blinden,
't En waere niet voldaan, had ik het noyt begonst;
Want noyt PARNASSI-BERG en heb ik opgetreden,
De MUZEN altemael, die zyn my onbekend,
En PHOEBUS heeft my niet door zyne wyze reden,
Een ligt vloeyende maet' der Digtstiel ingeprent:
Noyt en hebbe ik geproeft van HELICONS Fonteyne,
Waer uyt dat PEGASUS, met 't slaegen van zyn voet,
Voor eerst doen vloeyen heeft het water klaer en reyne,
Het welk als honig smaekt, als suyker even zoet.
Ik weet wel dat zy kan, door haere wonder kragten,
Verwekken myn gemoed, verligten mynen geest,
Zy kan den simpelen ook geven goed' gedagten,
't Gen' ik in dit kleyn werk van doen had aldermeest.
Het is nu al te laet, om daer van te gaen smaeken,
Die daer van heeft geproeft, de Konste niet benyd,
Een Meester en zal noyt een jong Gezel verzaeken,
Die hier zyn beste doet, uyt liefde en ziel-profyt.

HERT-GRONDIGEN

OPDRAGT,

GEDAEN AEN DEN
KONST-MINNENDEN HEER, D'HEER

NICOLAIS VAN RENYNGHE,

ZONE D'HEER FERDINANDI,

PRINCE

Der wyd-vermaerde en hoog-beroemde Reden-rycke GILDE

VAN DEN

HEYLIGEN VICTOR,

GEZEYD

LANGHOIRS VICTORINNEN.

BINNEN DE STAD VAN POPERINGE, ONDER DEN EER-TITEL:

VICTORES REDDET SPIRITUS,

Alsnu de derde Eeuwe van de Instellinge der zelve GILDE.

Uwe zoetaerdigheyt, uw minzaemheyt van wezen,
Der wederliefde strael, die lang ons hert door-brand,
Uw voegelyk vernuft, van groot en kleyn geprezen,
Waerom gy zyt vermaerd door g'heel het *Persen-Land*,
Heeft myn zwaermoedig hert verlicht en doen verkloeken,
Bevryd van alle vrees, om met ootmoedigheyt,

Onder uw' vleugelen, uw' bystand te verzoeken,
Waer op den vasten grond van myn betrouwen leyd;
Uw Princelyken Staet, uw wyzelyk regieren,
En uw' welsprekendheyd in *Reden-ryke* tael,
En uwe geestigheyd in zeden en manieren,
Wezende 't *OPPER-HOOFD* der *VICTORINNEN-ZAEL*:
Geeft my de stoutigheyd, om uw gemoed te wekken,
Om dezen *Spiegel* nieuw, van goeder hand t'ontfaen,
Waer in de Jongheyd kan aenschouwen hunne vlekken,
Is 't dat zy mag door u in zyne forme staen.
Wat is een *Spiegel* nieuw? dan broos en ligt om breken,
Als hy is onbekleed, en zonder vasten band,
Zal wezen maer bekwaem om in een hoek te steken,
Is 't dat hy missen moet uw' goeden onderstand;
't Is geen Parysche Werk; hy is van kleynder weerden;
't En is geen fyne stof, en is niet schoon bevrogt,
Wanneer dat eenen Prins geweerdigt hem t'aenveerden,
Hy zal gemeynelyk van ander zyn gezogt.
Daer is bekwaeme stof, is 't dat het mag gelukken,
Te wezen wel beschermt door uw' voorzigtigheyd,
Om vier duyst *Spiegelen*, en nog meer uyt te drukken,
Door uw bevel alleen, 't kan zyn in 't werk geleyt;
De ongeschaefde Jeugd, die zal ten allen tyden
Met een dankbaerig hert verheffen uwen *NAEM*,
Ik hoop aen ider-een, die hier geen deugd benyden,
Dat dezen *Spiegel* nieuw zal wezen aengenaem.
Ontfangt hem dan in dank, in 's Heeren Naem gezonden,
Ik bidde dat hy mag door u wel zyn bewaerd,
Bevryd van vlek en nyd, en blyven ongeschonden,
En dat Godt ons te saem van alle kwaeden spaert.

ZEER BEMINDEN ZWAGER,

UL. Ootmoedigsten dienaar
IN CHRISTO.

Fr. FERDINANDUS LOYS.

U ZY TOEWENSCHINGE UYT ZUYVERE EN WAERE AFFECTIE VAN DEN RYM-KONSTIGEN AUTEUR.

Wanneer dat *Jacob* was, door 's Vaders last getreden
Nae *Laban* zynen Oom, om de vraeklistigheden,
Van *Esau* te ontgaen, heeft hy *Morpheus* geest
Naer *Phaebus* ondergang, tot rust geneygt geweest. Gen. Cap.
29. et 28. v. 12.

Alsdan lees' ik dat Godt een Leer' heeft doen vertoonen
Aen *Jacob*, die van d'Aerd' kwam tot aen s' Hemels Troonen,
Langs waer het Engels Heyr afkwam nae 't Aerdsche Dal,
En klimden weder op nae hunnen Opper-Al:
Als ik, Eerweirdig Heer, doorleze uwe Werken,
En ook rypzinniglyk, des zelfs inhoud aenmerken;
Met regt ik zeggen mag, dat dit is eene Leer,
G'lyk eertyds wierd verthoont aen *Jacob* van den Heer.
Want dus gezamenlyk, al d'Heyl'ge Vaders zeggen,
Dat Godt den Heer hier door aen *Jacob* wild' uytleggen,
Hoe dat den Mensch zig zelfs op d' Aerd' versterven moet;
Of daelen door ootmoed, die klimt nae 't eeuwig Goed.
Aldus toont gy aen ons, hoe elk zig moet begeven,
Langs dees' god'lyke Leer, als gy in 't licht komt geven
Den Gulden A. B. C., die g'lyk als sporten zyn,
Langs welk' men daelen moet, eer men nae Gods Aenschyn
Daer nae opklimmen wilt: elk Letter komt te hand'len,
Of sport' van uwe Leer', wat weg den Mensch moet wand'len,
Wat deugd hij oeffenen zal, wat kwaed hy laeten moet,
Hoe hy vleesch, will', begeert, moet treden met den voet.
Dus elk door uwe Leer, kan zig voor oogen stellen,
Wat zonde, wat misdaad, wat kwaed hem leyd ter hellen.
Hier tegen leert gy ook, het goed, de liefd', en deugd,
Of geestig' oeffening aen teer' en jonge Jeugd.
Zoo dat gy dit Hoog-Schrift, den naem, niet zonder reden,
Van eenen SPIEGEL geeft; want ider Mensch zyn zeden,
De straffe van het kwaed, de glorie van den Heer,
Des vleesch verryssenis, aenschouwt t'saem aen dees' Leer',
Als in een Spiegel-Glas, het gen' (soo staet beschreven
Door den Apostel zelfs) als den draed van dit leven,
Door de vreed' *Atropos*, zal afgesneden zyn,
Men dan niet en zal zien, als in den spiegel-schyn;
Maer aenzigt aen aenzigt. Doch met dees' Godes Schriften,
Al is 't dat gy de Jeugd alleen komt te begiften,
Nogtans 't sy Vrouw of Man in Houwelyken Staet,
Hoe dat hy leven moet, vind eenen goeden raed:
Als ook den Ouderdom. Ach! wierd nu eens verrezen
't Verblind, dwaes Heydendom, 't en zoud niet (als voor dezen

S. Ben. in
Reg. Cap.
de Humilitate.

1. Cor. Cap.
13. v. 12.

Van Moyses met veel smaed, die nogtans 't Woord des Heer',
Voor ons geschreven heeft) zeggen: dat deze Leer'
Ons veel voorhoud, nogtans, zonder iet te probeeren:
Want die met ryp gemoed dit Werk wilt diep grondeeren,
Hy ondervinden zal, dat reden niet alleen,
Maer ook 't Heylig Schrift, en Vaders in 't gemeen,
Zyn van dees' *Jacobs Leer*' als de geëgte schraegen,
Die al des sportens kragt, weder en onderdraegen.
Waerom *Red'ryken Heer*, zoo lang dat *Lachesis*
Spint uwen levens-draed, tot voorder onderwys.
Wy door de schagt een Werk van uwen geest afwagten,
Hoe wel gy wilt U zelfs in *Phoebi-Konst* veragten;
Want dit gy vooren stelt in waer' ootmoedigheyd,
En dus met leer' en daed, klimt gy nae d'Eeuwigheyd.

Fr. T. VAN URSEL, R. S. A.
Onder Ken-Spreuk:
B. M. C.

NEEP-DIGT, Tot lof van dit konstig RYM-WERK

Naer dat ik met vermaek, dit Werk hebbe gelezen,
En grond'lyk voorzien; ondankbaer zoud' ik wezen,
Zoo myne Muza niet wat zonge tot den lof
Van soo een weerde stuk, en zoo verheven stof:
Dit zien de Kinders aen, als zynd' hun toegeschreven;
Maer een getuygeniss' der waerheyd moet ik geven,
En zeggen, dat dit Werk, een ongeleerden man,
Kan maeken zede-ryk, de deugd aenwyzen kan.
Dit glas van zyn kristael, word hier gestelt voor oogen,
Een glas dat niemand vleyd: die niet wilt zyn bedrogen,
Ziet dezen Spiegel in: hier zal hy zien de deugd,
In haeren klaeren glans, in haere volle jeugd.
Zoo zyn vernuft begrypt, al wat hier valt te lezen,
Niet zaJ hem vallen voor, 't gen' niet verdiend geprezen,
Als dienstig voor de School, ja dienstig voor de Kerk,
En met een woord gezeyd, vry meer als kinder-werk,
Nog mag ik wel te regt, met lauter waerheyd zeggen,
Dat elk goed keuren zal, en niemand wederleggen;
Die dit Rym-konstig stuk zoo wel geschildert heeft,
Met d'algemeyne stem, is weerdig dat hy leeft.

ANDER NEEP-DIGT

Toegezonden aen den goedgunstigen Lezer.

Die van den weg der Deugd zyt doolend' afgeweken,
Ziet dezen Spiegel in, aenschouwt hier uw gebreken,
En al wat Godt mishaeft: dees opent u de baen,
Om door een goed berouw, den Hemel in te gaen.
Stelt uwe betering niet uyt, zelf tot den morgen,
Zoo gy gerust wilt zyn, en vry van zwaere zorgen:
Misschien zal d'eersten nagt afsnyden 's levens draed,
Waer naer dees' Spiegel u niet komen zal ter baet.
Eer u de spraek begeeft, versmaed 't geschreeaw der raeven;
Zoo gy in vaeren wilt de lang gewenschte haeven:
Verkeert den Cras in Ras, en peyst dat dezen dag,
Hoe klaer hy immers schynt, voor altyd schynen mag.

N. VAN RENYNGHE,
't Betrouwen is op Godt

DEN AUTEUR

AEN DEN GOEDGUNSTIGEN LEZER.

Noyt hebb' ik den naem gelezen
Wie den vinder zoude wezen,
Of wie dat den eersten was,
Konstenaer van Spiegel-Glas.
*Abiolack** wist te maeken,
In de Spiegels wonder zaken,
Waer in menig wys verstand,
Lagen als een Schip op 't zand,
Twee aenzigten in 't beraemen,
Zag men in een Spiegel t'saemen,
't Eene levend', 't ander dood,
Was dat niet een wonder groot?
Galiénus heeft geschreven,
Aen wie men geloof mag geven,

*Spaenschen Edelman.

Hoe dezen *Abiolack*;
Schepen ook in brande stak ,
In het midden van de baeren,
Door zyn Spiegel Konst ervaeren,
Zoo dat niemand zyns gelyk,
Als dan was op 't Aerderyk.
Ptolomeus schryft voor wonder,
Dat in een Spiegel bijzonder,
Een mensch zoo veel hoofden zag,
Als zyn uren op den dag.
Men vind Spiegelen gemeyne,
Overall, zoo groote als kleyne,
Die vertoonen 't hoofd ter aerd,
En de voeten opperwaerd.

Waer in hun de schoonste Vrouwen,
 Leelyk en mismaekt aenschouwen,
 Waer m'in ziet een ezels-hoofd,
 't Gen' mag zeker zyn geloofd.
 Men vind Spiegels die verschoonen,
 En een bly gelaed vertoonen,
 Waer in menschen door den schyn,
 Meerder als in wezen zyn.
 Spiegels nog van wonder dingen,
 Die ik al niet voort wil brengen,
 Als lanteerens de magie,
 Met meer ander spookery'.
 Maer ik wil van Spiegels spreken,
 Waer men in ziet zyn gebreken,
Socrates dees vooren leyd,
 Als hy zyn Discipels zeyd:
 Spiegelt u gy schoon van leden,
 Weest in werken schoon van zeden,
 Zyn uw leden heel mismaekt,
 Schoon en frisch door deugden raekt;
 Spiegels zyn niet om 't pareeren,
 't Hair te krullen en friseeren,
 Maer om in te zien de Wet,
 Die den Heer ons vooren zet.
 In te zien de dood en 't leven,
 En wat ons de dood zal geven,
 Hoe hy, die godvrugtig leeft,
 Geen' kwaed' dood te vreezen heeft;
 Hoe men moet in deugden wand'len,
 Zuyver en regtveerdig hand'len,
 En niet doen tegen 't Gebod
 Van den alderhoogsten Godt.
 Die dit Boekskén zal doorlezen,
 Het zal hem een Spiegel wezen;

Waer in een opgaende kind,
 Zyn bedryf en leering vind.
 Daerom heb ik 't laeten drukken,
 Op dat men zoo veel hoofd-stukken,
 Meer als uren op den dag,
 Tot profyt aenschouwen mag.
 Spiegelt hier in, gy zult leeren,
 Om te komen eens tot eeren,
 Spiegelt wat is kwaed of goed,
 Wat gy doen of laeten moet.
 Hoe gy moet van jongs oppassen,
 Om in deugden op te wassen,
 Geen verkeerde wegen gaen,
 Regt op uwe voeten staen.
 Dogters, Jongmans, Mannen, Vrouwen,
 Mogt dees' Spiegel ook aenschouwen,
 Leest dees' Gulden A. B. C.
 Tot het eynde van de Zee,
 Vind gy in den Spiegel vlekken,
 Mogt nae ander winkels trekken,
 En koopt daer een Spiegel-Glas,
 Dat u beter komt te pas
Momus met zyn onderzaeten,
 Zal wel weten wat te praeten,
 Dat dees' Spiegel kleyn van schyn,
 Zal voor jong en ander zyn.
 Voor gy zult myn Werk benyden,
 Ik moet opentlyk belyden
 Dat het komt uyt klyten aerd,
 Die niet ligt goed' vrugten baerd,
 Is den Digt wat te mispryzen,
 Hy dient maer om t'onderwyzen,
 't Is alleen de Moeders-tael,
 Slegte woorden plomp en kael.

WAERSCHOUWING TOT DE LEERAERS DER JONGE JEUGD.

De genegendhejd, die ik hebbe tot den voortgang der Jonghejd in de Letter-Konst, heeft my op zekere wyze beweegt, om dezen GULDEN A. B. C., den welken noyt voorheen in deze stad gedrukt is geweest, als nu voor de eerste mael alhier te laeten drukken; maer terwyl ik bemerkte, dat de voorgaende drukken van dezen Boek opgesteld zyn volgens de oude spellinge, die tegenwoordig weynig in gebruyk is: zoo is 't dat ik, tot meerder gemak der leergierige Jonghejd, geordeelt hebbe ten uystersten noodzaekelyk te zyn, dezen nieuwen Druk op te stellen volgens de nieuwste en gebruykelyke spellinge, op dat de Jonhejd daer uyt zoude kunnen leeren al het gene nodig is, om de Vlaemsche Taele volmaekt te kennen, en dezelfde Letter-spellinge of Ortographe opregt te kunnen naervolgen, om alzo hun voordeel daer uyt te trekken.

A.

Agten.

Agt dees' Regels die u stieren, Zoo tot Godt als goed' manieren.

1. Den geest des mensch gelijk de aerd',
Al is 't dat zy goed vruchten baerd,
Brenge dikwils distels, doornen voord,
Als zy niet wel geploegt en word.
2. Een voordeel in uw spreken zijt,
Van geestelyken t'allen tijd,
Dat uwe tonge noyt versmaed,
Den weerden geestelyken staet.
3. Tot wat een zaek' dat g'u bereyd,
Doet die met groote zedigheyd.
4. Wanneer dat gy by menschen zijt,
Uw' tonge van veel spreken mijd.
5. In tegen-spreken zijt niet ligt,
In zaeken meest van kleyn gewigt.
6. Spreekt ider mensch liefallig aen,
Die niet mag buyten maete gaen.
7. Bespot ook niemand wie het is,
Of van wat een gesteltenis.
8. Berispt niet zonder onderscheyd,
Maer wel met een ootmoedigheyd,
Eer gy een anders fauten zegt;
Ziet eerst wat u in 't herte legt.
9. Zult met den blyden blyde zijn,
En droevig met die zijn in pijn,
Maekt dat gy zoo het volk behaegt,
Op dat 'er niemand van u klaegt.
10. Voor dat g'u tot het spreken zet,
Stort eerst tot Godt een goed gebed,
Op dat uw' totng niet spreken mag,
't En zy het strekt tot goed gedrag.
11. Beschuldigt niemand zonder nood,
en zonder reden wonder groot.
12. En zegt noyt van u zelve iet,
Maer door u lof en eer geschied;
Roemt niet op uwen wyzen raed,
Op uw' geboort' of grooten staet,
- 't En zy dat g'hebt een goeden vriend,
Aen wie dat zulke reden dient;
En zult dan peyzen met ootmoed,
Dat u den Heer dit zeggen doet.
13. En spreekt noyt met een hittigheyd,
Maer zoetjens uwe reden zeyd.
14. Godvruchtig zijt in alle zaek',
Ja in gezelschap van vermaek,
Gy zult ontvlieden twist en haet,
En woorden van verschillen kwaed.
15. Geeft aen niemand geen bescheed,
't En zy van het gen' gy weet,
't En zy gy daer toe zijt gevraegt,
Of u de reden daer toe jaegt.
16. Als m'u spreekt van godvruchtigheyd,
Luistert toe met ootmoedigheyd,
Als een discipel hoort beleeft,
Aen wie den meester lessen geeft.
17. Wanneer gy lijd tentatiën groot,
Klaegt aen den Biecht-Vader uwen nood,
En uwe krankheyd hem bekend,
En uwe pynen zonder end
Op dat hy u geeft goeden raed,
Tegen de helsche listen kwaed.
18. En zijt noyt uwe kamer moe,
't En zy gy reden hebt daer toe,
En als gy uyt de zelve gaet,
Bid dat den Heer u niet verlaet.
19. En eet nog drinkt ter geener tijd,
't En zy gy Godt gedagtig zijt.
20. Doet alles of Godt waer present,
Zoo word de ziel tot Godt gewend.
21. En maekt noyt uw gehoor bereyd,
Als men kwaed van een ander zeyd,
't En zy het uw' persoon aengaet,
Gy doet u nog niemand kwaed.

22. En doet geen zaek' die u behaegt,
't En zy gy die aen Godt opdraegt,
't En zy gy zegt: o goeden Heer!
Ontfangt dees werken t' uwer eer'.
23. Wanneer uw hert vol vreugden staet,
Lagt niet 't en zy door middel maet,
Dat uwe vreugd zy vol ootmoed,
Die geen schandael aen ander doet.
24. Wilt overdenken t' allen tijd,
Dat gy een anders dienaer zijt;
Peyst dat gy Christus in hun ziet,
Op dat hun lof en eer geschied.
25. Doet alles door gehoorzaamheyd,
Of het u Christus zelve zeyd.
26. Eert aller ure, in aller zaek',
Zult onderzoeken met vermaek,
Wat fouten dat gy hebt gedaen,
Wat zonden in uw' ziele staen,
Berispt u zelve dan van 't kwaed,
Gy dus den weg der deugd ingaet.
27. En peyst noyt op een anders kwaed,
Alle hunne deugden gaede slaet,
Maer peyst op 't gene gy misdoet,
Dees raed, die is u wonder goed.
28. Met grooten iver t' allen tijd,
Om Christus wil verduelig lijd.
29. Wanneer den dag is overbragt,
Peyst wat gy 's morgens hebt gedagt,
Doet dit met groote zorg altijd,
Het zal u dienen tot profijit.
30. Waer med' dat Godt uw geest vervult,
Zorgvuldig die bewaeren zult,
De goed' gepeyzen van gelijk,
Die zult gy stellen in praktijk.
31. Het eenig wezen mogt gy vlien,
Is 't zaeken dat het mag geschien,
Om dat het is voorval van kwaed,
Dat somtijds vol perykels staet.
32. Leest dikwils uwe regels goed,
De welke gy volbrengen moet.
33. Peyst op de wijsheyd van den Heer,
En op de Schepping menig keer.
Dit zal u dienen tot een stof,
Om hem te geven eeuwig lof.
34. Ontlast uw hert in alle zaek,
Neemt maer in Godt alleen vermaek.
35. Bedekt uwe godvruchtigheyd,
En toont noyt wat in 't herte leyd.
36. Zoo gy tot Godt met iver leeft,
Dit niemand oyt te kennen geeft,

't En zy het somtijds wezen moet,
En u den nood dit zeggen doet.
37. En zegt noyt van het eten kwaed,
Al is 't dat 't u niet aen en staet.
38. Weest aen tafel wel gemanierd,
Met d'oogen hier en daer niet zwierd.
39. Overlegt wel in uw gemoed,
Des Heeren Tafel die ons voed,
En wat dat is het Hemelsch Brood,
Waer toe ons Godt zoo dikwils nood,
Uw oogen dan met een ootmoed,
Nae dees heylige Tafel doet,
Bekleed uw ziel met alle deugd,
Op dat gy plaets daer hebben meugt.
40. Voor zeker moet het zijn geloofd,
Dat Christus is ons Opper-Hoofd,
Als gy uw Opper-Hoofd spreekt aen,
Peyst dit moet Christo zijn gedaen.
41. Het gene raekt de zeden aen,
Doet dat voor al mag zijn gedaen.
42. En maekt noyt geen gelykenis,
Wat het van d'een of d'ander is,
Die meer of minder is van staet,
Zulk een gelykenis is kwaed.
43. Wanneer men u berisping doet,
Zult die ontfangen met ootmoed,
Bedankt hem voor de goede leer,
Bid dan voor hem den Opper-Heer.
44. Wanneer een oversten iet zegt,
Of last op uwe schouders legt,
Zijt onderdanig en zwijgt stil,
Peyst dat is heylig zynen wil.
45. In alle zaek curieusheyd vlied,
Dat u niet raekt en agt het niet.
46. Peyst wel op den voorleden dag,
En doet daer van een groot beklag,
Peyst hoe dat is dentijd vergaen,
Zonder veel deugd t' hebben gedaen,
Waer door men van den Hemel wint,
En zijt voortaan zoo niet verblind,
Tegen de dood is geenen schild,
Daerom leeft zoo gy sterven wilt.
47. Als men u iet gebied te doen,
Wilt u daer nae met haesten spoen,
't En zy het waer tegen 't gebod,
Van onzen alderhoogsten Godt.
48. Zijt bly van geest en zoet van spraek,
Doet uwe werken met vermaek.
49. Stiert uwe ziel, en bly gemoed,
Tot Godt door liefd' in overvloed,

Ter aller uren van den dag,
 Op dat uw hert verzoeten mag.
 50. Om kleeren nog om eten vraegt,
 't En zy den nood u daer toe draegt.
 51. Zijt in ootmoedigheden groot,
 Ook om te lyden tot 'er dood.
 52. Verwekt uw' ziel tot alle deugd,
 Die aen den Heer behaegen meugt,
 En wat gy peyst en wat gy doet,
 Draegt alles op aen Jesus zoet.
 53. Aen ander toont een bly aenschijn,
 Maer zult streng op uw zelve zijn.
 54. Op heylig-dagen let voortaan,
 Wat deugd dat zy hebben gedaen,
 Die nu van Godt met zaligheyt,
 Bekroond zijn inder eeuwigheyt.
 55. Zorgt altijd voor gy slaepen gaet,
 Of uw conscientie effen staet.
 56. Wanneer gy 's morgens vroeg opstaet,
 Eer gy uut uw slaep kamer gaet,
 Aenmerkt des werelds ydelheyt,
 Die menig Mensch ter hellen leyd,
 Van waer dat gy gekomen zijt,
 Waer in vergaen zult met 'er tijd,
 Dit zal u wezen een vermaan,
 Om wel uw Heer en God t'ontfaen.
 57. Als gy in groote gramschap zijt,
 Gy moet verwagten weynig tijd,
 Van te berispen met 'er daed,
 Dat gy niet buyten regel gaet.
 58. Om de volmaektheyd van de deugd,
 Werkt zoo veel als gy kont en meugt.
 59. Print 's Heerens vrees in uw gemoed,
 Want hy de ziele leven doet.
 60. Aenziet hoe dat de weireld gaet,
 Dat niet blijft vast in eenen staet,
 Daer 't al vergaet en henen vlied,
 Maer Godt den Heer verandert niet.
 61. Kiest een Biegt-Vader streng en wijs,
 En volgt in alles zijn advys.
 62. Als gy u maekt tot Godt bereyd,
 Bid om zyne bermhertigheyt,
 En met een herte goedertier,
 Een gaeve vraegt particulier.
 63. Verkiest Joseph voor uw Patroon,
 Want hy vermag veel by Gods Troon.
 64. Zijt gy in pynen of droefheyt,
 Verlaet noyt de godvrugtigheyt,
 Weerstaet den duyvel in 't begin,
 Die ons blaest duyst gepezen in,

Schept eenen geest en nieuwen moed,
 En veel meer als te vooren doet,
 En gy zult zien van stonden aen,
 Dat u den Heere by zal staen.
 65. En spreekt van uw' tentatiën niet,
 Van kwaede fouten en verdriet,
 Op dat dit noodeloos beklag,
 Tot naedeel u niet dienen mag.
 66. Peyst dat den mensch maer een ziel heeft,
 Geduerig voor den sterfdag beeft,
 En dat gy maer eens sterven zult,
 Als wezen zal den tijd vervult,
 Peyst dat uw leven is zeer kort,
 Het gen' zoo lang bestorven word,
 En dat 'er maar een Hemel is,
 Een hel voor eeuwig duysternis:
 Zoo dit wel in uw zinnen staet,
 't Zal u bevryden van veel kwaed.
 67. Dat uw wensch is Godt te zien,
 Uw vreeze van niet te geschien,
 Uw droefheyt, dat gy hem niet ziet,
 Uw blijdschap, die de ziel toebied,
 Dat zy hem eens genieten zal,
 Wanneer gy scheyd uut 't aerdsche dal.
 68. Zijt genegen niet tot slaepen,
 En om volle rust te raepen,
 Want die veel by dage slaept,
 Sometijds groote ziekten raept.
 69. Snoert uw tong ten allen tyden,
 Wilt u van veel spreken myden,
 Die zwygen en hooren kan,
 Passeert voor een eerlijk man.
 70. Ziet gy iemands kwaed' manieren,
 Laet dezen alleene zwieren;
 't Is ook reden men verlaet,
 't Geen is aengenaem en kwaed.
 71. Die u mind, wilt hem beminnen,
 En vriendschap met vrienden winnen,
 En zegt noyt van iemand iet,
 Waer door hem oneer geschied.
 72. Zijt niet haestig in 't belooven,
 En zoekt niemand te verdooven,
 Zegt de daed van ander goed,
 Maer niet wat gy zelve doet.
 73. En tracht niemand te verdrukken,
 In geluk vreest ongelukken,
 Wenscht noyt nae een anders dood,
 Om Profijt en baete groot.
 74. Geeft den armen kleyne gaeven,
 Wilt dees in uw herte graeven,

En met dankbaerheid aenveerd,
Of het waer duyst ponden weerd.
75. Hebt gy by u geen trezooren,
Peyst dat gy zigt naekt gebooren,
Lijd uw' aermoed' met geduld,
's Hemels loon ontfangen zult.
76. Gy moet noyt een ander geven,
't Geen u noodig is tot 't leven,
Den armen met haesten geeft,
Gy dobbel gewonnen heeft.
77. Die met woorden zoet beproeven,
Om een ander te bedroeven,
Bouwen op een kwaeden grond,
't Hert moet wezen als den mond.
78. Gy mogt noyt de daed bedryven,
Dat m'een ander zoud' bekynen,
Leelijk is 't dat men verbied,
't Geen men in zyn eygen ziet.
79. Maekt geen twisten nog geschillen,
Want zy doen de liefde stillen,
De eendragt de liefde voed,
En geeft vreugd in het gemoed.
80. Als gy twijffelt zult niet spreken,
Waer door gy kont vriendschap breken,
En het waere slegt bescheed,
Als gy niet de waerheyd weet.
81. Houd met luttel u te vreden,
Verfoeyt d'overvloedigheden,
't Schip is beter op de ree,
Als in 't midden van de zee.
82. 't Gen' mishaeft uw' med'gezellen,
Dit aen niemand moet vertellen,
't En zy het is een misdaed,
Dat verr' buyten streke gaet.
83. Van Waerzeggers zulke lieden,
Vraegt noyt wat u zal geschieden,
Godt den Opper-Heer van al,
Weet wat u gebeuren zal.
84. Iemands iver onderzoeken,
En voorgaenden twist vervloeken,
Dat is teeken van een man,
Die niet ligt vergeven kan.
85. Die zig loofd of zal mispryzen,
Zal men agten een onwyzen,
En die klappen imand doof
Zal men geven geen geloof.
86. Hebt gy eene kwael verholen,
Die moet stille zyn bevolen,
Aen een eerbaer medecijn,
Zoo gy wilt genezen zyn.

Hy die zondigt door het drinken,
Zuypen zonder agterdenken,
Die te zeer den buyk opvuld,
't Is alleen zyn eygen schuld.
88. Draegt wel zorg voor uwe ziele,
Want wie weet of het gevele,
Dat gy zorgen zoud te laet,
Want ons tijd als rook vergaet.
89. Neemt geen agt op valsche droomen,
Die by nagt u overkomen,
Droomen is maer ydel schijn,
Raer als den droom waer zal zyn.
90. Zoo gy komen wilt tot eeren,
Doet uw best om wel te leeren,
Anders naekt het ongemak,
Of misschien den bedel-zak.
91. 't Agterklappen zult gy vlieden,
Want het mag geenzins geschieden,
Daer is niet zoo wonder teer,
Als berooven imands eer.
92. Met verdueligheyd verdraegen,
De regt wel verdiende plaegen,
Hy die kwaede werken doet,
Zelfs den regter wezen moet.
93. Eert uw' ouders, een lang leven,
Beloft u den Heer te geven,
Staet hun by in allen nood,
Zult hebben verdiensten groot.
94. Leert geduerig goed' manieren,
Leert niet traeg zyn als de mieren,
Zijt gy rijk uw lichaem voed,
Als den gierigen niet doet.
95. Zoekt de winst in uwen handel,
Maer gaet regt in uwen wandel,
En tragt nae een goeden vriend,
Die u van zyn bystand dient.
96. Zoo gy leven wilt in rusten,
Verfoeyt Venus met haer lusten,
En doet geene overdaed,
Want zy is haer mede-maet.
97. d'Oude lieden zult gy eeren,
Of zy tot hun kindsheyd keeren;
Leert een konst van winst of baet,
Voor uw jongen tijd vergaet.
98. Leert, onthoud, zonder vergeten,
Zijt beschaemt van niet te weten,
Leert dat in den ouden dag,
U te passe komen mag.
99. Die geveynsd zyn en stil zwygen,
Zult van hun een afkeer krygen,

Van een vriend die u bedriegt,
Of wel schaedelijk beligt.
100. Komt het goed van u te vlugten,
Gy en moet daarom niet zugten,
De Fortuyn is ongelijk,
Heden arm, en morgen rijk.

Agterklappen.

Agterklap is zeggen blaeme,
Van een anders eer en faeme,
Als men agter ruggen iet zeyd,
't Gen' verholen is verspreyd.
Of men niet de waerheyd mindert,
Niemand's eer mag zyn gehindert,
Mogt het goed noyt doen verstaen,
Door kwaed' meyninge gedaen.
Mogt uw Naesten noyt aenraeken,
En opleggen valsche zaeken,
En door listen zwygen 't goed,
't Gen' uw even-mensche doet,
Agterklap zyn groote zonden,
Als de zaeken zyn bevonden,
Te wezen van groot gewigt,
En ter weireld niet zoo ligt,
Ach! men vind zoo vele lieden,
Die niet geern en bespieden,
Hoe een ander mensche leeft,
En zelfs duyzend fauten heeft.
Al die geerne oordeel stryken,
En het wit met zwart gelyken,
Man en eerlyke Vrouw,
Doen passeeren voor ontrouw:
Regtsgeleerde, Advocaeten,
Voor ezels en ydel vaten,
Dogters is de deugd befaamd,
Die men slibber-dillen naemd.
Religieusen goede zielen,
Zal men stellen by de fielen,
En een deugdig Edelman
Bij die meer als anders kan.
Is 'er imand ryk bedegen,
Godt weet waer hy 't heeft gekregen,
Kleyne dieven hangt men op,
Groote vallen door het strop.
Niemand en gaet agter straeten,
Of moet van zyn pluymen laeten,

ô Tongen vermaledyd!
Die zoo ligt in 't klappen zyt.
Men kan dieven beter lyden,
Die stelen van alle zyden,
Kleeren, alderhande goed,
Dan men agterklappers doet.
Het goed kan men in zyn leven
Ligtelyk nog weder geven,
Maer imands gestolen eer,
Kwalyk of wel nimmermeer.
Agterklappers zyn doodslagen,
Den mensch is nae 't graf gedraegen,
Die is van zyn eer ontbloot,
Die is voor de weireld dood.
De tong is om Godt te loven,
Den Opper-Heer van hier boven,
Die een anders eere schend,
Heeft een tong van een serpent.
Heeft het serpent niet bedrogen,
Wanneer als het heeft gelogen,
Was 't niet de serpensche tong,
Die den duyvel zelve dwong?
Agterklap, zyt niet verbolgen,
Is den duyvel zelfs naevolgen,
Agterklappers tonge deirt,
Veel meer als een vinnig zweird.
Wilt gy geenen lof uyt spreken,
En vertelt ook geen gebreken,
Eer gy zegt van ander kwaed,
Peyst eerst op uw eygen staet.
Hoort Salomons woorden schoone,
Vreest den Heere mynen Zoone,
Van de agterklappers vlied,
Anderzins naekt uw verdriet.

Agterhouden.

Agterhouden 't zy wat zaeken,
Die u geenzins aen en raeken,
Is een teeken wonder kwaed,
Dat uw zin tot stelen staet.
Als uw' Ouders u gebieden, iet te draegen aen
de lieden,
't Zy gebak, of eenig fruyt,
Noyt mogt gy iet nemen uyt.
Voor wie dat gy iet zult draegen,
Wagt u van daer aen te knaegen,
Weet dat men in zulk geval,
Precies alles tellen zal.

Aelmoessen.

Zult geirne de arme draegen,
Die voor uwe deure klaegen,
En die vraegen in den nood,
Alleen om een stuksken brood;
Zegt niet Godt wilt u bewaeren,
Zonder Moeder t' openbaeren,
En spreekt hun niet kwalyk aen,
Peyst ook om uw brood te gaen.
Wie den armen milde geven,
Godt die is hun toegedreven,
Noyt en mindert hy zyn goed,
Die vele aelmoessen doet.
't Zyn de woorden van den Heere,
Die ons geven deze leere,
Wie de zelve niet geloofd,
Is van 't waer geloof beroofd.

Aenbidden.

Voor alle werken aenbid Godt,
En volgt zyn wet en zyn gebod,
Vraegt zynen bystand, op dat gy
Hem dienen mogt met herten bly,
Op dat gy van uw jonge jeugd,
Heel mogt opgroeeyen in de deugd.

Aengenaem.

Tragt aengenaem te zyn aen Godt en alle menschen,
Gy kont niet meer op aerd' nog in de Hemel wenschen.
Wie Godt is aengenaem, die bezit alle goed,
Mishaegt hy aen den mensch, dit luttel agten moet.

Aenlokken.

Laet u nimmermeer aenlokken,
Door den lust van lekker brokken:
Door het vleyen van een vrouw,
Die u gansch bederven zou;
Vlied de plaetsen en de huizen,
Daer ze 't burseken uytpluizen,
Daer ze geven kwaeden raed,
En u pryzen boven maet.
Daer ze leeren tot hun brengen,
Wyn en Bier, en ander dingen,

Eyers, Boter, Vleesch en Blom,
Waer med' ge zyt wellekom.
Die u zulkx voor oogen leggen,
Gy moet hun dees reden zeggen,
Wilt ge dogter, man of vrouw,
My dan brengen tot ontrouw?

Aenroepen.

Aenroept uw Heer en Godt in nood en zwaere ellenden,
Roept met een reyn gemoed, hy zal u bystand zenden,
En noyt verlaeten zal, die hem niet en verlaet,
Bid om dat zalig is tot uwer ziele baet.

Aenzigt.

't Aenzigt moet zyn zoet van wezen,
Schoon gewasschen, net en klaer,
Of het eenen Spiegel waer:
Want uyt 't aenzigt is te lezen,
Van wat aert dat is een kind,
't Geen' men zomigde andere vind.

Aenspreken.

Als gy eenig mensch spreekt aen,
Dit moet met beleefdheyd gaen,
Met de slinker hand den hoed,
Half tot uwe borst afdoet,
Niet met d'handen beyd' te gaer,
Dit zal wezen zoo eerbaer.
Noyt hem op uw' schouders leyd,
Want 't is een oneerbaerheyd,
Op uw rug, voor uw aenzigt,
Zulks doen kinders ongerigt.
By wat menschen gy zult staen,
Ziet niet sterk in 't aenzigt aen,
Nog en ziet niet aen een kant,
Of van zyden nae het land.
Want dit is een teeken kwaed,
Dat 'er iet niet wel en gaet,
Met uw' oogen zedig ziet,
Zult die ommedraeyen niet.
Zult niet trekken aen uw neus,
d'Handen steken in uw beurs,
Nog uw schouders trekken op,
Of wel schudden uwen kop.
Zonder nood, nog hoest, nog zuygt,
Nog uw lichaem krom en buygt

Nog uw hoofd krouwt, nog uw nek,
Zulks doen is een groot gebrek;
En als imand u iet vraegt,
Of 't u wel, of niet behaegt,
Schudden moogt gy niet uw hoofd,
Als een van zijn tong' berooft.
Nog met teekens wyzen aen,
Doe gy schijnt hem te verstaen,
Door een oud man 't mag geschien,
Maer niet van de jonge lien.

Aerde.

Kind de aerde moet u leeren,
Dat gy zult in aerd' verkeerem,
Die uyt aerde 't wezen nam,
Zal weêr gaen van waer hy kwam.
Daerom wilt u niet groot agten,
Naermaels, kent men geen geslachten,
Zyt gy ryk, of groot of kleyn,
Aerd' is onzer stof gemeyn.

Aessem.

Kinderen die hun geneeren
In de suikerbakkery,
Lekkersbeks die eten geeren
Alderhande lekkerny.
Die niet doen als suyker knaegen,
Niet eten als zoetigheid,
zullen zwarte tanden draegen,
En jong zyn in 't graf geleyd.
Hunnen aessem zal haest stinken,
Ider zal hem laeten staen,
Niemand en zal met hem drinken,
Nog veel min te bedde gaen:
Daerom wilt het suyker haeten,
Volgt dees les en goeden raad,
Want als stinkende privaeten,
Vlugt men eenen aessem kwaed.

Afblyven van de Schoole.

Kinders, die van school afblyven,
En elders hun tyd verdryven,
die hun ouders doen verstaen,
Dat zy neerstig schoole gaen.
Die hun meesters ook bedriegen,
En gedrukte leugens liegen,

En die loopen vagebond,
Vrugteloos heel straeten rond.
Men moet die slaen in de tanden,
En de billen fraey verbanden,
Doen belooven op weêr straf,
Van noyt meer te blyven af.

Afdaelen.

Kind zoo gy komt af te daelen,
Of wel door uw Ouders dwaelen,
Of door oorlogs zwaeren druk,
Of door bitter ongeluk.
Zegt noyt waer zulks niet bedreven,
Ik zou ryk en weeldig leven,
Bid maer om uw zaligheid,
's Weirelds pragt is ydelheid.

Afgunstig.

Eens anders welvaerd noyt benijd
Waer u staeg in geluk verblijd,
Al is 't dat uwen mede-maet,
Schoonder als gy in kleeren gaet:
Geen klagten aen uw ouders geeft,
Waerom hy meer als ander heeft,
Die u in 't minst niet is gelijk,
En op de helft in goed zoo rijk,
Houd u te vrede en zwijgt stil,
Met te gaen na uw Ouders wil.

Afkomste.

Van een Moeder, van een Vader,
Komen wy voort allegader,
Waerom draegt elk niet den rom,
Van gelyken Edeldom?
De geslachten die vermind'ren
Door kwaed' ouders, booze kind'ren,
Daer is maer de deugd die kan
Maeken een goed Edelman.

Aflopen.

Aflopen in verrelanden,
Tegen d'ouders wille enraed,
Brengh menig jong kind in schanden,
En verwerft der heeren haet,

Wilt die kwanten niet gelooven,
 Die u zoetjes vallen aen,
 En met listen u verdooven,
 Om uyt vaders huys te gaen.
 't Brood en vind men niet gebakken,
 Nog de tafel op het veld,
 Om te eten met gemakken,
 Voor den neus met spys gestelt:
 Nog de beddens om te slaepen,
 Lynwaed, kleeren, koussen, schoen,
 Luyzen zult ge eer beraepen,
 Die het hoofd half rotten doen.
 Leert aen den verlooren zoone,
 Hij zal u maeken confuys,
 Het is een exempel schoone,
 Als hy weder keert nae huys;
 Maer dat hy heeft moeten eten
 Met de verkens uyt den bak
 Waer door ge ligt kunt afmeten
 Zyn verdriet en ongemak.

Afvallen.

Die niet klimt zal niet afvallen,
 Kinderen door dertel mallen,
 Al om in, en al om op,
 Breken ligt hals, been of kop.
 Dit zyn schansers en trippetten,
 Die het op een pluymen zetten,
 Die als vossen verr' en naer,
 Rooven, stelen hier en daer,
 Dit zyn blauw-beks, note-kraekers,
 Haege-brekers, gate-maekers,
 Afplukkers van ryp en groen,
 Die maer peyzen kwaed te doen.
 Die ten boeren elders loopen,
 Om fruyt zonder geld te koopen,
 Schenders van al dat zy zien,
 Takke-brekers bovendien.
 Die op alle boomen klimmen,
 Die zullen door 't water zwemmen,
 Om een appel twee of dry,
 Dit is groote fieltery.
 Die alzo van jongs beginnen,
 Dees voorwaer hun koorde spinnen,
 Zy beloven voor geluk,
 Aen hun ouders grooten druk.
 Die de jonge dieven vinden,
 Moeten aen een boom hun binden,
 Aen een stak of aen een bank,
 Vier-en twintig uren lang,

En daer met een straffe roede,
 Hun afgispn tot den bloede,
 Tot zy roepen menig keer,
 Ik en zal geen kwaed doen meer.

Almagtig is den Heer, En niemand anders meer.

d'Almogendheyd bestaet in 't scheppen en te maeken
 Van niet, en door zyn' wil te niet doen alle zaeken,
 De magt der Engelen, en van het Hemels Hof,
 Die inder eeuwigheyd zingen hun Scheppers lof,
 En al des menschens magt, en kan nog niet een mierken,
 Een worm, een blad, een hayr scheppen, nog 't minste
 dierken:
 Godt in een oogenblik, zonder hulpe of raed,
 Scheppen duyst weirelds nieuw, 't gen' in zyn wil bestaet.

Arbeyden.

Den mensch en is niet geschaepen,
 Om na zyn wensch zyn' lust te raepen,
 Maer is, zoo den Heer ons zeyd,
 Geboren tot den arbeyd.
 Om te werken, om te slaeven,
 Om te spitten, om te graeven;
 Daer moet arbeyd zyn gedaen,
 Of de weireld zou vergaen.
 Ider in verscheyde zaeken,
 Die den stand des weirelds raeken,
 Zoo wel door den geest als 't lyf,
 Ider-een in zyn bedryf;
 Kinders die den leegaerd scheeren,
 Zeer haest Vaertjens goed verteeren,
 En wat komt 'er dan daer naer,
 Ziet dien goeden bedelaer;
 Ziet de mager vlugge loopen;
 Hy heeft goed gehad by hoopen,
 't Is al zoetjens weg gerogt,
 Want hy 't werken niet en zagt,
 Ziet hem loopen agter lande,
 Tot zyn vriendens groote schande,
 En nu lyden hongers nood,
 Half den buyk vol droogen brood.

Arme lieden bystaen.

Die peyst op zyne leste dagen,
 Dat hy niet met hem zal draegen,
 Dat hy scheyde moet van hier,
 Even als een naekte dier.

Kan hy zyn zoo dwaes van zinnen,
 Van het goed zoo te beminnen,
 Dat hy geen ten Hemel zend,
 Om aldaer te zyn bekend?
 'T geld en 't goed dat hy moet laeten,
 Wie zal het komen te baeten?
 Kinders, dieven, of een vriend,
 Dat tot hun verderf maer dient.
 Godt den Heer zend voor uw deuren
 Arme lieden die al treuren,
 Vraegen bystand in hun nood,
 Alwaer 't maer een stuksken brood.
 Dat gy geeft aen d'arme lieden,
 'T is Gods wil en zyn gebieden,
 En dees gift ten Hemel gaet,
 Die hier naer de ziele baet.
 Godt heeft u een schrift gegeven,
 Van te vinden naer dit leven,
 'T gen' gy aen de arme doet,
 Dit op Godt verhaelen moet.

Arglistigheyd.

Kinders mind d'eenvoudigheyd,
 En verfoeyt d'arglistigheyd,
 Aen een mensch die leelijk staet,
 Als hy goed zegt, en meynt kwaed;
 Maer een kind zoekt d'helsche pijn,
 Als mond en hert niet een en zijn.

Asschen.

Mensch die maer peyst op wellusten,
 Om te eten, drinken, rusten,
 Die noyt peyst op ander zaek,
 Als om tydelyk vermaek.
 Peyst wat gy treed met de voeten,
 Dit zal uwen lust verzoeten,
 Peyst dat gy nae 't leven raekt,
 Waer af dat gy zyt gemaekt.
 Peyst dat men in korte dagen
 Uw lyf zal ter aerde dragen,
 Daerom peyst ten allen tyd,
 Dat gy stof en asschen zyt.
 Dat uw ziel moet voor Godts Oordeel,
 Daer geschieden zal geen voordeel,
 Van het vonnis dat Godt strykt,
 Daer kan niet zyn afgewykt;
 Daer zal den duyvel der hellen,
 Uw zonden voor oogen stellen,

En zoeken in d'helsche pyn,
 Eeuwig zoud' veroordeeld zyn.
 Al uw goud en zilver schyven
 Zullen moeten agter blyven,
 Aen uw erfgenaemen al,
 Niemand op u peyzen zal.
 Huyzen, hoven en juweelen,
 Zullen ze met blydschap deelen,
 Stroyt met asschen uwen geest,
 Ende Gods Geboden vreest.
 Peyst waer dat ze zyn gevaeren,
 Van over vyf duyzend jaeren,
 De dood heeft hun al ontzielt,
 En heeft kleyn en groot vernield.
 Het en kan niet vele baeten,
 Dat ik uytleg al de staeten,
 Groot verheven, arm en ryk,
 Naer de dood 't is al gelyk.
 Niet een mensch zal konnen toonen
 D'hoofden die hier droegen kroonen,
 Van een Prins, of van een Graef,
 Ook van bedelaer of slaef.
 Van die was mismaeckt van wezen,
 Of in schoonheyd uytgelezen,
 Peyst dan mensch ten allen tyd,
 Dat gy stof en asschen zyt.

Avond.

Voor ge zult gaen ruste raepen,
 En bereyden u tot slaepen,
 Uwen Godt gebenedyd,
 Dat gy nog in 't leven zyt.
 Hem bedanken van zyn daeden,
 Van zyn mildheyd, goede raeden,
 Want de tyden en ons lot,
 Rusten in den naem van Godt.
 Ieder ure en oogenblikken,
 Kan ons ziel uyt lichaem wyken,
 Daer en is ter weireld niet,
 Dat zonder zyn wil geschied.
 We verdienen duyzend plaegen,
 Die Gods goedheyd wilt verdraegen,
 Als een dodelyke zond,
 Heeft ons edel ziel doorwond.
 Zonder zyn bermhertigheden,
 Zouden wy voor d'eeuwigheden,
 In het vuer en helsche pyn,
 Rechtveirdig bevoordeeld zyn:
 Hebben wy van daeg gevallen,
 't zy door krankheyd, dertel mallen,

'T zy door werk, gepeys of woord,
 Hebben wy ons Godt verstoort;
 We moeten berouw verwekken,
 Eer wy tot de ruste trekken,
 Bidden om vergiffenis,
 'T gen' der zielen ruste is.
 En voorstellen een goed leven,
 Bidt dat Godt zyn hulp wilt geven,
 Want veel menschen slaepen gaen,
 Die men niet meer op ziet staen.
 'T gen' men ziet aen ander lieden,
 Dat kan ook aen ons geschieden,
 Daerom eer ge slaepen gaet,
 Tracht te zyn in goeden staet.

Advyzen.

Vraegt advyzen aen den wyzen,
 Aen den ouder, aen den gryzen,
 Aen uw' ouders in wat daed,
 Doet niet zonder voorberaed:
 En steund niet op eygen kragten,
 Op uw oordeel en gedachten,
 Ge zult voortgaen wyzelyk,
 En hier in zyn pryzelyk.

B.

REFEREYNEN VAN DE HEYLIGE MAEGD EN MARTELAERESSE BARBARA.

Komt Christelyke Schaer, wilt heden wel aenmerken,
 Een zeer bekwaeme les, het leven en de werken
 Der Maget Barbara, die van haer eerste jeugd,
 Heeft met ootmoedigheyd gevolgt den weg der deugd,
 Dees Bruyd heeft naementlyk dry gangen ingetreden,
 Die ik uytleggen zal door myn gedigte reden,
 Voor eerst is zy gegaen van uyt haer Vaders huys,
 Op eenen toren hoog, haer aengenaemste kluys.
 Ten tweeden is geleyd van dezen hoogen toren,
 Tot haere vonnis-plaets, den vreedden regter vooren,
 Van wie zy was, eylaes! veroordeelt tot 'er dood,
 'T gen' was haer Vaders wensch, en 't gen' dat hy gebood:
 Van dezen regter-stoel. Ten derden zyn haer gangen,
 Nae 't Hemels Paradys, alwaer zy wierd ontvangen,
 Zeer glorieuzelyk, genietende voor loon,
 Van Christus zelfs bereyd, de maegdelyke Kroon;
 Om haere zuiverheyd was zy om hoog gesloten,
 Voor Christus waer Geloof, heeft zy haer bloed vergoten,
 Om haere heyligheyd in 't Hemelryk verblyd;
 Vierd en eert Barbara, al die ter weireld zyt.

1. Barbara was een Maegd in schoonheyd uytgelezen,
 Haer Vader heeft gewilt, dat zy bewaerd zoud' wezen,
 Tot zy bekomen zoud' de jaren en de tyd,
 Om aen een edel Prins te worden toegewyd.

Kwalyk was Barbara in den toren verborgen,
Of voor haer zaligheyd heeft beginnen te zorgen,
Aen Godt belovende voor eeuwig zuyverheyd,
Verfoeyt d'Afgoden, en al 's weirelds ydelheyd.
Leert Maegden, leert aen haer niet uyt den huize loopen,
Waer door gy draegt den glans van uwe eer te koopen,
Leert met ootmoedigheyd stil in uw kabinet,
Of bezig zyn in 't werk, of wel in het gebed.
Barbara was een Maegd, die met lichaem en zinnen,
Geen ander opzigt had, als Christus te beminnen,
Om zoo volmaekt te zyn, de ziel van deugden ryk,
Een weirelds Bruydegom niet agtende als slyk.
Wanneer *Dioscorus*, haer Vader dit aenhoorde,
Tegen de waere wet zig ongevoelig stoorde,
Zynde vol raezerny, en berstende van spyt,
Vierd en eerd Barbara, al die ter weireld zyt.

2. In deze raezerny, heeft hy haer zonder schromen,
Gegeven menig slag, en by het hair genomen,
Geleyd voor den tyran, met naeme *Marciaen*,
Die deze tere Maegd dede duyst kruyssens aen.
En dreygde meer en meer met pynen alderhande,
'T en waer zy wilde doen de Goden offerande,
Zy spotte met den beul, en zeyd met kloeken moed,
'K zal eeren mynen Godt, die alles leven doet.
Doch wat een vreedheyd groot! oud zynde maer twaelf jaeren,
Myn ziel die schud en beefd, dees daed hier t'openbaeren,
Men heeft haer afgerukt de borsten, wat een pyn!
Ter weireld geen torment en kan 'er meerder zyn.
'T was daer med' niet voldaan, men heeft het zweird doen scherpen,
Om 't hoofd van deze Maegd, voor haer voeten te werpen,
Wie zal scherp-regter zyn? 't is den Vader voorwaer,
Die haer het hoofd afslaet, als eenen moordenaer.
O Vader! 'k zeg tyran, bloedgierig, ongenadig.
Hoe doet gy zulk een leet, uw eygen vleesch moorddaedig?
Dees schroomelyke daed zal roepen uyt verwyte,
Vierd en eerd Barbara, al die ter weireld zyt.

3. Dit is een schouwtooneel voor eeuwig te beklagen,
Leert hier als Barbara, standvastiglyk verdraegen,
Die, eer zy zweek voor 't zweird, haers Vaders niet en zeyd,
Maer roepende tot Godt, om zyn bermhertigheyd;
Zeggende: goeden Heer, wilt uwe Dienstmaegd ontfermen,
En die my roepen aen, in dit leven beschermen.
Vergeet, ô Heer! vergeet des menschens zonden al,
Wanneer dat alle vleesch voor u verschynen zal.
Dan hoorde men dees stem van uyt den Hemel boven,
Het gen' gy hebt gevraegt, dit wil ik u beloven,
Zoo is dees edel Maegd gegaen in 's Hemels Hof,
Daer zy voor eeuwiglyk geeft haeren Schepper lof.
De wonderbaere magt, van Godt aen haer gegeven,
Heeft menig mensch in nood, geholpen in dit leven,

De mirakels geschied, die zyn getuygen groot,
Dat zy is Patrooners tegen d'haestige dood.
Prins, *Barbarissche Heyr*, Rym-Konstenaers in eeren,
Wilt zoo lang als gy leeft Barbara's lof vermeeren,
Die vast aen u beloft, bystand te doen altijd,
Vierd en eerd Barbara, al die ter weireld zyt.

ANDER REFEREYN

VAN DE H. MAEGD EN MARTELAERESSE

BARBARA

1. Godt heeft een wonder magt aen veel Heyl'gen gegeven,
Om den mensch by te staen in dit ellendig leven,
In ziekten, in verdriet, in droefheyd, pynen groot,
In 't gen' zy hebben zelfs geleden voor hun dood.
Laurentius die is gebraeden op den rooster,
Voor al die zyn verbrand, is hy een waeren trooster;
Rochus, een heylig man, was met de pest belaen,
Die hebben deze ziekte, is hy hun toegedaen.
Job, die gekwolen was met alderhande zeeren,
Vraegt aen hem zyne hulp, hy zal dees kwael afkeeren.
Men sneed Barbara af de borsten, wat een pyn!
Zy is der vrouwen-troost, die daer med' treurig zyn;
Maer niet alleen dees kwael kan Barbara genezen,
Zy zal in allen nood den mensch behulpzaam wezen,
In allen tegenspoed, perykels, ongeval,
Die met ootmoedigheid haer hulp verzoeken zal.
Zy is een Patrooners in 't leven vol ellenden,
Een bystand in de dood, voor die hun tot haer wenden,
In den uystersten dag, zy zal ons voorenstaen,
Heilige Barbara, hoort doch uw' dienaers aen.

2. Zoo lange dat den mensch doorloopt des weirelds wegen,
Veel ongemak en ramp komt hem geduerig tegen.
Waer van *Job* den Propheet getuygenisse geeft,
Vol van ellendigheid den mensch op aerde leeft.
Zegt wie geboren is, die zynen roem kan draegen,
Dat hy in geene zaek, en heeft eenig mishagen;
Elk heeft zyn ongemak, zyn kruys, 't zy kleyn of groot,
Al is 't dat hy niet geeft te kennen zynen nood.
Daerom hebben van doen in verdriet, tegenstryden,
Eene beschermers, goed om in nood te bevryden,
Om van ellendige rampspoeden, grooten druk,
Van 's weirelds erffenis, droefheyd en ongeluk.
Zoo wie tot Barbara zal storten zyn gebeden,
Zy zal in allen nood hem komen by getreden,
Zoo *Damascenus* zegt, die haer zyn ziekte klaegt,
Verkrygen zal van haer het gene dat hy vraegt.

Zoo dan, wie dat gy zyt, jong, oud, mannen en vrouwen,
Die zyt vol zwaerigheyd, laet noyt den moed verflauwen,
Zy is den weg van troost, voor die hem in wilt gaen,
Heylige Barbara, hoort doch uw dienaers aen.

3. Al is 't dat helsch serpent ons welvaerd komt te haeten,
Barbara en zal ons in den nood niet verlaeten,
In wat perykelen, te water en te land,
Zoo wie haer hulp aenroept, zal krygen haer bystand;
Een koopman haer devot, passeerende zyn wegen,
Van moordenaeren wierd het hoofd van 't lyf geslegen;
Maer wat een wonder zaek, 't hoofd roept in zwaer ellend,
Om biegten, en ziet Godt terstond een Priester zend,
Die voegde 't hoofd aen 't lyf, dat biegte regt en spoedig,
En naer 't lichaem ontfaen, *Jesu Christi* ootmoedig.
Hy stierf zoo in den Heer, ô overgroot weldaed!
Zoo een geschiedenis ons nog voor oogen staet.
Daer had eenen tyran een zeker man gehangen,
Die zoo lang heeft geleefd, tot dat hy had ontfangen
'T Heylig der Heyligen, 't waeragtig Hemels Brood.
Gelukkig was dien mensch, te sterven zoo een dood.
Door dees exempelen, en die tot nog geschieden,
Wie zal dees zuiver Maegd niet alle eer aanbieden,
En zeggen alswanneer de ziel is meest belaen,
Heylige Barbara, hoort toch uw dienaers aen.

4. Alswanneer Godt den Heer eens zal ten oordeel komen,
Dan zullen d'Hemelen, afgrond en aerde schromen.
En wat hun loop bevangt, zal voor zyn klaer aenschyn,
Vol vreeze, angst en schrik; en vol benouwheyd zyn.
Bergen en heuvelen, die zullen t'saemen beven,
Als Gods regtveirdig oog' alleen daer op zal zweven,
Daer zal zyn zulk een schroom en beving over al,
Als 'er oyt is geweest, of wel eens wezen zal.
Den regtveirdigen mensch lang in genad' ontfangen,
Zal zelfs met d'Engelen door vreeze zyn bevangen,
Hoe zullen de zondaers, beschroomt zyn en verbaest,
En roepen bergen hoog, wilt ons bedekken haest,
Daerom eer wy van hier naer 't ander leven reyzen,
Laet ons rypzinniglyk ons ziels voordeel bepeyzen,
Kiezen een Patrooners, die (terwyl dat men leeft)
Wilt bidden, dat ons Godt zyn eeuwig Ryke geeft.
Waer is dees Patrooners, op aerde of hier boven?
Aldaer is Barbara, die ons door vast beloven;
Zoo wy haer zyn getrouw, in 't oordeel by zal staen,
Heylige Barbara, hoort doch uw dienaers aen.

Bakken.

Bakken agter d'ouders ruggen,
Zijn werken van groote vluggen,
En onweirdig dat hy leeft,
Die zijn ouders goed weg geeft.
Een kind moet hem eerlijk draegen,
Als of d'ouders alles zaegen,
Noyt en mag 'er iet geschien,
Dat zy niet en mogen zien.

Baeten.

Van uw jongheyd zult gy haeten,
Door list zoeken eygen baeten,
Jont uw vriend uyt herten mild,
Gelyk gy het hebben wilt.
Alswanneer gy iet moet deelen,
Wagt u wel van te krakeelen,
Geeft liever een ander meer,
't Zal u wezen dobbel eer.

Bedriegen.

Dees waere woorden leven nog,
Men doet geen voordeel met bedrog,
Regtveirdigheyd die spant de kroon,
En mag verwagten haeren loon,
Want een kind dat van jongs bedriegt,
En om de minste zaken liegt,
En t'saem is dobbel van gemoed,
Hy noyt zal hebben groot voorspoed.

Begeeren.

Kind en begeert niet buyten Godt,
Gy zult bekomen 't beste lot.

Beginnen.

Kind wel verzind, met Godt begint,
Al wat gy doet,
Gy zyt verblind, ja 't dat ge mind
Des weirelds goed.

Bekakken.

Ziet dat gy niemand maekt confuys
In het noodig Pilatus huys,
Wanneer gy nae de draey-bank gaet,
Geen vuyligheyd daer op en laet:
Want gy een groot affront aendoet,
Aen hem die naer u draeyen moet,
En is 't dat gy u hebt misgaen,
Dat moet door u zyn afgedaen.

Beklappen.

En beklapt noyt uw mede-maet,
Van iet dat u niet aen en gaet,
Geen anders krankheyd overdraegt,
Waer door gy de mauwe vaegt.
Niemand en zoekt te zyn bevlekt,
Daerom een anders fouten dekt,
En neemt den last van ander aen,
Gelyk dat Christus heeft gedaen.

Beleefdheyd.

Zyt beleefd en gemanierig,
Zedig, stil en goedertierig,
't Is een loffelyke zaek,
Die een ider geeft vermaek;
Als gy imand komt t'ontmoeten,
En bedwongen zyt te groeten,
Is 't dat gy hebt handschoens aen,
Zy moeten zyn afgedaen.
Zult uw hand op d'aerde buygen,
Uw hoofd leeg, om te betuygen,
Dat gy met ootmoedigheyd,
Zyt tot hunnen dienst bereyd.
Gaet gy met groote persoonen,
Gy moet hun dees' eer betoonen,
Te gaen aen de slinker hand,
Anders 't waer een misverstand.
Imand op de schouders kloppen,
Of wel trekken by de knoppen,
By den mantel of 't habyt,
't Is belagchelyk altyd.
Kwaed' gewoonten zult gy vlugten,
Veel te spuygen of te zugten,
't Lippe-byten, hand-gevryf,
Kwaed' gesteltenis van 't lyf.

Luyde lagchen ende springen,
 Daer van moet gy u bedwingen,
 En als m' u geen reden geeft,
 U tot lagchen niet begeeft.
 Ziet gy iet van imand vallen,
 't Zy onnoozel of door mallen,
 Raept het op met eerbaerheyd,
 Hun wederom in handen leyd.
 Zyt gy ergens in banketten,
 Gy moet u tot dienen zetten,
 En noyt drinken voor de liên,
 Elders niet veel boven dien:
 Zynder Heeren in het scheidyden,
 Die gy 's avonds t' huys moet leyden,
 Gy zult met een vlytigheyd,
 Wezen met het licht bereyd.
 Zyn zy twee, of dry te saemen,
 Zegt: Mynheeren, zonder naemen,
 Waer belieft gy dat ik gaen,
 't Gen' gy zult van hun verstaen.
 Wilt niet nae hun reden hooren,
 Maer al zoetjens treden vooren,
 Tot het huys van d'eersten Heer,
 En zoo volgen ider keer.

Bemind malkanderen.

Het is een gebed der menschen,
 Broeders malkander bemind,
 Maer het is Godts wil en wenschen,
 Die tot ons is heel gezind.
 Jesu Christi bitter lyden:
 Ja voor ons een spiegel goed,
 Hoe wy moeten t' allen tyden
 Zyn verduuldig van gemoed.
 Peyst hoe menig harde slaegen,
 Wat verdriet en arebeyd,
 Christus voor ons heeft verdraegen,
 Om ons ziele zaligheyd.
 Dit zal elk een ider geven,
 Om door waere liefde groot,
 Hier in peys en vred' te leven,
 En voor eeuwig naer de dood.

Berispen.

Is 't dat gy ziet uw mede-maet,
 Bedryven eenig zondig kwaed,
 En doet tegen des Heeren Wet,
 Hem zijn kwaed voor oogen zet,

En hem goede berisping geeft,
 Van 't gen' dat hy bedreven heeft;
 Volherd hy, geeft dry-mael vermaen,
 Zoo hy u niet wilt hooren aen,
 Gaet stil met eenen goeden aerd,
 En aen zijn ouders openbaerd,
 Maer is het kwaed aen u geschied,
 Moet hem daarom berispen niet:
 't En zy gy dit uyt liefde doet,
 Dan zal het deugdig zijn en goed.
 Zijn fouten noyt en openbaerd,
 't Geheym in uwe ziel bewaerd,
 't En zy gy 't kwaed met zoetigheyd,
 Tot dry-mael hem voor oogen leyd,
 Met hope dat hy zal voortaan,
 Den weg der deugdzaamheyd ingaen:
 Want anders nemen zoud de faem,
 En ook belasteren zijn naem,
 En oorzaak zijn misschien van nijd,
 Van grooten haet, van groot verwijt,
 Daerom volgt den voorgaenden raed,
 Om niet pligtig te zijn van 't kwaed.

Berouw.

Hebt ge zondig kwaed bedreven,
 Bid Godt om vergiffenis,
 Met een vast propost beneven,
 Van ons levens beternis,
 Ieder een die moet berouwen,
 Van het gen' hy heeft misdaen,
 Of hy en moet niet betrouwen,
 Van den Hemel in te gaen,
 Berouwen of eeuwig branden,
 Zondaer, ziet wat gy bemind,
 Het berouw ontdoet de banden,
 Waer med' ons den duyvel bind.
 Vallen ende blyven liggen,
 Dit zyn zondaers heel versteend,
 Die, om het klaer uyt te zeggen,
 Met den duyvel zyn vereend.

Betrouwen

Betrouwt niet op den mensch, op Princen,
 groote Heeren,
 Want men ziet altyd als den wind hunne belof-
 ten keeren,
 In druk en in geluk op uwen Godt betrouwt,
 't Is God die vastelijk al zijn beloften houdt.

Biegten.

Kind gy moet uw biegt spreken,
't Alderminste te vier weken,
Aen Pastoor of Kapellaen,
Die u beter aen zal staen.
't Gen' gy hebt aen Godt misdreven,
Moet gy klaer te kennen geven,
Zonder te verzwigen iet,
Dat al wetende geschied,
En zegt niet ik zal gaen morgen,
Godt zal u misschien niet borgen,

En als 't wezen zoud te laet,
Dan het bidden niet en baet.
't Waere wel voor die regieren,
Dat zy alle de Scholieren,
Eens te maende naer vermaen,
Deden hun te biegt gaen.
Dat de Pastoors daer van klaegden,
En dat zy het zelve vraegden,
Op dat zulks zoude geschien,
'k Meyn' men zoud het haest gebien.
't Zoud' een groote stigtung wezen,
En de jongheyd wierd geprezen,
Men let meer op het tyd'lyk goed,
Als op 't gen' de ziele voed.

Heylig Sacrament der Biegte.

Zondaeren, weest verheugd, die door de zwaere zonden,
Zoo onbedagtelyk uw' ziel komt te doorwonden,
Waer door gy overtreed de Wet en het Gebod,
Van uwen Opper-Heer, dien minnelyken Godt,
Want Godt aen u beloft vergiffenis te geven,
Zoo gy uyt herten leet voorsteld een beter leven,
En voor de voeten van een Priester Gods u smyt;
Uw fouten klaer bekend, en uwe schuld belyd,
Onder wat zalig is, onder al de weldaeden,
Die Godt den mensch verleent, onder al zyn genaden,
Moet wezen bygevoegt de Biegt: een Sacrament:
Waer in de liefde Gods besonder word gekent.
Wat kan 'er ligter voor een zondaer zyn gevonden,
Om hem te wasschen van zoo vele en grove zonden?
(Waer aen dat ider een hem pligtig maekt van d'hel,
En van het eeuwig vuer, pynen, tormenten fel)
Als in d'heylyge Biegt, Godt vraegt maer de zondaeren,
Dat zy hun zondig kwaed aen den Priester verklaeren,
De gedaent en getal, zonder te zwygen iet,
En dat dit uyt 'er hert, uyt liefd' tot Godt geschied,
De Absolutie van den Priester verkregen,
Gy zyt den zelve tyd door uwen Godt ontslegen,
Van uwe zonden al, hoe leelyk, groot en zwaer,
Geen meerder troost en kan bekomen den zondaer.
Waer 't dat Godt Engels had voor Biegt-Vaders gegeven,
Die puere geesten zyn, wy zouden moeten beven,
Van te kennen ons schuld; het kwaed door ons gedaen,
Aen hun die noyt met zond' hebben geweest belaeen;
Want zy heel iverig, om Gods eer' op te draegen,
Zonder bermhertigheyd, zy zouden ons verjaegen,
Verdoemen tot de hel: voor eeuwig boven dien:
Maer Godt heeft anderzins van Priesters ons voorzien,

Van menschen gelyk wy, krank als wy, en zondaeren,
 Waerom zyn wy beschaemt, ons zonden t'openbaeren?
Augustinus die zeyd', met woorden t'openbaer,
 ô Mensch! biegt aen den mensch, zondaer aen mensch zondaer.
 Had *Cain* zyne schuld niet voor den Heer verzwegen,
 Wanneer hij *Abel* had, zyn broeder, dood geslegen,
 Had hy bekend zyn schuld, gevraegt vergiffenis,
 Hy hadde zekerlyk gekregen zyn remis.
 Tot schuld bekentenis heeft hy noyt willen komen.
 't Is zyn hardnekkigheyd, die hem heeft doen verdoemen,
 Dit is d'oorzaak geweest: veel beter heeft gedaen,
 Zoo *Lucas* ons beschryft, den zondaer *Publikaen*,
 Want hy bekent te zyn den meesten der zondaeren,
 Zeggende: mynen Godt, wilt myne ziele spaeren,
 Dan heeft den Opper-Heer gedaen bermhertigheyd,
 Voor een ootmoedig hert is Gods genaed' bereyd.
 Den goeden moordenaar, den tyd van heel zyn leven,
 Die niet als dieverye, en moorden had bedreven,
 Tot de galge des Kruys veroordeelt, en de dood:
 Hy kende zyne schuld, en fauten overgroot;
 Wy lyden dit voorwaer regtveirdig, wilt bemerken,
 Want wy ontfangen regt den loon na onze werken.
Christus vergaf het hem, en zeyd met klaer bewys,
Heden zult gy met my wezen in 't Paradys.
 Daerom zyt niet beschaemt uw zonden t'openbaeren,
 Zonder te stellen uyt weken, maenden en jaeren,
 Der zonden staet vervloekt met een reyn zuiver hert,
 Verlossen zult uw ziel van alle pyn en smert.
 Gy en hebt niet gevreest het fenyn uyt te drinken,
 Vreest gy de medicyn, die men bereyd te schenken?
 Noyt zal uw ziel doorwond, kunnen genezen zyn,
 Zoo gy den meester vlugt en goeden medicyn,
 't Is beter luttel schaemt voor een mensch te verdraegen.
 Als in der eeuwigheyd 't verzwigen te beklaegen,
 Den duyvel neemt de schaemt', als den mensch zonde doet,
 En geeft die wederom, wanneer hy biegten moet.
 Vervloekt het helsch serpent, stelt alle schaemt' ter zyden,
 Wilt met een droevig hert uw zonden al belyden,
 Op dat gy mogt ontfaen de kroon van zaligheyd,
 Wanneer dat uwe ziel uyt dit kort leven scheyd.

Bier.

Men vind veel soorten van Bieren,
 Gebrouwen op veel manieren,
 Bieren sterk en groot van kragt,
 Alzoo veel als wyn geagt.
 Die wil ik niet uyt gaen leggen,
 Nog de naemen daer van zeggen,

Men vind Bier waer van een man
 Dronke zyn zoud' van een kann',
 Kinders moeten zulk bier haeten,
 Kinders moeten zulk bier laeten,
 Het is een verloren kind,
 Dat van jongs zulk bier bemind.
 Smalle bier moeten zy drinken,
 Dat zal hun in 't hoofd niet klinken,
 Smalle bier doet regte staen,
 Zult daer van niet kreupel gaen.

Boeken

Kind goed' boeken,
Zult ge zoeken,
t' Allen hoeken,
Gy zult eeren,
En vermeeren,
De deugd leeren;
't Kwaed vervloeken.

Brandewyn

Brandewyn zult gy niet drinken,
Agt geen wateren die stinken,
Want veel van hun jongheyd af,
Leyd den Brandewyn in 't graf.
Veel hun goed en bloed verkwisten,
En zy staen dan als Droguisten,

Zonder vreugd of appetyt,
Geld en goed, en eere kwyt.
Beulen van hun eygen leven,
Die voor hunnen tyd begeven,
Gebruickt noyt geen brandewyn,
't En zy voor een medicyn.

Brood.

Kind houd het brood hoog in waerden,
Geen zoo edele spys op aerde,
Met het brood noyt speelt nog maelt,
En als 'er een stuksken valt,
Raept het op, kust het met eeren,
Dit ons d'oude Vaders leeren,
Want eylaes! den nood van brood,
Brengt 'er menig tot de dood.

C.

Cyffer-Konst.

Tragt de Cyffer-Konst te leeren,
Die u brengen kan tot eeren,
Menig eerlyk mans kind,
Dat hier door zyn welvaerd vind:
Om met kooplieden te wonen,
Edelmans, groote persoonen,
Zy is noodig en geagt,
Stelt dees konst in uw gedagt.

Conscientie.

Daer is niet dat de menschen,
Voor hun ruste kunnen wenschen,
En voor vreugd en overloed,
Alseene conscientie goed.
't Is een veld vol van wellusten,
Een plaets om den Heer te rusten,
Met een woord, daer is niet op aerd,
Dat ons meer zoetigheden baert.

Zy en vreest geen donderslaegen,
Nog geen ongeluk, nog plaegen,
Dat Hemel en aerd' vergaet,
Zy blijft in gerusten staet.
Gerust in het goed te derven,
Gerust als 't lichaem zal sterven,
Gerust als de ziel zal gaen,
Om na werken loon 't ontfaen.
Maer die is van zondig leven,
Die veel boosheyd heeft bedreven,
En van conscientie kwaed,
Anders te gevoelen staet.
Zy doet den mensch treuren, zugten,
Zy baerd duyzend ongenugten,
Pynen en tormenten groot,
En veel meerder in de dood.
Loopt waer gy wilt om te schuylen,
In de alderdiepste kuylen,
Waer gy loopt op 't veld of straet,
Uw conscientie mede gaet.
't Zy al eten, 't zy al drinken,
Gy hebt altyd agterdenken,
't Zy in herberg, huys of kerk,
't Zy in alderhande werk;

't Zy wat zaeken gy behandelt,
't Zy gy staet, of 't zy gy wandelt,
Dees getuyg' u altijd kwelt,
En uw kwaed voor oogen stelt.
Als den Heer aen Adam vraegde,
Zonder dat hy van hem klaegde,
Vraegde alleen waer hy was?
Heeft verantwoord op dit pas,
En dees woorden uytgesproken:
Ik was naekt, 'k heb my gedoken,
'k Heb met vrees uw stemm' gehoord,
Maer wat heeft zijn ziel doorboord?
Niet dat hy was naekt bevonden,
Maer zijn voor-bedreven zonden,
Dit heeft geweest zijn misdaed,
De getuygen van zijn kwaed.
Wat heeft Cain zoo doen zugten,
En in 's weirelds hoeken vlugten,
't En zy de beschuldiging groot
Van zijn broeders vreedde dood.
Zondaeressen en zondaeren,
Moeten dit met regt verklaeren,
Dat naer de bedreven zond',
Den worm binnen knaegt terstond.
Alle soorten van persoonen,
Zal zy hunne fauten toonen,
Zoo wel Koning, Prins of Graef,
Als een Bedelaer of Slaef.
Of gy zondigt in het duyster,
Daer de zonn' noyt geeft haer luyster,
In een hof, in een foreest,
Alwaer is nog mensch nog beest;
Uw conscientie zal knaegen,
Zult dees getuyg' mede draegen,

Gaet waer gy wilt, over al,
Zy u noyt verlaeten zal.
Is 't dat gy wilt ruste krygen,
De conscientie doen zwygen
Biegt uw zonden, kent uw schuld,
Terstond rust bekomen zult.

Curieusheyd.

De curieusheyd zult gy haeten,
Het toehooren zult gy laeten,
Wanneer dat gy hoort gedruys,
't Zy op straet of wel in huys.
Nimmermeer zult gy bespieden,
Wat dat maeken ander lieden,
Gy moet regt uw stappen gaen,
Zonder stil te blyven staen.
Toont men schoone raere dingen,
Zult daer naer niet vlytig springen,
Om den eersten aen te zien,
Gy moet de curieusheyd vlien.
Wagt uw keer in alle zaeken,
En voor gy iet aen zult raeken,
Hebt gy uwe handschoens aen,
Zy moeten zyn afgedaen.
Kust uw hand wat van te vooren,
In 't weer geven na behooren:
Dus zoo imand haestig waer,
Kust uw hand dan agter naer:
Ziet gy imand bezig wezen,
Met te schryven of te lezen,
Noyt zoo zeer curieus en zyt,
Dit tegen beleefdheyd stryd.

D.

Dag-Werk.

Kort Gebed, als gy opstaet
Voor dat gy u kleeden gaet.

In den Naem van mynen gekruysten Heer Jesu
staen ik op, die my verlost heeft met zyn heylig
dierbaer Bloed, den zelve wilt my van alle
kwaed behouden en bewaeren nae ziele en li-
chaem: en wilt my geven, dat ik vervoorderen

mag in alle goede werken tot het eeuwig leven.
Amen.

Naer dat gy gekleed zyt net,
En fraey eerlyk opgezet,
Gewasschen, gekamt, gevaegd,
En het onkruid al verjaegd,
Gy moet bidden Godt den Heer,
En hem loven duyzend keer,
Van dat gy nog dezen nagt,
Hebt gelukkig overbragt.

Wat een kind behoort gedaen,
 Eer hy zal ten huys uytgaen.
 Een kind mag uyt 't huys niet treden,
 't En zy 't Vader heeft gebeden,
 Dat hy hem den zegen geeft,
 Of wel Moeder zoo zy leeft:
 En het moet de plaets ook naemen,
 Waer het gaen wilt na betaemen,
 Vraegen met eerbiedenis
 Of er van hun dienst iet is.
 Is Vader, Moeder gestorven,
 Gy hebt Voogd of Oom verworven,
 Gy moet hun met goed fatsoen,
 Als uw Ouders eer aendoen.
 Dit is een kinds eerste werk,
 Voor 't spel, eten, gaen te kerk:
 Zonder springen op een been,
 Of te smyten met een steen;
 Of te maeken groot getier,
 Maer beleeft, met goed manier.
 Als voor u passeert een heer,
 Den hoed af al buygen neer,
 En wat mensch dat gy ontmoet,
 Gy moet weeren uwen hoed.
 Komend' in het huys van Godt,
 Dit is een les en gebod,
 Dat gy daer moet stille staen,
 Zonder stampen, zonder slaen,
 Zonder spelen met den stok,
 Of met koorden van de klok.
 Zonder loopen hier en daer,
 Nu by d'een, d'ander Autaer,
 Zonder te staen op een been,
 En te gaen op uwe teen
 Zonder u te keeren om,
 Zonder mal te zijn en krom,
 Zonder klappen 't minste woord,
 Want dit geenzins en behoort:
 Daerom is 't huys, merkt en straet,
 Daer men klapt, en loopt en gaet;
 Maer alleen dit is 't gebouw,
 Daer men Godt dient heel getrouw.

Manieren en gesteltenis
 Van eenen Dienaer in de Mis.

Een kind vol eerbiedenis,
 Het welk dienen wilt de Mis,
 Moet wel peyzen op den staet,
 Die hy daer aenveirden gaet:
 Dat hy vast in 't herte print,
 Hoe dat Godt daer is present,

Onder schyn van Wyn en Brood:
 Ons Verlosser van de dood.
 Naer den Priester heeft voldaan,
 't Gen' heeft in zyn magt ontfaen,
 Daerom u ootmoedig draegt,
 Schoon gewasschenen gevaegt,
 Met een kraeg ofte krawat,
 Aen uw hals die netjens staet,
 Wel gekamt, schoen, kausen net,
 Godsdienst moet zyn onbesmet,
 Vraegt alzo met goed fatsoen,
 Belieft Mynheer Misse te doen?
 En luyd dan een korten tyd,
 Maer u van te loopen myd;
 En dan volgens zyn verzoek,
 Draegt na den Autaer den Boek,
 Ontsteekt licht, schenkt water, wyn,
 In potjens die zuyver zyn:
 En zegt dan met regt bescheed,
 Mynheer, alles is gereed.

En gaet stil nae de Autaer,
 Met de handen beyd' te gaer:
 En in 't zeggen de antwoord,
 Gy moet zoetjens spreken voord,
 En gy mogt noyt omme zien,
 Naer in, uytgaen, van de liën;
 Maer gy moet knielen heel regt,
 Hooren wat den Priester zegt,
 En noyt van uw plaetse gaen,
 Om wat 'er moet zyn gedaen,
 Om den Boek of om den Wyn,
 d'Handen moeten t'samen zyn;
 Maer voor eerst zonder abuys,
 Doet eerbieding aen het Kruys;
 Als geëyndigd is de Mis,
 In zulken gesteltenis,
 Moet gy openen de deur,
 Voor Kapellaen of Pasteur,
 En dan zeggen heel beleeft,
 My de Benedictie geeft,
 En dan knielen op twee knien,
 Zoo zal alles wel geschien.
 Als gy gaet voor by de deur,
 Van de Kerk te aller uer.
 Gy en mogt voor by niet gaen,
 Zonder den hoed afgedaen,
 Zonder dat gy met ootmoed,
 Godt of Maria hebt gegroet:
 En als gy gaet langs de straet,
 Daer een beeld voor deure staet,
 Agter land of voor een kluyt,
 Daer gy voor u ziet een Kruys,

Met den hoed af, boogt uw knien,
Zonder schaemt voor ander liën.

Hoe dat een Kind wezen moet,
Als den Priester Misse doet.
Voor eerst en zoekt geen gemakken,
Ligt nog leunt niet aen een kant,
Doet uw handen uyt uw zakken,
Neemt een boeksken in uw hand,
Stort Godt vierige gebeden,
Bid om voortgang tot de deugd,
Op dat gy in goede zeden,
Na zyn wil opgroeeyen meugt,
Als men zingen zal of lezen,
't Evangelie van Gods Woord,
Gy moet alsdan regte wezen,
Daer nae hooren zoo behoort,
En gy moet stil nederknielen,
Wanneer men nu Credo zingt,
En ziet noyt agter uw hielen,
Van curieusheyd u bedwingt,
Als den Priester Godt almagtig,
Opheft en t'aenbidden geeft,
Knielt, zyt uwe zonden klagtig
Voor zyn straffe wetten beeft.
d'Ander tyd zult gy passeeren,
In te lezen zeer devot,
Of wel in te mediteeren,
Christi lyden ende dood.
Gy zult u altyd wel wagten,
van te vallen op een knie,
Dit doen luyaerds die misagten
d'Eere die aen Godt geschie.

Aenhoort met aendachtigheyd,
Wat den Predikant u zeyd.
Gy moet een goed' plaetse zoeken,
Als gy zyt in het sermoen,
Niet in verr' gelegen hoeken,
Daer ge geen voordeel kont doen,
Maer gy moet u zelve poogen,
Met een geestelyken brand,
Om te wezen schier in d'oogen
Van d'eerweerden Predikant.
Stiert uw hert, gehoor en zinnen,
Met iver en stilligheyd,
Onthoud wel, en print van binnen,
Wat Godt door den mensch u zeyd.
Naer dat gy hebt Godt aenbeden,
En komt van de kerk getreden,
Gaet nae huys gelyk gy kwam,
Om een dobbel boterham,

Met den hoed af, tot behaegen,
zult gy die aen Moeder vraegen,
Of aen 't meysen by geval,
Die u eten geven zal.

Gy en mogt noyt tegen knot'ren,
Als Moeder zal mager bot'ren,
En zegt noyt 't is dik of din,
Maer voldoet na haeren zin.
Als gy zult uw hand uytlangen,
Om de spyze te ontfangen,
En vergeet niet ider keer
Te zeggen ik dank u zeer.
Dan zult gy die gaen opeten,
Ergens stille neer gezeten,
Zonder te loopen op straet,
Want dit al te leelyk staet.
En voor gy het brood zult smaeken,
En vergeet geen Kruys te maeken,
Op dat gy hem eer bewyst,
Die ons hier zoo milde spyst.

Wat naer eten dient gedaen,
Voor het werk of school te gaen.

Een kind met ootmoedigheden,
Voor nae werk of school te treden,
Voor dat hy een stap of voet,
Ergens buyten huys doet;
Hy zal vraegen fraey en stille,
Vader, Moeder is 't uw wille,
Eer ik 'tschool of werken gaen,
En belieft u niet gedaen?
Daer naer zult met goed' manieren,
Zonder roepen, schreeuwen, tieren,
Regt gaen door uw' weg en straet,
Zonder spelen met uw' maet:
Zonder steenen op te raepen,
Zonder smyten, zonder gaepen,
Zonder vele nae de lien,
In hun eygen huys te zien.
Zonder veel te lanterfanten,
En te zwieren t'allen kanten,
Naer de school of werk gedaen,
Zult gy regt nae huys toegaen;
En naer eten, vroeg gaen slaepen,
Maer, voor gy zult ruste raepen,
Vraegt ootmoedig en beleeft,
My de Benedictie geeft.
Zult den Heere van hier boven,
Gebenedyden en loven,
Voor gy zult te bedde gaen,
Om zijn zegening t'ontfaen.

Dankbaerheyd.

Kind zult dankbaerheyd bewyzen,
Aen uw' Ouders, en hun pryzen
Voor de weldaeden ontfaen,
En de moeyt' voor u gedaen,
Peyst op d'onruste geleden,
En wat zorg zy niet besteden,
Op dat gy zoud' wezen zagt,
Teer en eerlyk opgebracht.
Die hun Ouders hier bezwaeren,
Zyn veel erger als barbaeren,
Die geen dankbaerheyd hun geeft,
Is oweirdig dat hy leeft.

Danssen.

Danssen, huppelen en springen,
Veel tot dertelheden brengen,
En tot stoutheyd hier en daer,
't Gen' men niet moet zeggen klaer.
Kind neemt daer in geen behaegen,
Menig duyzend hun beklaegen,
Van den eersten voet gestelt,
Die nu zitten zonder geld,
En door al te veel te zwieren,
En met dogters te hantieren,
En te drinken goeden wyn,
Door den dans bedorven zyn.

Deugd.

Die leeft in de verkregen deugd,
Die leeft in blydschap en in vreugd,
Die leeft in deugd, die zal voorwaer,
Hier zyn geloont, en ook hier naer.

Dief.

Kind gy moet ten allen dagen,
Uwe handen regte draegen,
Die tot stelen hem begeeft,
Is onweirdig dat hy leeft.
Stelen is zyn koorde spinnen,
Stelen is de galge winnen,
Die van jongs is eenen dief,
Alle dingen heeft hy lief.

Hebt gy ergens in behaegen,
Moet het met beleefdheyd vraegen,
Mogt geen dingen in het stil
Nemen tegen imands wil.
Niet de weirde van een spelle,
'T is ingaen den weg der helle,
Die ontnemen imands goed,
Zy betaelen eens de boet,
En komen tot groote schanden,
Niet voor regt wezen van handen!
Die is regt voor alle man,
Hy zijn aenzigt toonen kan.
Maer hy die is dief bevonden,
Hy blijft dief ten allen stonden,
Waer hy keert, of waer hy gaet,
Word van allen mensch gehaet;
En die in het stelen blyven,
En veel schemery bedryven,
Vroeg of laet ziet men de baen,
Galgen met dit volk belaan.

Dienst.

Kind zult u spoen, Om dienst te doen,
Aen alle man, Voor wie gy kan,
Uw ouders meest, Met blyden geest,
Noyt wederlegt, Of tegenzegt,
Wat zy gebien, Dat moet geschien,
Ten zy het waer, Heel openbaer,
Tegen 't gebod, Der goeden Godt.

Dienstboden.

Hy die dient in vremde huizen,
Moet wagten van dees abuyzen,
Eerst van noyt te zeggen iet,
Wat er binnen huys geschied.
Wie daer drinken zal of eten,
Zal hy niemand laeten weten,
Ook of het wyf, en de man,
T'saemen accordeeren kan.
Zynder schulden, beuzel-zaeken,
Dat zal hy niet kenbaer maeken,
Komt 'er ergens een geschil,
Hy moet altyd zwygen stil.
D'eerste en de leste dagen,
Moet de zelfste eer toe draegen,
Aen uw Meester, aen uw Vrouw,
Met een hert even getrouw.

Heeft den Meester fraey gedronken,
Zoo dat hy is wel beschonken,
En wat maeken wilt den haen,
Doet de huyk ten winde staen.
Voorders zult ten allen tyden,
Voor de winst uws Meesters stryden,
En niet doen als dat betaemt,
Alzoo blyft gy onbeschaemt.

Drinken.

Al en maekt men niet de bieren,
Voor de zwynen, wilde dieren,
Al brouwt men niet 't hoppe-nat,
Voor den hond , of voor de kat,
Nogtans zal aen jonge kind'ren,
Vele drinken, altyd hind'ren,
Want die dikwils lekt de kraen,
Zal op 't lest daer zuygen aen.
En van glazen, leeren pinten,
Ja den grond der kannen tinten.
Zoo dat hy in zulk geval,
Haest proef-meester wezen zal.
En zal Vaders goed verkoopen,
Om ter herberge te loopen,
En de kleeren van zyn gat,
En zyn eer door heel de stad.
Veel drank doet de maeg bederven,
En den mensch ellendig sterven,
Met perykel van de hel,
Daerom vlied hem jong gezetel.

Drinken.

Een kind aen tafel gezeten,
Vermag maer een dobbel keer,
Een glas drinken tusschen eten,
'T is oneerlyk drinkt hy meer.
Die met het eten beginnen
Drinken: zyn zuypers volmaekt,
Die de spys niet veel beminnen,
Want den drank hun beter smaekt.
Wyn en bier die word misprezen,
Voor die jong van jaeren zyn,
Smalle bier zal beter wezen,
Of veel water in den wyn.
Wilt uw lippen schoon afvaegen,
Voor dat gy eens drinken gaet,
Op dat niet tot een mishaegeen
Eenig vet aen 't glas en staet.

Drinken.

Zult met dry vingers, maer niet meer,
Nemen een glas met alle eer',
Drinkt soberlyk doch niet te slap,
Drinkt niet te gulzig, nog te rap,
Dat het niet stort op uw' habyt,
Waer van g'u wagten zult altyd.

Dronkenschap.

Dronkenschap die word bevonden,
Een van de gemeynste zonden,
Dronkenschap is een groot kwaed,
En vol van perykels staet.
Die van dronkenschap kan wagten,
Mag de dronkenschap veragten;
Maer ten word niet ligt belet,
Want veel zijnder med' besmet.
Wy zullen beginnen spreken
Van de schaede en gebreken,
En dit is de schaede meest,
Zy gelijkt ons by een beest.
Onze reden en manieren,
Stellen ons boven de dieren,
Maer hy die geen reden heeft,
Als een beest, ja erger leeft.
Zegt my, dronkaert, grooten zuyper,
Zoppe-dopper, buyk op-kuyper,
Die geduerig vroeg en laet,
Met den bek in 't natte staet;
Is het niet alleen door reden,
Door verstand en goede zeden,
Door doen, laeten, dat gy wilt,
Dat gy van een beest verschilt,
Wanneer gy zijt zat gedronken,
Maer bekwaem om te gaen ronken,
Dan verandert gy van staet,
En van mensch in beest vergaet.
Of 't u niet of zal behaegen,
Dit moet ik van u nog vraegen,
Is een ezel, of een peerd,
Niet meer als een dronkaert weerd?
Zoo in drinken als in eten,
Zullen zy hun noyt vergeten,
Een beest in allen geval,
Maer zijn dorst verzaeden zal.
Een dronk mensch zoud' beter kiezen,
Van zijn leven te verliezen,

Als vallen in dronkenschap,
 Dat en is geen slegten klap.
 Komt 'er imand krank van zinnen,
 Hoe men plagt hem te beminnen,
 Men zegt: 't ongeluk is groot;
 Maer veel beter waer hy dood.
 Die door bier en wijn verzoopen,
 Dag en nagten dronke loopen,
 Zijn veel erger als een zot,
 Die men kort houd in een kot:
 Met een dwaezen t'allen tyden,
 Zal men hebben medelyden,
 Maer met eenen dronkaert niet,
 Want dit door kwaed' wil geschied:
 Voorders die zijn krank van geesten,
 Of zy zweiren of tempeesten,
 En doen alderhande kwaed,
 Dat niet tegen Godt en gaet:
 Zy Gods Wet niet overtreden,
 Want verloren is de reden,
 Zonder t'hebben schuld daer van,
 Het gen' men niet zeggen kan,
 Van die zonder agterdenken,
 Hun vrywillig dronke drinken,
 En doen zaeken ongehoord,
 Die de dronkenschap brengt voord.
 Godt brengt hun zijn rijk te derven,
 Hoe veel zijn 'er niet die sterven,
 Door een dood heel onverwagt,
 In de dronkenschap versmagt?
 Die vallen en blyven leggen,
 Zonder oyt een woord te zeggen,
 Zonder dat zy zijn bekwaem
 Aen te roepen 's Heerens Naem.
 Zijn dit niet zeer bitter zaeken,
 Van alzo de dood te smaeken?
 Voor de dronkaers, bier en wijn,
 Is veel erger als fenijn;
 Bovendien niet ligt en peyzen,
 Om nae d'eeuwigheyd te reyzen,
 Zy zijn daer in wel gerust,
 Als zy hebben hunnen lust.
 Zy moeten ten minsten denken,
 Hoe dat zy hun eere krenken,
 En hoe dat men van hun praet,
 Hoe een ider hun versmaed.
 En hoe duer zy het betaelen,
 Door veel ziekens ende kwaelen,
 Nu in handen, voet en maeg,
 Nieuwe zeeren alle daeg.
 En of zy te bedden leggen,
 Men hoord hun dees reden zeggen,

Laet ons zuypen nog een keer,
 Ten is maer een schreeuw te meer.
 Dit is maer voor de gebreken,
 Maer wat doet den drank niet spreken?
 Wanneer is verwarmt het hoofd,
 Ten kan kwalijk zijn geloofd;
 Die te vooren schijnt een stommen,
 Hy zal boffen, hy zal roemen,
 Van hem word dan uytgezeyd,
 Al wat hem op 't herte leyd.
 Kwaede koopen zal hy maeken,
 Beestig klappen, ander zaeken,
 Ende is rijk boven maet,
 Al zoetjens ten onder gaet.
 Die beminnen lekker wynen,
 Dronke loopen als de zwynen,
 Dat is zeker waer en klaer,
 Armoed zal hun volgen naer.
 Wie zal my dit konnen zeggen,
 En het ongelijk uytleggen,
 Dan wat zoon den dader zal
 Wezen in zwaer ongeval.
 Aen wie zullen komen plaegen,
 Twist ondankbaerheyd en slaegen,
 Wonden en verwyting groot,
 En aen wie de oogen rood?
 Zal het niet voor zeker wezen,
 Aen den dronkaert, aen den dezen,
 Die tusschen de glazen staet,
 En uyt d'herberg niet en gaet?
 Ongeluk op ongelukken,
 Die den dronkaert zwaer verdrukken,
 Niet voor dit leven bereyd,
 Maer voor in der eeuwigheyd.
 Die van drinken niet zal wagten,
 En te beteren hem trachten,
 Hy vlytig ter hellen vliegt,
 Godt den Heere niet en liegt.
 D'ouders hebben groot mishaege,
 En zy moeten veel verdraegen,
 Wanneer dat hun eygen kind,
 Zoo het bier en wyn bemind.
 Niet alleen dat zy door listen,
 Hun goed stelen en verkwisten,
 Maer om dat zy door den drank
 Agterlaeten grooten stank:
 Dilwils hoererye bedryven,
 Zonder reden, vegten, kyven,
 'T gen' de dronkaers is gemeen,
 En wie heeft het aen zyn been?
 Als d'ouders die moeten loopen,
 Om de regters uyt te koopen,

Die niet zonder grooten kost,
 Konnen worden afgelost.
 Daerom moet men d'herberg vlieden,
 Zoo veel als het kan geschieden,
 Die maer moeten open staen,
 Voor die verre wegen gaen:
 Om de vremdeling te spyzen,
 Anders zijn zy niet te pryzen,
 Want kwalijk een enkel woord,
 Word 'er daer van deugd gehoord,
 Men spreekt daer niet dan van schinken,
 Dan van zuypen, dan van drinken,
 Volk van zeer verscheyden aerd,
 Vind men daer veeltijds vergaerd.
 Van die deugdelyke gasten,
 Die niet weten van te vasten
 Van de minsten tot de meest,
 Maer z'houden van Bacchus feest,
 Van geduerig te doen tappen,
 Van te zweiren, agterklappen,
 Van oneerlyken praet,
 Van elk een te zeggen kwaed.
 Hoort hier Augustinus zeggen,
 En zyn eygen faut uytleggen,
 'K schaeme my te wezen wijs,
 'K zegt in oneer opper-prijs.
 Maer voor de getrouwe lieden,
 Wat zond moet er niet geschieden,
 Als den man verteirt het goed,
 Ja zijn eygen vleesch en bloed?
 Daer wyf, kinders zijn gezeten,
 Zonder kleeren, zonder eten,
 In d'uytersten nood gesteld,
 Zelfs zonder een oortjen geld.
 Als men hem ziet deure steken,
 Het gewin van dry, vier weken,
 In een dag zonder vermaek,
 Hoort hier van een droeve zaek,
 Die niet en mag zijn verzwegen,
 Een man tot den drank genegen,
 Had ten huize van een weerd,
 Alles wat hy had verteerd:
 'T wijf heeft haer eens gaen vertoonen,
 Daer hy zat met meer persoonen,
 Van gelyke qualiteit,
 Zy heeft hem dit voor geleyt,
 Met gekrysch en weenend' oogen:
 Lieven man hebt doch medoogen,
 Met uw kinders; want wy staen
 Om van honger te vergaen.

Den man die heeft op dit spreken,
 Haer geslaegen en gesteken,
 Dat zy fluks ter aerde viel,
 Als een lichaem zonder ziel.
 Den geest zijnde wat hernomen,
 Zy is stil nae huys gekomen,
 Daer twee kinders schier half dood,
 Schreeuwen om een stuksken brood:
 Zy in wanhope getreden,
 Heeft den hals hun afgesneden,
 Zy zeyd' beter zijt gy dood,
 Als sterven van hongers nood.
 Den man die komt t'huys al tieren,
 Gelijk zijn dronkaers manieren,
 Naer hy 't wijf duyst vloeken zegt,
 Dronk hem op zijn bedde legt.
 Bezig zijnde met te slaepen,
 Heeft hem stille gaen betraepen,
 En met't zelfste mes dien tijd,
 Zy den man den hals af snijd:
 En zy sprak dan deze woorden,
 Gy zijt d'oozak van dees moorden,
 En van deze vrede daed,
 Daer naer heeft het Magistraet,
 Kennisse van al gekregen,
 'T gen' de vrouw niet heeft verzwegen,
 En van haer wierd regt gedaen,
 Dronkaers spiegelt u hier aen.
 'K wil nu schuyven de gordynen,
 En de dronkaers doen verschynen,
 In gezigt van al de lien,
 Om hun werken aen te zien.
 Als vergaederd zijn de baezen,
 Men brengt nu dozynen glazen,
 Groote, kleyne, die daer staen,
 Als om een slag aen te gaen.
 Voor eerst zy de minste grypen,
 Om de kele wat te slypen,
 Uyt vrees van door bier en wyn,
 Al te haest verzaed te zijn.
 Maer wanneer dat zy beginnen,
 Wat verwarmt te zijn van binnen,
 Dan is 't brengt ons terstond op
 Kroezen, eenen grooten kop.
 Drooge spyze word geprezen,
 'T vleesch moet wel gezouten wezen,
 En gepepert wezen moet,
 'T gen' den dorst verwekken doet.
 Zoo haest den pot is uytgedronken,
 Hy word weder vol geschonken,

Dan den wijn of 't beste bier,
 Dat men vind in het quartier.
 Het zijn d'alderfraeyste mannen,
 Die wel zuiveren de kannen,
 En die niet veel drinken kan,
 Schijnt te zijn geen eerlijk man.
 Alles gaet 'er op een tuyten,
 Men doet komen nieuwe fluyten,
 Men drinkt op de gezondheid,
 Van des Konings Majesteyt.
 Van de Princen, van de Heeren,
 Die in 't edel hof verkeerren,
 Die de fluyt niet uyt en boet,
 Word geslegen in de boet.
 En zijn het kerremes-dagen,
 Men ziet hun de eer opdraegen,
 Aen den heyligen Patroon,
 Wel is dit niet wonder schoon?
 Zy schynen hem eer te geven,
 Die door vasten, sober leven,
 heeft gedient zijn Heer en Godt,
 En voldaan aen zijn gebod.
 Zoetigheden boven maeten,
 Zy daerom den drank niet laeten,
 Al word de spijs weg gedaen,
 Niemand en mag henen gaen.
 'T is haelt wijn, alarm, alarme,
 Brengt aen ons le bâton d'arme.
 Wie is den stok van den strijd?
 Wy en zijn niet verblijd.
 Tot den boord doet men hun schinken,
 Die een ider uyt moet drinken,
 En daer word een man gestelt,
 Die den keer van ider telt.
 Daer en valt nimmer te zeuren,
 Ieder moet zijn lot gebeuren,
 Roept ik kan niet overluyd,
 Men zal 't u doen drinken uyt.
 En zoo gy maekt vele grillen,
 En betoont van niet te wilen,
 Men zal openen uwen mond,
 En u ingieten terstond.
 Dan ligt 'er hier een verslaegen,
 Gelijk om nae 't Graf te draegen,
 Daer is een die effen maekt,
 Daer een ander die braekt,
 Daer eenen die nie kan roeren,
 Die men nae zijn huys moet voeren,
 Daer eenen die nog wilt gaen,
 Maer die niet kan regte staen.
 Daer ziet gy een ander gaepen,
 Met den pot in d'hand al slaepen,

Daer een die spreekt vremde tael,
 En die het breekt al-te-mael,
 Somma, het is dronkaerts-feeste,
 Ieder-een die is de beeste,
 Eenen boek die waer te kleen,
 Om te schryven dit alleen.
 Den veldslag die is geslegen,
 Ieder heeft een' wond gekregen,
 En dit is een eere groot,
 Voor hem, die hun heeft genood.
 Die imand tot drank verwekken,
 Tragt tot dronkenschap te trekken,
 Doet voor zeker een doodzond,
 En zyne arme ziel doorwond.
 Gy zult veel min kwaed genieten,
 Van 't bier of wyn weg te gieten,
 Als te geven uwen vriend,
 Dat hem voor fenijn maer dient.
 Laest daer waere vrienden t'saemen,
 Die by-een van verre kwaemen,
 Welk hun wel vier uren lank,
 Schonken overvloed van drank.
 Zy wilden hun dronke maeken,
 In de limonad', tot braeken,
 Doch een ander vriend dit zag,
 Zeyde dit niet zijn en mag.
 Dus nam hy de volle komme,
 En smeed die met voeten omme,
 Beter stort dit kost'lijk nat,
 Als dat 't my zoud maeken zat.
 Dien Man leerd' het drinken laeten,
 En de dronkenschap te haeten,
 Dus 't zy oud of jong gezetel,
 Moet haer vreezen gelijk d'hel.
 En gy mogt tegen betaemen,
 Niemand oyt tot drinken praemen,
 En al is 't dat er zijn veel,
 Zoo genegen voor de keel;
 Die het voor geen zond' en agten,
 Nogtans moet u daer van wagten,
 En zoo gy dat niet en doet,
 En voor eeuwig braden moet.
 Want hoe veel doet niet het drinken,
 Voor den tijd ten grave zinken,
 Van die heele nagten lank,
 Zitten op eene bier bank.
 Vele dronkaers zijn gezeten,
 Van 's noens tot avonds om t'eten,
 En van 's avonds tot den dag,
 Meer drinkend' als 't hert vermag.
 Uytgemergeld, droog als stokken,
 En zoo van den drank getrokken,

Dat zy kwaelijk konnen gaen,
 En op hunne beenen staen,
 Die geen schaemte nog en hebben,
 Met hun kaele maeger rebben,
 Van te drinken bier en wijn,
 Om wie dat zal meester zijn.
 Alsdan dansen, alsdan springen,
 Hoerery en ander dingen,
 Twisten, zomtijds eene moord,
 Zoo men in veel plaetsen hoort.
 't Minste dat 'er van kan komen,
 Is te liggen als een' stommen,
 En tot 's anderdags by noen,
 Eenen wyzer rond te doen.
 Maer veel die den drank beminnen,
 En zetten daer op hun zinnen,
 Hebben vreugd en groot plaisier,
 Wanneer zy door wijn of bier,
 Imand konnen dronke maeken,
 Men zegt zoo zy 't niet geraeken,
 Dat ik ben een gierig mensch,
 Geef ik niet na hunnen wensch.
 Dat is gaen verkeerde wegen,
 En den duyvel zijn genegen,
 In de plaetse van 't gebod,
 Te volbrengen van uw' Godt.
 Veel praemen tot groote teugen,
 Drinkende gelijk de zeugen,
 Wie is 't die een armen man,
 Zoud' beschenken met een' kann'?
 Of een enkel stuyver geven,
 Daer zy zoo baldaedig leven,
 Daer zoo veel is uytgestort,
 Ja, als weg gesmeten word.
 In de alderjongste dagen
 Zal Godt rekeninge vraegen,
 Van al 't gen' gy hebt verteert,
 En onnuttelijk versmeert.
 Van te drinken buyten maeten,
 Van al de gehouden zaeten,
 Dikwils vijf, zes dagen lank,
 Tot gy waert van drinken krank.
 En u met de hand moet leyden,
 En nogtans niet wilde scheyden,
 Tot de schappraey was geruuymt,
 En de kelder uytgeschuuymt.
 Ik zeg, gy moet u begeven
 Tot een stil en sober leven,
 De dood liever onderstaet,
 Als te drinken buyten maet

'k Hoop door Gods bermhertigheden,
 Dat gy zult inzien de reden,
 d'Oogen zult ten Hemel slaen,
 En den regten weg ingaen.

Duyvel.

Den duyvel die is niet een zier,
 Den duyvel die is maer een mier,
 Als gy in 't eerst hem wederstaet,
 Als hy u brengen wilt tot kwaed,
 Maer zoo gy hem niet tegenstrijd,
 Hy word een leeuw in korten tyd,
 Die u zal brengen tot den val,
 En vreedelyk vernielen zal.
 De kleyne vossen doet men dood,
 Uyt vreeze van te worden groot.

Duyvelrye.

Kind het zyn vervloekte zaeken,
 Met den duyvel kennis maeken,
 Die beloft een kort plaisier,
 Voor het pyn'lyk eeuwig vier:
 Daerom zult gy niet verkeerren,
 Met die kwaede konsten leeren,
 Met waerzeggers, die geraen
 Hoe het zal met den mensch vergaen.
 Met die zullen u gerieven,
 Van billietjens ofte brieven,
 Waer door loot, kruyd, mes of zweird,
 In den kryg nog elders deird,
 Met die eenig kwael aflezen,
 En van koorts of ziek't' genezen,
 Met hem, die den duyvel diend,
 Zegt Adieu aen zulk een vriend.
 Godt den Heer die is almagtig,
 Maer den duyvel leugenachtig,
 't Gene Godt beloft 't geschied,
 Maer dit doet den duyvel niet.
 Hy beloft u wonder dingen,
 Die hy niet en zal volbrengen,
 Zoo gy ontvangt eenig zoet,
 Duystmael het betaelen moet.
 En laet den moed niet verflouwen,
 Stelt in Godt al uw betrouwen,
 't Zy in droefheyd, zwaere pyn,
 Hy zal u behulpig zyn.

E.

Edel.

Den waeragtigen edeldom,
Trekt uyt de deugd haer regten rom,
Hy die andere verheven leeft,
't Is de fortuyne die het geeft.
Den edeldom van anders bloed,
U geenzins edel wezen doet,
Door daeden kloek, door eerbaerheyd,
U zelfs den edeldom bereyd.

Een.

Een Godt, een Doopsel, een Geloof,
Een waere Kerk, of hellen roof.

Eeren zyne Ouders.

Kind gy zult uw Ouders eeren,
Volgens het gebod des Heeren.

Met Woorden.

Vader en Moeder zult aenspreken,
Met zeer vriendelyke treken,
Wanneer gy wilt vraegen ied,
Dat met eerbaerheyd geschied.
't Is geheel tegen betaemen,
Dat gy zult uw Ouders naemen,
Gy my dit, of dat my geeft,
Niet zoo bot of onbeleeft.
Men spreekt zoo aen de soldaeten,
Aen de kinders op de straeten,
Zegt Vader zoo 't u belieft,
'k Wensch daer van te zyn gerieft.
Zult niet spreken bot alleene,
Maer luttel woorden of geene,
Hooft dees lesse die u past,
Wat u Salomon belast.
Men zal een kind twee mael vraegen,
Eer hy spreken zal gewaegen,
En spreekt niet veel, zonderling

In 't byzyn der ouderling.
Eertyds de Grieken om reden,
Deden hun kinders besteden,
Ter school van Pitagoras,
Die een vernuft Meester was.
Die hun de twee eerste jaeren,
Leerde zwygen naer 't verklaeren:
d'Ouders mogen zeggen dog,
Vond men zulk een Meester nog.
Doet een Koning zyn mond open,
Princen zyn met vrees bekropen:
Geeft men Koningen dees eer,
d'Ouders die verdienen meer.
Maer eylaes! 't is te beklaegen,
Dat menig kind tot mishaegeen,
Zyn Ouders niet draegt respect,
Maer beschimt, bespot, begekt.
En voor hun niet willen zwygen,
Of zy goed' vermaening krygen,
Ja, die in het openbaer,
Hun misagten verr' en naer.
En toe-naemen durven geven,
Kind, neemt aen een ander leven,
Of gy gaet alzoo van hier,
Nae 't verslindend' eeuwig vier.

Met Werken.

Kinders, zult voorzigtig merken,
Te bewyzen eer met werken,
d'Ouders: Aristoteles
Geeft u-lieden een goed' les,
Twee zaeken te overwegen,
Als 'er u komt imand tegen,
Zult weynig van zyden gaen,
Plaetze maeken op de baen,
Gy zult ieder in 't ontmoeten,
In het uyt en ingaen groeten,
Al neer-buygen zeer beleeft,
d'Handen kussen die niet geeft.
Het is een oneer te weten,
Dat een kind blyft neer-gezeten,
Wanneer d'Ouders komen in,
In 't passeren nog veel min.

Eertyds d'Inwoonders van Roomen,
 Hebben dit zeer hoog genomen,
 Had een kind niet opgestaen,
 Als een oud man kwam gegaen:
 't Was een straffe van het leven,
 Voor die had dees faut bedreven,
 Was die eer voor d'oude liên?
 Wat moet d'Ouders niet geschien?
 't Was een plaisier en behaegen,
 Dat d'Ouders hun kinders zaegen:
 Groot en kleyn zoo wel geleerd,
 En van hun te regt geëerd.
 Maer veel of d'Ouders passeeren,
 Voor hun gaen of wederkeeren,
 Noyt en weeren zy den hoed,
 Met een zeer beleefde groet.
 Dezen lof moet ik verkonden,
 In den Edeldom gevonden,
 Daer meest al, ja kinders groot,
 Loopen met den hoofde bloot.
 En op dees manier om t'éeën,
 Aen de tafel zyn gezeten,
 Deze goed' gewoonten al,
 Een fraey kind volbrengen zal.
 Tot dees reden zal nog strekken,
 Noyt tot slaepen te vertrekken,
 Voor de Benedictie is,
 Gevraegt met eerbiedenis.
 En al zyt gy oud van jaeren,
 Die moet u geen schaemte baeren,
 Zoo den wyzen Man ons zeyd,
 Daer in groote sterkte leyd.

Met alle Verduldigheyd.

Heeft uw Vader vremde grillen,
 Die kwaelijk by-nae en stillen,
 Doet hy alle zaek verkeerd,
 Hy moet nogtans zijn geëerd.
 Zoo gy voor al uw bedryven,
 d'Ouders niet en hoort als kyven,
 Toont daerom geen treur aenschijn,
 Maer gy moet verduelig zijn.
 Is uw Moeder hart van wezen,
 Zy en moet niet zijn misprezen,
 Spreekt zy straf en zonder grond,
 Zwijgt en antwoord niet terstond.
 Krijgt gy zonder reden slaegen,
 En gaet het niet elders klaegen,
 Nog geen tegenstand en bied,
 Lijd 't onregt dat u geschied.

Hier toe moest u eerst bewegen,
 Dat gy hebt geweest gedregen,
 Negen maenden min of meer,
 In haer lichaem wonder teer.
 Denkt met wat smert en bezwaeren,
 Dat zy u dan kwam te baeren,
 Hoe zy menig dag en nagt,
 Heeft in onrust overbragt.
 Wat tijd zy niet heeft versleten,
 By u aen de wieg gezeten,
 Hoe groot dat was den aerbeyd,
 In 't wasschen uw vuyligheyd.
 Peyst eens op de moeylijkheden,
 Die zy voor u heeft geleden,
 Dit zal u maeken bereyd,
 Tot alle verduldigheyd;
 Maer bijzonder zoo ik gissen,
 In d'eerbiedinge meest missen,
 Kinders die van kleyn geslagt,
 Hoog in eeren zijn gebragt.
 't Schijnt als zy zijn rijk verheven,
 Geen respect en moeten geven,
 Aen hun arme Ouders die door nood,
 Moeten werken voor hun brood.
 Veel door rijkdommen in eeren,
 Die met grooter volk verkeeren,
 Als m'hun arme Ouders naemd,
 Zijn tot aen de ziel beschaemd.
 Die zig voor hun Ouders schaemen,
 Die verdienen laster, blaemen,
 En beschaemt te zijn gemaakt,
 Als het laeste oordeel naekt.
 Godt van Hemel, zoo van weerden,
 En was niet beschaemt t'aenveerden,
 Joseph voor zijn voester-vaer,
 Eenen timmerman voorwaer.
 En Maria uytgelezen,
 Die zijn Moeder moeste wezen,
 't Welk is een exempel goed,
 Hoe gy d'Ouders eeren moet.

Eerzugt.

Eerzugt doet veel huyzen schenden,
 Menig mensch komt in ellenden,
 Door den schyn van iet te zyn,
 Eerzugt is een zoet fenyn.
 Groote pragten, hooge staeten,
 Naemaels aen den mensch niet baeten,
 Veel die klimmen boven al,
 Tot hun ongeluk en val.

Eeuwigheyd.

Dat d'aerde-kloot, zee, alle mael,
Verkeert waer in een berg van stael,
En zoo in hoogd' waer opgemaekt,
Dat zynen top den Hemel raekt,
En dat 'er alle duyzend jaer,
Van Godt een duyf gezonden waer,
Om eens te vryven met haer steert,
Tot dezen berg versleten weerd.
Wie zegt 'er van de menschen al,
Dat dien berg eens verslyten zal?
't Kan zyn: en den tyd zal vergaen.
Maer d'eeuwigheyd zal blyven staen.
Daerom, ô mensch! verfoyt het kwaed,
Omhelst de deugd eer 't is te laet,
Want eeuwig moet uw ziel in pyn,
Of eeuwig eens in vreugden zyn.

Engelen.

Door de Engelen naer wenschen,
Is veel goeds geschied aen menschen,
Loth uyt Sodoma weg gaet,
Door des Engels goeden raed,
Den Engel in de woestyne,
Vertroost Agar in de pyne,
Door den Engel, Abraham
't Leven niet van Isaïc nam.
Den Engel gaf zyn bystanden,
Tegen Gedeons vyanden,
Door d'Engels Sennacherib,
Is gekomen in den klip.
De dry kinders den Heer loven,
In de vlammen van den oven,
Want den Engel hun bystaet,
En bevryd van alle kwaed.
d'Engelen den mensch verblyden;
In benauwdheyd en in lyden,
Zy helpen hun in den nood;
Meest in d'ure van de dood.
Zy bevryden ons van zonden,
En wanneer wy zyn bevonden,
Aen ons arme ziel bevekt,
Wy worden door hun verwekt.
Om ons tot den Heer te keeren,
Zy de weg der deugden leeren,

De traenen der zondaers zyn,
Door de Engels goeden wyn.
Ons gebeden alle dagen,
En deugden aen Godt opdraegen,
En daer Godt is, is hun geest,
Daer is 't altyd blyde feest,
Vraegd hun hulpe t'aller uren,
U en zal geen kwaed gebeuren;
Want tot onze zaligheyd,
Is al hun genegentheyd.

Ezel.

d'Ezels moeten pakken draegen,
Harde slooten, zware slagen,
't Is den loon die men hun geeft,
Den ezel in armoed' leeft.
De kinders moeten hun schaemen,
Van te draegen zulke naemen,
Die een ezel word gezeyd,
Is en kind vol bottigheyd.
Traeg en luy om iet te leeren,
Dat niet tragt te zyn in eeren,
Dat niet wilt ter schoole gaen,
Om goed' leering' te ontfaen.
Die moet peyzen al zyn dagen,
Als een ezel last te draegen,
Daerom doet al wat gy kan,
Om te zyn een eerlyk man.

Eyers.

Wanneer gy moet eyers eten,
Dit is dienstig om te weten,
Gy een mes gebruyken moet,
Waer med' gy die open doet.
Met de vingers schoone maeken,
Dit zyn geheel plumpe zaeken,
En de schaelen in het huys
Smyten, is ook een abuys.
Moet op uw telloor dit leggen,
Dan en valt 'er niet te zeggen,
Tragt te wezen net altyd,
Wanneer gy aen tafel zyt.

F.

Faeme.

Kind draegt zorg' voor een goed faeme,
Kind draegt zorg voor een goed naeme,
Meer al voor veel geld en goed,
Dat men al verlaeten moet;
Menig duyzend zijn begeven,
Maer hun faem blijft eeuwig leven,
Strijd zoo lang gy leeft op aerd',
Op dat gy uw faem bewaert.

Flatteeren.

Kind wagt u van te flatteeren,
Of van te vaegen de mouw,
Spreekt regt uyt gy zult passeeren
Voor regtveirdig en getrouw.

Fortuyn.

Kind de fortuyn die is van glas,
Zy draeyt en keert geweldig ras,
En wanneer ze ten hoogsten schynt,
Zy breekt als riet door fellen wind;
Niemand gelukkig voor zyn dood,
Daerom en agt u niet te groot.
Heden Raetsheer, morgen slaef,
Heden dienaer, morgen Graef,
Heden arm, en morgen ryk,
Heden fris en morgen slyk;
't Is zoo de fortuyn draeyt,
En met alle winden waeyt.

Fruyt.

Noyt en plant men de fruyt-boomen,
Als om vrugten van te komen,
Om dat zoo den graegen lust,
Van den mensch word uytgeblust.
Anders men zoud' die niet snoeyen,
En niet zorgen voor het groeyen,
Of de vrugt is ryp of groen,
Om in tyden af te doen.

Maer men moet hem niet vergeten,
Van door lust te veel eéten,
Is 'er fruyt in overvloed,
Men dit maetig eéten moet.
Men vind menig dertel jongen,
In zyn schoenen onbedwongen,
Die zoo haeken nae het fruyt,
Als nae 't water eenen puyt.
Waer zy gaen of zyn gezeten,
Het is altyd schransen, eéten,
Of in huys of wel op straet,
d'Hand gelyk een schiet-spoel gaet.
Zy en agten niet dit gekken,
Dat men hun noemt blauwe bekken,
Zy zyn niet beschaemt te staen,
Wit gelyk een mooriaen.
En al is 't dat duyzend wormen,
Gantsch hun vleesch en bloed bestormen,
Dat 'er overblyft alleen,
Maer het kaele vel en been.
Zy kunnen hun niet bestieren
Van 't onmaetig fruytenieren,
Tot dat onderzinkt de schuyt,
En zoo laeten hunne huyl.
Appels, noten, ende peeren,
Niet alleen de stem en deeren,
Maer 't is zeker een fenyn,
Voor die kort van dorste zyn.
't Is een peste voor de maege,
En veel het te laet beklaegen,
Als de medicyne niet
Hun kan helpen uyt 't verdriet.
Daerom zult veel fruyten haeten,
Meest die u niet kunnen baeten,
Door een appel heeft ons al,
Gebragt Adam in den val.

G.

Gaen.

Kind gaet niet al spertel billen,
Nog al maeken vremde grillen,
Houd een gemanierden stap,
Niet te zeer, nog niet te slap,
Gaet gy met ander persoonen,
Zult u mannelyk betoonen,
Zonder loopen hier of daer,
Of gy met uw speel volk waer.
Zoo gy passeert langs de straeten,
En vind van uw' mede-maeten,
Gy zult hun niet spreken aen,
Maer zoetjes uw wegen gaen.
Zonder zingen, zonder springen,
Of uw lichaem krom te vringen,
Zonder u te draeyen rond,
Gelyk nae zyn steert den hond.

Gaepen.

't Is slegt te gaen geheel uren,
Dan voor d'een en d'ander deuren,
Nu voor eene bakkerye,
Of winkel van specerye.

Gebieden.

Kind wagt u van te gebieden,
Principaelyk oude lieden,
En al zyn zy arm van goed,
Daerom niet gebieden moet.
Draegt respect de gryze hairen,
Gy weet niet hoe gy zult vaeren,
Peyst dat gy een ouden man,
En in armoed wezen kan.

Gedagtig zyn.

Kind hem niet ligt vergeten moet,
Den welken u groot weldaed doet,
Maer 't gen' een ander heeft gedaen,
Dat moet haest uyt uw zinnen gaen,
En 't kwaed dat aen u is geschied,
Daer en mogt gy op peyzen niet.

Gehoorzaamheyd.

Een kind dat zal nae betaemen,
Vader, Moeder, gehoorzaemen,
d'Eerste eer geven aen Godt,
't Is een algemeyn gebod.
Dees kinders den Heer behaegen
Die hun ouders dienst toedraegen,
Die zyn d'ouders onderdaen,
Zonder eenig tegenstaen.
Christus die kwam hier beneden,
Om zyns Vaders wil getreden,
En verdient des Hemels Hof,
Dit dient u voor waere stof.
Hier uyt kont gy ligt'lyk leeren,
Dat dit is 't gebod des Heeren,
Paulus zegt ten allen tyd,
Uw ouders gehoorzaam zyt.
Of zy zullen 't duer betaelen,
Die hier tegen zullen faelen,
Te weten in zaeken groot,
Met de straffe van de dood.
Zoo gy vraegt, waer in ten dezen
Zy moeten gehoorzaam wezen?
Den Apostel geeft dees leer,
In alles; maer in den Heer.
Dit is, ten moet niet geschieden,
Zoo de ouders kwaed gebieden,
Kend hem voor uw' Vader niet,
Die u kwaed te doen gebied.
Behalvens dit stuk alleene,
In wat zaeken, groot en kleene,
Moet gy vlytig en bereyd
Zyn tot alle g'hoorzaamheyd.
Het zy dat zy u bevelen
Met geen kwanterye te spelen,
Te verkwiste eenig geld,
t'Huys te zyn op d'ure gesteld.
Niet te vloeken of te zweeren,
Niet in d'herbergen te teeren,
Niet te loopen 's avonds laet,
Zonder oorlof agter straet.
Niemand in het huys te brengen,
Met een woord in alle dingen,
Moet gy wezen gehoorzaam,
Of 't van Christus zelve kwaem.

Geld.

Wat de geld-liefd' doet bedryven,
Men zoud' duyzend boeken schryven,
Wat de geld-liefd' heeft gedaen,
Ten kan noyt beschreven staen.
Wat de geld-liefd' houd verholen,
Wat de geld-liefde doet doolen,
Wie door haere wonder kragt,
Word verheven en veragt.
d'Hoogste Vorsten, Officieren,
Hun vergulde wapens vieren,
Door de geld-liefde gejaegt
Menig lyf en ziele waegt:
Menige door geld-liefd' dwaelen,
Menige ter hellen daelen,
Door bedriegen en verraen,
Die eeuwig nae Judas gaen.
Dwaeze geld-zugt, dwaeze zinnen.
Godt zorgt voor die hem beminnen,
Agt de deugd voor geld en goed,
Die de ziele leven doet.
Zult uyt liefde noyt van schryven,
Onregtveerdigheyd bedryven,
Op beloft' van geld en goed,
Niemand ongelyk en doet.
Wagt u van het gierig spaeren,
Van meer en meer te vergaeren,
Dat gy niet op 't lest den Godt
Maekt van uw verspaerden pot.
Vele 's morgens voor het lezen,
Ziet men hun in lusten wezen,
En het rust-nemende geld,
Moet dry, vier-mael zyn herteld,
Naer den noen, 's avonds naer eeten,
Zyn nog eens daer by gezeten,
Kind het geld zoo niet en agt,
Steld dees liefd' uyt uw gedagt.
Hebt gy eenig geld bezyden,
Doet den armen mensch verblyden,
Geeft met toegenegen zin,
't Zal u dobbel komen in.

Geleerdheyd.

Kind leerd in uwe jonge dagen,
Of gy zult het eens beklaegen,
Want hy die wel is geleerd,
Die word over al geëerd.

Is van ieder aengetrokken,
Voor hem zyn de beste brokken,
Of hy arm is, kael of rijk,
Word geprezen al gelijk.
Ieder zal hem d'hand toesteken,
En tot zynen voordeel spreken,
Daer een traeg en lompig kind,
Hem van al verlaeten vind.

Geloove.

Geloof in Godt, en zyne Kerk,
En ruymt noyt uyt het waere perk,
Verfoeyt de kwaede secten al,
En die kwaed' leering geven zal.

Gemeynzaemheyd.

Nog met dogters, nog met vrouwen,
Zal jongmans gezelschap houwen,
Die zyn eerbaer in den schyn,
Konnen wezen vol fenyn.
Hun eer niet te naer gesproken,
't Vuer in d'asschen is gedoken,
Hy ligt de perykels vind,
Die de perykels bemind.
Ik zeg, met hun dassen, springen,
Zoete nieuwe deuntjens zingen,
Speeltjens speelen van de jeugd,
Gy daer van u wagten meugd.
Ik en wil hier niet verhaelen,
Hun bedrog, listen en kwaelen,
Waer door menig eerbaer hert,
Tot den grond geschonden werd.
Daer van zal ik stille zwygen,
'k Zoud' te veel materie krygen,
Somtyds opspraek en verwyte,
'k Laet dit tot een ander tyd.

Gezelschap.

't Is oneerlyk bevonden,
Als gy ergens zyt gevonden,
In eenig gezelschap groot,
Daer uw vrienden zyn genood:
Van terstond met het intreden,
Hun te roepen deze reden,
Cozyns, ik ben uw' dienaar,
'k Wensch u goeden dag te gaer.

Maer gy moet u stil beneven,
Tot by hunne plaets begeben,
En met eeren hun beleeft,
Uw verzoek te kennen geeft.
Komt men u een stoel te zetten,
Zult hier op voorzigtig letten,
Dat gy daer geen hand aen slaet,
Waer van dat een ander gaet.
Maer vraegt oorlof, zit bezyden,
Bovendien gy moet u myden,
Van in 't spreken t'allen keer,
Te zeggen Jouffrouw, Mynheer,
Van op geld en goed te roemen,
Zult ook niet uw' Ouders noemen,
Met de tytels van hun staet,
Want zulks tegen reden gaet.

Gezelschap kwaed.

Zult met kinders noyt verkeerem,
Die u kwaed' manieren leeren,
Aen die spreken onbeleeft,
Geen gehoor, nog spraeke geeft;
Dronkaerds, onbeschaefde lieden,
Zult gy als de peste vlieden,
Met geen kinderen vergaerd,
Als die zijn van kwaeden aerd.

Gezondheyd.

Die geen goed' gezondheyd heeft,
Hy voorwaer ellendig leeft,
d'Aengenaemsten koelen wyn,
Smaekt hem of het waer azyn.
Zy en hebben geen pleyzier,
In het alderbeste bier,
En hoe edel is de spys,
Zy zyn in het eeten vys,
En wat lekkers dat men maekt,
Daer en is niet dat hun smaekt,
Dikwils is den overdaed,
Oorzaek van dit kwellig kwaed.
Die door eene dertelheyd,
De jongheyd tot brassen leyd,
En om te doen overlast,
Tot den gaye is van den mast.
Veel die schynen kloek gestelt,
Als zy maer en hebben geld,
Zy en zien nae 't lichaem niet,
En nae 't leet dat hun geschied:

Dat doorwond hun arme ziel';
Kind of het aen u geviel',
Van eens zoo te zyn geworgt,
Voor uwe gezondheyd zorgt.

Getrouwigheyd.

Zyt getrouw in al uw handelen,
Houd u van het stelen af,
Agt een anders goed maer kaf.
Zyt getrouw in al uw wandelen.
Die getrouw is, hy vermag,
Hem te toonen op den dag.
Die getrouw is, is in eeren,
En van allen mensch geagt,
Of hy kleyn is van geslagt.
Die getrouw is mag verkeerem,
Met persoonen hoog van staet,
Daer d'ontrouwe zyn versmaet.
Die getrouw is word verheven,
Op der aerde en hier naer,
Dobbel loon krygt hy voorwaer:
d' Ontrouwe te neer gedreven,
Niet voor de getrouwigheyd,
Die den mensch in eeren leyd.

Getuygen.

Getuygt niet ligt
Zyt onderrigt.
Voor gy iet zegt
Of 't is opregt.
Of het is klaer
En zeker waer.
Dit ook niet doet
Ten zy gy moet.
Ten zy gevraegt
Ten zy men klaegt
Van zwaerigheyd
Daer veel aen leyd,
Op dat gy niet
Raekt in verdriet.
Neemt raed
Voor daed,
Eer 't is te laet.

Geweer.

Kind dit word u sterk bevolen,
Handelt fuziek nog pistolen

Ander wapens, poeder, loot,
Daer in ligt peryken groot.

Gewoonte.

Kwaed' gewoonte moet gy myden,
Zult kloekmoedig tegenstrijden,
En u zetten eene boet
Tot dat gy het anders doet.

Gierigheyd.

O kind Gods! vlied de gierigheyd,
Zy is d'hoogste onzaligheyd,
't Voedsel van onregtveerdigheyd,
Die menig mensch ter hellen leyd.

GODT.

GODT is een wezen voor gewis,
Daer geen verandering in is,
GODT is den Vader, Zoon en Geest,
Die moet van ider zyn gevreest.
Dryvuldig een, die 't al regiert,
En na zyn eygen wil bestiert,
Die door zyn wezen Goddelyk,
Vervult Hemel en aerderyk.
Van wie 't al komt, en zonder wien,
Dat niet kan roeren nog geschien.

Godt zoeken.

Godt, in een goed en zuyver hert,
En reynen geest bevonden werd,
Zoekt hem in liefde boven al,
En uwe ziele leven zal.

Godt dienen.

Uyt uw hert, ziel en gedagten,
Uyt uw zinnen ende kragten,
Maekt u tot den Heer bereyd,
Met een diep' ootmoedigheyd.
Zult van uwe jongste dagen,
Alles aen den Heer opdraegen,
Bidden dat gy in de deugd,
Zynen wil volbrengen meugd.

Hy die volgt zyn eygen lusten,
Zal noyt in den Heere rusten:
Maer die alles Godt toezend,
Zal bekomen goeden end.

Godvrugtigheyd.

Godvrugtigheyd is gelegen,
In te zyn tot Godt genegen,
En den Heer te roepen aen,
Om zyn gratie t'ontfaen.
In zyn wonderbaere werken,
In zyn goedheyd te bemerken,
Maer meest met een vast opzet,
In 't volbrengen van zyn wet.

Graf.

Voor dat gy de dood zult smaeken,
Wilt met het graf kennis maeken,
Als gy op het Kerk-hof gaet,
Alwaer menig kruysken staet;
Alwaer liggen veel doods-beenen,
Zegt voor een waeragtig meenen,
Die nu staet heel fris en rood,
Dit 's myn woonplaets naer de dood.
Wat is het van Koning, Keyzer,
Van een Leeraer, Boer, of Reyzer,
Als wy zyn vergaen in slyk,
d'Een van d'ander is gelyk.

Gramschap.

Ter geener tyd
Draegt haet of nyd,
Zyt zuyver regt
In 't gen' gy zegt,
Vlied gierigheyd
Hooverdigheyd,
Geen kwaed, voor goed
Uw naesten doet,
Maer goed voor kwaed,
Volgt dezen raed.

Gram zyn.

Men vind kinders, 't zyn juweelen,
Om te kyven, en krakeelen,

Om een niet, een enkel woord,
 Zyn zy gram en heel verstoord:
 't Is ten eersten schoppen, smyten,
 Terstond grow en blouw verwyten,
 Om 't verleggen van een stok,
 Om het eeten van een brok,
 Om een stoel maer te verstellen,
 Zullen zy maeken karellen,
 Om te zitten naest het vier,
 Maeken zy een groot getier.
 't Gaet nog erger in het spelen,
 Men hoort daer met luyde kelen,
 Om het minst gy liegt 'er aen,
 En 't is daer niet med' gedaen:
 Dan is 't roepen ende schreeuwen,
 Puer gelyk de katten meeuwen,
 't Schoonste woord is fiel en kwant,
 Dat 'er vliegt van allen kant:
 Dan vegten zy als soldaeten,
 Men scheurt kraegen, kleers, krawaeten,
 d'Handen zyn gevlegt in 't hair,
 Of het dulle honden waer:
 d'Een loopt met blouw oogen henen,
 d'Anderen met blauwe schenen,
 Den eenen verliest zyn hoed,
 d'Ander krygt zyn neus vol bloed.
 En zoo men dan komt te vraegen,

Waer uyt komt 't gevegt en slagen,
 Daer is niemand die 't bescheet,
 En den regten oorsprong weet.
 Van d'een d'ander te genaeken,
 Zullen zy tot vegten raeken,
 Somtyds om een krieke-steen,
 Konnen zy den buyt niet scheen.
 Om een knikker, twee dry noten,
 Om een druppel nats gegoten,
 Om eene pruyme vyf of zes,
 Zal men uyttrekken het mes.
 Om een bloem, wat suyker-bollen,
 Zullen zy een weke grollen,
 Daer is peys nog kwytenis,
 Tot het kwaed gebroken is.
 Kinderen gy zyt bedrogen,
 Van wie hebt gy dit gezogen?
 Van wie deze boozen aerd?
 Die u leyd ter hellenwaerd.
 Wilt gebruyken zoete woorden,
 Vlied den tweedragt en discoorden,
 Spreekt beleeft malkand'ren aen,
 Met een vriendelyk vermaen,
 Uytband boosheyd, bitterheden,
 Schreeuwen, kyven tegen reden,
 Godt dreygt hun met d'helsche pyn,
 Die gram en vraekgierig zyn.

H.

Haet.

Noyt onverzaedelyken haet,
 In 's herten grond verstyven laet,
 Vergeeft het kwaed aen u misdaen,
 Eer dat gy zult te bedde gaen.
 Trekt uyt dien wortel tot dengrond,
 Die 't lichaem en de ziel doorwond.

Handen.

Houd uw handen in de banden,
 Tot geen zaeken die uyttrekt,
 Waer door gy uw ziel bevekt.
 Bewaert die als weirde panden,
 En die nimmermeer besmet,
 Tegen Gods Gebod en Wet.

Handelen.

Een kind dat regtveirdig handeld,
 En des Heerens weg bewandeld,
 Ten zal nimmermeer vergaan,
 Maer eeuwig in groente staen

Herberge.

Kinders die ter herberg loopen,
 Gaen hun lijf en ziel verkoopen,
 Die d'een voet in d'herberg doet,
 Den tweeden in d'helle moet.

Maer dit schijnt wat straf gesproken,
 Zijn d'herbergen helle-koten?
 Ik zegg', voor de kinders, jae,
 Hoort hoe dat ik dit verstaet.
 Het is buyten regt en reden,
 Dat kinders ter herberg treden,
 Vader, Moeder dit verbied,
 Zoo dan hier in kwaed geschied.
 't Geld dat zy aldaer verdrinken,
 Zonder eenig agterdinken,
 In het bier of brandewijn,
 't Moet van hun gestolen zijn.
 En 't gen' zy aldaer verspelen,
 Moeten zy het ook niet stelen,
 Tegen dank en zonder nood,
 Kleyne dieven worden groot.
 En wat is 't dat zy daer leeren,
 Noyt in Kerken te verkeerren:
 Noyt te gaen nae een Sermoen,
 Om nae 's Heerens woord te doen.
 Noyt by-nae een Misse hooren,
 Maer wel leeren toebak smooeren,
 Drinken tot het kele-gat,
 Dat zy liggen dronke zat.
 Zweiren, vloeken, beestig spreken,
 Een twist-vuer in 't huys ontsteken,
 Is dit niet den regten staet,
 Waer door men ter helle gaet?
 Wel wie zal my wederleggen,
 Dat ik helle-koten zeggen?
 Daer een eerlijk mans kind,
 Zoo vervloekte leering vind.
 Om alzo in korte jaeren,
 Weg met Charons boot te vaeren,
 Stierman zeker word den weerd,
 Die dees kinderen aenveerd.

Hertelyk.

Dat 'er kinders zyn bevonden,
 Die men zegt te zyn als honden,
 Komt uyt gulzigheyd alleen,
 Die de honden is gemeen.
 Let op d'honden, als zy eten,
 let dat hun is toegesmeten,
 Hoe zy die brok houden vast,
 Uyt vrees van te zyn verrast.
 Komt 'er ander by geloopen,
 Of ontrent hun steert gekropen,

Zy rennen al grollen deur,
 Ergens agter haeg of muer:
 En zoo zy de brok vervolgen,
 Kan-ze niet zyn ingezwolgen,
 Liever vegten tot 'er dood,
 Als laeten de brok in nood.
 Is 'er t'eten buyten maeten,
 Zy en zullen 't niet verlaeten,
 Als wanneer een ander hond,
 Loert en draeyt geduerig rond.
 Of zullen een put gaen schaeven,
 Om de reste te begraven,
 Men vind kinders arm en ryk,
 Die als d'honden doen gelyk.
 't Gen' zy hebben in hun handen,
 Is als vast gemaekt met banden,
 't Is al voor hun eygen keel,
 Tot een peer, of appel-peel.
 Zoo een ander kind komt vraegen,
 Wat te geven naer behaegen,
 't Is een houw, of 't is een snouw,
 Niemand die iet geven zou.
 Liever eten om te splyten,
 Ja, om hun zelfs te beschyten,
 Eer dat broeder, zuster, vriend,
 Van een broksken word gediend.
 Konnen zy het niet op knaegen,
 Zullen het te duyken draegen:
 't Kind dat eenen appel heeft,
 Den helft aen een ander geeft.
 Deeld uyt aen uw kameraeden,
 't Zy gezoden of gebraeden,
 Confituren, zuyker, fruyt,
 Noyt geen brood voor vrienden sluyt.
 Houd niet voor u eygen zelven,
 Het zyn gierigaerds en helven,
 Buyk bewaerders, die zulks doen,
 Wilt veranderen van schoen.
 Zyt mild, minzaam en goedhertig,
 En den armen mensch bermhertig,
 In het geven vroed nog taey,
 Zoo word gy geagt voor fraey.

Hypocryt.

En speelt noyt den Hypocryt,
 Toont hoe gy in 't herte zyt,
 't Is bedriegelyk fenyn,
 Dobbelt in het hert te zyn.

Hoed.

Kind, den hoed die de wysheden,
En de bottigheden dekt,
Dient, om ieder eerbaerheden
Te bewyzen, en respect.
Eerst uw Ouders moet gy eeren,
Niet door uwen hoed alleen,
De nature kan u leeren,
De grondregels in 't gemeen.
Als gy iemand zult ontmoeten,
Den hoed moet zyn afgedaen,
In 't aenspreken, in het groeten,
Hy mag op uw hoofd niet staen.
In 't passeren voor de lieden,
Zoo terstond den hoed in d'hand,
Gy zult hun oneer aanbieden,
Blyft hy op uw hoofd geplant.
In gezelschap, in het eten,
Of de koud' is nog zoo groot,
Waer gy staet of zyt gezeten,
Weest dan met uw hoofd ontbloot.
Agt zoo arm, als ryk, persoonen,
Zoo aen hooge als leegen staet,
Moet gy beleeftheyd betoonen;
Waer dat gy verkeert en gaet,
Zult uw hoed voor niemand spaeren,
't Zy voor minder als gy zyt,
't Zy voor jong of oud van jaeren,
Die de faeme niet benyd.

Hof.

Kind wanneer gy zijt in hoven,
Peyst niet om te stelen, rooven,
Zijt gerust met 't gen' gy ziet,
Peyst niet om te plukken iet.
't Zy aen fruyten, groensel, bloemen,
Gy en mogt daer niet aen komen,
Veel min aen een schoone plant,
Om te steken die van kant.
't Meeste kwaed is gaten maeken,
Om daer aen te kunnen raeken,
Want gy zijt maer eens betrapt,
Of van eenig mensch beklapt.
Uwe billen zullen 't lyden,
Wie zal u daer van bevryden?
Men zal zeggen het is regt,
't Is een boozen jongen knegt.

En daer naer men zal u houwen,
Gestelt onder de rabouwen,
Die van fielt eens heeft den naem,
Zal lang blyven in de faem.

Hoepels.

Kinders die met hoepels loopen,
Hebben half den wilden aerd,
Als men hun kan schoenen koopen,
Die zyn by hun niet gespaerd,
Tieren, schreeuwen, ongebonden,
Raezend' loopen agter straet,
Even eens gelyk de honden,
Zeker dit niet wel en staet,
Want een kind dat zulke zotheyd,
Veel bemind, verloopt zyn jeugd,
En blyft dikwils in de botheyd,
Dus dit spel niet veel en deugd.

Hinkelen.

Als men op een been ziet hinken,
Men zou zeggen dat 's een mensch,
Die zig wil of zal verminken,
Kinders wat is hier uw wensch?
En zyt immers regt geboren,
d'Ouders toefden uw leen,
Dat gy niet en hebt verloren,
Wilt gy daer zoo zot van scheen.

Hoofdig.

Al de kinders van kwaed' willen,
Die verdienen op hun billen,
Die om d'alderminste zaek,
Staen heel stom en zonder spraek.
Die maer om een woord gesproken,
Zitten in een hoek gedoken,
Met het aenzigt overdekt,
Of de leden uytgestrekt.
Of wel krysschen schier g'heel ueren,
Dat het hooren de gebueren,
Of men schoone spreekt of slaet,
Dat het daerom niet en baet;
Maer zoo blyven in hun fuyken,
En hun grillig hoofd gebruyken,
Deze moeten een vermaen,
Wezen in hun bedd' gedaen.

Als zy komen van te ronken,
Als den moed wat is gezonken,
't Zal dan smaeken nog zoo goed,
Als het van te vooren doet.

Honger.

Wanneer een kind honger heeft,
Gemeynelyk 't is onbeleeft:
Het staet en vrijft, en krouwt, en kryt,
Ten geeft aen niemand geenen tyd,
Het eeten kan niet zyn verbeyd,
't Moet wezen op de zill' geleyd;
Op dat het zonder ongedult,
Wel haest zyn ydel maeg vervuld;
Of Moeder bezig is of niet,
Het kind maer nae zyn honger ziet,
En 't zal niet wezen eer gerust,
Tot dat den honger is geblust.
Kind dat en mag alzo niet gaen,
Verwagt tot Moeder heeft gedaen,
Zyt stil, gerust, houd goed' manier,
Gy zult voldaan zyn met plaisier.

Hooveirdigheyd.

Kind en laet noyt de hooveirdye,
In uw zin hebben heerschappye,
Want het is zeker dat daer uyt,
't Begin van uw verderving spruyt.

Jaegen.

Die vroeg uytgaen om te jaegen,
Zullen 't vroeg of laet beklaegen,
Als hun beenen en teer lijf,
Worden zwak, van loopen stijf.
't Is een Ambagt kleyn van eeren,
Dan voor Princen, Graeven, Heeren,
Voor die edel zijn van Bloed,
Magtig rijk in geld en goed.
Want voor Jaegers hun dag-hueren,
Hun broek en kazakke schueren,
Agterlaeten een paer schoen,

Dit is een leering waer en schoon,
Die Tobias gaf aen zyn Zoon:
Waer op kont gy dan draegen roem?
Gy zyt een plant, een teere bloem,
Die d'een uer schoon in 't bloeyen staet,
En in een oogenblik vergaet.

Hope.

Hopt in den Heer, en deugden doet,
Dees zaeken die zyn t'saemen goed?
Want die niet doet dat Godt gebied,
Zal smaeken zyn beloften niet.
Hierom den wyzen man wel zeyd,
Verlaet uw onregtveerdigheyd,
En hopt in Gods Bermhertigheyd,
Ook in d'eeuwige zaligheyd,
Om te leven voor d'eeuwigheyd.

Huys.

Kind wanneer gy t'huys blyven moet,
Aen uw Ouders gebod voldoet,
En zonder eenig tegenstaen,
Doet bly wat er moet zyn gedaen;
Het is een grooten deugeniet,
Die zoetjens uyt hun oogen vlied.
Zulk eenen die verdient de straf,
Van fraey gespeelt te zyn broek af,
En boven dien te zyn verklaert,
Zonder eeten te bedde-waert.

I.

Dit is 't voordeel dat zy doen.
Loopen somtijds als de hinden,
Door sneeuw, hagel, water, winden,
Om snip, haes, patrijs, konijn,
Somtijds vuyl als verkens zijn.
t'Huys komen met ydel maegen,
Een brood, een stuk vleesch op knaegen,
En daer op een kitte bier,
Met een dobbel hout aen 't vier.
Kind wil 't jaegen niet beminnen,
Gy ziet wat 'er is te winnen,
't Is t'huys beter op den heert,
Dan alzo zijn goed verteert.

Inbyt.

't Geen d'Ouders geven in 't inbyt,
Daer med' willig te vreden zyt,
Zonder te maeken nieuwen heesch,
Van toe-spys, appels, peeren, vleesch,
Ontfangt in dank al wat men geeft,
Of anders gy zyt onbeleeft.
Loopt niet 't een huys uyt, 't ander in,
Hier om een brok, daer om een vin',
Zoo dat gy zeer ligt voor den noen,
Kont zes of zeven inbyts doen.

Inslokken.

Kinders, wagt u van de brokken,
Ook zoo gulzig in te slokken,
 Knauwt uw spyze, dies gy meugd,
 Daer van hebben groote deugd.
Slokken is eygen aen 't verken,
Of aen d'aepen zoo my merken,
 Kind zoo gy wilt zyn gezond,
 Eet zoo zeegbaer als gy kond.

K.

Kaarten.

Het kaarte spel,
Jonge gezelschap,
Men u verbied;
Want menig man,
Die komt daer van,
In groot verdriet.

En al lyd gy hongers nood,
Staet hun by tot in de dood.
Woond gy uyt in verre paelen,
Om te leeren vremde taelen,
 En lyd gy wat groot verdriet,
 En klaegt het uw Ouders niet.

Kammen.

Een kind dat moet alle dagen,
Een kam in zijn beurse draegen,
 En zeer neerstig kammen uyt,
 Het kwaed doende luyzekruyd.
Voorders gy moet hier op letten,
Van uw hair g'heel net te zetten,
 Dat men somtijds niet geloofd,
 Dat gy hebt een stoppen hoofd,
Doet het jaerlijks dry vier tyden,
In 't wassen der maene snyden,
 't Is voor een kind een cieraed,
 Als zijn hair wel effen staet.

Klaegen.

Gy zult noyt in uwe dagen,
Van Vader of Moeder klaegen,
 Dat zy vreed zyn en te kwaed,
 't Zwygen is den besten raed.
Hun gebreken en hun vlekken,
Moet gy stillekens bedekken,

Kleederen.

Een kind van zyn jonge dagen
Mag na zyn staet kleeren draegen,
 Volgens de costuym van 't land,
 't Gen' men doet ten allen kant.
Maer men moet van d'eerste tyden,
De hooveerdigheyd wat myden,
 Dat 'er niet een mensch en praet,
 Dat het buyten schreve gaet.
Ziet niet boven nog beneden,
Nog ronds-omme uwe leden,
 Want 't zoud' wezen op 't fatsoen,
 G'lyk simmen en pauwen doen.
En gy moet voorzigtig letten,
Noyt uw kleeren te besmetten,
 Altyd neerstig gaede slaet,
 Of alles wel effen staet,
Zonder met den hoed te smyten,
Die haest zal genoeg verslyten,
 Of te slideren op 't zet,
 Waer door men het broeksken wet.
Zonder in 't spel of wat zaeken,
Als een zwyn u vuyl te maeken,
 Zonder zyn neus of het zweet,
 Af te vaegen aen zyn kleed.

Kegel-baene.

De Kegel-baen dat is een spel,
Niet goed voor jong of oud gezelschap,
Alwaer den smyter, zoo hy mist,
Zyn, en veel anders geld verkwist.
Daerom zult daer ontrent niet gaen,
Om op het smyten te geraen,
Want niet een gast van goeden schyn,
Wilt in dit spel gerekent zyn.

Kelder.

Kind en maekt geen kwaede stappen,
Zult niet liberaelyk tappen,
Van het alderbeste nat,
Als uw' Ouders zyn uyt stad.
Zult met kannen nog met stooopen,
Niet buyten den huize loopen,
Al zyt gy daer toe gevleyd,
Dit hun stoutelyk ontzeyd.
Want aen wie gy iet zult draegen,
Konnen die uw' Ouders klaegen,
Als zy zullen zyn gekeert,
Wyzer moet gy zyn geleert.

Kerke.

Als gy zult ter Kerke wezen,
Gy en zult niet luyde lezen,
Dat het ider een verstaet,
Want zulks tegen reden gaet.
Ook met handen, lippen, kaeken,
Wilt geen groote gesten maeken,
Op dat u niemand verwynt,
Dat gy zyt een Hypocryt.

Kerkhof.

Als gy gaet op een Kerkhof,
Gy moet peyzen op de stof,
Waer van dat gy zyt gemaakt,
En dat u de dood haest naekt,
Haest de dooden word gelyk,
Heden vleesch en morgen slyk,
En zult zeggen ider reys,
Godt geve de zielen peys.
Dit gedagt is deugdelyk,
En helpt ons tot 't Hemelryk.

Kermisse.

Kind zyt gy ivers gebeden,
Om ter kerremis te treden,
Zoo dit niet is Vaders wil,
Zyt gerust en houd u stil.
Zonder kryten, en ervraegen,
Of 't is zeker gy krygt slaegen,
Maer zoo gy mogt mede gaen,
Doet uw beste kleeren aen,
Wagt u daer van kwaed' manieren,
Van te roepen, schreeuwen, tieren,
Van te loopen hier en daer,
Of gy ongebonden waer,
Want gy zoud op ander tyden,
Niet meer mogen mede ryden,
Die by vremde kwaelyk doet,
Zeker hy t'huys blyven moet.

Key.

't Zouden wezen vremde maeren,
Dat 'er geene keyaerds waeren,
In de stad van Popering;
Daer de keyaerds zonderling,
Alle eer word toegeschreven,
Waer den key ook word verdreven,
Als van den Heer Gybiaen,
Den key-zegen word ontfaen.
Niet te min kinders by hoopen,
Met den key in 't hoofd nog loopen,
De gen' niet gesneden zyn,
Door de vreeze van de pijn.
't Berken-hout kan veel bevryden,
Maer niet voor den key te snyden,
't Snyden heeft een meerder magt,
En den zegen groot van kragt.
Doch vermits veel wyze lieden,
Geerne weten 't waer geschieden,
En den grond van altemael,
'k Zal hier doen een kort verhael.
's Maendags Popering' kerremisse,
Het is een verwondernisse,
Met wat pomp' dat men ziet gaen,
d'Hoogmogenden Gybiaen.
Noyt zoo overgroot gerommel,
Dat veroorzaekt menig trommel,
Standaerd, vendel en trompet,
Ieder-een in roeren zet;

Eenen boek die is te kleene,
 Om zijn eertytels alleene,
 Zyne daeden, 't groot gebied:
 Duyzend klerken schryven 't niet.
 Om te komen tot mijn reden,
 Hy komt uyt te peird gereden,
 Op een jong gehoornde beest,
 Wie hem aanziet is bevreest,
 Zijne oogen moet men myden,
 Want zy iemands hert doorsnyden,
 Zijn kloek lichaem ende glans,
 Overtreft de beste mans.
 Zyne kostelijke kleeren,
 Beelden uyt zijn over-heeren,
 En veel meer de graviteyt,
 Van zijn groote Majesteyt.
 Ook 't verciersel van zijn beeste,
 Is het raerste, 't aldermeeste,
 Daer en is geen Potentaet,
 Die zoo opgetogen staet.
 Zijn pot-yzers daer zijn voeten,
 Met gemak in rusten moeten,
 Die zijn na de konst gevrogd,
 En in Persenland gezogd,
 Twee pot-lepels zijn de spooren,
 't Beest springt in de logt daer vooren,
 En den breydels van dat peird,
 Is een schoonen langen steirt.
 Daer hangt om de beest te eeren,
 En den regten weg te leeren,
 Om te gaen niet in het vuyl,
 Een lanterne aen den muyl.
 Maer dit mag ik niet vergeten,
 Is met 't hoofd nae 't zet gezeten,
 Zoo dat veel curieuze lien,
 Zyne poort voor 't aenzigt zien.
 Daer hangt ook aen zyne leden,
 Eene tasch zeer fraey gesneden,
 Waer in dat een Gybe fier,
 Pronkt gelijk een edel dier.
 Den key voor elk te aenschouwen,
 Ziet men met twee handen houwen,
 Hy weegt honderd ponden zwaer,
 Het en schilt niet veel voorwaer.
 Ligt op een kussen van pluymen,
 leder die moet vlytig ruymen,
 Waer dat hy voorby gaen moet,
 En ook weeren zynen hoed.
 Rond-om gaen zoo veel staffieren,
 Als in de locht vogels zwieren,
 Die niet houden hun galet,
 Worden in de muyt gezet.

Wie aanziet zijn wapen-tuygen,
 Daer voor terstond neder buygen,
 Schudzels, bessems, paelen lank,
 Hommel perzen, zweerden blank,
 Draegen zy in hunne handen,
 Bandelieren van stroy banden,
 Met nog ander vremd gewaed,
 Dat tot hun bescherming staet.
 Het zijn kloek en strijdbaer mannen,
 Om voor hunnen heer te spannen,
 En te waegen lijf en goed,
 Meest daer men niet vegten moet.
 Alle eer ziet men hun bieden,
 Van d'inwoonders, vremde lieden,
 Geen hoe edel zelfs van bloed,
 Of zy vallen hem te voet.
 Met suykaden, goede wynen,
 Ziet men ieder-een verschynen,
 Maer zoo wie hem glazen geeft,
 Haest daer van de stukken heeft.
 Uyt geen glazen wilt hy drinken,
 In zout-vaten moet men schinken,
 Pispots, kandelaer in stof,
 Die verbreyden kan zijn lof.
 Zuyker schinkt men in zijn handen,
 Niet by ponden maer by manden,
 't Gen' hy op de straeten goyd,
 En aen duyzend kinders stroyd.
 Mannen met hun wyfs by hoopen,
 Komen om solaes gelooopen,
 Roepen met een groot gekrijt,
 Om hun key te worden kwijt.
 Wijfs ook die hun mannen draegen,
 Om hulp en genaede vraegen
 Zy en geven om geen kost,
 Konnen zy wezen verlost.
 Daer ziet gy zoo groote keyen,
 Die niet uyt en willen scheyen,
 De welk, het moet zijn geloofd,
 Zijn een pyke diep in't hoofd.
 Half volwassen, die maer groeyen,
 Andere die zijn in 't bloeyen,
 Andere die jongen broen,
 Niet een van gelijk fatzoen.
 d'Een heeft wortels die uyt spruyten,
 Dat zy 't hoofd verlopen buyten,
 Ander daer geen instrument,
 Kwaelijk komen kan ontrent.
 Veel by nagt hun maer vertoogen,
 Veel ziet men by dag voor oogen,
 Veel die kleyn zijn in den schijn,
 Die half afgebroken zijn.

Veel die staen om uyt te vallen,
 Millioenen van getallen,
 Die naer 't snyden is gedaen,
 Zonder keykop henen gaen.
 Daer 's een slijp-steen ook na wenschen,
 Men slijpt anderhande menschen,
 Die wat scherp van herssens zijn,
 Advocaet en Practizijn.
 Principael dry-kante boeren,
 Te slim om den ploeg te voeren,
 Inkte-kokers wat te wijs,
 Slijpt men om een kleyne prijs.
 Alsdan valt 'er niet te grezen,
 Of heer Grijp' zoud' toornig wezen,
 Ja zoo wie maer grimmig lagt,
 Word verstooten en veragt.
 Die zijn wetten niet en vieren,
 Bant hy buyten zijn banieren,
 Daer is nimmermeer remis,
 Voor die wederspanning is.
 Hy heeft duyst posten, duyzend gyzen,
 Die getrouw hem onderwyzen,
 Van al 't gen' dat' er geschied,
 Onder zijn beroemd gebied.
 Vier-en-twintig heeren raeden,
 Als regters van d'akker-schaeden,
 Die hy terstond heeft ter hand,
 Als 'er schaed' geschied of schand.
 Die hun willig overgeven,
 Worden op den boek geschreven,
 Zijn deelagtig tot hun dood,
 Van zijn privilegiën groot.

Klimmen.

Gy zult hebben tegenschroomen,
 Van te klimmen op de boomen,
 Op de leeren langs een koord,
 Op de dakken en zoo voord.
 Vele door het stout betrouwen,
 Zyn gekomen in benouwen,
 Daerom en zyt niet te mal,
 Wagt u altyd voor den val.

Kloppen.

Moet gy aen een deur gaen kloppen,
 Gy zult met den voet niet schoppen,

't Moet met d'hand of 't yzer gaen,
 Dat men den klop kan verstaen.
 En is 't een om te bellen,
 Zult het hys in roer niet stellen,
 Door het trekken al te zeer,
 Genoeg is een dobbel keer.
 Wanneer dat imand komt vooren,
 Om uw reden te aenhooren,
 Moet met een beleefden groet,
 Terstond weeren uwen hoed.
 En dan zoetjens uwe zaeken,
 Na de inhoud kenbaer maeken,
 Als uw bodschap is gedaen,
 Naer gegroet zult henen gaen.

Koopen.

Lekker kinders zyn 't die loopen,
 Kraeken, fruyt of suyker koopen,
 Die noyt konnen hebben geld,
 Of 't moet wezen uyt besteld.
 Zulke noemt men zonder gekken,
 Wafel-muylen, taerte-bekken,
 Snoepers ende fruyteniers,
 Kwiste-keerssen, keukeniers,
 Spete-lekkers, zoppe-doppers,
 Geld verkwisters, maeg op kroppers,
 Schuyffelaers zoo ider ziet,
 Beurse-luyzers anders niet.

Kruys.

Kind van uwe jonge dagen,
 Moet gy leeren kruyskens draegen,
 Want een wel ontfangen kruys,
 Is den zegen van het huys.
 In het huys vind men victorie,
 Schatten van d'aenstaende glorie,
 't Kruys den Hemel open doet,
 Daer is vreugd in overloed.
 Die begeert om Godt te lyden,
 En voor zynen naem te stryden,
 Dat hy hem ter dood bereyd,
 En 't kruys op zyn schouders leyd.
 Als wanneer u 't kruys zal smaeken,
 Het kruys zal u heel vermaeken,
 Blydschap zal u wezen pyn,
 En de pyn zal blydschap zyn.

L.

Lagchen.

Lagchen in zijn eygen zaeken,
Als men iets wilt kenbaer maeken,
Is een dwaesheyd vol van spot,
En passeert ook voor een zot.
Lagchen ook met volle monden,
En word niet te wel bevonden,
Lagchen met een groot getier,
Is een dertel kwaed' manier.
In te lagchen, in te gekken,
Zult niet krom uw lichaem trekken,
En lacht zonder oorzaak niet,
Nog wanneer gy lagchen ziet.

Lekker.

Salomon zegt: ieder een,
Jonge, oude, groot en klein,
Wie lekker spyzen bemind,
Is tot armoede gezind.
Die g'lieft vette spys en wyn,
Die en zal noyt ryke zyn,
De preuf allen dag geschied,
Die men klaer voor ooggen ziet.

Ledigheyd.

Verscherpt den slaeperigen geest,
De ledigheyd is een kwaed' beest,
Die zeer veel dertel kinders broed:
Gy moet die treden met den voet.
Gy moet die houden in den band,
En trekken altyd iet ter hand,
Waer med' gy voor een eerlyk man,
De weireld door passeeren kan.

Leenen.

Zult niet leenen zonder vraegen,
Naer uw Ouders wel-behaegen,
Al waer 't maer een bessem-steert,
Of een halven stuyver weerd.
Alhier uyt verscheyde huizen,
Heeft men gezien veel abuyzen,

Groot gekijf van haet en nijd,
Kind hier in voorzigtig zijt.
Wanneer het uw' Ouders weten,
g'Hebt in alles u gekweten,
En leent noyt zonder consent,
Veel door leenen weg belent.

Leeren.

't Is uw Ouders geld gestolen,
Als wanneer gy gaet ter scholen,
En zoo speelt den lanterfant,
Of den grooten stouten kwant.
Bosschen maeken, agterblyven,
En t'onnut den tyd verdryven,
't Zyn bloeyzels tot kwaede vrugt,
Die voortbrengen ongenugt,
Leert als u word tyd gegeven,
Of wel zult ellendig leven,
Menig die niet kan, of mag,
Wenscht te leeren allen dag.
Dat gy wiste wat een lyden,
In de plaetze van verblyden,
Dat gy aen uw Ouders doet,
Die gy zoo behaegen moet.
Dus moet gy dan wel opletten,
En u tot het leeren zetten,
Want de wysheyd van den Zoon,
Is des Vaders eer en kroon.

Leven.

Leeft gelyk gy wenscht te sterven,
Om het hemelryk te erven,
Want het leven is zoo kort,
't Gen' zoo lang bestorven word.
En wanneer gy zyt gestorven,
En uw vonnis hebt verworven,
Daer en valt geen tegen staen,
Dit voor eeuwig is gedaen.

Lichaem.

Kind, die kont sterven eer morgen,
Waerom zoo voor 't lichaem zorgen,

Waer toe al die ydel pragt,
 Waer toe al die zotten dragt,
 Waer toe weenen, bidden, tieren,
 Om hun lichaem te verciereren?
 Waer toe d'Ouders vallen aen,
 Om zoo schoon gekleed te gaen?
 Waer toe dan geduerig klaegen,
 Dat die mooye kleeren draegen?
 Dat gy niet gaet gelyk zy,
 o Vervloekte hooveirdy!
 Wilt lichaem en ziel vereeren,
 Met de waere deugde-kleeren,
 Gy draegt med' een schoon cieraet,
 Als de ziel uyt 't lichaem gaet.

Loonen.

Kinders wilt uw Ouders loonen:
 Dankbaer moet gy hun betoonen,
 Door d'ootmoedigheid het meest,

Zoo met lichaem als met geest;
 Gy en moogt hun niet verlaeten,
 Ten zy dat z'u zulks toelaeten,
 En als gy van hun weg reyst,
 Dikwils op hun goedheyd peyst.
 En dan zynd' in vremde landen,
 Snoert uw' tong, en toomt uw handen,
 Toont door deugden t'allen tyd,
 Dat gy van goed' Ouders zyt.
 En zoo gy daer naer verkeerde,
 Met den meester die u leerde,
 Toont hem veel eerbiedigheid,
 Dit leert u de dankbaerheyd.
 d'Ondankbaerheyd, moet gy zwigten,
 Dankbaer zyn, dat zyn uw pligten,
 Dus dat d'ouderdom bekent,
 Dees deugd door hun ingeprint.
 Dankbaer en liefallig wezen,
 Word de weireld door geprezen,
 Dankbaerheyd raekt hoog in staet,
 Daer d'ondankbaerheyd vergaet.

LYK-DIGT,

Over het droevig afscheyden dezer weireld van den agtbaeren, minzaemen en zeer goedertieren Heer, d'Heer FERDINANDUS VAN RENYNGHE, hebbende verscheyde reyzen bedient het Ampt van Burgemeester in de Stad van Poperinge, Prince der wyd-vermaerde Reden-ryke Gilde van den H. VICTOR, gezeyd (LANG-HOIRS) Victorinnen, binnen het voorzeyde Poperinge, pligtelyk toegeëygent aen zyne Erfgenaemen, op den dag zynder Begraevenisse, wezende den 15 September 1699, door FERDINANDUS LOYS, Priester, enz.

Trekt aen een rouw gewaed, ô PHOEBE! laet uw schynen,
 AURORA, laet uw glans en helder licht verdwijnen,
 Geeft aen het bloemgewas, FLORA, een bang couleur,
 En gy CASTELIDAS, vermeerdert het getreur,
 LIBITINA doet aen, als nu uw zwarte kleeren,
 Daer med' gy eertyds plagt de dooden te vereeren,
 Komt NENIA, voldoet aen uw verzogte pligt,
 Verklaert een PRINCENS dood, door een kort Treurgedigt,
 Doet op PARNASSUS-BERG de dood-trompetten steken,
 Hoe dat ATROPHOS heeft door een nyddaedig vreden,
 Een Rhetoryken PRINS te vroeg gerukt van d'aerd':
 Haer bloedgierige daed heel Popering' bezwaerd.
 't Is RENYNG', die zy heeft met haeren pyl doorschoten;
 (De Bloem van onzen tyd, met deugden overgoten)
 Der weerde Mannen glans; de peerel, het cieraet,
 Den pilaer van 't Gemeen', en Pop'rings Magistraet;
 Der VICTORINNEN Hoofd, eylaes! is nu verlooren,
 Waer op 't Gilde-getal mogt roemen van te voeren,

ô Dood! ô vrede dood! ô aller menschen schrik!
 Gy geeft imand den steek op eenen oogenblik,
 Niet ARISTOTELES en naemt den mensch alleene,
 Een redelyk gediert', en sterffelyk gemene,
 Maer DAVID den Propheet die zegt klaer bovendien, *Psalm 88.*
 Wie is 't die leven zal, en noyt de dood zal zien?
 Des menschens dagen zyn als hoy, groeyen en snoeyen, *Psalm 102.*
 Gelyk een bloem in 't veld, zoo zal den mensch uytbloeyen,
 Want den geest zal in hem zonder gevoel doorgaen,
 En zonder kennis en zal hy niet blyven staen;
 Want zoo haest dat den Mensch op 't aerd'ryk is geboren,
 Men rekent eenig deel van zynen tyd verloren, *Seneca.*
 Wy deelen met de dood, ook dezen eygen dag,
 Doorziet dan wat den mensch ontrent zyn tyd vermag.
 Zoo haest was RENYNGHE, kwaelyk op aerd' gekomen,
 Of RENYNGHE die word van d'aerde weg genomen.
 Let op de dagen kort, ô mensch! de zonden myd
 Gaet in den weg der deugd, terwyl gy hebt den tyd. *Eccl. 4. V.1.*
 Vertoeft niet tot den Heer, u zelve te bekeeren,
 Stelt niet uyt eenen dag: aen RENYNG' kont gy leeren,
 Wat dat is van den mensch, wanneer de ziele is uyt,
 't Gedenken is vergaen met der klokken geluyd. *Psalm 9.*
 Die u, ô zondig mensch! belooft heeft te vergeven, *S. Gregorius.*
 En heeft u niet belooft, dat gy zult morgen leven:
 Van morgen heden maekt, eer dat het is te laet,
 Ziet dat uw' rekening met Godt wel effen staet.
 Den mensch ziet niet meer, als de dood hem staet voor oogen,
 Niet word 'er als de dood, meer uyt den zin vervloogen, *S. Euch Episc.*
 Als wy betreden d'aerd', 't schynt zy geeft dit vermaen.
 Gy zyt asschen en stof, en zult daer in vergaen; *Gen. 3. v. 19.*
 Zoo wie aanziet de logt, zy wilt dees lesse geven,
 Gedenkt dat is een wind uw' lang begeerig leven,
 Den regen-vloed ons zegt, en d'Occiaenschen plas,
 Als water vallen wy in d'aerd', en sterven ras. *Gen. 7. v. 7.*
 En 't ongeval voorwaer, dat wy heden betreyren, *4. Reg. 14. v.13.*
 Dat zal van tyd tot tyd aen ieder mensch gebeuren,
 't Is van 's weirelds begin, aen alle vleesch geschied:
 En wie het kan ontgaen, en is op aerden niet.
 Aen Prins of Bedelaer, aen Koning, Vorst of Keyzer,
 Aen slaef, ryk, edel, schoon, aen leeraer of aen reyzer,
 Aen niemand van die leeft, en geeft de dood remis,
 Eens sterven, doch maer eens, aen ieder eygen is.
 Dees vaste en zeker wet heeft den Heer uytgegeeven,
 En met een staele penn' op ieders hoofd geschreven,
 Waerom dan dit geweent? Waerom dees traenenvloed?
 Gemerkt dat ieder mensch dees schuld betaelen moet.
 Wie 't leven van den mensch rypzinnig wilt bemerken,
 Hy moet voor al inzien de goed' of kwaede werken,
 Die kwaelyk heeft geleeft, arglistig voor 't gemeent':
 De reden zelfs verbied, dat men zyn dood beweent.
 Aengezien den Profeet aen elk komt te verklaeren, *Psalm 33. v. 22.*
 Dat d'alderkwaedste dood, is de dood der zondaeren:

Daerom, hoe langer tyd den boozen zondaer leeft,
 Hoe veel meer kwellingen, dat hy de goede geeft.
 Die deugdzaam leven, en hier hunnen Schepper vreezen,
 Die in den nood bystaen, zoo weduwen als weezen,
 Die voor zyn wapen-tuyg de dood voor oogen draegt,
 Voorwaer zulk eene dood en moet niet zyn beklaegt.
 Want den Koninglyken Propheet komt ons hier leeren,
 Dat de dood kost'lyk is in het aenzigt des Heeren,
 En van zyn Heyligen: want hy keert allen druk
 In vreugd, en leyd de ziel voor eeuwig in geluk.
 Hy, die het leven aenziet van dees PRINS overleden,
 Hoe hy heeft voor zyn Heer, en lieven Godt gestreden,
 Der Deugden oeffening, die moet staen heel versteld,
 Waer van het minste deel niet en kan zyn verteld.
 Van tweedragt, nog van twist, en mogt hy geenzins hooren,
 En zyn godvrugtigheyd was kwaelyk naer te spooren,
 Zoo dat hy ieder dag, Godt voor zyn eerste werk,
 Getrouwig heeft gediend in d'een of d'ander Kerk,
 Zyn waere minzaamheyd gaf ieder een behaegen,
 Tegenspoed, zwaeren druk, gewilliglyk verdraegen,
 Mildheyd tot d'armen mensch, en goedertieren aerd,
 Geven getuygenis dat zyne ziel welvaerd;
 In zyn dood-ziekte fel, met wat vierig verlangen,
 Heeft hy het Hemels Brood, en 't Olyssel ontfangen,
 Herroepende uyt 'er borst, in die gesteltenis,
 O Heere ! leyd myn ziel uyt dees gevangenis,
 Op dat ik uwen Naem voor eeuwig mag belyden,
 Want zalig zyn zy, Heer, die in uw Huys verblyden,
 In eeuw der eeuwigheyd, zullen u geven lof,
 Verheffen uwen Naem met g'heel het Hemels Hof;
 Alzoo naer groote pyn, heeft zy lichaem begeven,
 Het eynde van de mensch is gelyk aen het leven;
 Wat kan een Christen hert tot Godt uyt spreken meer?
 Zalig de dooden zyn, die sterven in den Heer.
 Daerom staekt uw getreur, kinders, vrienden en maegen,
 Die d'onverwachte dood beweenen en beklaegen;
 Wilt met een goed gebed de ziel gedagtig zyn,
 Of zy betaelen moest nog tydelijke pyn,
 Gy, Konst-minnende Schaer, lofwaerde VICTORINNEN,
 Bid dat uw PRINCES ziel mag reyn voor Godt verschynen,
 En voor haer loon ontfaen de Kroon van Zaligheyd,
 Die u, en allen mensch, zy naer de dood bereyd.

Psalm 123.

Psalm 141.

Psalm 83. v. 5.

S. Augustinus.

Apoc. 14. v. 13.

GRAF-SCHRIFT.

Hier onder leyd.

FERDINANDUS VAN RENYNGHE,
 Asschen en stof Kleyn 's weirelds lof,
 Genoeg gezeyd.

Bid GODT zyn Ziel geeft Reyninge.

Liefde tot d'Ouders.

Kind, uyt herte, ziel en zinnen,
Moet gy uw Ouders beminnen,
Die u groote liefde toond,
Moet met liefde zijn weer-loond.
Want in al des weirelds wyken,
Is geen liefde te gelyken,
By die Vader, Moeder draegd,
Tot het kind, dat hun behaegd.
Moeder eerst voor u te baeren,
Hoe was zy niet in bezwaeren?
Wat en heeft zy niet gedaen,
Om dat 't met u wel zoud gaen.
Wat heeft zy niet moeten haeten?
Wat heeft zy niet moeten laeten?
Spijs en drank, met eeten groen,
Om aen u geen leet te doen;
Zy heeft dikwils moeten vasten,
Uyt vrees van haer t'overlasten,
Tegen walginge der maeg,
En alleen tot uw behaeg.
Hoofd-zweir, pijn in haere leden,
En duyst ander zwaerigheden,
Met perykel van de dood,
Verdraeg z'al uyt liefde groot.
En nog heden dezer ueren,
Wat en moet zy niet bezueren,
Om u t'helpen uyt 't verdriet,
Zegt my, hoe en slaeft men niet?
Hoe ziet gy niet Vader zorgen,
Opstaen met den vroegen morgen,
Loopen in het nat en vuyl?
Draegen, slepen, als een muyl?
Of wel blokken, of studeeren,
Halve nagten zoo passeeren,
Reyzen, zweven hier en daer,
Als 'er zijn profyten maer.
Is dit niet om u te kleeden,
En ter schoole te besteeden,
Om u te doen leeren wel,
Als een eereijk gezet;
Om u goed en geld te laeten;
Om te komen eens tot staeten;
Is zyne zorge niet altijd,
Om uw voordeel en profijt?
Hoe kont gy eens in uw leven,
Zulke diensten weder geven;
Hoe kan eens wezen voldaan,
Al het gen' gy hebt ontfaen,

Dit kan nimmermeer geschieden,
Maer gy kont hun liefde bieden,
En zoo veel als gy vermag,
Troosten in hun ouden dag.
Belooven in voorder jaeren,
Dat gy geenszins en zult spaeren,
Van met alle vlytigheyd,
Te zijn tot hun dienst bereyd.
Gy moet een goed hert betoonen,
Hunne fouten veel verschoonen,
En doen blyken met 'er daed,
Dat gy zijt getrouwig zaed.
Wilt hun met goed reden toeven,
Noyt vergrammen nog bedroeven,
Het is een ondankbaer kind,
Dat zijn ouders niet bemind.

Liegen.

Kind, het word ons klaer beschreven,
Dat men niet om imands leven,
En mag liegen: nog uyt nood,
Het zy leugens kleyn of groot.
Alle leugenen zyn zonden,
Hoe kleyn dat zy zyn bezonden,
Kind, ik bidd' u, wat gy maekt,
En de leugen-tael verzaek.
Niet zoo leelyk als te liegen,
Vader, Moeder, te bedriegen,
Vrienden, Meester, mede-maet,
'T is een straf verdiende kwaed.
Een kind 't gen' is leugenachtig,
Word gehouden voor diefagtig,
Voor een deugeniet en kwant,
Voor een vlugge van het Land.

Lyden.

Kind, zonder stryd ende arebeyd,
En komt men niet tot lydzaamheyd,
Verblyd u in den Heer altyd,
Als wanneer gy in lyden zyt.
Denkt op des lydens waeren loon,
Die is des Hemels Glorie Kroon,
Lydzaamheyd verdryft tegenspoed,
En zy bewaerd ons 't eeuwig goed.
Zy maekt ligt alle zwaerigheyd,
En verzoet alle bitterheyd:

Want door de kragt van lydzaamheid,
Gevoelt het hert gerustigheid.
Wanneer u onrecht is geschied,
En wilt daer tegen kyven niet,
Zegt JEZUS zoet ik zwyge stil,
Om uwe liefd', om uwen t'wil,
Verdraegen zonder klaegen leerd,
Alzoo word uwen Godt geëerd.

Kind, is 't dat gy versteken,
Om dat gy zyt kael van goed,
Weest ootmoedig in uw spreken,
Agt het bitter honing zoet.
Die nu draegen mooye kleeren,
En zyn groot en ryk in schyn,
Morgen kan fortuna keeren,
Dat zy g'heel verlaeten zyn;
Zult verdueliglyk verdraegen
Al het gen' men u verwynt,
Haest veranderen de dagen,
Die nu treurt, morgen verblyd.

Lof.

Kind, die niet zyt als aerd' en stof,
Tragt in geen zaak nae eygen lof,
Niet konnen wy door onze kragt,
Alles geschied door 's Heerens magt,
'T is ieder die Godt loven moet,
In al de werken die hy doet.

Loon.

Kind, gy zult loon van Godt ontfaen,
Naervolgens 't werk gy hebt gedaen,
Dan loon die is in overvloed,
Voor die hier goede werken doet.
Maer straf en pyn voor eeuwigheid,
Voor die een zondig leven leyd.

Loopen.

Loopen bed'len langs de straet,
Tegen goed' manieren gaet,
Veel konnen niet wezen stil,
Maer zyn liever op den dril,
Daer is hun geen meerder kruys,
Als naer school te blyven t'huis.
Als het vuyl is en waeyt meest,
Dan is 't kerremis en feest,

Dan is ieder op de baen,
Dan moet elk in 't vuyle gaen,
Die den vuylsten is van al,
D'eersten prys bekomen zal,
Dan komen zy t'huys met schoen,
Die men kwaelyk af kan doen,
Met de koussen vuyl en nat,
Ja, boven hun poort beklad.
En hun kleeren alzoo droog,
Of zy kwamen uyt de loog,
Wat verdient zulk een gezel?
Anders als een stok op 't vel,
Anders als een goede roed,
Ja, een gisping tot den bloed.

Lust.

Kind gy moet u wat versterven,
En uw eygen lusten derven,
Door het derven word den lust,
Zoo al zoetjens uytgeblust.
Zyt gy begeerig te smaeken,
Veelderley verboden zaeken,
Peyst dat gy zult zyn geraekt,
Van den Heer, is 't dat gy smaekt.

Luyzen.

Een kind dat veel luyzen heeft,
Onnuttig en ellendig leeft.
Het is verfoeyt van ieder-een,
Van alle menschen in 't gemeen,
Waer dat het gaet, waer dat het staet,
Het is versmaed, het is gehaet,
Niemand en zoekt hem in zijn bed,
Uyt vreeze van te zyn besmet,
Niemand en zal hem zitten naer,
Die dees vuyligheid word gewaer,
Ja, daer het zoud aen tafel gaen,
't moet in een hoek ter zyden staen,
Het word beschaemt gemaekt, confuys,
Gesloten uyt een eerlijk huys.
Wel, kind, wanneer gy zulks al ziet,
Zorgt gy nog voor u zelve niet?
Als 't hoofd en lijf vol zeeren is,
Zoekt gy niet uwe beternis?
Bemint gy uw oneer en dood,
Meer als dees beestjens digt gepoot,
Wijkt gy dan voor zoo kleyne beest,
Fluks toont te zyn van hooger geest,

En laet geen luyzen zijn verjaerd,
Dat zy staen met een gryzen baerd,
Met een rug als een tafel breed,
Van jongs hun op den nekke treed.
En geeft hun noyt een dag respijt,
Dat gy niet op de jagt en zijt,

Hoe kleyn in 't wassen is het dier,
Vermoord, smijt dood, geeft geen kwartier,
En laet hun nimmer wezen vry,
In 't hoofd, hemd', kleeeren, waer het zy,
Kont gy u houden reyn daer van,
Gy mogt gaen by een eerlijk man.

M.

Magt.

En steunt niet op uw eygen magt,
Nog op uw kloekte of eygen kragt,
Op goed en geld dient niet geromt,
Want alles van den Heere komt:
Den Heer kan in een oogenblik,
U maeken arm en weder ryk.

Marbels.

Kinders, hoog of leeg van staet,
'T spel met marbels is geen kwaed:
Maer voor al dient Godt, en past
Op uwen School-meesters last:
Speelt dan, maer noyt gram en zyt,
Zoo gy word uw marbels kwyt:

Want het spel heeft zeker in,
Het verliezen of 't gewin.

Maetigheyd.

Uyt maetigheyd, spruyt eerbaerheyd,
Zachtmoedigheyd en reynigheyd,
De maetigheyd die straft het kwaed,
En 't gene tegen reden gaet.
Zy stilt den geest die is gekwelt,
En 't hert in ruste en vrede stelt.
De maetigheyd in spijs en drank,
Geeft aen den mensch een leven lank,
Zy geeft gezondheid, goeden smaek,
'T is den grondregel aller zaek.
Kind, wat gy doet met rijp beleyd,
Gebruykt de edel maetigheyd.

MARIA.

Kind, die Maria vind gy zult vinden het leven,
En altyd zaligheyd zal u den Heere geven,
Want die Maria heeft voor bystand, 't is gewis,
Van zyne zaligheyd, dat hy verzekert is.
Zoekt gy het leven niet in alle uwe gebeden?
In de werken van deugd, en van godvruchtigheden?
'T is 't leven dat gy zoekt, en met den tyd vervult,
Dat gy in Maria voor zeker vinden zult,
Zyt gy haer aengenaem? gy hebt door haer bystanden,
Ontwijffelyk voor u de zaligheyd in handen,
Haer dienaers hebben vast, in den Hemel een voet,
Die haer niet is devoot, en weet niet wat hy doet.
Ik ben des Hemels Poort', hoort men haer zelve spreken
Voor haere kinderen, en word noyt toegesteken,
Schept moed, en deze Poort zal voor u open staen,
Gy zult door haere hulp het Paradys ingaen.
Maer deze zelve Poort' zal wezen toegesloten,
Voor die met zuiverheyd niet en zyn overgoten;

Maer voor een reyn gemoed dees altyd open werd:
 Maria die wilt zyn gedient met zuyper hert.
 Den draek, het loos serpent, den gryp-vogel der hellen,
 Die moet bersten van spyt, en kan zyn klauw niet stellen
 Op haere kinderen, in d'ure van de dood,
 Zal zy vertroosten hun, en helpen in den nood,
 Maer vreest die van 't getal wilt van haer dienaers wezen
 En die tragt allen dag haer een gebed te lezen,
 Terwylen dat gy zelfs een zondig leven leyd,
 Vol van werken onkuys, vol van onzuyverheyd,
 Want dit is opentlyk tegen Maria stryden,
 Dit is haer eer en lof, haer voorspraek zelfs benyden,
 Gaet met een rouwig hert, zy word u toegedaen,
 Versmaed uw leven boos, en gy zult troost ontfaen.

Meester

Een goed meester zult gy pryzen,
 En ook alle eer bewyzen,
 'T is een katholyken schat,
 Zoo op 't land , als in de stad.
 Allen lof moet gy hem geven,
 Die u toont hoe gy moet leven,
 Ja hem zoo veel eere bied,
 Als van wie gy 't leven g'niet.
 Gy zult in d'opgaende dagen,
 Oyt uw' meester liefde draegen,
 En zoo die anders geschied,
 Gy zijt een deugeniet.
 Voorders zult u zelven spooren,
 Om aendchtig toe te hooren,
 Na al 't gene dat hy zeyd,
 Dat met alle neirstigheyd;
 In te schryven, en te lezen,
 Gy en zult niet ledig wezen,
 Of nemen eenig pleyzier,
 In te kwisten uw papier.
 Leert wel uwe woorden spellen,
 Hier in missen veel gezellen,
 Met iever u beste doet,
 Tot 't gene gy leeren moet.
 Lezen, schryven zal u baten,
 Als gy komen zult tot staeten,
 Een geleerden armen man,
 Zeer ligt ryke worden kan.
 Menig mensch hoort men nu klaegen,
 Dat zy in hun jonge dagen
 Niet ter school hebben gegaen,
 Want geen letters zy verstaen.
 D'eene wenscht om eenig hinder,
 D'ander om zyn kleyne vinger,

Of gaf honderd pond voor gift,
 Om de konste van 't geschrift.
 Daerom leert wel lezen, schryven,
 Op dat het u by mag blyven,
 Leert terwylen dat gy meugt,
 Oeffent u tot alle deugd.
 Wilt gy voordere nog passeeren,
 Hebt gy zin om te studeeren,
 Peyst wat u is aengenaem,
 En waer toe gy zijt bekwaem.
 Wilt uw rekening eerst maeken,
 Waer toe dat gy kont geraeken,
 Of gy middels hebt ter hand,
 Of gy rijk zijt van verstand.
 Het is slegt beginnen bouwen,
 Voor 't voleyd is op te houwen,
 Het waer beter noyt begost,
 Als te doen verloren kost;
 Als te loopen agter lande,
 Tot uw' ouders, vriendens schande,
 Daerom ziet wat u behaegt,
 Er gy 't al te laet beklaegt.

Mensch.

Den Mensch en is niet geschaepen,
 Om hier alle vreugd te raepen,
 Om te zyn in volle lust,
 Na zyn wil en wensch in rust;
 Maer om den Heer van hier boven,
 Staeg te dienen en te loven,
 Om hier naer voor eeuwigheyd,
 Te beërven zaligheyd.

Mildheyd.

De mildheyd is een edel deugd,
Die haer bezit in haere jeugd,
Van allen mensch geprezen werd,
Niet schoonder, als zijn mild van hert.
Dat men niet voor eygen heeft,
Maer een vriend ten besten geeft,
Dat zonder hope van verschoon,
Van eenig dienst of weder-loon.
Maer kind geeft gy uw' Ouders goed,
Ten is geen mildheyd dat gy doet,
Mildheyd moet zijn met eerbaerheyd,
Maer niet met onregtveirigheyd,
Met ydel glori', valschen schijn,
Alleen om mild genaemt te zijn.

Moeyelyk.

Men vind kinderen, in manieren,
In 't minst niet te corrigeren,
Die in huys zonder vermaen,
Als onnoozel schaepen staen;
Die met 't minste woord te spreken,
Den hoed afdoen, 't been uytsteken,
Maer als zy zyn buyten 't huys,
Geen zoo moeyelyker kruys.
Zy doen niet als smyten, kloppen,
Schreeuwen, tieren, vegten, schoppen,
Engels t'huys, duyvels op straet,
Die niet anders doen als kwaed.
Kind, wilt u in huys betoonen,
Als voor andee persoonen,
Gy zult zyn in agtbaerheyd,
En uw lof die word verspreyd,
Of dit lied wordt u gezongen,
Dat gy zyt een boosen jongen,
Vol van listen, vol fenyn;
Vol bedrog en valschen schyn.

N.

Neerstigheyd.

Kind, zyt neerstig om te leeren,
Voor eerst het gebod des Heeren,
Tot 't gen' u word voor geleyd,
Tot uw ziele zaligheyd.
Zyt neerstig tot goede werken,
Neerstig om te gaen ter Kerken,
Om te hooren een sermoen,
Om den Heere dienst te doen.
Neerstig om te gaen ter schoolen,
Neerstig om dat is bevolen,
Van uw' Ouders met 'er daed,
Te volbrengen zonder kwaed.
Neerstig om wel t'onderzoeken,
Voordgaen uyt verscheyde boeken,
Neerstig om die zyn belaeen,
En mistroostig by te staen.

Om wanneer den zelve druyp,
Of als 'er een slek uyt kruyp;
Of als het is heet en laf,
'T aengezigt te vaegen af.
Maer als imand is daer by,
Wilt u keeren aen een zy,
En dan nemen met 'er spoed,
In de slinker hand den hoeod,
En in d'ander uw neusdoek,
En zoo snuyten in een hoek.
Het zyn kinders bot en vuyl,
Die geleerd zyn als een uyl,
Die de vuyligheyd trekken in,
Wederom in de neus van bin,
Dat de neus al snuffen gaet,
'T zy in huys of op de straet.

Nydigheyd.

Neusdoek.

Een Kind moet in zyne beurs,
Een doek hebben voor den neus,

Kind, en wilt u niet bezwaeren,
In uw medemaets welvaeren,
Bly zijn, in zijn tegenspoed,
Gy dan zeker zonde doet.

Dat een ander word verheven,
En zal u den val niet geven,
Dat een ander heeft geluk,
En moet u niet wezen druk.
Is 't dat ander kinders maeken,
Veel beter als gy hun zaeken,
En Godt hun gebenedijd,
Peyst dat gy niet weerdig zijt,
Of wel dat u niet zoud baeten,
Wilt dan hun geluk niet haeten,

Al is dezen groot en rijk,
En doet u geen ongelijk.
Plant de liefd' in 't herte binnen,
Zult daer med' den nijd verwinnen,
Want geen nydigheyd hoe groot,
Of word door de liefd' gedood.
Agt niet 's weirelds ydel pragten,
Den nijd vliegt uyt uw gedagten,
Wie Gods Rijk voor oogen stelt,
Hem geen nijdigheyd en kwelt.

NIEUW-JAER-BRIEVEN.

ZEER BEMINDEN BROEDER,
Naer ik myn zwakke penn' had naer myn hand versneden,
Tot schryven dezen brief, heb ik die gaen besteden.
De broederlyke liefd' somtyds de ziel verwekt,
En daer den geest niet was, zy daer nae 't herte trekt.
'T is over menig jaer onder de Christen menschen,
Dat zy ter dezer tyd malkaer geluk toewenschen:
Door zonderlinge pligt, wensch ik u dezen dag,
Door 't nieuw geboren kind, wat 't herte wenschen mag.
Al is 't dat Jezus is in ellenden geboren,
Daer en is geen gebort' gelukkiger om hooren,
Al is 't dat Jezus leyd in eenen armen stal,
Het is eene gebort' glorieus boven al.
Jezus die is gebaert van een Maegd uytgelezen,
Tot leer dat zyn gebort' heeft zuyver willen wezen,
Al is 't dat Jezus leyd in groote duysterheyd,
Lof en eer hy verzoekt, door een ootmoedigheyd.
Jezus hy triompheert, waer 't is verwoest, verlaeten,
Dit een exempel is, den armen noyt te haeten,
Hy word mensch gelyk wy, om onze zaligheyd,
Het gen' een spiegel is tegen d'hooveirdigheyd:
Zoo de zonn' ons verlicht, door haere klaere straelen,
Zoo ons de regen komt van boven nederdaelen,
Zoo is 't dat Jezus is een Zonn' voor ons gebaert,
Een dauw van gratien, van geluk en welvaart.
Daerom myn broeder lief, na des Apostels leeren,
Wilt overdenken wel de gratien des Heeren,
Zyn overgroote liefd' en goedertierendheyd,
Die hy in zyn gebort' aen ons voor oogen leyd,
Laet ons met vlytigheyd den weg der deugden kiezen,
En tragten dat wy noyt dees gratien verliezen,
Laet ons met vast opzet, verfoeyen alle zond,
De gen' zoo menigmael onze arme ziel doorwond,
Op dat wy zoo altyd, na Jezus mogen haeken,
Die van zyn gratien ons wilt deelagtig maeken,
Levende nae zyn wet, dat zonder valschen schyn,
Gedagtig van wat hoofd, dat wy lidmaeten zyn,

Ik bidde, Jezus zoet, door zyn gebort' verheven,
Dat hy vernieuwen wilt in ons 't onnozel leven,
Dat hy ons al beschermt van een subite dood,
Dat hy ons al verleent, berouw van zonden groot.
Dat hy ons hert verlicht, bestiert en wilt regieren,
Om zynen hoogsten naem te loven en te vieren,
Om Jezus zoo te zyn tot de dood aengenaem.
Dit is myn Nieuw-jaer-wensch aen u en al te saem.
ZEER BEMINDEN BROEDER,
U-L. Ootmoedigsten Dienaer, enz.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,
Met een hert ongeveynst, door liefd' draegende jonste,
Zende ik u deze brief, gemaekt na de Rym-konste;
'K bidde u, gy hem ontangt in plaetse van myn hert,
Dat zoo lang als ik leef, u toegenegen werd.
Hier vind gy van gelyk een Nieuw-jaer-wensch besloten,
Met al de zegening des Heeren overgoten,
Dies zal ik van myn kant, Godt bidden allen dag,
Dat zyne gratie van u noyt wyken mag.
U-L. Ootmoedigsten en onderdaenigsten Dienaer, enz.

ZEER BEMINDE MOEYE EN METER,
'T gen' ik hebb' beginnen weten,
Van myn eerste roksken af,
Dat en zal ik niet vergeten,
Tot ik liggen zal in't graf,
Van u Metje Moeye geprezen,
Te betoonen eerbaerheid,
T'allen tyd, als het moet wezen,
Door een goed genegendheid.
Dees tyd ziet men alle menschen,
Malkander met 't Nieuw-jaer,
Eer bewyzen, geluk wenschen,
Door een opdragt openbaer;
'K hoop ten zal u niet mishaege,
Dat ik rypelyk bedagt,
U myn eygen zelfs opdraegen,
Met al 't gen' is in myn magt,
Wenschende den Heer der Heeren,
U wilt met dit Nieuwe-jaer,
Zyne regte wegen leeren,
Door 't gezicht der oogen klaer,
'T zoud my ook veel kunnen baeten,
Om wel in de beurs te gaen,
Zult my daerom niet verlaeten,
'T is genoeg voor die 't verstaen.
ZEER BEMINDE MOEYE EN METER
U-L. Ootmoedigen Dienaer, enz.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,
Myn wensch van 't Nieuw-jaer, is als op ander jaeren,
'T betrouwen is, dat Godt u 't saemen lang zal spaeren,
Vry van een haeste dood: leeft na uw' zaligheid,
Want naer geleeft t'hebben, reyst men nae d'eeuwigheid.
Myn betrouwen is goed; daerom 'k zal alle dagen,
Voor u te saem, den Heer myn krank gebed opdraegen,
Op dat Godt van dit jaer, niet anders doet als deugd,
En uw leven in Godt geheel volbrengen meugt.

ZEER BEMINDEN GROOT-VADER EN GROOT-MOEDER,
Tot voldoen van myne pligt, en aen myn obligatie,
En op dat ik noyt val uyt uwe goede gratie,
 Zoo kom ik met ootmoed wenschen dit nieuwe-jaer,
 Te leven zaliglyk, met menig nog daer naer,
En als een zonne-bloem, geduerig u te keeren,
Nae 't waere licht der zonn', den Opper-Heer der Heeren,
 Die u verlichten wil tot uwen laetsten dag,
 Op dat gy 's Hemels Licht eeuwig aenschouwen mag.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,
'T oude jaer dat is verschenen,
 En het Nieuwe-jaer komt aen,
'T gen' zoo haest zal loopen henen,
 Als het ander heeft gedaen:
Dit en wil ik u niet wenschen,
 'T eynden in voorspoedigheid,
Want den voorspoed aller menschen,
 Niet en sterkt tot zaligheid:
Geen wensch wil ik anders geven,
 Dan voorspoed die Godt behaegt,
En dat gy geheel uw leven,
 Na des Heerens wil u draegt.

BEMINDEN OOM EN MOEYE,
Ik kome volgens myne pligt,
U wenschen door dit kleyn gedigt,
Een zalig Nieuw-jaer vol voorspoed,
'T saem te vergaderen geld en goed:
Te deelen wel den armen med'
In peys te leven en in vred':
Te voldoen aen de wet des Heer,
Wat zoud ik kunnen wenschen meerr.

BEMINDE GROOT-MOEDER,
Uyt myn herte, ziel en zinnen,
En ook uyt geheel myn gedagt,
Om uw jonsten te verwinnen,
Die van my zyn hoog geagt,
En door krachten van de reden,
Die my houden in den hand,
Kome ik met ootmoedigheden
Doen een zuyver offerhand,
Van myn Dienst zoo lang ik leven,
Al zoud het my vallen zwaer,
Aen u wenschende beneven,
Een goed zalig Nieuwe-jaer.

ZEER BEMINDE MOEYE,
Het en is niet zonder reden,
Dat ik op den dag van heden,
 Die den eersten is van 't jaer
 U met hert-wensch openbaer,
Dat Godt den Heer van hier boven,
Die wy altyd moeten loven,
 U wilt geven ziel geluk,
 Vry van 's weirelds ramp en druk;
En dat hy naer dit aerds leven,
U voor eenen loon wilt geven,
 D'eere-kroon van zaligheid,
 Uwen dienaer oyt bereydt.

BEMINDEN GROOT-VADER,
'K heb gewenscht nae deze dagen,
Om mijn drift u op te draegen,
 Ik was bly, wanneer ik zag,
 Van dit jaer den eersten dag:
Daerom zonder veel te zwieren
Uyt de school van goed manieren,
 Ik wensch u dat Jezus zoet,
 Geluk verleent en voorspoed.
En dat hy u ook wilt geven,
Eenen zin om stil te leven,
 En hier naer de zaligheid,
 Als de ziel uyt 't lichaem scheid.

ZEER BEMINDE MOEDER,
Nieuwe jaeren, nieuwe reyzen,
Nieuwe beurzen uyt te luyzen,
 Ongemak, en anders niet,
 U op Nieuw-jaerdag geschied.
Ratten, muyzen, op dees dagen,
Komen u d'ooren afknaegen,
 Kelder, koffer, schapperae,
 Roepen alsdag om genae.

'T gen' verdriet is aen de menschen,
Dat en wil ik hun niet wenschen,
Maer ik wensch hun voor Nieuw-jaer,
Eene beurs van duyst pond zwaer,

Om die jonge lampereelen,
Fraey van alles uyt te deelen,
Koeken, appels, peeren, geld,
Dit is 't Nieuw-jaer dat hun kwelt.

BEMINDEN BROEDER,

'T schynt een eerzaam bedryf onder de Christen menschen,
Dat zy voor nieuw-jaer d'een d'ander voorspoed wenschen,
Fortuynen en geluk, dien wensch ik agterlaet,
Vermits dat Godt alleen weet wat de ziele baet.
Maer wensch dat gy dit jaer en den loop van uw leven,
Na den wil van den Heer, getrouw mogt overgeven,
Ik dank ontfangende, wat kruys hy u opleyd,
Alleen maer biddende, om uwe zaligheyd.
Rykdommen, goed en geld, pragt, eer en hooge staeten,
Naer weynig tyds geleeft, wy moeten die verlaeten,
Zoo wensch ik anders niet, als is te leven in deugd,
Opdat gy zoo Gods Ryk voor eeuwig winnen meugt.

Nood.

Gaet in perykel van de dood,
Om imand t'helpen uyt den nood.
Of het uw vyand is of vriend,
In nood door uwen bystand dient.
Waert gy in nood of zwaere pyn,
Gy zoud wenschen getroost te zyn.

Note.

Kind als gy zult noten kraeken,
Wagt u van 't huys vuyl te maeken,
Op dat u de keuken meyd,
Niet duyst kwaede woorden zeyd.
Wagt u ook van te veel t'eeten,
Want gy mogt voor zeker weten,
Noten zyn bedekt fenyn,
Waer door veel gestorven zyn.

O.

Occasie.

De occasiën zijn de wegen,
Die een ieder maekt genegen,
Om te vallen in het kwaed,
Zoo ons blyken doet de daed.
Kind stort den Heer goed' gebeden,
Dat gy nimmermeer moogt treden,
Nog verzetten eenen voet,
Als om te doen eenig goed.
Vlied d'occasiën t'allen stonden,
Daer perykel is van zonden,
't Zal u wezen groot geluk,
En bevryden van veel druk.

Het gezelschap van den boozen,
Die spreekt als een godeloozen,
't Is een schaedelijk fenijn,
Daer en kan geen erger zijn.
Geen serpentes, vreedde draeken,
Nog geen basilische snaeken,
Konnen doen zoo groote schaed,
Als wel een gezelschap kwaed.
Paulus die zeyd: booze reden
Die verderven goede zeden,
Daerom dikwils overlegt,
Het gen' Salomon u zegt:
Die verkeeren met den wijzen,
Zal men met wyzen pryzen,

Die is vriend van dwaes of zot,
Zal voor dwaes worden bespot.
Zoo wie zal het pek aenraeken,
Die zal hem daer vuyl aen maeken,
Die met ongelyke gaet,
Word haest als zijn mede-maet.

Onbeleeft.

Een kind het welk is onbeleeft,
Zyn faem en eer verloren heeft,
Al is het ryk, van groot geslagt,
Ten word van niet een mensch geagt,
Men wyst hem met de vingers aen,
Niemand wilt met hem speelen gaen,
Het word gehouden voor een beest,
Voor eenen dwaezen tuymel-geest:
Daer een kind dat beleeft hem draegt,
Met lof aen allen mensch behaegt.

Onderzoeken.

Onderzoekt geen anders leven,
Wat ze hebben al bedreven,
Wat het is van hun geslagt,
Van wie ze zyn voort-gebragt.
Onderzoekt maer goede dingen,
Die ter zaligheid u bringen.
Het gen' dat gy weten moet,
Om te winnen 't eeuwigh goed.

Ongeleerd.

Een kind dat bot is, ongeleerd,
Het word veragt waer het verkeerd,
Gelyk den ezel draegt het pak,
Men legt hem op veel ongemak,
Arbeyd, verdriet en zwaeren last,
Alles word op zyn rug gepast,
Alwaer dat een wel geleerd kind,
Veel zoetigheid en ruste vind,
En somtyds wyn en bieren drinkt,
Alwaer den ongeleerden schinkt,
En aen een goede tafel gaet,
Daer d'ongeleerde agter staet.
Daerom nae de geleerdheid tragt,
Door neirstig leeren dag en nagt,
Zoo moogt gy zonder schaemte dan,
Uw aenzigt toonen allen man.

Ootmoedigheyd.

Leert van my, ik ben zagtmoedig,
En van herten zeer ootmoedig,
Zeyd den Heere en naer lust,
Daer in vind uw ziele rust.
Kind, aenziet 't leven des Heeren,
't Zal ootmoedig zijn, u leeren,
Van zijn geboort' tot de dood,
't Zijn vernederingen groot
Dit moet uwe ziel verwinnen,
Om d'ootmoedigheyd te minnen,
Hy ten hoogsten Godt behaegt,
Die hem hier ootmoedig draegt.
d'Ootmoedige worden verheven,
d'Hooveerdige ter neer gedreven,
't Fondament der heyligheyd,
Dat is de ootmoedigheyd.
Hoe groot dat gy zijt verheven,
Wilt d'ootmoedigheyd aenkleven,
En gy zult by Godt den Heer
Vinden gratiën te meer.

Oogen.

ô Kinderen! en zyt niet mal,
De oog van Godt die ziet het al,
Niet en bedryft gy, hoe secreet,
Dat God niet ziet, dat Godt niet weet,
En of het helle duyster waer,
't Is voor des Heeren oogen klaer;
Stiert uwen geest tot werken goed,
Want Godt ziet alles wat gy doet.

Oore.

Neygt uw oor tot geene zaeken,
Die een anders eer aenraeken,
Tot onkuys gezang of praet,
Noyt uw' ooren open laet.
Voor die vloeken, zweeren, liegen,
Die 't kwaed zeggen en bedriegen,
Zult de zelve sluyten toe,
En zult zyn hun spraeke moe.

Opiniaet.

Kind zyt niet opiniaet,
Maer volgt den gemeynen raed,
Doet niet naer uw hoofd en wil,
Als opryzen zal geschil.
Verdraegt 't gene dat men zegt,
Daer de waere wrede legt.

Oordeelen.

En oordeelt uwen naesten niet,
Eerst in u eygen zelven ziet,
Gy oordeelt van een anders kwaed,
En doet misschien de zelve daed.
Gy ziet een faut op anders dak,
En t'uwe lijd meer ongemak.
Dat ieder let op zijn misval
Den Heer hun wel oordeelen zal.

Overdaed.

Eet en drinkt niet buyten maeten,
Wilt des weirelds lusten laeten,
Want den overdaed die is
Der zielen verdoemenis.
Hoe veel zynder arme menschen,
Die om brood en water wenschen?
En hun houden zoo gerust,
Als hun honger is geblust.
Al is 't dat des Heeren zegen,
Is geweest tot u genegen,
Dat gy ryke zyt van goed,
Gy dit niet misbruyken moet.
Overdenkt hoe veele keeren,
Dat gy hebt 't Lichaem des Heeren,
Ontfangen in uwen mond,
Dat de ziele maekt gezond.
Waer in is gekomen 't leven,
Wilt de dood geen plaetze geven,
Wilt u voor zoo kort pleyzier,
Niet bereyden t'eeuwig vier.

P.

Pap.

Naer dat gy hebt pap geéeten,
En gestelt uw buyksken rond,
Gy en moogt dan niet vergeten,
Af te vaegen uwen mond,
Dat gy niet komt uytgestreken,
Met een witten gryzen baerd,
En van ieder zyt bekeken,
Voor een pap eeter vermaerd.

Patroon.

Kind wilt kiezen een Patroon,
Voor u by des Hemels Troon,
Die als eenen Advocaet,
Uwe zaeken vooren staet.
Die voor u den Heere vraegt,
Als gy uwen nood hem klaegt.
Die in zwaerigheyd en pyn,
U zoude behulpig zyn.

Daerom niet een dag verzet,
Op te draegen uw gebed,
Aen die gy verkiezen zal,
't Word een schild voor ongeval.

Peerd.

Kind wilt gy ryden te peerd,
Neemt een langen bessem-steert,
Daer en is geen ongeval,
Dat het uw zet kwetsen zal.
Ryd stout vyf zes uren lank,
Noyt en word de beste mank,
Steekt met de spoor even zeer,
Want het beestjen is niet teer.
't Is van een zoo harde borst,
Dat het noyt heeft grooten dorst,
Dat het nimmer eéten moet,
En niemand afvallen doet.
Maer het peerd, de vier-voet beest,
Die moet anders zyn gevrees.

Die wat mal en dertel ryd,
Die wat steekt, of slaet en smyt,
Die word ligtelyk geplant,
Met den neus in 't dorre zand,
Die breekt somtyds hals of been,
Of hy valt een ribb' in tween,
Dat hy zoo lang als hy leeft,
Niet als ongemak en heeft;
't Eerste peerd volgens myn raed,
Beter voor de kinders gaet.

Penitentie.

Penitentie is een smerte,
En een droefheyd in het herte,
Om te beschreyen het kwaed,
Dat tegen Gods wetten gaet.
Penitentie dat is lyden,
En om zynen Godt te stryden,
Te verdraegen met geduld,
Om al zijn voorgaende schuld.
Penitentie is afsterven
En zijn eygen wille derven,
Met een proposit en afkeer,
Van te zondigen niet meer.

Penne.

Kind gy moet de penn' groot agten,
Om haer wonderbaere kragten,
Want al is de penne stom,
Zy spreekt nogtans klaer alom,
Tot de laetste weireld-hoeken,
Gaet de penn' al onderzoeken,
Wat 'er hier en daer geschied,
En nogtans en spreekt zy niet.
De penn' doet veel herten kweelen,
De penn' doet veel herten steelen,
De penne gebied en vraegd,
Zy verheugd en zy mishaege.
Zy laet nergens niet verholen:
In de allerhoogste scholen:
De penn' ieder openbaerd,
Wat 'er geschied op der aerd.
Haer beginsel dat is vlieden,
Zonder liegen of bedriegen,
Maer voor zeker agter naer,
Zy maekt wel de leugens waer,
De penn' kan krom regte maeken,
En regt krom, wat wonder zaeken,

De penn' is een instrument,
Die veel draeyt en ommewend.
Godt wilt hunne hand bestieren,
Van de gen' de penn' hantieren,
Op dat zy ter geener dag,
Onregtveirdig schryven mag.
Kind om goude of zilver schyven,
Zult niet ongeoorlofd schryven,
Op dat u de penn' niet leyd,
In de helsche duysterheyd.

Peys.

Den peys genaemt de binne-rust,
Waer door de goed' leven na lust
In Godt en in den mensch bestaet,
Dit is den mensch noyt willen kwaed,
Of hem bedriegen door ontrouw,
Of wenschen dat hem schaede zou.
Den tweeden peys, die is met Godt,
Wanneer men voldoet zyn gebod,
Zy maekt dat den mensch Godt bemind,
En Godt is tot den mensch gezind;
Kind, weest in peys met Godt altyd,
In peys ook met uw naesten zyt,
Als uw' ziel zal uyt 't lichaem gaen,
Gy zult voor eeuwig peys ontfanen.

Poeder.

Kind doet 't gen' ik u bevelen,
Zult met geen buspoeder spelen,
En doen springen in de logt,
Werken van papier gevrogt,
Zult geen duyvelkens ook maeken,
Of de vliender-bus doen kraeken,
Of wel ander instrument,
Waer door gy u zelve schend.
d'Een door poeder te doorbooren,
Heeft vingers of voet verlooren,
d'Ander die heeft eene hand,
Of een kaek half afgebrand.
Veel gevoelen hun gebreken,
Somtjids zoo het heeft gebleken,
Word door poeder dorp of stad,
Afgebrand in asschen plat.
Cassel ende Poperinge,
Getuygen dit zonderlinge,
Men ziet nog de wapens aen,
Daerom laet het poeder staen.

Priester.

Weerdigheyd der weerdigheden,
Den glans aller eerlykheden,
Is het weerdig Priesterdom,
Boven allen staet en rom.
Want Godt Opper-Heer der Heeren,
Wilt dees staet voor af vermeeren,
Aengezien hy schynt te staen,
Aen de Priesters onderdaen.
Aengezien de wonder kragten,
Die passeeren d'aerdsche magten.
Hy alleen den Priester geeft
Die geen ander mensch en heeft;
Kind, ik zal met luttel reken,
Van den staet der Priesters spreken,
Toonen hoe gy boven al,
Hun groot eer toedraegen zal,
Overlegt door uw' gedagten,
Wat een Koning is te agten,
By een Priester, ziet maer aen,
Wie heeft meerder magt ontfaen?
Den Priester zonder vermeten,
Is verhevender gezeten,
Want een Konings glans en staet,
Meer de weireld aen en gaet.
Daer een Priester, in Gods zaeken,
Binden, breken kan en maeken,
En 't geen' hy op d'aerde bind,
Dit voor Godt gebonden vind.
Of Koningen hun vertoonen,
Op den troon, met scepters, kroonen,
Die men vreest, en houd zoo groot,
Zyn voorwaer veel min als loot:
By de Priesters groot van waerden,
Het zyn Goden op der aerden,
Want een Koning met ootmoed,
Valt hem menigmael te voet.
Wilt Franciscus reden hooren,
Die dit alles brengt te vooren,
Verre voor d'Engelsche Schaer,
Dit zyn zyne woorden klaer:
Kwam ik beyd' hun te ontmoeten,
Ik zoud' eerst de Priesters groeten,
Want den Priesterlyken Staet,
d'Engelen te boven gaet.
Hun is meerder magt gegeven,
Als aen d'Engelen verheven,
In hun handen Godes Zoon,
Daelt van zynen Vaders troon,

Wonder en geheyme zaeken,
't Gen' de Priesteren volmaeken,
Moeten d'Engels bidden aen,
Die niet deze magt ontfaen.
Maer wat ziet men dezer uren,
Tot de Priesters eer' gebeuren,
Die zoo groot staen voor Gods oog,
Zoo gy ziet door dit vertoog?
't Zy in de stad of wel te lande,
't Is de aldermeeste schande,
Dat de n Priesterlyken Staet,
Word op heden zoo versmaed.
Onder groote edel-lieden,
Wat en ziet men niet geschieden,
Veel willen hun edeldom,
Stellen voor het Priesterdom.
In 't passeeren, in 't ontmoeten,
Moet den Priester hun eerst groeten,
Is 'er uyt of in te gaen,
Den Priester moet agter staen.
Aen de tafel om te eeten,
d'Edeldom is voor gezeten,
't Schynt veel hebben geen kennis,
Wat het van een Priester is.
Priesters moeten hun gelieven,
Misse doen naer hun believen,
Wagten dry vier uren lang,
Want zy staen onder bedwang.
Godt geven dat d'oude jaeren,
Door dees eeuw' verandert waeren,
En dat men de weireld rond,
Niet zoo veel abuyzen vond.
Kind van uwe jonge dagen,
Zult de Priesters eer' toedraegen,
Passeert gy voor hun op straet,
Gy moet knielen met 'er daed.
En afvraegen hunnen zegen,
Zoo als Prinsen, Graeven, plegen,
Want dees zegen u altyd
Van veel ongeluk bevryd.
Hy is, of hy van Godt kwaeme,
Want hy komt uyt zynen naeme,
Mits hy die zegen geeft,
Dikwils Godt in handen heeft.

Proeven.

Vele kinders moeten proeven,
Daer en helpt hun geen verbien,
Zy en kunnen niet vertoeven,
Van de spys gekokt te zien.

Als het hun maer komt te bekken,
 Zullen van den pot niet scheen,
 Zy moeten de lepel lekken
 Vyfentwintig mael naer een.
 Waer den pot een ratte-valle,
 't Zoud hun wezen groote pyn,
 Zy en proefden niet met alle,
 Uyt vrees van gevat te zyn,
 Zy , 't is leelyk zyn genegen,
 Nae een onbereyde brok,
 Zulke volk moet zyn ter degen
 Afgetrommelt van den kok.

Pronken.

Kinders en wilt niet meer pronken,
 Als u word kleyn bier geschonken,
 Schoon uw ouders drinken wyn,
 Denkt vry dat het zoo mag zyn.
 Om hun lichaem te versterken,
 Als het is vermoeyt van werken.

Q.

Quaed doen.

Quaed doen en word noyt geprezen,
 Quaed zal u veel hinder wezen,
 Quaed doen, het zy vroeg of laet,
 Zal binden zijn eygen kwaed.
 Quaed doen zult gu eens beklaegen,
 Als den worme eens zal knaegen,
 Des Heerens regtveirdigheyd,
 Quaed doen u ter helle leyd.

Quylen.

Men vind kinderen by wylen,
 Die gelijk de brakken quylen,
 Dat het langst de kinne gaet,
 Gelijk een gesponnen draed.
 Zy en konnen kwaelijk spreken,
 Of het quyl komt uytgestreken,
 't Is het vuylste dat men vind,
 Voor een jong opgaende kind.

R.

Raed.

Vraegt goeden raed " " In alle daed,
 Met een ootmoed " " Voor gy iet doet,
 Die veel betrouwt " " Raekt in benouwt,
 Volgt het advys " " Van die is wys,
 Op dat gy niet " " Raekt inverdriet.

Kwaeden Raed.

Geen zoo godelyke Werken
 Van een Christen te bemerken,
 Als die geduerig arbeyd
 Voor de zielen zaligheyd.
 Maer daer zyn geen erger daeden,
 Als door Satans valsche raeden,

d'Oorzaek te zyn van het kwaed,
 Dat een ziel verloren gaet.
 Die kwaed' raed aen imand geven,
 Zyn als duyvels in dit leven,
 En zyn pligtig bovendien
 Van al dat 'er zal geschien.
 Die de kinderen inblaezen,
 Om hun ouders te doen raezen,
 En zyn oorzaak van gekyf,
 Tusschen de man en het wyf.
 Die twist tusschen vrienden maeken,
 En dan in processen raeken,
 En verschillen overgroot,
 Dat men zweerd malkanders dood.
 Dees opstokers voor den Heere,
 Die zyn pligtig alzoo zeere,

Als die volgen hun vermaen,
 Ten waere anders niet gedaen.
 Vuerstokers, weest niet verbolgen
 Van die zonden al die volgen,
 Van den haet en van den nyd,
 't Is gy die de oorzaak zyt.
 En men vind ook booze vrouwen,
 Die niet veel zyn te betrouwen,
 Waer van dat Herodias
 Eenen waeren spiegel was.
 Vrouwen die dogters verkeeren,
 En opstoken tot oneeren,
 En blaezen d'onkuyscheyd in,
 Dit op hope van gewin.
 Het zyn deze die vernielen
 En besmetten doen hun zielen,
 Waer van Godt den Heer van al
 Rekeninge vraegen zal.
 d'Eerste kwaeden raed gegeven,
 Gelyk dat men vind beschreven,
 Die de weireld heeft gehoort,
 Die komt van den duyvel voort.
 Die heeft Eva eerst bestreden,
 Hy zeyd volgt myn raed en reden,
 Mynen raed is wonder goed,
 Daerom myn verzoek voldoet,
 Zoo gy en uw man zult eeten
 Van de vrugt des booms, gezeten
 In 't midden des Paradys,
 Zult wezen als goden wys.
 Open zullen gaen uw oogen,
 Gy en zult niet zyn bedrogen,
 Gy zult weten goed en kwaed,
 Eva die geloofd' zyn raed,
 En heeft Adam op gaen wekken
 Om van deze vrugt te trekken,
 Maer aenziet het groot verdriet,
 Alles hun verkeerd geschied.
 Hun oogen wierden gesloten,
 En met droefheyd overgoten,
 Die Goden waeren op aerd,
 Met geen ongemak bezwaerd:
 Zyn geworden duyvels slaeven,
 Moesten werken, spitten, graeven,
 Waer door 't menschelyk geslagt
 Wierd in slaevernye gebragt.
 En moest eeuwig zyn verloren,
 Had den zone Gods geboren,
 Niet gestorven voor ons al,
 En ons verlost uyt den val.
 Men ziet nog ten allen tyden
 Den duyvel den mensch bestreyden,

Om dat zy door raeden boos,
 En door werken godeloos:
 Malkander zouden verdrukken,
 En brengen in ongelukken,
 Om pligtig voor Godt te staen,
 Van 't gen' dat 'er word gedaen.
 Kwaede raeden altyd schaden,
 En d'onnoozelen verraeden,
 Zyn oorzaak dat menig ziel
 Hun met Godt niet onderhiel.
 Hoe veel zynder niet die spotten,
 En die hun houden voor zotten,
 Die gaen devoot menig keer
 Tot de Tafel van den Heer;
 Die lezen in goede boeken,
 d'Een en d'ander Kerk bezoeken,
 En verzuymen geen Sermoen,
 Gelyk dat zy moeten doen;
 Die hun zoeken te verleyden,
 En zeggen wilt u vermeyden,
 Komt drinkt met ons bier en wyn,
 Laet ons t'saemen vrolyk zyn.
 En wilt niet uw jonge jaeren
 Alzoo laeten henen vaeren,
 't Is reden dat men verblyd
 In de bloem van zynen tyd.
 Als styf worden uwe leden,
 Komt Godt offeren gebeden,
 Als gy niet meer werken kan,
 Gy zult hebben tyd alsdan.
 Godt gawe in deze dagen,
 Dat dees raed noyt mag behaegen,
 Hoe veel zyn der met 'er daed,
 Die het goed maeken in kwaed?
 Hoe veel die in alle zaeken
 Niet en zoeken twist te maeken?
 En verfoeyen het gebod
 Van den almogenden Godt.
 Hoe veel ziet men niet verdoven,
 Door boosheyd 's Konings Hoven?
 Die door een onzuyver vier
 Klaer betoonen de manier,
 Om regt in te gaen de wegen,
 Gelyk dat hun Ouders plegen,
 't Schynt 't kind moet te stappen gaen,
 Die zyn vader heeft gedaen
 Wie zyn vyand vind genegen
 Tot het kwaed ingaen der wegen
 Van zyne verdoemenis,
 Zegt of het zyn pligt niet is?
 Van de vyandschap te laeten,
 En te werken t'zynder baeten,

Op dat hy terstond hem leyd
 In den weg van zaligheyd.
 Dat het anderszins gevele,
 Erger agten zoud een ziele,
 Als een beest die in een dyk
 Is gevallen of in 't slyk.
 Als een beest is in dangieren,
 Ieder komt de hand toestieren,
 En gebruyken hunne magt,
 Om te trekken uyt den gragt.
 Maer de vaders aen de zoonen,
 Geen zoo grooten bystand toonen,
 De moeders geen oog en slaen,
 Waer dat hunne dogters gaen.
 Veel eer hun raed zouden geven,
 Om na d'ydelheyd te leven,
 Om te volgen 's weirelds rom,
 Zoo gaet het in 't Christendom.
 Dit zyn schroomelyke zaeken,
 Waer schikt gy hier naer te g'raeken,
 Christen mensch? of in 't pleyzier,
 Of in Lucifers kwartier.
 Is 't dat gy u wilt verdoemen,
 Noyt de zaligheyd bekomen,
 Doch geen ander en verleyd,
 Zoo Gregorius ons zeyd.
 Die ander tot kwaed opstoken,
 Hunne zond' word meer gevroken,
 Dit is klaerelyk bekend
 Uyt de straffe die Godt zend.
 Waerom heeft naer 't overtreden,
 Eva meerder straf geleden
 Als Adam die beyd' 't gebod
 Niet volbragten van hun Godt?
 Nogtans Adam in dees zonden,
 Die schynt pligtiger bevonden
 Als Eva, want alle kwaed
 Hing aen zyn bedreven daed.
 Adam die en moet maer slaeven,
 De onvrugtbaer aerd' doorgraeven,
 En de dood eens onderstaen.
 De vrouw moet zyn onderdaen
 Haeren man: lyden in 't baeren
 Veel pynen, die haer bezwaeren,
 En ander ellende groot,
 En de straffe van de dood.
 Hier in is 't verschil gelegen,
 Die de zaak wilt overwegen,
 Zult het ligtelyk verstaen,
 Eva had meer kwaed gedaen:

Boven de zonden bedreven,
 Zy had kwaeden raed gegeven,
 En om den raed die zy gaf,
 Zy verdiende dobbel straf.
 Kinders wilt u dan bemoeyen,
 Om kwaed' ranken af te snoeyen,
 Noyt geen kwaede raeden geeft,
 Voor des Heeren straffe beeft.

Raepen.

Vele menschen kwaelijck slaepen,
 Zoo genegen om te raepen,
 Om te schraeven goed en geld,
 't Geen hun g'heel onrustig steld.
 Of zy hunne ziel verdoemen,
 Konnen zy maer goed bekomen,
 En wezen in munte rijk,
 Het is aen hun al gelijk,
 Die zijn erger als de mollen,
 Die betoonen waer zy hollen,
 Van een raeper gierigaerd,
 Wie weet waer zijn geld bevaerd.
 Dit is dienstig nog te weten,
 Daer zijn raepen goed om t'eeeten,
 Deze raepen agt ik meer,
 Als de raepen zonder eer;
 Zulke raepen smaeken zullen,
 Men kan daer den buyk med' vullen,
 Als zy wegen twintig pond,
 Bovendien zy zijn gezond,
 En van wonderbaere kragten;
 Deze de doctoren agten:
 Maer raepen om geld en goed,
 Kind dit geenzins agten moet.

Regtveerdigheyd.

Die in de Kerken verkeerren,
 Om te leeren 't woord des Heeren,
 Men vraegd hun, waer in dat leyd
 De christen Regtveirdigheyd?
 d' Antwoord is in 't kwaed te vlieden,
 En de deugden te bespieden,
 Ieder 't kwaed veragten moet,
 En doen zaeken die zijn goed.
 Kind, ten zal u niet veel baeten,
 Is 't dat gy het kwaed zult laeten;

Maer moet werken doen van deugd,
 Waer door gy verdienen meugt.
 Gy moet u aen Godt toewyden,
 En voor het Geloove stryden,
 Werken in des Heerens hof,
 Tot zijn meerder eer en lof,
 Zijn geboden onderhouwen,
 Noyt in 's Heerens dienst verflouwen,
 U maeken van deugden rijk,
 Om te winnen 't Hemelrijk.
 Die regtveerdigheyd bedryven,
 Zy zullen in ruste blyven
 En die ieder 't zijne geeft,
 Hy na Gods behaegen leeft.
 's Heerens oog zal op hun daelen,
 Dat zy noyt en zullen dwaelen,
 Zoo in droefheyd als in pijn,
 Godt zal hun beschermer zijn.

Reden.

Kind, met een eerlyk fatzoen
 Zult gy al uwe werken doen,
 Niet moet 'er na uw wil geschien,
 Voor gy de reden zult inzien:
 De reden is 's hertens gezigt,
 Die door haer kragt de ziel verlicht,
 Die onderscheyd het goed van 't kwaed,
 En 's weirelds ydelheden haet.
 Die maer alleen nae Godt en tragt,
 Die reden heeft word wys geagt:
 Daer hy, die buyten reden gaet,
 Word van een iegelyk versmaed.

Refereyn in 't zotte, Voor wyze en botte.

Vrienden luystert wel toe, en stopt eens al uw ooren,
 Doet de pyp uyt uw mond, die geen en toebak smooren,
 Van dag is my gebeurd een zaek voor dry vier lien;
 En sedert gister 'k heb nog mensch nog beest gezien,
 Zy spraeken my stom aen van wonderbaere dingen,
 Hoe dat een kreupel mensch heel regte konde springen,
 Dees daed hadde gezien een ouden blinden man,
 Al liegen zeyd hy my de regte waerheyd aen:
 Daer kwam een witten moor en zeyd de zelfste reden,
 Ik bleeft t'huys en ik was een ure uyt de stad getreden,
 Curieus om zulks te zien, gelyk een houtte steen,
 Noyt zag men zoo veel volk, en ik was daer alleen.
 Zy sprongen vroyelyk, de welke stonden stille,
 Ik borst byna van spyt, want het was na myn wille,
 Ik dronk een groote teug uyt een kan zonder gat;
 Veel menschen schynen wys als zy zyn wonder zat.
 Ik zag een groote feest vol treffelyke Heeren,
 Kael en half moeder-naekt met schoone panne kleeren,
 Die wel waeren gedient, niet eenen had een knecht,
 Een tafel werd vercierd, zonder spys opgereggt.
 Patrysen, wild gebraed, dat men hun vooren stelde,
 Kwakkels by menigte, die vlogen nog te velde,
 Meer als spyze genoeg, daer en was niet van nood,
 Want daer en was nog zout, nog smout, nog vleesch, nog brood.
 Men dronk den klaeren wyn uyt houtte ydel krukken,
 Die aten niet een zier, die vulden fraey hun buyken,
 Die binnen nugt'ren zat en liep dronk agter straet,
 En die laegen ter aerd', dansten elk met hun maet.

Maer als 't ging op het lest, zy keven zonder spreken,
 Zonder te roeren my, ik heb my afgesteken.
 Myn buyk gezwollen was van eeten drinken plat,
 'k Had een oortje in myn zak, dit was een groote schat.
 Van al de spys en drank was ik byna bezweken,
 Want ik had in myn buyk het minste niet gesteken,
 Ik vaste tot den noen, en dat van 's morgens vroeg,
 Het wyf krees snot en kwyl, die vriend'lyk op my loeg
 Myn buyk was opgevuld, heel ydel van te vasten,
 d'Honden waeren ter jagt, die in huys op my basten,
 Ik braede zonder vuer een schoonen schaepen bout,
 'k En had maer kalvervleesch van dry vier jaeren oud.
 Dan ging ik haelen brood op mynen stoel gezeten;
 Maer 'k zag een doode rat bezig met op te eeten.
 Ik schreeuwde zo vergramt dat ieder een het wist,
 En zweeg gelyk een kind dat in zyn bedde pist.
 Veel kwaemen dan by my, die waeren 't huys gebleven
 Een die geen brood en had, die heeft 'er my gegeven,
 Ook goeden klaeren wyn uyt een vuyl spoeling-vat,
 Ik at en dronk daer van tot dat myn buyk wierd plat.
 Princen die Heeren zyn van steden zonder huysen,
 Van d'uytgedroogde zee, en appels zonder sluyzen.
 Daer is niet eenen mensch, die u niet heer en kend
 Van alles wat gy ziet, wanneer dat gy zyt blend.
 Hoe menig duyst soldaet hebt gy niet in de wapen,
 Die vegten tot 'er dood, als zy gemaklyk slaepen?
 Zy zyn zagt als een leeuw, en vreed gelyk een lam,
 Het gen' ter hellen doet verheffen uwen stam.
 Gy zyt den ryksten Vorst van die op d'aerde leven,
 Niet en behoort u toe, gy kont het al weg geven,
 Gy zyt van goud voorzien en zilver voor gewis,
 Gelyk een groene padd' voorzien van pluymen is.
 Leeft lang en gaet haest dood, uw naem zal eeuwig blyven,
 Men zal hem in een boek zonder letteren schryven,
 Ik meyn' gy my verstaet, die niet myn reden vat,
 Men denkt dat men is wys als men is wonder zat.

Rekeninge.

Dit spreek-woord is gebruykt in alle vremd geweste,
 De korste rekening die is de alderbeste,
 In alle koopmanschap van alderhande goed,
 De korste rekening een ieder pryzen moet.
 Veel als de Raeven doen, roepen cras, morgen, morgen,
 Zy hebben tyd genoeg, en weten van geen zorgen,
 Waer door menig proces voord komt met haet en nyd,
 Om dat de rekening niet geschied op haer tyd.
 Dit maer de wereld raekt, met Godt 't zyn ander zaeken,
 Men kan zyn rekening met Godt niet duyster maeken,
 Alles is hem bekent, en klaer beschreven staet,
 Geen goed verholen is, nog geen bedreven kwaed:

Eenige stellen 't uyt tot hunne leste jaeren,
Tot groot ongeluk en eeuwig kwaelyk vaeren,
Kind, peyst wel op uw ziel, gaet slaepen nimmermeer,
Ten zy uw' Rekening staet effen met den Heer.

Regel.

In alle dingen die gy doet,
Een regel onderhouden moet,
Die u aenwijst de regte baen,
Om noyt buyten de schreef te gaen.

Reyn.

Kind , zyt reyn in uwe zaeken,
In uw handel, in uw spraeken,
Want een zuyver reyn gemoed,
Godt in zyne ziele voed.

Reyzen.

Allen dag moet ieder peyzen,
Om nae d'eeuwigheyd te reyzen:
Want wie het leven heeft ontfaen,
Moet eens dezen weg ingaen.
Kwaelijk is den mensch verschenen,
Of hy moet terstond weer henen,
Wy hebben geen zeker stand,
Als in 't ander Vaderland.

Ryk.

Die niet en begeirt buyten Godt,
Die heeft het alderbeste lot;
Die Godt in zyne ziele voed,
Bezit het alderhoogste goed;
Die rykdom zoekt en Godt verlaet,
Die is in een vervloekten staet.

Roede.

Willekens-hout is de roede,
Die niet en is voor de goede,

Maer voor alle kinders kwaed,
In boosheden obstinaet.
Voor die vegten, stelen, zweiren,
Geld verkwisten en verteiren,
Die niet voldoet aen de wet,
Hun op straffe voorgezet.
Wilt gy niet de roede smaeken,
Op handen of agter-kaeken,
Maer daer van wezen bevrijd,
Draegt u eerlijk altijd.

Roem.

Die roemt op rykdom, eer en pragt,
Die roemt op ys van eenen nagt;
Want die, eylaes! is heden ryk,
Is morgen worm, aes en slyk,
En daer is niet zoo wonder teer,
Als 's weirelds ydel pragt en eer,
Die nu is hoog van grooten schyn,
Kan by een uer ten onder zyn.
Is 't dat gy zyt van goeden staet,
Bedankt den Heer van zyn weldaet,
Bid Godt, die zyt op aerden groot,
Om groot te wezen naer de dood.

Roosten.

Een kind, dat roost zyn vleesch en brood,
Dat is een lekker-beetje groot,
Die niet en eet een boterham,
Of 't moet op 't vuer of in de vlam,
Betoont dat het geen honger heeft,
Daerom hem luttel t'eeeten geeft;
Laet dezen vasten eenen dag,
Tot dat hy 't zonder roosten mag,
En ge zult zien in zulk geval,
Dat het als zuyker smaeken zal.

S.

Sacramenten.

Daer zijn zeven Sacramenten,
Wilt die in uwe herte printen,
Van Christus aen den mensch bereyd,
Tot hunne ziele zaligheyd.

Sagtmoedigheyd.

Een' waere zagtmoedigheyd,
Haer in een goed hert verspreyd,
Hy is zagtmoedig, wel gezind,
Die het kwaed met 't goed verwint;
Die zyn gramschap niet betoont,
Nog kwaedheyd met kwaedheyd loont.
Hy dobbel verdiensten krygt,
Die om Godt zyn onregt zwygt:
Want Godt houd zyn' rust na wensch,
In den zagtmoedigen mensch.

Saligheyd.

Hoe veel meer wy in dit leven
Ons tot alle deugd begeben,
Hoe veel meerder zaligheyd
Ons word van den Heer bereyd.
Niet en moet den mensch meer agten,
Niet en kan hy meer betragten,
Als eeuwig te zijn in vreugd,
Daerom oeffent u in deugd.

Schaemte.

Hebt een schaemt' door g'heel uw leden,
En spreekt noyt onkuysse reden,
De schaemt' is een peirle fijn
Voor die jong van jaeren zijn.
En verstout by geen persoonen
Die u groote vriendschap toonen,
Draegt aen hun respect en eer',
Gelijk van den eersten keer.
Van te stout zijn komt mishagen,
Dit gebeurt nog alle dagen,

Dat 'er vele zijn verstoot
Door hun stoutheyd al te groot.

Schandael.

Schandaleus zyn zy, die leeren,
Liedekens vol van oneeren,
Die betoonen hoe 't gelaet
Nae d'onkuysse minne staet.
Schandaleus zyn ook die daeden,
Om malkanderen te schaeden,
Die ingeven hoe men moet
Stelen, rooven imands goed.
Zy zyn schandaleus te agten
Die in 't minste hun niet wagten,
Van d'oneerlyke spraek,
Ja zelfs nemen groot vermaek;
Die and're tot kwaed verwekken,
En van alle deugden trekken,
Of den weg maeken bereyd,
Die ons tot de zonden leyd.
Dees zyn meer als moordenaeren,
Gelyk ik u zal verklaeren:
Want hy die het lichaem dood,
Al doet hy een zonde groot.
Hy en kan de ziel niet dooden;
Maer een schandaleuzen snooden.
Is een meerder schelm en fiel,
Want hy dood de arme ziel.
Die het kwaed en de boosheden,
't Zy door werken, teekens, reden,
Heeft gezaeyt in ander land,
Heeft verdient den helschen brand.
Kind, die u zal oorzaak geven,
Tot een boos en zondig leven,
Zult gy vlieden als de pest
Die de goede volgt, doet best.

Schoen.

Kind, zult uw schoens alle dagen
Schoone vryven en afvaegen,
Dat men die niet vuyl en ziet,
d'Een gesloten, d'ander niet.

d'Een op d'hiel, half aen de voeten,
Want die u zoo zal ontmoeten,
Hy zal zeggen t' uwer spijt,
Dat gy luy en eerloos zijt.

Schulden maeken.

Kinders, die jong schulden maeken,
Grootte beuzelaers geraeken,
Die gaen spelen zonder geld,
Worden haest in druk gestelt.
Zy ligt de pratyke leeren
Om met fielen te verkeeren,
En met leugens om te gaen,
Om een ander te verraen.
Te bedriegen, te verdoven,
Door hun ongepeyst beloven,
Daerom die geen geld en heeft,
Dat hy stil en sober leeft,
Want is 't dat gy komt te borgen,
Voor betaeling moet gy zorgen,
Eer dat men, ik zeg het plat,
Afspeelt de broek van uw gat.

Schuyffelen.

Een kind dat schuyffeld' agter straet,
Als 't in zyn huys of venster staet,
Dat word gehouden door het land
Voor een luyaerd en ledig kwant.

Schuymen.

De kinderen die met 't schuym-spaen
Van agter op hun poorte gaen,
Die steken hunnen neus by-naer
Daer zy goed' reuken zyn gewaar.
Die op den schuyffel, op den bed',
In alle plaetsen loopen med',
Die buyten huys smeiren de borst,
Die worden genoemt, zoekt de kost.
En deze ziet men aen van verr',
Gelyk met doet de zeven-sterr'.

Slaen.

Slaen, of uyt genoegte vegten
Onder jonge malle knegten,

Maer uyt spel en tijdverdrijf,
Zal u brengen tot gekijf.
Want zoo wie te sterk zal nypen,
of u maer verkeerd grypen,
Het zal wezen haest voor goed,
Tot dat volgen zal het bloed.
Daerom zult van slaen u myden,
Trekken, streelen t' allen tyden,
Want gemeynelijk daer uyt
Niet als ongemak en spruyt.

Slaepen.

Moet gy slaepen met een ander,
Legt uw kleeren by malkander,
En de zelve niet en stroyt,
Gelyk of men 't maey-gars hoyt.
Naer gy den Heer hebt gebeden,
Gaet in 't bedd', strekt uyt uw leden,
Zonder liggen scheef en krom,
En geduerig wenden om.
Wenscht d'een d'ander 's Heeren zegen,
Dat 'er zy goed' zorg' gedregen
Voor het keisse-licht en vuer,
Want den brand die is zeer duer.

Slinke-poot.

't Staet vys voor een Slinke-poot,
Van te snyden vlees of brood,
Van te schinken nog veel meer,
't Gaet tegen de wet van eer',
Wie dat met den slinke-poot dient,
Hy misdoet aen zynen vriend,
Wie iet met den zelve geeft,
Word gehouden onbeleeft.
Hy en word geen hand genaemt,
Want hem maer een poot betaemt,
Met de regte hand dan leerd,
Waer dat gy gaet of verkeerd,
Dienen, geven en ontfaen,
Zoo zal het met eeren gaen.
Want van lang en ouden tyd,
Is den slinke-poot benyd:
Niet te min in een ambagt,
Slinks en regts zyn word geagt,
En in zaeken van gewin,
Want daer eenig konst ligt in.

Sonde.

Sonde imand regt doorgronden,
Wat een groot kwaed dat hy doet,
Wanneer hy valt in doot-zonden,
En verliest het hoogste Goed.
Liever liet hy hem verpletten,
En verscheuren duyzend keer,
Dat hy zoud' tegen de wetten
Iets misdoen van Godt den Heer.
De zond' doet de ziele sterven,
Ja vrywilliglyk vermoord,
Zy doet 's Heerens vriendschap derven,
En doet open d'helsche poort.

Spelen.

Kinderen gy mogt wel spelen,
Maer let wel op myn bevelen,
Want den boog kan niet altyd
Zyn gespannen tot den stryd.
Altyd schryven, leeren, lezen,
Het zoud' zyn om zot te wezen,
Een kind kan hebben respyt,
Om te spelen op zyn tyd.
Daer toe zyn gestelde dagen,
Om te zoeken hun behaegen,
Met een getrouw' mede-maet,
Ieder een na zynen staet.
Al de eerlyke spelen
Zal den Meester u bevelen,
En die hy verbied op straf,
Zult u daer van houden af.
Kaetzen, bollen, toppen, springen,
Fluyten, Luyten, ander dingen,
Na de mode van uw land,
Die zult gy nemen ter hand.
En zoo gy hebt de talenten,
Kiest muziek of instrumenten,
Want zy dienen t'allen tyd
U tot voordeel en profyt.
Schermen, spelen met de daemen,
Dit kan somtyds ook betaemen,
Als den Meester zulks toelaet,
Ingevolgens uwen staet.
Men zal verbien zonderlingen
De kaert' en de teirelingen,
Alle spelen van hazaerd,
En dat groote droefheyd baerd.

Zult in 't spel u eerlyk draegen,
Dat niemand van u kan klaegen,
Schreeuwt, nog tiert, nog kyft, nog liegt,
Nog uw mede-maet bedriegt.
En 't gen' is het aldermeeste,
Toont u altyd blyd' van geeste,
Noyt verandert van gelaet,
Of het wel of kwaelyk gaet.

Spiegel.

U zelve door den spiegel kent,
Ziet of uw ziel niet is geschent,
Als gy op uwe schoonheyd let,
Peyst of gy zyt van binnen net;
Wat helpt, gy voor de menschen blinkt,
Als gy voor uwen Schepper stinkt.

Spreken.

In het spreken „ 't zyn gebreken,
Wanneer gy by imand zyt,
Van te klappen „ van te snappen,
Ten zy op gevraegden tyd.
Laet de ander „ met malkander
Spreken hunne reden voord,
Zonder zeggen „ of weerleggen,
In hun zaeken 't minste woord.
In 't verhaelen „ zult niet faelen,
En zeggen : ten is zoo niet,
Of het waere „ openbaere,
Geheel anderszins geschied.

Gy zult u zelve noyt misgaen,
Wanneer gy spreek een ander aen,
Te weten een man van respect,
Van hem te zeggen weest gedekt.
't Is onbeleeft, 't mag niet geschien,
Wie hooger is, die moet gebien;
Maer weest zelfs met den hoofde bloot,
Als gy zyt by persoonen groot.
Ten zy imand tot tweemaal zeyd,
Uw' hoed niet op het hoofd en leyd,
Alsdan met oorlof 't mag geschien,
Al nederbuygen voor de lien.
Zegt ook uw woorden tweemaal niet,
Gelyk dit zomtyds wel geschied,
De welke spreken op dees maet;
Verstaet gy my, 't is tot uw baet.

Spreek-woorden.

1. Niet zoo gemakkelyk als op zyn uer' gaen slaepen,
2. Want den nagt is van Godt tot onze rust geschaepen.
3. Gaet wandelt waer gy wilt in alle vremd geweste,
Een wooninge van peys die is de alderbeste.
4. Dat men zyn' nooddruft neemt in des Heeren begeiren,
En men mag maetelyk dat hy verleent verteiren.
5. Den eenen leeft in vreugd, den anderen in pyne,
Het is een groot geluk geboren wel te zyne.
6. Het oude spreek-woord zegt: Met wie gy zult verkeerem,
Gy zult gemeynelyk zyn aerd en gangen leeren.
7. Die neirstig is in 't werk, word van elk een geprezen;
Nogtans den boog' moet niet altyd gespannen wezen.
8. Let wel met wie gy spreekt, vriend of vremde gezellen.
9. Daer 't herte vol van is, dat zal den mond vertellen.
10. Gy mogt zoo veel gy wilt uw' vriend een zaek waerschouwen
Daer de natur' nae trekt, 't is kwaed om wederhouwen.
11. Die dobbel is van hert, geveynst en valsch van gronde,
Heeft menig mensch gepaeyt alleen met zynen monde.
12. Leert deze lesse wel, gy mogt die wel onthouwen,
Dat die imand bedriegt niet veel is te betrouwen.
13. Aenmerkt die buyten maet het goed en geld verkiezen,
Dat zy gemeynelyk geld, vreugd en eer verliezen.
14. Menig die vyand is, die schynt vriend in uw' ooggen,
Ten zyn geen vrienden al, die een zoet wezen toogen.
15. Wanneer gy zyt in vreugd, de droefheyd schynt te borgen,
Want naer den blyden dag komt wel een droeven morgen.
16. Gy moet in tyden zien wat liefd' of zal mishaege,
Want menig hun misval maer al te laet beklagen.
17. Uw betrouwen op Godt moet gy in droefheyd stellen,
Zy doen hun ziele leet, die hun te zeere kwellen.
18. In lyden en verdriet, in weedom en in pyne,
Een ieders ongeluk denkt hem het meest te zyne.
19. Menig geduerig slaeft te bouwen na zyn zinne,
En 't is kwaelyk gebouwt, een ander woont 'er inne.
20. 't Geschied nog allen dag in dorpen en in steden,
Zoo menig dorp en stad, zoo menig vremde zeden.
21. Menig in 't herte lyd meer als den mond kan spreken,
Men ziet niet een ieders ellenden en gebreken.
22. Een die in deugden leeft zal een goed' faem verwerven,
Die deugdelyk hier leeft, zal deugdelyk ook sterven.
23. Het is zeer schaedlyk met vrienden staen in twisten.
Beter goed' vrienden zyn, als geld en goed in kisten.
24. Print ook in uw gemoed dit loffelyk artykel,
Schouwt kwaeden raad, blyft 't huys, zoo schouwt gy veel perykel,
25. Daer is niet beter als te schouwen 't zondig leven,
Als vreezen uwen Godt, en voor zyn wetten beven.
26. Zyt edel, wys en groot in al des weirelds perken,
Niemand die meer bezit als zyn deugd en goed' werken.

27. Wy moeten als fenyn de ledigheyd versmaeden:
Want ledigheyd die doet de menschen vele schaeden.
28. Ziet met wie gy verkeert, of 't zal u naermaels rouwen,
Want die het pek aenraekt, zal van de vlek behouwen.
29. Waerzeggers, en zulk volk, zult g'als de peste vlieden,
Niemand, als Godt, en weet wat ons eens zal geschieden.
30. Gelooft niet al veel, daer word zoo veel gelogen;
Hy die te veel gelooft, word ligtelyk gedrogen.
31. Men moet altyd zyn woord, zoo verre men kan, houwen,
Die in beloften faelt en is niet te betrouwen.
32. Geen zoo verheven stam, en zoo gelukkig huysken,
Dat zig beroemen kan te wezen zonder kruysken.
33. In zaeken van gewigt zoekt voorzienigen raede,
Als 't kalf verdronken is, men vult den put te spaede.
34. Luttel spys, drank, smaekt meest met goede appetyten,
Als grooten overdaed, die niemand doet profyten.
35. Naer dagen overschoon volgt dikwils zeer vuyl weder,
't Geluk en ongeluk gaet gelyk op en neder.
36. Gy die in voorspoed zyt, en wilt niemand verkleenen,
Want hy, die vooren lacht, kan naederhand ook weenen.
37. Veel meer als geld en goed is weird een goeden naeme,
Ter weireld niet zoo schoon als eerelyk van faeme.
38. Niemand beletten kan de tong kwaelyk te spreken;
Een mes word niet gemaekt om imand dood te steken.
39. Het treuren niet en baet, het zugten en kryten,
Want die zig zelve kwetst, hy moet 't zyn zelve wyten.
40. Leeft met een iegelyk in vollen peys en vrede,
Aen uwen naeste doet, zoo gy wilt men u dede.
41. Hy die in armoed' leeft zal zynen nood uyt spreken;
Aen eenen gierigaerd zal alle ding ontbreken.
42. Het is een groote zaak de gramschap t'overwinnen,
Maer 't is een meerder zaak die stellen uyt de zinnen.
43. Die een grammoedig mensch berispt van zyn' gebreken,
Heeft geene magt op hem, 't is meerder vuer ontsteken.
44. Daer is geen meerder troost in tegenspoed t'ontmoeten,
Als dat ons droevig hert een vriend komt te verzoeten.
45. Het gene den mensch noemt verdriet en zwaere ellenden,
't Zyn gaeven van profyt, die ons den Heer wilt zenden.
46. Hy die vertroosten zal den armen in dit leven,
't Is aen den Hemel zelfs weldaed ter rente geven.
47. De vliengen zal een Prins van zyn aenzigt verjaegen;
Maer van zyn ooren niet, die kwaelyk overdraegen.
48. Niemand en is bekwaem om ander te regieren,
Die niet gehoorzaam is aen reden en manieren.
49. Een Vorst die in zyn Ryk wilt weten goed en kwaeden,
Hy moet vergeven ligt de aengedaen misdaden.
50. Die arm zyn yan natur' en moeten hun niet schaemen,
Maer als het liegt aen wil, verdienen duyzend blaemen.
51. Die in wellusten leeft, zal naer een kort verhaeyen.
Proeven van zyne vrugt, de welk hy hier zal zaeyen.
52. Wanneer dat kwaelyk zyn de rykdommen verkregen,
Daer in is korte vreugd gemeenelyk gelegen.

53. Den mensch die zig betrouwt en steunt op zyn rykdommen,
Gy zult hem voor zyn dood ten onderen zien komen.
54. Het gen' gy zwygen moet, zorgt om uw' tong te spaeren,
Gelyk gy zorgt voor 't geld, dat gy hebt te bewaeren.
55. Daer is geen meerder regt, als zelfs te moeten lyden,
't Gen' men een ander heeft bevolen op zyn tyden.
56. Die in gezondheid wilt en ook in vrede leven,
Hy moet van tyd tot tyd werk aen zyn lichaem geven.
57. Die uyt 'er herten werkt, zult hem noyt hooren klaegen,
Van grooten arrebejd of van de lange dagen.
58. Geen mensch ter weireld is arm in goed en rykdommen,
Die niet en tragt tot eere of eenig staet te komen.

Staet.

Wilt gy aenveirden eenen staet,
Om raed eerst by den Heere gaet,
Bid zyne Moeder bovendien,
Op dat 't al zoude wel geschien.

Stout.

Een kind, te stout en te vermeten,
Zal noyt geen vette zoppen eeten,
Nog niet ligt drinken goeden wyn,
Daerom dan leert beleeft te zyn.

Student.

Wilt u nu meer neirstig toonen,
Doen gy by uw meester zyt,
Om u zelven te verschoonen,
Als wel op een ander tyd.
Zoekt ook om met u te spelen
Eenen wyzen mede-maet,
Aen wie gy u zult bevelen,
Om te hebben goeden raed.
Gelyk stinkende privaeten,
Die verkeerde wegen gaen,
Gy verfoeyen zult en haeten,
Eer gy zyt van hun verraen.
Gy en zult niet maeken woorden,
Ten zy dat de letters raekt,
Als de pest vlied de discoorden,
Noyt eerst geen verschillen maekt.
Leert, begrypt, en wilt onthouwen
't Geen' men toont met ligtigheyd,
Spreekt klaer uyt zonder verflouwen
Al de reden die gy zeyd.

Zyt beschaemt tot aen uw kaeken,
Als gy imand hooger ziet,
Doet uw best om voord te raeken,
En spaert uwen arbeyd niet.
En verstoordt u geenter tyden,
Als men u berisping geeft,
Moet verheugen en verblyden,
Voor 't vermaenen zeer beleeft.
Neemt in 't minste geen behaegen,
Wanneer dat u imand pryst,
Maer wilt hun excusie vraegen,
Een ootmoedig hert bewyst.
En wilt met geen haestigheden
Leeren uw les of gy faelt;
Maer gy moet wat tyd besteden,
Vyf of zes mael dit herhaelt.
Vind gy iet subtiel geschreven,
Een spreek-woord, gelykenis,
Maekt een teeken daer beneden,
Dat 'er iet t'aenmerken is.
Leest boeken van goede faeme,
Die van ieder zyn geagt;
Maer in geen van kwaeden naeme
Zult gy stellen uw gedagt.
Eyndelyk zult u verwekken
Tot de studien met vlyt,
U van 't kwaed gezelschap trekken,
Bid Godt u gebenedyd.

Sweiren.

Kind zult uwe tong besnyden
Van te zweiren t'allen tyden,
't Is een vlekke voor een kind,
Van de meeste die men vind.
Zult uw mede-maets bekyven,
Die zulks komen te bedryven,

Hun gezelschap g'heel verlaet,
En noyt met hun spelen gaet.

Swemmen.

Schippers-jongens, water-ratten,
Maste-klimmers g'lyk de katten,
Swemmen kan somtyds in nood
Hun bevryden van de dood.
Maer die hier op platte landen
Verr' zyn van de water-stranden,
Leeren swemmen niet veel baet,
Maer vol ongelukken staet.
Hoe veel leeren niet verdrinken,
En als steenen onder zinken;
Doch wanneer het is geschied,
't Naer beklaegen helpt 'er niet.
Of de Ouders weenen, zugten,
Maeken duyzend ongenugten,

Wenschen om hun geld en goed,
Te vergeefs is 't wat men doet.
Daerom kind, zult swemmen haeten,
Wandelt liever op de straeten,
Wandelt liever op het veld,
U noyt in dit perykel stelt.

Swygen.

Uw woorden kind een schaele maekt,
Dat uw tong in den val niet raekt.
Wie zijn mond en tonge spaert,
Zijn ziel van groote vrees bewaert
Den welken veel spreekt zonder nood,
Doet aen de deugd een schaede groot.
Want die veel spreekt zijn ziel doorsnijdt,
En baert aen menig haet en nijdt.
Daerom stilzwygen dat is goed,
Ten zy de nood u spreken doet.

T.

Tafel.

Zoo ge moet de tafel stellen,
Let voor wie het wezen moet,
Voor wat Heeren, wat gezellen,
Hoe veel dat 'er zyn begroet.
Stelt voorzigtig al de stoelen,
Volgt de grootte van 't buffet,
Wilt een glas voor ieder spoelen,
En die schoon van zyden zet.
Met de kannen ende flasschen,
En een zuiver water-bak,
Om de glazen te herwasschen,
Of de handen met gemak.
Legt voor al het tafel laeken,
't Zout moet eerst op tafel staen,
Wagt u van het vuyl te maken,
En 't moet eerst van tafel gaen.
Legt tellooren en servetten,
Het brood aen de slinker kant,
Messen, lepels en forchetten
Legt men aen de regter-hand.
Om de tafel te vercierien,
En te schikken wel de spys,
Volgt daer in des Lands manieren,
Vraegt den kok zyn goed advys.

Zult u van te storten wagten,
Eenig vet, of bier, of wyn,
Of gy zult aenhooren klagten
Van de gen' bedropen zyn.
Gaet geen stap van de persoonen
Voor wie dat ge schinken moet,
Ziet nae die roepen en toonen,
Op dat gy niet anders doet.
Zult de Priesters dienen vooren,
En d'eerste van kwaliteit,
In 't geven van schoon tellooren,
En dan rond elk zyne leyt.
Maer men zal de gratie zeggen,
In 't afweeren van de spys,
Wilt de beenen, graeten, leggen
In een mandeken precys.
d'Over-spyze zult gy draegen
Aen den kok of keukenmeyd,
Waer 't den meester zal behaegen,
Daer de plaetze is toebereyd.
Op het ander zult gy letten,
Het moet eerst van tafel gaen,
Dat gy eerst kwam op-te-zetten,
't Is genoeg voor die 't verstaen.

Aen den Tafeldiender.

Voor de vremde of vriend „ Voor wie gy diend,
Uw tonge snoert „ En niet roert,
Zoo gy zyt wys „ van drank en spys.
Naer 't is gedaen „ Hoe 't heeft vergaen,
Was 'er een woord „ Van mis accoord,
Zwijgt altyd stil „ Is 't dat gy wil,
Zyt fraey gezet „ Onthoud dit wel.

Hoe dat een kind aen tafel diend,
Met vader, moeder, oom of vriend,
Of dat het is te gast genood
Met ander vremde lieden groot,
Hoe dat hy hem in dit geval
Zeer wys en eerlyk draegen zal.

Eer dat gy zyt neêrgezeten
Aen de tafel om te eten,
Gy moet zyn in kleeren net,
Na betaemen opgezet.
Kamt uw hair en wascht uw handen,
En uw voorhoofd en uw tanden,
Kort uw nagels, vaegt uw schoen,
Stelt u op een goed fatzoen,
Wilt in 't stil uw water maeken:
Of is 't nood de broek ontschaeken,
Op dat gy niet buyten tyd
d'Eerste van de tafel zyt.
Staet heel regt zonder vertreden,
Als den Heer word gebeden,
En met ongedekten hoofd,
Ook wanneer hy word geloofd.
Daer-en-boven zult gy wagten
Van een plaetze te betragten,
Van te zitten met 'er spoed,
Eer als dat het wezen moet.
Maer gy moet ootmoedig zoeken,
Stil te wezen aen de hoeken,
Tot zyn plaets een ieder heeft,
U tot zitten niet begeeft.
Voorders moet gy wel opletten,
Den hoed niet op 't hoofd te zetten,
Stil te zitten, d'handen regt
Voor u op de tafel legt:
Want het zoude niet betaemen,
Dat uw handen waeren t'zaemen.
d'Ellebogen op de knien.
Is oneerlyk om aenzien.
d'Handen in den scboot te houwen
Is zeer leelyk om t'aenschouwen,

En het is niet zeer eerbaer,
Krauwen, schraeven hier en daer.
Zit heel regt op uwe stoelen,
Zonder leunen ofte woelen,
Nu op d'een of d'ander bil,
Want men dient aen tafel stil.
Gaepen, geeuwen, d'handen rekken,
Zyn zeer groote leegaerds trekken,
En te zitten gekruys kniet.
Deugt voor jonge lieden niet.
Gy en zult geenzins betoogen,
't Zy met gesten, handen, oogen,
Dat gy groot van honger zyt,
Dit tegen beleeftheyd stryd.
Gy zult lest de spys aenraeken,
Zonder smekken, zonder smaeken,
En niet zoppen twee mael 't brood,
Dat doen mannen die zyn groot.
Wagt u van de groote brokken
Met 'er haesten in te slokken,
d'Hand te stellen in 't plateel,
Voor dat uw mond uyt is heel.
Met dry vingers zult gy grypen,
Zonder vinnig in te nypen,
En zult uw handen verbien
Te nemen van ander lien.
Heden men eét met forchetten,
Die men u zal vooren zetten,
En is 't dat men 't niet en doet,
Dus uw hand gebruyken moet.
Zult voor niemand iet aenraeken,
Lepel, mes, brood, ander zaeken,
Maer zult vraegen zeer beleeft.
Op dat men het zelve geeft.
En die iet aen u zal geven,
Zult hem danken daer beneven,
Ook in 't geven en ontfaen,
Den hoed moet zyn afgedaen.
Bovendien het zyn gebreken,
Stom te zitten zonder spreken.
Toont u met een bly gelaet,
Als een die ter trouwe gaet.
't is geen eer' ook veel te klappen,
Veel te schreeuwen, veel te snappen,
Houd de middel-maet in al,
Ieder een u pryzen zal.

Die honger heeft. Eet dat men geeft.

't Zijn krankheden van te vraegen,
't Gen' meest is na uw behaegen,
 Namentlijk na uwen heesch,
 Eenig wel gekokte vleesch.
En 't zijn groote lekkernyen
Van het eeten te bespyen,
 En als men uytdeelt de spijs,
 Te wezen in't nemen vijs.
Gy en zult niet refuseren
Dat men u zal presenteren,
 Al en staet het u niet aen,
 Gy moet het beleeft onfaen.
Zult de spyze noyt weerleggen,
Of met luyder stemmen zeggen,
 Ik mag nog haes nog konijn,
 Of het moet gebraeden zijn.
Ik en zoud niet kunnen eeten
Daer ajuyns zijn ingesmeten,
 Peper, noten van muskaet,
 Want zulks my niet aen en staet.
Dit zijn onbedagte reden,
Gy moet u houden te vreden,
 Of het zerp is, zuer of zoet,
 't moet u wezen even goed.
En waer 't dat eenige spyzen
Deden uwe maeg opryzen,
 En maekt daerom geen gebaer,
 Laet het voor u liggen daer.
Gy zult ook u zelve wagten,
Van het eeten te misagten,
 Of te pryzen buyten maet,
 Wel gekokt en delikaet.
Houd wel gemanierde zeden,
Vlied en schouwt de gulzigheden,
 't Is vuyl de hand by de mond,
 En dan in plateel terstond
In 't eeten wagt u van smekken,
Gelijk als de karpels bekken,
 Of te slabben als een zwijn,
 't Eeten rap als een konijn.
Gy zult ook geen beenen knaegen,
't Elken mondvol d'and afvaegen,
 Vingers lekken of telloor,
 En word niet geagt oorboor.
'Is oneerlijk ook bevonden
Van te blaezen t'alle stonden,

Ieder lepel dat gy eet,
Uyt vreeze van tonge-leet.
Maer gy moet het laeten koelen,
Tot dat gy vind naer gevoelen,
 Dat nog maeg, nog ingewand,
 Door de spijs kan zijn verbrand.
't Gen' g'hebt uyt 't plateel genomen,
Mag niet meer in 't zelve komen,
 't Zy wat 't is, of vleesch of zop,
 Dat moet gy stil eeten op,
Of wel laeten voor u leggen,
Men zal u geen oneer zeggen;
 Doch een stigtig eerbaer man,
 Neemt maer dat hy eeten kan.
Zult ook in 't plateel niet zoppen,
Nog uw brood of vleesch in doppen,
 Doen in 't zout-vat ieder keer,
 Als gy neemt een broksken weer.
Met een lepel na behooren
Neemt wat zap op uw tellooren,
 En zout met de punt van 't mes,
 Dienstig is u deze les.
Gy zult ook geene beene knaegen,
Of wel die in stukken slagen,
 Om het mark of ander vet,
 Ten is niet aen tafel net.
Maer gy moet het vleesch afsnyden
Op een telloor wat van zyden,
 En dan met fourchet of hand
 Doen passeeren door den tand.
Lepel, mes, of vingers lekken,
Dit zijn bedelmansche trekken,
 En die nog veel erger luyd,
 Het plateel te vaegen uyt.
't Zop te drinken daer beneven,
Dat 'er over is gebleven,
 By gezeten eerbaer lien,
 't Is belagchelijk om te zien.
Iet vets aen de dwaele vryven,
Is ook een zeer vuyl bedryven,
 Vingers, lepel, mes, fourchet,
 Vaegt die al aen uw servet.
Zult uw brood snyden of breken,
Dat gy in uw mond moet steken,
 Bijt niet als een bedelaer,
 Als of 't in een appel waer.
Zult niet zuyveren uw tanden,
't Zy door penn', mes, stok of handen,
 Of de zelve zuygen uyt,
 Dat het geeft een groot geluyd.

Den mond spoelen voor de lieden,
 Die gy alle eer moet bieden,
 Aen de tafel; maer daer naer
 't Mag niet zijn in 't openbaer.
 Hoesten zeer, de maeg ophaelen,
 Den neus snuyten aen de dwaelen,
 Of wel anders voor de lien,
 En mag nimmermeer geschien.
 Voor men zal aen d'ander schinken,
 Zult niet vraegen om te drinken,
 En wanneer gy drinken wil,
 Zult het vraegen in het stil.
 Drinkt een glas zonder vertoeven,
 Zonder twee dry mael te proeven,
 Of te maeken een gesmek
 Als een grooten lekker-bek.
 Let van imand aen te spreken,
 Die 't glas nae den mond gaet steken,
 Wagt tot hy gedronken heeft,
 Eer dat gy hem reden geeft.
 En drinkt ook geen groote teugen,
 Tegen natuer en vermeugen,
 Zoo dat gy dan blaezen zult,
 Zijnde met den drank vervult.
 Zoo elk moet de glazen klinken,
 En imands gezondheid drinken,
 Als het wezen zal uw toer,
 Wilt niet zitten als een boer.
 Maer staet regt, wat neer-gebogen
 Met den hoed af en houd d'oogen
 Nae hem die moet zijn gegroet,
 Hun gebod en eysch voldoet.
 Een waer dat zy groote glazen
 Zouden willen uyt doen blaezen,
 Kond hun zeggen dezen vonk,
 My verschoont, ik ben te jonk.
 Zoo de tafel lang blijft dueren,
 Dat het is ontrent de ueren,
 Dat gy buyten huys moet gaen,
 Zult beleefdelyk opstaen:
 En Godt dankzegging betoonen,
 Daer naer groeten de persoonen,
 Met eerbieding gemanierd,
 Die gy zyt verobligierd,
 Maer dit mogt gy niet vergeten,
 Als gy zyt genood om t'eeten,
 Hoe en op wat een fatsoen,
 Dat gy zult den ingang doen;
 Men agt u voor eenen loeten,
 Is 't dat gy mist in het groeten,
 En niet d'eerste eer' toedraegt
 Aen hem die u heeft gevraegt.

Priesters en andere persoonen
 Zult gy naer hem eer' betoonen,
 Die zijn van het Magistraet,
 Ieder een na zynen staet.
 Ik en wil geen uytleg maeken
 Hoe gy moet het mes aenraeken,
 't Vleesch dat men op tafel zet,
 Hoe het wezen moet ontlet.
 Hoe gy de gebraede dieren
 Moet uytdeelen en kwartieren,
 't Zy patrijs, haes of konijn,
 Ten kan u niet dienstig zijn.
 Wat het beste is om te eeten,
 Dat en mogt gy nog niet weten,
 Niet te min ten is geen kwaed,
 Als men hem daer aen verstaet.
 Gy zult dit in tyde leeren,
 Is 't dat gy verkeert met Heeren,
 Geeft my Godt levens termijn,
 't Kan nog al beschreven zijn.
 Ook van visch, fruyt, confituren,
 Want het zoud te lange dueren;
 Dog een kind in dit geval
 Ander daer van dienen zal.

Tappen.

Die jong tappen bier en wyn,
 Dikwils groote zuypers zyn.

Taerte.

Kinders als ze taerten eten,
 Zy en kunnen slaepen niet,
 Dit is dienstig hun te weten,
 En ten baert hun geen vertier.

Tegen-zeggen.

Kinders, die veel tegen-zeggen,
 En de redens wederleggen,
 Wanneer men hun zwygen doet,
 Die verdienen met 'er spoed,
 Men moet zonder veel te zeggen
 De roed' op hun billen leggen,
 Want al hadden zy nog regt,
 Moeten zwygen als men 't zegt.

Tegenspoed.

Gelyk met vreugd den wyngaerd groeyd,
Al is 't dat men zyn ranken snoeyd,
Zoo groeyd de ziel in deugd en goed,
Gesneden door den tegenspoed.
Die tragt nae zyn eeuwig geluk,
Zyn rust is tegenspoed en druk.

Tyd.

d'Onderzoekers der secreten,
Philosophen en Poëten,
Schryvers, groote Konstenaers,
En vermaerde Schilderaers,
Van d'alderwyste verstanden,
Die inhouden 's weirelds banden,
Hebben druppels veel gezweet,
En den waeren tyd besteed,
Om natur' en 't waer bedryven
Van den tyd regt te beschryven;
Maer niemand die was of leeft,
Die ons goeden uytleg geeft;
Want al peyzen overdenken,
Zagen zy hun dagen krenken,
Den tyd komt en zy vergaet,
En blyft nog in d'eersten staet.
Houd den tyd zeer hoog in waerden,
Niet zoo kostelyk op aerden,
Want den tyd in deugd volbragt,
Word zoo veel als goud geagt.
Ach! hoe duer moet hy dan wezen?
Den tyd kan noyt zyn volprezen,
Godt en kan niet zyn gevat,
Nog den prys der tyd geschat.
Met den schat van heel de weireld,
Hoe ryk en hoe sterk bepeireld,
Wie kan uytkooppen 't respyt
Van alleenelyk een uer tyd.
Goed en geld is zonder kragten,
Den tyd zal voor niemand wagten,
Den tyd gaet geduerig voort,
En naae geene menschen hoort,
Koningen of bedelaeren,
Den tyd nimmermeer zal spaeren,
Vyand en heeft hy nog vriend,
Ieder word gelyk gedient.
Het moet voor den tyd al buygen,
Zoo als ieder kan getuygen,

Daer en blyft niet in zyn staet;
Maer al door den tyd vergaet.
Daerom die nog zyn in 't leven,
Let hoe uw tyd word verdreven,
Want den dag die is vergaen,
Zal niet meer in wezen staen.
Stiert uw ziel en al uw zinnen,
Om Godt zuyverlyk te minnen,
Terwyl dat gy hebt den tyd,
En dat gy in 't leven zyt.
Als den tyd u zal ontbreken,
Ten helpt niet om tyd te smeeken,
Ziet eer dat den tyd vervliegt,
Dat den tyd u niet bedriegt.
Waer 't dat de verdoemde zielen,
Die in 't pek en solfer krielen,
Konden hebben van den Heer
Maer een uerken en niet meer.
Om hun zonden te beklaegen,
Geirne zouden zy verdraegen,
Ieder een de pyne fel,
Die zyn (en geweest) in d'hel.
Maer den tyd die is verlopen,
Het is al te laet geroepen,
Het is al te laet beschreyd,
Als men gaet nae d'eeuwigheyd.
Print dit wel in uw memorie,
Gy kont winnen 's Hemels glorie,
En van 't kwaed vergiffenis,
Als de ziel in 't lichaem is.
Maer als zy is uytgetreden,
Te vergeefs zyn uw gebeden,
Want zy door u eygen dan
Niet het minst verdienen kan.
Nu kan men om al zyn kwaeden,
Den Heer bidden om genaden,
Wy hebben tyd in overvloed,
Om te winnen 't eeuwig goed.
Dog! hoe veel hun tyd verliezen
In het aerdsch vermaek, en kiezen
De wellust en ydelheyd,
Dit moet blyven ongezeyt:
Want om alles 't onderzoeken,
Men zoud schryven duyzend boeken,
Kind, myn wensch is dat g'in deugd
Uwen tyd volbrengen meugt.

Toebak.

Al word 'er hedendags meer geld
In den toebak alleen besteld,

Als in wyn, bier en brandewyn,
 Volgens dat 't kan gecyffert zyn;
 Al is 't dat men misagt een man,
 Die hedendags niet smooren kan;
 Al is 't dat heden in 't gemeen
 Het vrouwvolk smoort onder een,
 Nog dat 'er onder geenen staet
 Den toebak kwaelyk is versmaed;
 Al dient hy voor een medecyn
 Voor die ziek en gekwollen zyn,
 Voor die gekwetst zyn en gewond,
 Al is 't dat hy geneest terstond;
 En voor de gen' die zyn verbrand,
 Het zy aen voeten of aen hand;
 Hy is voor milt en longer goed,
 En ook de tand-pyn hy verzoet,
 En ook de buyk-pyne verjaegt,
 En die van weeke maegen klaegt,
 En ander zeeren: 'k zeg als vriend,
 Toebak geen jonge kinders diend.

Toenaemen.

Geven malkander toenaemen,
 Dit en is niet na betaemen,
 Hier uyt spruyt gemeynlijk kwaed,
 Gramschap, nijd en grooten haet.
 Kwaede menschen, vegten, kyven,
 Zoo men dikwils ziet bedryven;
 Daerom geenen naem en geeft,
 Als die men in Doopsel heeft.

Tonge.

Uyt de tonge de Docteurs
 Plagten goed of kwaed te speuren,
 Of het lichaem is gezond,
 Of met kwaelen veel doorwond.
 Uyt de tonge kent men de lieden,
 Hunnen handel en geschieden,
 Of zy zyn van goeden naem,
 En beminne hunne faem.
 De spraek is een beeld van 't leven,
 Die kan goede kennis geven,
 Al wat ieder een behaegd,
 En in zynen boesem draegt.
 Eenen zot spreekt zottigheden,
 Eenen wyzen goede reden;

Uyt des herten overvloed
 Spreekt den mond uyt kwaed of goed.
 Kinders, gy zult uwe tongen
 Van jongs houden wel gedwongen,
 Dat gy door de zelve niet
 Komt te vallen in verdriet.
 't Gen' gy hoort van ander zeggen,
 Dit moet gy gedolven leggen:
 Gy en mogt 't niet zeggen voort,
 't Gen' gy van een ander hoort.
Socrates gaf dees goed slagen,
 Dat men beter zoud verdraegen
 Op zyn tongen kolen heet,
 Niet bewaeren het secreet.
 Gaf men geld van tongen lappen,
 Menig zouden zoo niet klappen,
 Het zoud kosten te veel geld,
 Om altyd te zyn hersteld.
 Dog wat zonden en gebreken
 Komen van kwaelyk te spreken;
 Daer is geen fenyn of zweird,
 Dat meer als de tonge deird.
 Daerom de vreeze des Heeren,
 Die moet u het zwygen leeren;
 Zegt, Heer myne tong bewaert,
 Dat myn ziel niet kwaelyk vaerd.

Traeg.

Veel kinders zult gy bemerken
 Rap van tanden, traeg in 't werken,
 Die gy voorder niet en zond,
 Als dat gy hun smyten kond.
 Die zijn traeg om te gaen slaepen,
 Of zy geeuwen of zy gaepen,
 Traeg om 's morgens op te staen,
 Al roept men geduerig aen.
 Die wel zouden zonder gekken,
 In een uer een kous aentrekken,
 Die hebben de meeste pijn
 Om gekleed, gekamt te zijn.
 Traeg om te gaen nae de scholen,
 Of het thien mael word bevolen,
 Traeg als de school is gedaen,
 Om weder nae huys te gaen.
 Traeg om te gaen nae Sermoenen,
 Daer schijnt loot in hunnen schoenen,
 Om te gaen hooren een Mis,
 Dit hun meeste traegheyd is.

Maer zy van geen traegheyd weten
Aen de zoppe-teel gezeten,
Als de klokke noene luyd,
Dan vliegt haest de traegheyd uyt.
Om te eten, om te drinken
Zy en hebben geen verminken,
Zy verliezen noyt hun deel
Aen de tafel in 't plateel.

Om de traegheyd af te lezen
Daer moeten maer wissen wezen,
Die doen ploeyen langs hun vel,
Zy zouden haest springen wel.
Dit verdienen zulke kwanten,
Die niet doen als lanterfantent;
Niet zoo schoon als neirstigheyd:
Die des kinders lof verspreyd.

V.

Vallen.

Zy die al te veel betrouwen,
Ligt geraeken in berouwen,
Den wyzen die vreest het kwaed,
Daer den boozen over gaet.
d'Onbevreesstheyd doet hun mallen
En in groote zonden vallen,
Die niet steunt op eygen magt,
Vreest den Heere dag en nagt.
Dezen die zal wel bemerken,
Dat Godt hem in alle werken,
Die misdoen, niet spaeren zal,
En zal schromen voor den val.

Valsch.

Met geen valsch woord „ Uw ziel doorboord,
Spreekt dat is klaer „ Regtveirdig waer;
Geen mensch bedriegt „ Of wel beliegt.
Een reyne spraek „ Geeft Godt vermaek.

Vasten.

Vasten, dat is een afsnyden
Van zyn lusten, van verblyden;
't Is een magt en wederstaen
Zyn eygen natur' gedaen.
't Is een vleesschelyk afsterven,
Die doet kwaede droomen derven,
't Is een schoonheyd van 't Gebed,
Die de ziele zuyver zet,
Zy verjaegt de kwaede lusten,
Die den mensch aendoen onrusten,
Spot met opgeblaездheyd
En bemind d'ootmoedigheyd.

Doet zyn eygen zelve kennen,
En zig tot de deugd aanwennen.
Vasten 's Hemels blydschap is,
Der zonden vergiffenis.
Vasten doet het hert bewegen,
Maekt de ziel tot Godt genegen,
Maekt dat den mensch rustig leeft,
Vasten de gezondheid geeft.
Den vasten verheft de zinnen,
Doet ons veel by Godt verwinnen,
Verwerft Gods Bermhertigheyd,
Baend den weg der zaligheyd.
Vasten is de dood der zonden,
En een hulp der deugd bevonden,
't Is den peys van het lichaem,
En d'eer der lidmaeten t'zaem.
Het verciersel van het leven,
Die magt aen de ziel kan geven;
Vasten is een bollewerk
Voor de zuyverheyd heel sterk.
Is den glans der heyligheden,
En de wysheyd der wysheden;
Daerom kind van uw jongheyd,
Vast, bemind de soberheyd.

Vegten.

Die genegen zijn tot vegten;
Agt men voor verloren knegten,
Niemand hun verheffen zal,
Maer elk vreest voor ongeval.
Die om 't minste woord te spreken,
Smyten, schoppen, slaen en steken,
En alomme waer zy gaen
Willen d'haen zijn van de baen.
Die onnoozel vremdelingen,
Zonder redenen bespringen,

En niet anders doen als kwaed,
Godt die straft hun vroeg of laet.
Of men ziet hun kwaelijk vaeren,
En eens komen in bezwaeren,
Raeken aen een ongeluk,
In verdriet of zwaeren druk.
Zoo gy wilt Gods straffe vlieden,
Doet 't gen' dat u wilt geschieden,
U gerust en eerlijk draegt,
De weireld en Godt behaegt.

Veragten.

Die veragt zyn mede-maet,
Doet hem en zyn ziele kwaed,
Die zyn eygen zelfs veragt,
Dwaesheyd speelt in zyn gedagt.

Verblyden.

Zig verblyden en wel leven,
Moet te samen zyn geweven,
U en baet geen bly gelaet,
Als de ziel vol droefheyd staet.

Vercieren.

Al dat ydelijk vercieren,
Zijn voorwaer maer zots manieren,
Waer toe dient al dat fatsoen,
Van den hoofde tot de schoen?
Waer toe al die nieuwe stoffen?
Waer toe al dat ydel boffen?
Waer toe al die groote pragt?
Waer van zijt gy voortgebracht?
Laet al die groote pragt slaepen,
Blijft zoo Godt u heeft geschaepen,
Houd die form, die Godt u geeft,
Godt u wel geschaepen heeft.
Waer toe zoo uw hair te krollen,
Gansche uren om te rollen?
Waer toe al dat witte hair?
Of gy oud van jaeren waer.
Waer toe lippen ende kaeken
Bloozend' met rood verwe maeken?
Al of Godt gelijk gy meent,
U geen goede form verleent.
Wilt gy ziel en lijf vereeren,
Doet dat met de deugd te leeren;

Als gy kont en als gy meugt,
Ciert uw ziel met alle deugt.
Zulk cieraed zal Godt behaegen,
Zulk cieraed gy med' zult draegen
Tot uw ziele zaligheyd,
Als de ziel van 't lichaem scheyd.

Vergeeten.

Vergeet het kwaed aen u gedaen,
Maer niet de weldaeden ontfaen.

Vergeven.

't Kwaed dat aen u is bedreven,
Ongeluk en groot affront,
Moet gy vriendelyk vergeven
Uyt uw ziel en herten-grond.
Hoe zoud gy dan alle dagen,
Die al zoo vraekgierig leeft,
Aen den Heere durvenvraegen,
Dat hy uwe schuld vergeeft.
Zal het u den Heer kwyttschellen,
't Gen g'hebt tegen hem misdaen,
En zult g'uwe med'-gezellen
Zien met kwaede oogen aen?
Neen: zyt van een beter wezen,
Dat en kan niet staen te zaem;
Vergeeft zoo gy doet in 't lezen,
Uw gebed word aengenaem.

Verkiezen.

Zonder Godt niet en verkiest,
Alles zonder Godt verliest.

Verleyden.

Die tot kwaed imand verleyd,
's Heeres straf hem word bereyde.

Vermaenen.

De zondaers zult gy vermaenen,
Meest als gy kont doen profyt;
Op dat zy de regte baenen
Mogen intreden altyd.

Verstand.

't Verstand heeft een groote kragt,
Waer door den mensch word geagt.

Verstooten.

Als gy zyt ryk van vrienden groot,
Die minder zyn, niet en verstoot,
Hun eer betoont en reden geeft,
Den mensch niet even ryk en leeft:
Want die alle dingen bestiert,
En na zyn eygen wil regiert,
Kan maeken die nu aelmoes doet,
Dat hy zelfs morgen vraegen moet.

Verwinnen.

Kind, is 't dat gy wilt verwinnen,
Temt eerst uwe dertel zinnen,
Uw eygen natur' versmaed,
Die genegen is tot kwaed.
Wie zig verwint geeft Godt glorie,
En wint dobbele victorie,
Den duyvel ten onder zet
Door de kragt van het gebed,
De weireld door het versmaeden,
Uw vleesch door weynig verzaeden,
Kwaede driften die gy doet,
Door Christus beminnen moet.
Wie verduldiglyk kan lyden,
Zal verwinnen zonder stryden,
Daer moet veel geleden zyn,
Om t' aenschouwen Gods aenschyn.

Verwyten.

Die eens anders fauten zeggen,
En hun eygen kwaed opleggen,
Dat zyn tongen als fenijn,
Erger als serpentes zijn.
Was 'er imands oom of vader
Kwaed van leven, dief, verraeder,
Die geweest heeft met een strop
In 't publiek gehangen op:
Kinders, vrienden, neven, maegen,
Moeten zy 't verwijtsel draegen?
Kwam oom, vader in 't verdriet,
Zy en waeren d'oorzaak niet
Is d'een broeder kwaed van naeme,
d'Ander eerelijck van faeme,
d'Eerbaeren moet onderstaen,
Dat d'infraeme zijn gedaen.
Dees verwijtsels zijn gemeyne,
Zoo wel onder groote als kleyne,
't Is nogtans een bottigheyd.
Misverstand en zottigheyd.
In 't verwyten zijn bevonden
Haet en nijd en groote zonden;
Daerom, kinders, t'allen tijd,
U van deze fauten mijd.
Heeft er imand schande-vlekken,
Gy moet zwygen, die bedekken,
Al is 't dat gy regte gaet,
Kont ook vallen daer gy staet.
Daerom zegt men: Wilt niet roemen,
Al staen in uw hof schoon bloemen;
Want door rijm, op eenen nagt
Worden die tot niet gebragt.

VIER UYTERSTE.

De Dood, het Oordeel, d'Hel, en de Hemelsche Glorie,
Wilt gy niet zondigen, print dees in uw memorie.

DE DOOD.

Niet is 'er zoo gemeyn, als de Dood te bemerken,
Waer van men allen dag aenziet de wonderwerken,

Den eenen mensch gaet voor, den anderen gaet naer,
 En ongevoeliglyk, elk word de dood gewaer.
 De dood is schromelyk die niemand kan ontvlieden,
 Onzeker is de uer' wanneer het zal geschieden;
 Maer als den duyvel gist, wanneer ons leven end,
 Duyzend gepeyzen kwaed hy in ons zinnen zend.
 Dan is het dat hy tragt ons ziel te doen verliezen,
 En door vervloekten list het kwaed voor het 't goed te kiezen,
 Door wanhop', ongelooft, door onverduldigheyd,
 Door gierigheyd, eerzugt, of door vermetendheyd.
 Den duyvel weet zeer wel dees vast gegronde zaeken,
 Dat zonder 't waer Geloof niemand kan zalig raeken,
 Hy ons in twyffel zet op verscheyde manier,
 Van Hemel en van hell', en van het vagevier.
 Of CHRISTUS is voorwaer in 't Hoogweerdig verheven,
 Of 'er zyn in de Kerk just Sacramenten zeven,
 Let, zegt hy, die goed doet, of die niet doet als kwaed,
 Of hy niet al gelyk afspint zyns levens draed?
 Wie komt uyt 's Hemels Hof, uyt den afgrond der hellen,
 Of uyt het vagevier, om aen u te vertellen
 Wat aldaer ommeget? Wanneer dat den mensch sterft,
 Het sterft al, ieder-een gelyk het leven derft.
 Het is een dwaesheyd groot van anders te gelooven,
 Ziet hoe den duyvel zoekt den Zieken te verdooven;
 Want die niet vast gelooft, 't is zeker en gewis,
 Dat 'er geen zaligheyd voor hem te winnen is,
 Maer of den duyvel tragt te draeyen onze zinnen;
 Zonder den vryen wil en kan hy niet verwinnen,
 Wy moeten in den Heer gelooven vast en sterk,
 En 't gen' ons vooren houd de Catholyke Kerk.
 Den verleyder des mensch daer mede niet te vreden,
 Hy tragt den Zieken ook in wanhop' te doen treden,
 Want hy voor oogen stelt al de zonden gedaen
 Van den tyd dat hy heeft zyn vol verstand ontfaen.
 Rampzalig als gy zyt! zegt hy, gy konde bemerken;
 Dat 'er geen zaligheyd en is naer zulke werken,
 Naer zoo veel schelmery, voor zeker 't is uw lot,
 Want gy hebt my gediend in plaets van uwen Godt.
 Want een dood-zonde alleen die kan den mensch doemen,
 En zoud gy peyzen eens ten Hemel nog te komen?
 Daer zynder duyzend duyst en meer in d'hell' gegaen,
 Die duyst mael min als gy zonden hebben gedaen.
 En gy hopt zaligheyd? Wie hopt koorn te mayen,
 Van een land ongeploegt, daer hy niet komt te zayen?
 De hop' moet zyn gevest op werken goed van deugd,
 Hebt vrugteloos geleeft, dus niet betrouwen meugt.
 Dit zyn de middelen, waer med' 't serpent der hellen
 Den mensch in zyne ziekte' door wanhop' komt te kwellen,
 Wy moeten hopen vast op Gods Bermhertigheyd,
 De hop' den anker is van onze zaligheyd.
 Waer dat een zondaer had zoo veel dieften bedreven,
 Doodslagen, overspel, en zonden in zyn leven,

Als 'er zyn in de zee zandekens in 't getal,
 Zoo hy leetwezen heeft, Godt hem vergeven zal.
 Waer 't hy al had gedaen de doodelyke zonden,
 Van den verdoemden hoop, die word in d'hell' bevonden,
 Zoo hy tot Godt bekeert, en zyne schuld bekend,
 Daer is vergiffenis, ook in den lesten end.
 Den mensch moet daerom niet, gezond zynde van leden,
 Betrouwen al te zeer op Gods Bermhertigheden,
 Menig word weg gerukt uyt dit leven subyt,
 Den Heer geeft niet aen al van leetwezen den tyd.
 Den duyvel bovendien in d'alderleste dagen,
 Bevegt ons aldermeest door listen ende laegen;
 Door onverduldigheyd stookt hy den Zieken zeer,
 Dat hy verliezen zoud de liefde van den Heer.
 Zoo *Hieronymus* zegt: die onverduldig lyden,
 Het is een teeken klaer, dat zy van Gods bestryden,
 Met wat pynen nogtans den Zieken is bevaen,
 Hy moet alles in dank van 's Heerens hand ontfaen.
 Satan den Zieken vraegt; waerom dat hy moet lyden?
 Tormenten overgroot, en dat zoo lange tyden?
 Waer hebt gy dat verdient, g'hebt christelyk geleeft?
 Godt tegen reden u al deze kwaelen geeft.
 'T waer beter door het zweerd uw herte te doorsteken,
 Als lang te onderstaen dees pynen en gebreken,
 Den vriend die u bezoekt, het is door gierigheyd,
 Want hy meer naer de uer van uwe dood verbeyd.
 Ziet, hoe den duyvel zoekt den Zieken op te wekken,
 En door zyn valschen raed hem tot den val te trekken,
 Op dat hy zweerd en vloekt, den Heer vermaledyd
 Door onverduldigheyd, door godeloozen spyt.
 Den Zieken moet den Heer om zynen bystand vraegen,
 Peysen wat CHRISTUS heeft geleden en verdraegen
 Om onze zaligheyd; voor ons die pligtig zyn,
 En die hebben verdiend voor eeuwig d'helsche pyn.
 Wat smerten en verdriet, wat overgroot bezwaeren
 Dat hebben onderstaen d'Apostels Martelaeren,
 Om JESUS hoogsten Naem, niet om hun eygen schuld;
 Daerom verduldiglyk alles verdraegen zult.
 Den duyvel ook tenteert den zieken door de zonden,
 Waer aen hy heeft geweest in 't leven vast gebonden,
 Die meest van allen was gezind tot gierigheyd,
 En die beminder was van 's weirelds ydelheyd;
 Hy die genegen was tot goed en tot rykdommen,
 Om tot veel eer' en pragt en hoogen staet te komen,
 Op dat hy zoo eer' en goed den zin verspreyd,
 Dat hy daer meer op peyst als op zyn zaligheyd,
 Hy spreekt hun dus aen: Nu moet gy alles laeten,
 Rampzalig als gy zyt, uw rykdom, eer' en staeten,
 Wat gy vergadert hebt, uw kinders en uw vrouw,
 Uw vrienden, en wat gy ter weireld wenschen zou:

Wat word het van uw goed, uw huizen en kasteelen,
 Met zoo veel zorg gebouwd? 'T is om ander te deelen,
 Zult haest vergeten zyn: print diep in uw gemoed,
 Hoe gy bezeten hebt veel onregtveerdig goed:
 Zoo gy het weder geeft, uw kinders en uw vrouwe,
 Zullen vervloeken u, en uwe kwaede trouwe,
 Gy zult wezen onteert, gehouden voor een kwant,
 Voor dief, bedrieger, schelm, den meesten fiel van 't land.
 Veel sterven in dien staet, om hun eer' te bewaeren,
 Dan moet voor eeuwigheyd de ziel ter helle vaeren!
 Peyst wel zynde gezond, en steelt geen anders goed.
 Aen niemand, wie het zy, bedrog of schande doet,
 Wilt nimmermeer uw hert op eer' of rykdom stellen,
 Want dit zal in de dood uw arme ziele kwellen,
 Des weirelds korte vreugd word vroeg of laet betreurt,
 De vreugd die Godt ons geeft in eeuwigheden deurt.
 Het helsch serpent tragt ook den Zieken te betoogen,
 Dat hy regtveerdig is, en goed voor zyn Gods oogen,
 Door een vermetendheyd, door een ydel opzet,
 Hy principael die heeft geleefd na 's Heerens Wet.
 Gy zyt vast van geloof, zegt hy, sterk in uw hopen,
 En hebt noyt in den weg der boosheden geloopt,
 Gy lyd verduldiglyk uw ziek' en groote kwael,
 Uwe aelmoessen zyn geteekent altemael.
 Gy hebt geoffert Godt zoo vierige gebeden:
 Gy hebt strengelyk gevast den tyd voorleden,
 Gy hebt zorgvuldiglyk zyn wetten al bewaert,
 Gy u vermeten mogt dat niemand is op aerd,
 Die kan in 't minste deel by u zyn vergeleken;
 Een ander mensch die is door zonden zwaer bezweken,
 En peyst met eenen zugt den Hemel in te gaen,
 Wat glorie ryke kroon en zult gy niet ontfaen?
 Door dees inblaezingen en ydelyk vermeten,
 Hy denkt, den Zieken zal zig zelve heel vergeten,
 Als of hy weerdig waer zeker het Hemelryk,
 En dat 'er niemand is in deugden hem gelyk.
 Zoo een vermetendheyd die zal aen Godt mishaege,
 Dat men zyn ziele zal alzulken lof toedraegen:
 Want het schynt opentlyk hy van zyn zelve heeft,
 Het goed het gene Godt alleen maer aen hem geeft.
 Dees opgeblaesendheyd door alzulke manieren,
 Kan door het zondig kwaed de ziel ter helle stieren,
 Als de hooveerdigheyd u aendoet groot gekwel,
 Denkt waerom Lucifer gevallen is in d' hel.
 CHRISTI ootmoedigheyd moet u een voorbeeld wezen,
 Die van de Moeder Gods MARIA wierd geprezen.
 Spreekt zoo u zelve aen: Wat ben ik dwaes of zot,
 Myn zelve schryven toe het gene komt van Godt?
 Gy hebt nog goed, nog deugd, Godt moet het aen u geven:
 Want zonder my, zegt hy, en kan niet zyn bedreven;
 Daerom beroemt u niet van deugd door u gedaen,
 Maer bid dat JEZUS wilt uw arme ziele bystaen.

Wanneer een zondaer sterft wilt rypelyk bepeyzen,
 Hoe dat de ziele schroomt nae d'eeuwigheyd te reyzen,
 Hoe dat zy is benouwd, hoe dat het herte jaegt,
 Hoe haer den binnen-worm beschuldigt en doorknaegt.
 Zy ziet de zonden al ligtveerdelyk bedreven,
 En de geboden Gods ziet zy, aen haer gegeven,
 De gen' zy heeft versmaed, verfoeyt ende veragt.
 Dan beweent zy den tyd onnuttelyk volbragt.
 Meest d'ure van vertrek die zy niet kan ontvlieden,
 De strenge rekening die moet met Godt geschieden;
 Zy zoude geern nog verwagten eenig tyd,
 Maer laes! zy word gepraemt, men geeft haer geen respyt.
 Zy wenscht nog eens te zien den tyd die is verschenen,
 'T is te vergeeft gewenscht, wanneer hy is verdwenen;
 Zy ziet 't gen' is vergaen is maer geweest een schyn,
 En 't gen' toekomende is, dat zal voor eeuwig zyn.
 Zy betreurt en beklaegt den loop van haer kort leven,
 Dat voor zoo weynig vreugd word eeuwig druk gegeven,
 Dat voor een lust des vleesch, die duert een ogenblik,
 Zoo ligt verlooren heeft het Ryk des Hemelryk.
 Zy ziet en zy bekend, dat al haer dertel minnen,
 Verblindheyd heeft geweest en duysterheyd der zinnen,
 Dat zy bekomen mogt van leetwezen een dag,
 Het lyf doorscheuren zou met bitterlyk beklag.
 Zy zou niet anders doen als pligtelyk beloven,
 En bidden om genaed aen Godt den Heer van boven;
 Maer terwyl zy dit peyst, zonder eenig vermaen,
 De voorboden des doods komen gelooopen aen.
 De borst die heft haer op, 't aenzigt word bleek en duyster,
 De tong verliest haer spraek, de oogen zonder luyster,
 De lippen worden koud, de tanden worden zwert,
 Den mond gesloten word, niet zonder pyn en smert.
 De ziel ziet klaerlyk, als in een boek geschreven,
 Al wat zy heeft gedaen in haer voorgaende leven,
 'T gen' zy aenschouwen moet, of zy wilt ofte niet,
 De werken zyn getuyg van wat 'er is geschied.
 Zy ziet van d'eene kant de duyvelen der hellen,
 Zy ziet van d'ander zyd' de Engelen hun stellen,
 Men brengt het zondig kwaed en haere deugden voort,
 Men begint in te zien aen wie zy toebehoort.
 Zoo de werken van deugd de kwaede gaen te boven,
 De Engelen terstond haer eeuwig vreugd beloven;
 Maer zoo de werken kwaed te boven gaen het goed,
 Fluks met de duyvelen de ziel ter helle moet.
 Roept, bid, tiert, weent en huylt, 't zyn al traenen verloren,
 Uw klagten en geschrey en zal men niet aenhooren,
 Wanneer de ziel is uyt, dan is het al te laet
 Te bidden om den tyd, die zoo ligt henen gaet.
 Op een onzeker uer zal u de dood bespringen:
 En in een oogenblik u tot het sterven dwingen;

Niemand en weet den tyd of plaets in d'aertsche dal,
 Niemand en weet wanneer of hoe hy sterven zal:
 In huys, op straet, in 't veld, in 't midden der zee-baeren,
 Gebiegt of ongebiegt, in de bloem van zyn jaeren,
 Wy weten maer alleen, wat 't leven heeft ontfaen,
 Dat het moet vroeg of laet den sterfdag onderstaen.
 De Regtveerdigheyd Gods, die doet zyn oordeel schroomen,
 Zoo dat den mensch niet weet wat hem zal overkomen,
 Den goeden Moordenaer bekومت het Hemelryk,
 En *Judas* word verdoemt, een lot zeer ongelyk.
Manasses, naer gedaen zoo schroomelyke zonden,
 Hy heeft ten lesten plaets van leetwezen gevonden;
 Of 'er zoo groot geluk aen *Salomon* geschied,
 Naer zoo verheven deugd, dit kan men zeggen niet.
 Een ander droefheyd volgt, dat men zal moeten geven
 Een strenge rekening van 't gen' men heeft bedreven;
 De zonden altemael zullen voor oogen staen,
 Als vyanden vol nyd, om ons te vallen aen.
 De dogter dan onteerd, en de gedaene ontrouwe
 Aen uw goeden gebuer, aen zyn' beminde vrouwe,
 Den armen mensch verdrukt, het onregtveerdig goed,
 Zullen gedueriglyk doorwonden uw gemoed.
 Het bloed van *Abel* zal dan niet roepen om vraeke,
 Maer JESU CHRISTI Bloed, ô wonderlyke zaeke
 Het welk hy heeft gestort met pyn en bitterheyd,
 Voor u, ô zondig mensch! om uwe zaligheyd.
 Dan word men bitterlyk te peyzen op de tyden
 Van al ons ydelheyd, en van ons kort verblyden,
 Dat men dees waerheyd wist; maer 't zal wezen te laet,
 Wanneer een Priester Gods voor onze oogen staet.
 Zoo wy hebben 't geluk te biegten onze zonden;
 En onzen Godt t'ontfaen in deze leste stonden,
 En 't heylig Olyssel: daer is geen troost zoo groot,
 Die aen ons kan geschien voor wy sterven de dood.
 Die kwaelyk heeft geleeft, hoe zal hy dan niet wenschen,
 Om te hebben gedaen de deugd der goede menschen?
 Maer de pynen der ziekte' die draeyen alles om,
 De maeg die heft haer op, de tonge die word stom.
 De voeten worden koud, den neus begint te leken,
 De lippen worden blauw, en duyst ander gebreken;
 Al wat gevoelen heeft, dat verliest zyne kragt,
 Om dat de ziele wilt uytscheyden met 'er magt.
 Wanneer dat is uw ziel uyt het lichaem gescheyden,
 Twee wegen zynder maer, die u moeten geleyden,
 Den eenen leyden zal uw lichaem nae het graf,
 Den anderen uw ziel om eeuwig loon of straf.
 Daarom hooveerdig mensch, wilt rypelyk bepeyzen
 Hoe dat gy naekt en bloot van hier zult moeten reyzen;
 Waer toe dag ende nagt de rykdommen gezogt?
 Waer toe al dat cieraed? kasteelen in de locht.
 Waer toe zoo zeer gezogt om den buyk op te vullen?
 Den welken zoo gy weet de wormen eeten zullen;

Bepeyst dan wel de stof, waer af dat gy zyt gemaekt,
 In eenen oogenblik dat u het sterven naekt.
 De *Brakmans*, om de dood te hebben zoo voor oogen,
 En nimmermeer te zyn van haer geweld bedrogen,
 Zy hingen een dood-kist benevens hunne deur,
 Om dat zy zoud de dood aenwyzen t' aller uer.
 Een pottbakkers huys is eene school om leeren,
 'T is daer dat Godt ons zeyd, dat wy moeten verkeerren,
 Daer ziet men wat men is, en van wat stof gemaekt,
 Waer in de schoonigheyd van allen mensch geraekt.
 Gaet sterfelyken mensch: gaet aldaer onderzoeken,
 Hoe gy de weireld moet veragten en vervloeken;
 Aenziet den valschen schyn, bekent u zelve wel,
 En zult bevinden daer t'aenzigt van *Jesabel*.
 Het peyzen van de dood, leert ook de zonden vlieden,
 Het is een groote zaek geen zonden te geschieden,
 Geen middel is zoo sterk, zoo zalig en zoo goed,
 Als 't overpeyzen wel, dat men eens sterven moet.
 Daerom den duyvel tragt dit peyzen te verdryven,
 Hy weet, dat het den brand van ons vleesch doet verstyven,
 Een kleyn verlies van goed, of van een ander zaek,
 Belet dikwils den mensch te slaepen met vermaek.
 Waerom en zoud dit niet 't gepeys der dood uytwerken,
 Mits aen lichaem en ziel niet zwaerder is t'aenmerken?
 Den mensch die is bezorg somtyds om eenen niet;
 Zal hy niet zyn bezorgt voor 't gen' maer eens geschied?
 Maer 't en is niet genoeg dat wy eens 't leven derven,
 Het is noodzaakelyk te tragten wel te sterven:
 Voor dat eenen soldaet hem begeeft tot den slag,
 Men ziet hem oeffenen de wapens allen dag.
 Den slag der dood die komt op onzekere tyden,
 Wy moeten alle uer bereyd zyn om te stryden,
 Zoo den Apostel zegt, op een dag onverwagt
 Den Heere komen zal als een dief in den nagt
 En gemeynelyk als wy 't minste daer op peyzen,
 Dat ons naer d'eeuwigheyd de dood met haer doet reyzen;
 Als den mensch is bezorgd om rykdom, hoogen staet,
 En nog veel jaeren telt, zy breekt ons levensdraed.
 Ons leven is doorgaens gelyk de wevers spoelen,
 Zoo *Job* aen ons getuygd, zonder eenig gevoelen;
 Daerom moet van ons zyn de dood altyd gevreesst,
 De menschelyke zorg gebannen uyt den geest.
 Den eersten slag des doods is vreeze van sterven,
 Den alderbesten vriend zoekt dit vermaen te derven.
 Den Koning *Saül* scheen van onbevreesst gemoed;
 Maer naer de schaduwe van *Samuël* hem doet
 Vertoog, en hem voorzeyd' dat hy in luttel ueren
 Met zyn zoons in den stryd de dood moeste bezueren;
 Dees woorden hebben zoo benouwd gemaekt zyn ziel,
 Dat hy fluks zonder magt als dood ter aerde viel.

Die dit leven bemind, wat zal hy niet gevoelen,
 Hoe zal het niet den brand van zyn begeert verkoelen;
 Als men hem zeggen zal van gelyk 't is gedaen,
 Gy moet in korten tyd de dood-steek onderstaen.
 Wat zal een 's weirelds hert alsdan niet moeten lyden.
 Wanneer het voor hem ziet de uer en leste tyden!
 Wanneer het word ontbloot van al dat het bemind,
 Beroofd van alle deugd, waer toe het was gezind!
 Wanneer het zeggen moet: daer zal niet meer naer dezen
 Voor my nog Zonn', nog Maen', nog locht, nog weireld wezen,
 Nog kind, nog vriend, nog vrouw, den tyd die is voorby,
 Ik sterf dees uer aen al, en alles sterft voor my.
 Adieu, 's weirelds pleyzier! adieu myn goed en landen!
 Adieu, ik u verlaet, vrouw, kinders, weerde panden!
 Adieu, de vrede dood en kan ik niet ontvlien,
 In dit sterffelyk vlees zult gy my niet meer zien.
 Wat zal 't van 't lichaem zyn, als de ziel werd gescheyden?
 Geen beter lot eylaes! en zal 't kunnen verbeyden,
 Als zeven voeten land, niet als een duyster graf!
 Waer van de levende zoo dikwils schroomen af.
 'T word met den voet gestampt, de padden ende wormen
 Zullen 't ellendiglyk doorknaegen en bestormen,
 'T word als een doode peerd op 't veld, of doode koe,
 Waer voor elk haest passeert en dauwt den neuse toe.
 Den wyzen *Salomon* verwondert hem met reden
 In dees miseriën, in dees ellendigheden:
 Zoo eenen mensch en peerd, zeyd hy, sterven gelyk,
 Wat baet het dat ik zoek te zyn in wysheyd ryk?
Job zegt: Wanneer een boom gekapt is, afgehouden,
 Dat hy weer groeien zal, en spruyten is 't betrouwen,
 Maer alswanneer den mensch gestorven, is verteerd.
 Waer in is hy vergaen? in assche, stof en eerd.
 Doch dit is 't meeste niet, het welk wy moeten schroomen?
 Maer wat hier naer de ziel voor lot zal overkomen:
 Die peyst binnen een uer, dat zal voor zeker zyn,
 Of eeuwig in de vreugd, of eeuwig in de pyn.
 Hoe zal alsdan het hert niet zugten ende treuren?
 Want niemand zeker weet, wat lot hem zal gebeuren;
 Hoe het doorsteken word van vreeze, pyn en rouw,
 Geen tong ter weireld is, die het uytleggen zou.
 Naer dees benouwtheyd groot zal een ander verschynen,
 Die voor de zondaers niet zal baeren minder pynen,
 Te weten, dat heel klaer zullen voor oogen staen
 De zonden kleyn en groot in ons leven gedaen.
 Hoe zal den zondaer dan beschaemt zyn en beklaegen
 Zyn rampzaligen staet en zyn vervlogen dagen?
 Ellendig als ik ben! wat volgt my ter dees tyd
 Van al myn dwaelingen, wat voordeel en profyt?
 Ten zy t' hebben vergramt den Opper-Heer der Heeren,
 Die zal met alle regt tot my zyn toorn keeren?
 De vreugden zyn vergaen, wat blyft er over dan?
 Niet het minste gepeys, dat my vertroosten kan.

Dit zyn de doornen al, die myn herte doorsteken,
 Die benouwen myn geest, en die myn ziel doorbreken;
 Wat een verblindheyd groot? misschien word my bereyd
 Voor een uere plesier een pyn voor eeuwigheyd.
 Het waer beter voor my, dat ik niet waer geboren,
 Als Godt t' hebben vergramt en eeuwig gaen verloren!
 Wat baet het nu dat ik de weireld heb gedient?
 Zoo ik Gods vyand ben in plaetze van zyn vriend.
 Dees ellendige smert gaet een ander verzellen,
 'T gen' is de rekening, die men zal vooren stellen,
 Dit is het meeste werk dat men kan onderstaen:
 Want zy moet zyn voor Godt, die alles weet, gedaen.
 De zelfste duyvelen zullen ons doen afgryzen,
 En in de leste uer een meerder vrees opreyzen;
 Die ons hadden te voor de hope vorgeleyd
 Van 's Heerens goedheyd groot, van zyn bermhertigheyd.
 Zy zullen 't Oordeel Gods alsdan stellen voor oogen,
 En zyn Regtveerdigheyd ons klaerlyk betoogen,
 Dat hy niet heeft voor ons gegeven zynen Zoon,
 Dat ieder na zyn werk ontfangen zal den loon.
 En ik die heb gedaen zoo menig kwaede werken,
 Onkuysheyd en bedrog, gelyk men kan bemerken,
 Is 't dat volgens zyn vrugt veroordeeld word den boom,
 Wat kan myn hope zyn, als bitterheyd en schrom?
 Veel beter had de hel my levend' ingezwolgen,
 Als dat ik mynen Godt vergramt had en verbolgen,
 Vermaledyd moet zyn den dag, de uer, den tyd,
 Als ik aen mynen Godt heb aengedaen den stryd.
 Gy kont my zeggen, Heer, regtveerdig deze reden:
 G' hebt den duyvel gedient, mogt met den duyvel treden,
 En vraegen uwen loon, gy hebt gevolgt zyn raed,
 Myn schuld belyd ik, Heer, ik kenne myn misdæd.
 Ik wenschte dat 'er tyd aen my waere gegeven,
 Ik zou den strengsten van geheel de weireld leven;
 Eylæs! het is te laet, verloren is den tyd,
 Daerom heb ik verdient te wezen gekastyd.
 Den stryd des doods komt aen, den meesten stryd der stryden,
 Den Zieken word vermaent van zyne leste tyden,
 De penning-keers die word gegeven in zyn hand,
 Dan begint hy den Heer te bidden om bystand.
 Dan stelt hy zynen troost, hope, en zyn betrouwen
 In die gebenedyd is onder alle vrouwen,
 MARIA, Moeder, Maegd, gewoone by te staen
 Die haer in d' uer des dood uyt herten roepen aen.
 De ziel uyt 't lichaem wilt, daer en is geen verbeyden,
 Elk lidmaet voelt zyn pyn ter oorzaak van dit scheyden,
 De sterkste van gemoed, die zyn vol schrik en vrees,
 Het gen' *Hilarion* in zyn vertrek bewees.
 Dees heylig man die had omtrent zeventig jaeren,
 JESUS CHRISTUS gedient, navolgens zyn verklaeren:

Gaet uyt, wat vreest gy dan? Gaet uyt, zeyd hy, myn ziel;
 Nogtans in haer vertrek in groote vreeze viel.
 Is 't dat hy heeft gevreest, dien Man onder Gods Mannen.
 Hoe zal het met de ziel der booze zondaers spannen,
 Die zoo veel jaeren heeft gewentelt in het kwaed?
 Wie zal hy roepen aen? wie word zyn toeverlaet?
 Is 't dat hy ziet omhoog, hy zal het zweer aenschouwen
 Van Gods Regtveerdigheyd, die hem dreygt te benouwen,
 Slaat hy zyn oogen neêr, hy ziet 't graf open staen,
 Bereyd om met 'er haest zyn lichaem te ontfaen.
 Ziet hy zyn eygen in, hy ziet zyn eygen wonden,
 Hy ziet zyn ziel besmeurd, bevlekt met duyzend zonden;
 Hy ziet rondom het bedd' d'Engels en duyvels staen,
 Wagtende wie van hun de prooye zal ontfaen.
 Ziet hy van agter hem, hy ziet zyn vrienden, knegten,
 Die nog niet met 'er daed, maer met de woorden vegten,
 Om zyn gespaerde geld, om zyn geschraveld goed:
 Hy vlugtte dat hy wist, waer dat hy vlugten moet.
 Het gen' is gepasseert, is vergaen als de winden;
 In 't gene toekomstende is, en is geen eynd' te vinden.
 Eylaes! wat zal hy doen in dees benouwtheyd groot?
 Mensch bereyd uw vertrek in tyden voor uw dood.
 De ziel vertrekken moet, daer helpen geen devoiren,
 Zy laet het lichaem naekt, gelyk het was geboren.
 Een lichaem zonder ziel is van gesteltenis,
 Gelyk dat is een klok, die zonder klepel is.
 Wat agt men 't lichaem niet van eenen Vorst in 't wezen?
 Naer het gestorven is, hoe word het niet misprezen,
 Waer in is dan vergaen dees eerste Majesteyt,
 Dees Edeldom, dees Magt, en dees verhevendheyd,
 Hy, die de weireld ded' door zyn gezigte beven,
 Die geen menschen en durft aanspreken in het leven,
 Als met geboogde knien, en met een diep ootmoed;
 Alles is gepasseert, gelyk een watervloed.
 Zegt, waer is *Cesar* nu met zyn verhevendheden,
 Zyn rykdom, edeldom, de overvloedigheden
 Van zyn Soldaeten al? Zyn Legers groot van kragt,
 Zyn Princen, zyn Barons, en zyne onwinbaer magt?
 Het opzet van zyn lust, zyn peerden gelyk leeuwen,
 Daer geen gelykenis te zien is ter dees eeuwen;
 Waer zyn de honden al van zyne jagt vermaerd;
 De vogels van gezang, als of 't een hemel waert?
 De kamers opgezet met de raerste tapyten,
 Van goud en peerels styf, zyn gewaed en habytten,
 Zyn bedde van yvoor zeer kostelyk en zagt,
 Zyn Koninglyke Troon en Kroon zoo ryk geagt.
 'T hair dat blonk met de Zon, zyn aengenaeme wezen
 Van de Princen gevreest, de weireld door geprezen;
 Waer zyn dees zaeken al? Waer is zyn Majesteyt?
 Ales is door de dood vergaen en neer geleyd.
 De dood en ziet niet aen de hoog verheven Troonen,
 Den Myter en den Staf, de Scepter en de Kroonen,

De Hoogheyd van een Prins of van een Kardinael,
 Zy moeten al gelyk passeeren door het stael.
 Den Regter word geregt, de tong der Advocaeten,
 Den list der Practisyns, en kan hun geenzins baeten;
 De brooze schoonigheyd van eene teere Maegd,
 De ketenen van goud, de kleeren die zy draegt.
 Den wyzen Medecyn, Droguist en Apotheker,
 Zy moeten drinken al uyt eenen zelve beker,
 Den meester of den slaef, 't zy edel, arm of ryk,
 Zy spaert niemand die leeft, het is haer al gelyk.
 'T gaet als in 't kaerte spel, als gy komt op te heffen.
 Gy zult somtyds een zot, een vrouw, een koning treffen,
 En somtyden, een aes, acht, zeven, negen, tien,
 Gelyk dat zal het lot van de fortuyn voorzien.
 De dood speelt zoo haer spel, 't zy Mevrouwen of Heeren,
 'T zy jong, oud, arm, ryk, gelyk het lot zal keeren,
 Heft zy uyt 's weirelds dal, als zy komt gy moet voort,
 Z'is onverzaedelyk en niemand aen en hoort.
 Wat volgt 'er naer de dood, ten zy een simpel laeken?
 Die is 't rykste juweel dat men bereyd kan maeken,
 Dit graf dat word uw huys van zeven voeten lang,
 Vol doode beenderen, vol vuyligheyd en stank.
 De weireld scheen te kleyn aen grooten *Alexander*,
 Hy heeft niet meer gehad als 't lichaem van een ander;
 Bedekt te zyn met aerd', die is de leste eer.
 Niemand naer zyne dood en kan ontfangen meer.
Helena, zy die was een peerel van de Grieken,
 Haer overschoon gelaet haer lippen rood als kriecken,
 Heeft geweest naer haer dood getrappelt met den voet,
 Getreden op het hoofd, zoo men een ander doet.
 Waer is uw eer en glans, ô weireld! uw rykdommen,
 Waer is uw glorie, waer is uw magt gekomen?
 Vrienden, waer laet gy my in dezen zwaeren druk?
 Hoe! word zoo haest gekeerd het wiel van myn geluk?
 Die zagen *Jesabel* in schoonheyd, eer' vermeten
 Door het regt oordeel Gods van d'honden opgeeëten,
 Haer handen, voeten, hoofd, alleenelyk verzaemt,
 Zoo dat maer overbleef haer opgedroogt geraemt.
 Haer hebbende gezien te vooren fris van leden,
 Als een godinne beeld vanieder een aenbeden,
 Elk een verwondert, zeyd: Is dit dees *Jesabel*,
 Is dit dees Koningin, Princes van Israël?
 Gaet daelt nu met den geest in de graven der Heeren,
 Aenziet hun vremde staet, daer zult gy wonders leeren,
 Ziet nu hun oogen aen en wel sprekende tong,
 Die door haer zoetigheyd heel' Koningryken dwong.
 Ziet die gy hebt gekend zoo aengenaem van wezen,
 Of dat gy zeggen kond, voorwaer het is den dezen.
 Tusschen Koning en slaef, arm, edel, kleyn en groot,
 Daer en is geen verschil te vinden naer de dood.

Bemerkt dit gulzig mensch, wilt het wel overdenken,
 Die schynt geschaepen maer om eéten en om drinken,
 Die noyt op Godt en peyst, al of 'er geenen waer,
 Gy die dag ende nagt zoekt uwe lusten maer.
 Die anders niet en weet als van geduerig brassen;
 Als drinken lekker wyn uyt vol geschongen tassen;
 En volgens uwen drift en uw bedorven aert,
 Gy zult, eer gy het meynt loopen ten gravewaert.
 Gy opgeblaezen mensch, die handelt uw dienaeren,
 Niet gelyk slaeven zelfs, maer of het beesten waeren,
 Die zonder reden slaet, smyt en vermaledyd,
 Doorgrond wat dat van u zal wezen met 'er tyd.
 Ellendig als gy zyt, waer toe zyn de rykdommen,
 Aengezien dat gy zyt ter weireld naekt gekomen,
 Naekt zult gy wederom ter aerde zyn gedaen,
 Naekt zal ieder voor Godt zyn vonnis hooren aen.
 Waer toe, gy lekker tong, uw dienaers zoo bestormen?
 Uw lichaem en dient maer tot spys en aes der wormen.
 Ik laet het in het graf: laet ons zien by geval?
 Wat weg dat naer de dood de ziele nemen zal?
 Noyt heeft een mensch die leeft dezen weg ingetreden;
 Het is een engen weg, een weg vol duysterheden.
 Waer zal de ziele gaen in zoo een vremde land,
 Die niet en heeft verdient der Engelen bystand?
 Daer is geen twyffel aen, den weg die is te schroomen,
 Om 't oordeel van den Heer, dat eens zal overkomen:
 Dit oordeel zal geschien met zoo een strenge regt,
 Dat 'er geen voordeel is voor meester nog voor knegt.
 Hoe haest dit word gedaen en kan geen mensch vermonden,
 Hoe ligt den Regter is om 't vonnis te verkonden,
 Hoe ligt de rekening ons levens word gedaen,
 Zonder in 't minste deel een point voorby te gaen.
 De zonden kleyn en groot, bedreven in ons leven,
 Die zullen tegen ons getuygenisse geven,
 Al het verholen kwaed zal komen ten voorschyn,
 Het welk zal den beul van onze pynen zyn.
 Maer wat zal 't alsdan zyn, is 't dat wy moeten hooren,
 Het vonnis van te gaen voor eeuwiglyk verloren!
 Hoe groot zullen dan zyn de pynen van het hert,
 Als 'er van zaligheyd, nog troost, nog hope werd.
 Godt van Bermhertigheyd, en Goedheyd boven maeten,
 En wilt doch in dood den zondaer niet verlaeten,
 Vergeeft, ô Heer! vergeeft, scheld schuld en boeten kwyt,
 Door 't lyden van uw Zoon JEZUS gebenedyd.
 Herkend de creatur' door uwe hand geschaepen,
 Die in het Doopsel is geteekent door uw wapen;
 Genaden, goeden Godt! toont uw medoogendheyd;
 Want buyten u, ô Heer! daer us geen zaligheyd.

KORT BEGRYP EN WAERE LEER VAN HET OORDEEL VAN DEN HEER.

Geen mensch ter aerde leeft, die wel kan overwegen
Wat zaeken dat 'er zyn in 't Oordeel Gods gelegen;
 Chrysostomus nogtans besonder dry verteld,
 Die onder ander zyn van CHRISTUS voorgesteld:
Zyn Magt, zyn Majesteyt, zyn opperste Vermogen,
Waer door als Regter zal aen alle mensch verstoogen
 Het strenge onderzoek, bewys van alle daed,
 Van alle redenen, gepeyzen goed en kwaed.
Het vonnis dat met regt aen ieder zal gebeuren,
't Gen' onherroepelyk in eeuwigheyd zal dueren,
 Dees zyn zoo schroomelyk, dat d'aldersterksten man
 Door het gepeys alleen van vrees verdorren kan.
Voor de komst van den Heer zullen teekens verschynen,
De welke afgryzelyk de menschen zullen pynen:
 Oorlogen overgroot, pesten en dueren tyd,
 De Vorsten zullen doen malkanderen den stryd.
De komst van *Antechrist* zal ook een teeken wezen,
De plaets en zyn gebort vind men genoeg te lezen,
 Zyn valsche leeringen, zyn leven en zyn dood,
 d'Uytlegging is te lang en schynt hier niet van nood.
De bevingen der aerd', en ander wonder zaeken,
Zullen genoeg den tyd van 't Oordeel kenbaer maeken,
 Die men zal in de locht en op der aerde zien,
 Ons klaere teekens geeft *Hieronimus* vyfthien.
De waters van de zee zullen hun zoo verheffen,
Dat zy de bergen hoog verr' zullen overtreffen;
 Dit wezen zal tot straf van uw hooveerdigheyd,
 Van d'eergierigen geest en opgeblaezenthed,
De zee die zal daer naer zoo diepe nederdaelen,
Dat men geen grond zal zien of konnen agterhaelen;
 Waer door dat Godt betoont met onvervalschten schyn,
 Dat hy, die hem verheft, eens zal vernedert zyn.
Een grouwelyk geschreeuw zullen geven de dieren,
Zy zullen vreezelyk briesschen, huylen en tieren;
 Dit voor het weirelds volk zal wezen een vermaen,
 Dat zy volgens hun werk haest zullen loon ontfaen.
Alle de wateren en de zee zullen branden,
Dit is een teeken klaer voor die leven in schanden,
 Die zwemmen in de zee van hun onkuyschen lust,
 Dat hun verwagt een vuer dat noyt word uytgeblust.
Uyt de kruyden der aerd', uyt de planten der boomen
Zal voor de moordenaers, dood-slayers, bloed uyt komen;
 De planten onbeziel van hun bedreven kwaed,
 Zy zullen roepen vraek, die tot de Hemel gaet.
Al de vogels des lochts die zullen t'zaem vergaeren,
Etend' nog drinkende, al teekens van bezwaeren,

Voor u die dronkaert zyt en gulzig is van aert,
 Het solfer en het pek word voor uw deel bewaert.
 Al wat 'er is gebouwd zal vallen, omme-keeren,
 Om u, ontrustig mensch, uw dwaesheyd groot te leeren,
 Dat gy meer zorge draegt voor een huys, weynig goed,
 Dan gy voor uwe ziel of voor den Hemel doet.
 Noyt heeft meerder tempeest ter weireld opgerezzen,
 Nog daer zal in de locht geen schrikkelyker wezen;
 Dit teeken word gemeyn voor de zondaeren al,
 Met wat maet dat gy meet, dat men u meten zal.
 Tegen malkanderen zullen kloppen de steenen,
 En zullen bryzelen, om dat 'er geen beweenen
 In u en heeft geweest der zonden altemael;
 Gy hebt Gods Woord verfoeyt, gy scheen gemaekt van stael.
 De bevingen der aerd' zullen 't zoo doen vergrouwen,
 Dat 'er nog mensch nog beest hem regt zal kunnen houwen,
 Zoo dat de aerde zoud verworpen den zondaer.
 Dat het ten vollen niet 't Gebod van Godt en waer.
 De aerde word gelyk, zonder hoogten en bergen,
 Dit zal de Koningen en de Monarchen tergen,
 Om dat 'er geen verschil en zal wezen hier naer
 Tusschen Keyzer of slaef, Koning of bedelaer.
 De zondaers hier en daer zullen uytzinnig loopen,
 Om dat 'er geen troost voor hun is te verhoppen;
 Het kwaed dat is geschied, den tyd die is vergaen,
 d'Engels en Heiligen zullen hun tegenstaen.
 Al de doods-beenderen die zullen open leggen,
 De graeven al ontdekt, om u zondaer te zeggen:
 Dat gy niet hebt gelooft, dat uwe zonden zwaer,
 En alles wezen zoud in 't Oordeel openbaer.
 Het sterren helder licht zal uyt den Hemel vallen,
 Zoo den Heere heeft gezeyd, dit om uw dertel mallen,
 Dat gy onweirdig zyt den Hemel aen te zien,
 Geen meerder wonderheyd en zal 'er oyt geschien.
 Voor 't lest de menschen al in 't leven zullen sterven,
 Geen zoo vervalscht kouleur, of 't zal vermaek doen derven,
 Des weirelds schoonigheyd die zal alsdan vergaen,
 Vermits dat geene zaek zal in haer wezen staen.
 CHRISTUS den zondaer zal aenspreken op die tyden:
 Herkend My, ziet My aen, booswigt, vermaledyden,
 Ik heb om uwen t'wil gedaeld uyt 's Hemels Hof,
 U 't leven ingestort, en u gewekt uyt 't stof.
 Ik ben geworden Mensch, dit om geen ander zaeken,
 Als eyentlyk om u en al zalig te maeken.
 Ik heb gevast, gezweet, ziet dees myn Handen aen,
 Waer mede dat ik heb u zoo veel goed gedaen.
 Om u heb ik geweest, en om uw schuld te boeten,
 Genaegelt aen een Kruys, doorslagen handen, voeten,
 Bespoogen en beschimpt, naekt en beschaemd getoond,
 Myn lichaem heel gescheurd en met doornen gekroond.
 Voor u heb ik gestort myn Bloed en zelfs myn Leven,
 Myn Lichaem en myn Ziel u tot een pand gegeven;

Heb ik meer kunnen doen om uwe zaligheid?
 Myn Wonden tuygen dat ik heb geen pyn ontzeyt.
 En wat hebt gy gedaen tot dank van dees weldaeden?
 Veragt myn hoogsten Naem, den armen mensch verraeden,
 Gy volgt de stappen naer van het helsche gespuys,
 My wederom gepynt, gehangen aen een kruys.
 Myn Lichaem weêr doorkerft, met droefheyd overvallen
 Door al uw wulpsch bedryf en door uw dertel mallen,
 Myn Geboden verfoeyt, getrappelt met den voet
 Den kostelyken Schat van myn vergoten Bloed.
 Myn zegen, Hemel, Kruys, heb ik u opgedraegen,
 En tot myn Hemelryk heb ik u willen vraegen,
 g'Hebt myn verzoek versmaed, den duyvel aengehoort,
 Die u zal open doen d'ingang van d'helse poort.
 Gelyk men klaer zal zien wat ieder heeft bedreven,
 Zoo word ook klaer gezien van ieder Christi leven,
 Zyn arbeyd, honger, dorst, traenen, tormenten groot,
 Wat hy verdraegen heeft voor ons tot zyne dood.
 d'Heyligen *Thomas* zegt: Dit zyn geweest de reden,
 Waerom dat CHRISTUS heeft de Wonden in zyn Leden
 Naer zyn Verryssenis heel glorieus bewaert,
 Op dat de waerheyd zelfs aen de zondaers verklaert:
 Ziet den Mensch, die gy hebt gekruyst, zyn Zyd' doorsteken,
 Van hoofde tot den voet vol wonden en gebreken,
 Dees is tot uw geluk geweest open gedaen,
 En gy uytzinnig mensch weygert daer in te gaen.
 Alsdan belyden zult, regtveirdig zyt gy Heere,
 En gy zult niet weten waer u wenden of te keeren;
 Gy dan bekennen zult, dat geen pynen te fel
 Voor u verdiende straf te vinden zyn in d'hel.
 Duyst Heyligen zult zien, en de vierigen Wetten,
 Die zy hebben bewaert, die men zal vooren zetten,
 Uw vyanden bemind was een gebod, geen raed,
 En hebt hun niet bemind; maer bovendien gehaet.
 Wat zult gy antwoorden? Ik was een man verheven,
 Het was tegen myn eer' had ik het hem vergeven:
 Bemerkt of *Joseph* niet zyn Broederen ontmoet,
 Die hem hadden verkogt, en alle vriendschap doet.
 Ziet *David*, of hy wilt zynen erf-vyand vreten,
Saül? Wanneer hy kond' hem ligtelyk doorsteken;
 Aenziet ook *Stephanus*, hoe dat hy heeft geleeft,
 Of voor zyn vyanden hy niet gebeden heeft.
 Komt voort onzuyver mensch, zegt wat u kan versterken,
 Heb ik verboden niet al uw onkuyssche werken?
 Wat zegt gy? Ik was krank, en genegen tot kwaed.
Agnes een teere Maegd van twaelf jaer voor u staet,
 Die overwonnen heeft al dees genegtheden.
Paulus was hy niet krank, en heeft gy niet bestreden
 Kloekmoediglyk den geest der vleeschelyke kragt,
 En als een minzaem lam in slavernye gebragt.

En waert gy niet verpligt van by te staen den armen,
 Die kwamen allen dag aen uwe deure karmen?
 Gy zegt: Mijn kinderen en huysgezin was groot,
 Ik vreesde van hier naer te hebben zelfs van nood.
 Was *Abraham* niet ryk met veel huysvolk en goeden?
 Nogtans heeft hy gezogt de pellegrims te voeden:
 Zoo uw kinders zoo doen, kinds kinders en zoo voort,
 Noyt zal den armen mensch van imand zyn verhoort.
 Beminders van uw buyk, 't waere te zwaere lasten,
 Te versterven uw vleesch door het gebod van vasten,
 Gy waert niet kloek genoeg, ziet maer *Franciscus* aen,
 Die uytgemergeld is, en kwaelyk regt kond staen.
 Wiens vasten heeft geduert heel den loop van zyn leven.
Dominious die zal u een exempel geven,
 Die zyn vleesch allen dag kastyde tot het bloed;
 d'Heyligen toonen klaer de fauten die men doet.
 Verstaet dit, die den Heer en hunnen Godt vergeten,
 Al wat gy peyst en doet is zekerlyk geweten,
 Die eens verschynen zal, gelyk de Zonn' zoo klaer,
 Of het in 't diepste van de hel bedreven waer.
 In eenen oogenblik zal ieder-een verryzen,
 In eenen oogenblik zal den Heere elk bewyzen,
 Al wat hy heeft gedaen, het zy goed ofte kwaed,
 Geen zaak hoe lang geschied, de welk verholen staet.
 Hy zal de zonden kleyn niet alleen agterhaelen,
 Maer de regtveerdigheyd moet ook tribuyt betaelen:
 De werken al van liefd' en van bermhertigheyd,
 Of gy dit hebt gedaen uyt enkel ydelheyd.
 Uw Biegten allemael en uw Communiqueeren,
 Of zy zyn wel geschied zal men examineeren,
 Of gy godvrugtiglyk de Misse hebt gehoort,
 Of gy vrywilliglyk niet hebt geweest verstoort?
 Daer is geen twyffel aen, zult moeten geven reden
 Van de werken van deugd en van regtveerdigheden,
 Dat den Heer onderzoekt maer zonden zwaer en groot,
 Die daer van zyn bevryd en lyden geen nood.
 't Bestieren van uw huys zal men ook agterhaelen,
 Of gy niet hebt geweest oorzaak van veel schandaelen,
 Of gy uw kinders hebt den regten weg geleyd,
 En pligtelyk gezorgt voor hunne zaligheyd.
 De zorge bovendien voor al uw huysgenoten,
 En zal op dezen dag niet wezen uytgesloten,
 Hebt gy niet wel gelet op hunne daeden al,
 Een strenge rekening men van u vraegen zal.
 Ziet voor zoo veel duyst volk en voor des Hemels Schaeren,
 Zal men uw zonden al en boosheyd openbaeren,
 Der daeden niet alleen, maer van ieder gedagt,
 Dat anders noyt en heeft als in uw ziel vernagt.
 Onkuysheyd, overspel, waer zy mogten gebeuren,
 In 't midden van den nagt, getuygt alleen de mueren,
 Getuygenissen valsch, moorden en dieverien,
 Die zal een ieder klaer als in een spiegel zien.

Hoe is uw ziel benouwd! hoe komt gy niet te beven!
 Als gy een groote zond' of schelmstuk hebt bedreven,
 Het welk gy biegten moet; hoewel dit blyft secreet,
 En dat dit maer alleen een mensch op aerd en weet:
 Voor uw belydenis uw gepeys doet u schaemen,
 Verandert van kouleur, gy trekt op uw wynbraemen,
 Gy zugt, gy weent en klaegt, en naer de biegt gedaen,
 Gy wenscht uw leven noyt den Priesters te zien aen.
 Gy zoekt een onbekend; maer in den dag van 't Oordeel,
 Niemand die heeft geleeft en zal daer hebben voordeel,
 Godt in uw aenzigt zal uw boosheyd toonen klaer.
 Voor alle volkeren die maeken openbaer.
 Den duyvel zelfs die zal in dees uytterste tyden,
 Al schynt hy schaemteloos, een groote schaemte lyden,
 Als heel de weireld word zyn boosheyd uytgeleyd,
 Zyn opgeblaездheyd en zyn ondankbaerheyd.
 Van d'Heyligen men zal ook klaerelyk bemerken
 In den uyttersten dag hun zonden en kwaed' werken,
 Die zy hebben gebiegt en bitterlyk beweend,
 Waer door hun eer' en lof niet wezen zal verkleend.
 Met *David* den Propheét zullen dit lied volbringen:
 's Heerens Bermhertigheyd zal ik voor eeuwig zingen.
 Zy en zullen niet zyn aen hunnen Godt rebel,
 Maer als verwinders groot van duyvel en van hel.
 Het vonnis volgen zal voor alle eeuwicheden,
 't Is onherroepelyk, daer word niet te vertreden,
 De weireld eynden zal, in vuer en vlam vergaen,
 Van al wat 'er in is en zal niet blyven staen.
 Nog boomen, berg, nog stad, nog kasteel, nog gebouwen,
 Hoe zal het werelds volk dan wezen in benouwen,
 Als CHRISTUS zeggen zal: Wee u, gy ryken mensch!
 g'Hebt hier uw troost gehad, en alles na uw wensch.
 Daerom peyst 'er wel op, doet nu bermhertigheden,
 Leeft onberispelyk: want moet eens zeker treden
 In 't Oordeel van de Heer met g'heel *Adams* geslagt,
 Al wet men niet de uer, den tyd word eens volbragt.
 d'Aerts-Engel *Michaël* zal een trompette steken,
 Die door haer vreed geklank het aerd'ryk zal doorbreken;
 Die in de graven zyn in enen oogenschyn,
 Door Gods Almogendheyd zullen verrezen zyn.
 Hoedanig zal de ziel dan van den zondaer wezen,
 Wanneer zy zal voor haer het lichaem zien verwezen,
 Zwaer, leelyk en mismaekt, vol schroom vermaledyd,
 Vol stank, vol vuer en vlam, zy zeggen zal vol spyt:
 Zyt gy dat lichaem, dat ik hebbe, ô verblinde!
 Voor mynen Godt geëerd, die ik zoo zeer beminde!
 Voor wie men heeft gevischt, gejaegt dag ende nagt,
 Voor wie om eenig kwael men houden moest de wagt.
 Voor wie wierden bereyd zoo kostelyke spyzen,
 En kleeren van fyn goud, gy doet my nu afgryzen,

Verraeder het is regt dat my word toegedaen,
 Dat gy voor eeuwig moet met my ter hellen gaen.
 De rampzalige ziel, of wel of niet te vreden,
 Haer eygen lichaem moet met alle kragt intreden,
 Met wormen-stank vervult, besmet met alle kwael,
 Een pesthuys vol fenyn, van ziek't een hospitael.
 Ieder zal in den staet van dry-en-dertig jaeren
 Verschynen: en die krank, mismaeckt of kreupel waeren,
 Stom, of geboren blind, doof, zonder hand of voet,
 Het gen' hun dan ontbrak, 't is Godt die het voldoet.
 Daer zal het minste niet in hun vermindert schynen,
 Het lichaem word geheel om lyden zwaere pynen.
 ô Heer! ô goeden Godt! die hier niet lyden kan;
 Wanneer hy word verdoemt, hoe zal hy lyden dan?
 Hoe zal hy lyden dan een vuer dat zal verslinden,
 Een ys daer gene koud gelyk en is te vinden.
 Zy zouden duyzend-mael ten onder zyn gebragt,
 Dat Godt hun niet behiel door zyne wonder magt.
 De duyvels zullen dan de zondaers slaen met zwepen,
 En tot *Josaphats* dal hun by den haire slepen,
 Om daer volgens hun werk het oordeel 't onderstaen;
 Maer 't zal gelukkiger met d'Uytverkoren gaen.
 Die regtveerdige ziel zal glorieus verschynen,
 Veel klaerder als de Zonn', bevryd van alle pynen,
 Den Engel 't lichaem dan zal trekken uyt de aerd,
 In schoonheyd blinkende, van zyn begin bewaerd.
 De ziele zeggen zal: ô Myne lieve Vriendinne!
 Getrouwe gezellinn', die ik uyt herte minne,
 Door honger, vasten, dorst, gy hebt voor my bereyd
 Den ingang tot de deugd, de kroon van zaligheyd.
 In plaets van een zagt bedd' gedekt met fyne laeken,
 Gy hebt een bedd' gezogt van planken en van staeken;
 Die hebt gezet geweest in arbeyd en in pyn,
 't Is reden dat gy zoudt gezet in blydschap zyn.
 De ziele dan vereent, en met 't lichaem verbonden,
 Zy zullen zyn te saem met d'Engelen gezonden
 Nae de gemeene plaets daer 't Oordeel zal geschien.
 Dan zal zyn in de locht het heylig Kruys gezien.
 Alsdan zal 't heel geslagt kermen en droevig zugten
 En zal weemoedig zyn, vervult met ongenugten.
 Den arend der Doctors hier van de reden zeyd,
 Om dat het heylig Kruys ons vooren word geleyd:
 Met d'instrumenten al van CHRISTI bitter lyden,
 Die zullen de zondaers dan vreezelyk bestryden,
 Betuygen overluyd: de zonden oorzaak zyn
 Van zyn vergoten Bloed, van zyn geleden pyn.
 Zondaer in CHRISTI Kruys, gy zult uw kruys aenschouwen,
 Dan zal het zyn te laet uw zonden te berouwen;
 Maer de Regtveerdige zullen zingen verheugd:
 Weest gegroet heylig Kruys, de hope van ons vreugd.
 Den Regter scheyden zal de goede van de kwaede,
 Maer voor het lest, eylaes! daer en is geen genaede,

Dit lot geschieden zal in d'alderhoogsten graed,
 Voor de goed' alle goed, voor de kwaed' alle kwaed.
 Hoe schrommelyk en zal alsdan niet zyn het scheidyden!
 Die d'een eeuwige in vreugd, d'ander in pyn zal leyden!
 Hoe bitter word dit niet te zien voor man en vrouw,
 Die t'saem hebben geleefd vereenigt door de trouw.
 d'Een aan de slinker kant, d'ander ter regter stellen,
 d'Eenen ten Hemel gaen, den anderen ter hellen;
 Van de Regtveerdige, zoo *David* ons verteld,
 Heeft de geslagten als schaepen te saem gesteld.
 CHRISTUS die zegt ons ook, gelyk wy klaer bevinden,
 Vergaedert eerst 't onkruid, wilt het in bondels binden,
 't Gen' zoo is te verstaen, als *Augustinus* zeyd,
 De overspeelders met de overspeelders leyd,
 De roovers al te saem, moorders met moordenaeren,
 Gy moet hoereerders t'saem, dieven met dieven paeren,
 Verraeders met *Judas*, de vrede met *Nero*;
 Ieder met zyns gelyks, men kan niet missen zoo.
 Het zelfste vuer dat pynt de duyvelen der hellen,
 Dat zal hun van gelyk in eeuwigheden kwellen;
 De zondaeren daer med' zullen gehouden zyn,
 En menig hebben zal zyn duyvel in de pyn.
 d'Engelen zullen hun met d'Engelen vergaeren,
 Ook hun geslagten zal men als de schaepen paeren;
 De Patriarchen al met *Abraham* te gaer,
 Met *Joannes Baptist* g'heel de Propheten schaer.
 Met *Petrus* zal men zien d'Apostelen vergaeren,
 Ende met *Stephanus* alle de Martelaeren;
Martinus word gesteld met de Bisschoppen al,
 En ieder Religieus zyn meester vinden zal.
Benedictus zal zyn met de Benedictinen,
Bernardus van gelyk met al de Bernardinen
 En de Karthuizers al zullen met *Bruno* staen,
 En met *Dominicus* ieder Dominicaen.
Franciscus word gesteld met al zyn Franciscanen,
 Met zyn naevolgers al, des Heeren onderdaenen;
Antonius die is met menig Eremyt,
 Die om Godt in armoed' besteden hunnen tyd.
Catharina zal staen met haere zuyver Maegden,
Magdalena met die hun boos leven beklaegden,
 d'Heilige *Anna* word daer met de vrouwen gesteld,
 Maer ongebonden al als schaepkens in het veld.
 En gy, rampzalig mensch, besmet met duyzend zonden
 In wat geslacht zult gy alsdan worden bevonden
 Van al de Heyligen? Met wie zult gy dan staen,
 Die in uw leven noyt geen deugden hebt gedaen?
 't Zyn de Regtveerdige, die daer worden verheven,
 Aen wie men dezen dag den vollen loon zal geven,
 Hoe zal dan *Lazarus*, die had van brood gebrek,
 Roepen met luyder stem tegen den ryken vrek.

Hoe zal den armen mensch den ryken dan betuygen,
 Dat hy dikmaels zyn bloed heeft komen uyt te zuygen?
 En dit ellendig volk met wat een hard gemoed
 Zullen zy zyn gesteld met ingekrompen bloed.
 Een schroomelyke vrees zal hunne ziel doorloopen,
 Vermits dat daer voor is geen zaligheyd te hopen;
 Zeggende: Deze zyn 't, die wy hebben bespot,
 En onder d'Heyligen is hun verdiende lot.
 Wy dwaesz' hebben geagt hun leven vol dwaesheden,
 Hun eynde zonder eer', nu zien wy anders heden!
 Als honden raezende met een droevig geluyd,
 Zy zullen uyt hun hoofd trekken de hairen uyt.
 Doorscheuren heel het lyf, hun vingeren opknaegen,
 Om dat zy zonder vrugt hun ongeluk beklaegen;
 Den tyd is gepasseert, het weenen niet en baet,
 Vermits dat hun de hel voor eeuwig open staet.
 Zy bekennen hoe ligt zy d'hemel konden winnen;
 Maer het is al te laet, daer is niet te beginnen;
 Wat profyt heeft aen hun d'hooveerdigheyd gedaen,
 Den rykdom en wellust? 't is als een rook vergaen.
 Voor 't vonnis spreken zal den Opper-Heer der Heeren,
 Hy zal hem tot de goed' ter regter zyde keeren,
 Op dat hy hun betoond zyne bermhertigheyd,
 En voor den goeden mensch wat loon hy heeft bereyd,
 En zoo *Bernardus* zegt, tot schande van de kwaede,
 't Woord met een zoet gelaet, met oogen van genade,
 Dat hy hun zeggen zal met eene stem verblyd,
 Komt die gebenedyd van mynen Vader zyt.
 Komt en bezit het Ryk, bereyd van den beginne,
 Komt, lieve kinderen, die ik uyt herte minne;
 Komt, die hebt opgestaen als gy in zonden viel,
 Gebenedyd moet zyn uw lichaem en uw ziel.
 Komt gy die balling waert, in arbeyd hebt gezeten,
 Die van den ryken mensch verragt wierd en vergeten,
 Vervolgt, verjaegt, verdrukt, komt en bezit het goed
 Dat inder eeuwigheyd geeft vreugd in overvloed.
 Op 't lest den Regter zal ontsluyten de rivieren
 Van zyn vergramd gemoed en doen zyn oogen zwieren
 Vol vuer en vlam, vol spyt, vol vraek, vol razerny,
 Tot den verdoemden hoop, staende aen de slinke zy.
 Wat vrees! wat schroom!, wat angst! wat weedom! wat benouwen!
 Wie zal dit vreed gezigt alsdan kunnen aenschouwen?
 Hooren dees bitter stem: Vertrekt ter dezer tyd!
 Gaet in het eeuwig vuer van my vermaledyd.
 ô Woorden vol van schrik, zonder eenig medoogen!
 Gaet, ik en wil u niet meer aenzien voor myn oogen;
 Verraeders als gy zyt, vertreders van myn Wet,
 Als ik riep komt tot My, g'hebt niet een voet verzet.
 Als ik hing aen het Kruys, ik heb met open ermen
 Zoo lang nae u gewagt om in genaed' t'ontfermen,
 Geopend myne Zyd' om u daer in te gaen,
 Myn hoofd heb ik gebogt om u in peys t'onfaen.

Gy hebt voor my gemaekt den dooven en den stommen,
g'Hebt myn verzoek versmaed, ende niet willen komen,
g'Hebt gewilt en verzogt te vallen in den druk,
Vermaledyd 't begin van uw zwaer ongeluk.

Vermaledyd den dag wanneer gy wierd geboren!
Vermaledyd uw tong, wellusten en tresoren,
Uw oogen, leven, dood! vermaledyd uw ziel!
Uw lichaem van gelyk, waer med' g'in zonden viel.
Heer, die zyt alle goed, waer zullen deze vlugten?
In 't vuer, in eene plaets van traenen en van zugten.
Hoe lang? In eeuwigheyd. Eeuwig in 't eeuwig vuer!
Dat met de duyvelen in 't grouwelyk getier.
Voor u en heeft den Heer niet d'helschen kuyl geschaepen;
Maer voor de duyvelen: gy hebt gevoert hun wapen,
Gy hebt hun naergevolgt, gehouden hun party,
Gy zult voor eeuwigheyd zyn in hun slaverny,
Aldaer word gy berooft van het Aenzigt des Heeren,
't Gen' is de meeste pyn, zoo de Doctoren leeren,
Gy branden moet in 't vuer, ô pynen noyt gehoort!
Een vuer het gen' de ziel en lichaem heel doorboort.
Gelyk dat heeft den Heer geschaepen voor de goede
Veel zaeken tot hun troost, zoo heeft hy tot een roede
Geschaepen menig zaek tot straffe van het kwaed,
De boosheyd Godt den Heer noyt ongestraft en laet.
Hier van en zal ik nu niet zeer vele af zeggen,
Vermits dat ik verhop' dit elders uyt te leggen,
Noyt kan 'er van den mensch bepeyst worden zoo fel,
Als de tormenten, die bevonden zyn in d'hel.
Een onblusschelyk vuer vol van fenyne dieren,
Die door de lichaemen van de verdoemde zwieren,
Die zyn door 't vuer gevoed, en die steken te meer
Door d'hitte van den brand de vyanden des Heer.
ô Alverslindend vuer! geen vraek is 'er te vinden,
Die dees gedierten oyt of zondaer zal verslinden;
Maer altyd pynen zal met dezen fellen brand,
Daer eeuwig word geweend, en knersseling der tand.
Naer dat het vonnis van den Heer is uytgesproken,
('t Gen' inder eeuwigheyd niet wezen zal gebroken)
De zondaers gaen in pyn, d'Uytverkoren in vreugd,
De gen' hun is bereyd tot loon van hunne deugd.
CHRISTUS zal triumphant alsdan ten Hemel vaeren,
Verzeld met d'Engelen en al d'Hemelsche Schaeren,
Zingende glorieus een hemelse muzyk,
Eeuwig Jerusalem, gelukkig Hemelryk.
Voor de verdoemden hoop zal d'aerde open scheuren,
Noyt zoo een groot getier en zal 'er meer gebeuren,
In eenen oogenblik met grouwelyk geluyt,
Ieder verzinken zal diep in den helschen kuyl
Met al de duyvelen. Ik schudde en ik beven:
Want geen bermhertigheyd en word 'er meer gegeven.

*Wee u, ellendig mensch! gy zult ten allen tyd
 Verworpen zyn van Godt, vervloekt, vermaledyd.
 Zondaers dit is uw eynd', dees weg zult gy intreden;
 Waer in gy blyven zult voor alle eeuwigheden,
 Vervremd van Gods Aenschyn, met veel duyvels verzeld,
 Met d'helsche monsters vast van de beulen gekweld.
 ô Vuer! ô eeuwigheyd, ô duyvelen, ô zinnen!
 Gy moet door dit geloof uw lusten overwinnen,
 En zoo gy dit geloof en niet beweegt en word,
 Ten baet niet dat men u hier stelt de waarheyd voord.
 Zoo gy uw appetyt wilt volgen als de dieren,
 En uw wellusten wilt na uwen zin bestieren,
 Of 'er noyt rekening aen Godt moest zyn gedaen,
 Verwagten moet den loon, gelyk gy hebt verstaen.
 Godt geve dat gy mogt de blyde stemme hooren,
 Die den Heer spreken zal tot zyn volk uytverkooren,
 Op dat gy mogt ontfaen de kroon van zaligheyd,
 En met hem zyn verheugt in alle eeuwigheyd.*

RYM-BESCHRYVINGE DER HEL, EN VAN DE TORMENTEN FEL.

Zondaerig mensch gaet voort in uw onstigtig leven,
 Gelyk of gy aen Godt noyt rekening moest geven,
 Verfoeyt de zaligheyd, volgt de wellusten naer,
 Of gy waert onbezielt, of 'er geen Godt en waer.
 Geeft zoo gy wilt den toom aen uwe kwaede werken,
 Al wat gy hebt gedaen, dat zult gy eens bemerken;
 Godt niet ontvlieden kont, die voor u heeft bereyd
 Tormenten, vuer en vlam tot inder eeuwigheyd.
 De Schryvers der Natur' die geven ons te lezen,
 Hoe vreed dat is den leeuw, hoe schroomelyk van wezen,
 Hoe magtig en hoe stout, ja 't aldersterkste dier,
 Dat hy word als een lam, aenziende maer het vuer.
 Heel zyn gemoed verflouwt, want hy verliest zyn magten,
 Hy legt zyn vreedheyd af, hy staet als zonder kragten,
 Is tam, is vreezeloos, zyn hittig bloed verkruypt,
 Zoo dat hy neemt de vlugt, in diepe hollen sluypt.
 Men ziet, ô zondaer! u als eenen leeuw verschynen,
 Stout in te zondigen, gy vreest geen helsche pynen,
 Biegtvader, Predikant, wilt gy niet hooren aen,
 De welk geven aen u zoo menig schoon vermaen.
 Is 't dat gy niet en vreest, nog schroomt de helsche vlammen,
 En is't dat gy volherd in den Heer te vergrammen,
 Zyt erger als een leeuw, als alle wild gediert,
 Dat van zinnen berooft in vremde wegen zwiert.

Den Heer nogtans verzoekt, g'uw boos leven zoud laeten,
 En u bekeeren zoud, het kwaed gezelschap haeten,
 En dat gy levende nu daelen zoud ter hel,
 Om naer uw dood t'ontgaen deze tormenten fel.
 Geen tong ter weireld kan het minste deel vertellen
 Van de tormenten groot en pynen van der hellen,
 Alwaer het lichaem zal in volle vlammen staen,
 Gepynigt in een vuer dat nimmer uyt zal gaen.
 De bitter hertknaeging van hunne binne-wormen,
 Zullen de Zielen daer doorscheuren en bestormen;
 Daer zal geduerig zyn een wonderlyk verwynt,
 Een schroomelyk gehuyl, een bitterlyk gekryt.
 Dat dit rampzalig volk zullen ten allen tyden
 Door wanhop', razerny', hun Godt vermaledydten;
 Dat hy de oorzaak is, dat zy veroordeeld zyn
 Voor alle eeuwigheyd tot dees vervloekte pyn.
 Ieder vervloekten zal den dag hy wierd geboren,
 En wenschen dat dien dag voor eeuwig waer verloren,
 En dat hy zoud vergaen in alle duysterheyd,
 Dat Godt geen rekening daer van oyt vooren leyd.
 Waerom heb ik een ziel onstervelyk verworven?
 Waerom en ben ik niet in moeders buyk gestorven?
 Waerom en was ik niet vergaen ende versmagt,
 Voor dat ik heb geweest ter weireld oyt gebragt?
 Vermaledyd den schoot daer ik was ingenomen!
 Vermaledyd de uer, als ik ben voortgekomen!
 Dit zyn de liedekens en treurige muzyk,
 De metten die men zingt aldaer gedueriglyk.
 Tonge vermaledyd! die noyt geen ander zaeken,
 Ten zy blasphemien en vloeken zult aenraeken:
 Ooren vermaledyd! die noyt ander gerugt
 En stemmen hooren zult, als weenen en gezugt.
 Oogen vermaledyd! die noyt en zult aenschouwen,
 Ten zy miseriën, ellenden en benouwen;
 Lichaem vermaledyd! die geen ander plaisier
 Nimmermeer zult ontfaen als vlammen ende vuer.
 Ziet, voor een korte vreugd, wat dat gy hebt gewonnen,
 Gy hebt een lange koord' van droefheden gesponnen;
 ô Dwaes rampzalig volk! vergaen is uwen tyd.
 Schreeuwt, huylt zoo lang gy wilt, ten is u geen profyt,
 't Gepeys der helsche pyn is dienstig tot veel zaeken,
 Om ons tot strengigheyd den weg bereid te maeken
 Gelyk *Hieronymus* getuygenisse geeft,
 Dat hy om dit gepeys heeft strengelyk geleeft.
 Gelyk ook dit gepeys moet dwingen onze zinnen,
 Om de tentatiën des duyvels t'overwinnen:
 Als hy met d'eerste togt ons tot kwaed' lusten kweld,
 Den schroom van deze pyn moet worden voorgesteld.
 Wanneer gy word aenlokt tot vleesselyk behaegen,
 Proeft of gy in de vlam uw vinger kont verdraegen,
 Zoo gy voor luttel tyd in het vuer niet kont zyn,
 Hoe zult gy eeuwiglyk verdraegen d'helse pyn?

Dit peyzen is ook goed om d'herten te verwekken,
 Om de vrees van den Heer in onze ziel te trekken;
 Dit kan ons boven al bevryden van het kwaed,
 Is 't dat wy wel inzien den loon die agter gaet,
 Dit is d'eeuwige dood: print die in uw gedagten,
 En wilt ten allen tyd van zondigen u wagten;
 Voor een doodzond' alleen gy weet wat ongeval
 Dat 'er voor eeuwiglyk u overkomen zal.
 Hoe wel dat dit getal van al de helsche pynen
 Zyn onbegrypelyk, en zonder maete schynen,
 Men noemt gemeynelyk twee soorten principael,
 Waer in begrepen zyn de pynen altemael.
 De eerste word genoemd de pyne des gevoelen,
 Die onze zinnen en lichaemen doorwoelen;
 Den zinnelyken lust zal haere straff' onfaen,
 In volgens dat zy heeft tegen Gods Wet gedaen.
 De tweede word genoemd de pyne van de schaede,
 Waer door den zondaer word eeuwig zonder genade,
 Berooft van het Aenschyn van zynen Heer en Godt,
 Dit is de meeste pyn, dit is het ergste lot.
 Ik zal eerst van de pyn van het gevoelen spreken.
 't Gen' is zoo hittig vuer, 's weirelds daer by geleken,
 Zoo *Augustinus* zegt, en is van geender kragt,
 't Is als een schaduwe of schildery geagt.
 Dit vuer zal pynigen de lichaemen en zielen,
 Zoo straffelyk nogtans zonder hun te vernielen;
 Want Godt den eygendom dit vuer gegeven heeft,
 Dat den mensch word gebrand en in de vlammen leeft.
 Peyst dit, zondaerig mensch, en opent' uw verstanden,
 Want het voor eeuwig is in zulke vuer te branden:
 Is 't dat het weirelds vuer maer schilderwerk en schynt,
 Bedenkt hoe wonderlyk dit de verdoemde pynt.
 Godt ook geschaepen heeft en daer gesteld veel geesten,
 Vuer, hagel, honger, dorst en fenynige beesten,
 Donder, bliksem en dood, die hem zyn onderdaen,
 En gelyk d'Engelen tot zynen diensten staen.
 Men deze geesten noemt; want zy na Gods gebieden
 Tot vreden van het kwaed als nae een maelyd vlieden,
 En met een wonder kragt uyttschieten hun fenyn,
 Want zy als beulen vreed van de verdoemde zyn.
 Een koude die geen mensch kan lyden ende leven,
 Die zal men in de vlam voor laevenisse geven;
 Op dat volgens het kwaed dat ieder heeft gedaen,
 Op een de zelve maet zyn pynen zoud ontfaen.
 De duyvels bovendien, afgryzig om t'aenschouwen,
 Als monsters vreed van aerd zullen hun doen vergrouwen,
 Die met geveynst koleur, met aenzigt geblanket,
 En met het helsche lym hun hebben opgezet.
 Een schroomelyken stank zal hun ook overvallen,
 Die om onkuysch bedryf en om oneerlyk mallen,

Hun hebben opgetoyt, onredelyk verciert,
 Met d'oogen hier en daer onzuuyverlyk gezwiert.
 Hierom zal hun den Heer dees ydelheyd afzweiren,
 En hun hoofdcieraed bloot als een bolle scheiren,
 Vervullen heel met stank de reuken overzoet,
 't Is de gemeyne pyn die men de minnaers doet.
 Voor 't hair zoo net gekrult, voor zilver, goude boorden,
 Zy zullen zyn gegord met ketenen en koorden;
 Voor linten, peirels fyn, juweelen altemael,
 Zy zullen zyn gedekt met yzer en met stael.
 Om uyt dees grouwzaam pyn eenig profyt te trekken,
 En uw besmeurde ziel tot deugden te verwekken,
 Bepeyst wat een tyran voor straf der booze vond,
 Hy aen de pligtige een doode lichaem bond,
 t'Zaem laetende vereend zoo lange tot het leven,
 Door d'overgrooten stank en wormen moest begeben.
 Zegt my zoo dit torment zoo schroomelyk u schynt.
 Wat zal wezen den stank, die de verdoemde pynt,
 Die uyt hun lichaemen zal bersten 't allen tyden?
 Wie is 't die zulken stank verdraegen zoud of lyden
 Van een verdoemden mensch? Liet Godt den stank uytgaen,
 Al wat ter weireld leeft en zoud niet blyven staen.
 Zoo men met zulk een pyn den neus komt te doorbooren,
 Zegt my, wat soort van pyn men geven zal aen d'ooren,
 Waer door dat 'er geschied veel zonden en meer kwaed?
 Zy zullen zyn verdrukt in dees bedroefden staet,
 Door 't geduerig gehuyl, door zugten, weenen, schreeuwen,
 Door duystmael meer getier als 't briesschen van de leeuwen,
 De slagen van de beuls zyn de maet der muzyk,
 Die daer gezongen word in 't *Lucifersche* ryk.
 Men hoort daer ten allen kant, men hoort in alle hoeken,
 Stemmen van razerny, die hunnen Godt vervloeken;
 Van 't schroomelyk geroep dat daer te vinden is
 En kan niet zyn gemaekt zeker gelykenis.
 Die in dit leven leyd zoo veel verscheyde kwaelen,
 Door reden, vrienden, tyd, hy kan nog troost behaelen,
 Of wel in een gezelschap van gelyk ongeluk,
 Dit wat verzoeten kan en minderen den druk.
 Maer in den helschen kuyl men niet weet waer bevaeren,
 Daer is geen hop' van troost naer geen verloop van jaeren,
 Nog van het Hemels Hof, nog van de weireld niet,
 Alwaer dat gy u wend, 't is droefheyd en verdriet.
 Alwaer de lekker tong zal haer torment verdraegen,
 Die niet weet met wat spys opvullen uwe maegen;
 Daer raezen zy van dorst, bersten van hongersnood,
 Die geeft uw honden vleesch en d'arme kwalyk brood.
 Als balgeryk houd feest, wanneer dat naekt den vasten,
 Heel bitter is 't gepeys voor al dees *Bacchus* gasten,
 't Schynt zelve dat den buyk besonder klagten doet,
 Om veertig dagen lang dat men maer vasten moet.
 d'Een zegt, zoo langen tyd visch in zyn maeg' te steken,
 't Is my onmogelyk te vasten zoo veel weken,

Waer med' men is gebrikt, dit kan ik niet voldoen,
 Ik moet hebben myn vleesch ten minsten alle noen.
 Ik zal een Medecyn daer over moeten spreken,
 En hem maeken bekend d'inwendige gebreken,
 Ik hop' van t'eeten vleesch een oorlof te ontfaen;
 Waer mede dat 'er veel heel regt ter helle gaen.
 Maer dat men deze zeyd, moet vasten veertig jaeren
 Met water ende brood, 't zoud' anders hun bezwaeren,
 Wat zoud' dees vasten zyn by die voor eeuwigheyd,
 Zonder te zyn gelaeft, van dorst en honger schreyd?
 De pynen van 't lichaem die zyn wonder van kragten,
 By de pynen der ziel zyn als een niet te agten,
 Waer op het meeste deel der pynen vallen moet,
 Want zy hebben verzuymt van te doen werken goed.
 Voor eerst de zinn'lykheyd die zal in lyden blyven,
 Want zy niet het gepeys elders zal kunnen dryven,
 De deugdzaamheyd versmaed in hun geduerig zal
 Vermeerderen de pyn van hun verdienden val;
 Ook de memorie zal duyzend pynen lyden,
 Als zy bepeyzen zal haer ong'luk en verblyden,
 Het gene is gepasseert en 't gen' de oorzaak is
 Van haere droefheyd en van haer verderffenis.
 Daer zullen wy klaer zien, gevoelen ende weten,
 Hoe duer hebben geweest aen hun die lekker beten.
 Van allen tegenspoed geen meerder ongeluk,
 Als naer wellusten groot te vallen in den druk.
 Wanneer het weirelds volk, magtige ryke Heeren,
 Op den voorgaenden tyd hun oogen zullen keeren,
 Indagtig hunnen staet, hun rykdommen en goed,
 Als Goden op der aerd gedient in overvloed,
 Naer te hebben geleeft naer wenschen en behaegen,
 Zoo dat geen mensch die leeft kond hebben beter dagen,
 Hoe zyn zy niet verdrukt in dees onvrugtbaerheyd
 Als men in hunnen dorst een druppel nat ontzeyd?
 Tormenten die nog meer en veel meer zullen groeyen,
 Als elk gevoelen zal wat vrugten by zal snoeyen;
 Het gen' lang is voorby en kan niet zyn erdaen,
 De pynen zullen in geen eeuwigheyd vergaen.
 Den worm die zal het hert en ook de ziel doorbreken,
 Hy zal dag ende nagt zonder ophouden steken;
 Den worm komt van het hout, en hy het hout doorknaegt;
 Den worm komt van de zond', en van de zonde klaegt.
 Den worm dan is een spyt, een raezende beklaegen,
 Die den verdoemden mensch geduerig zal verdraegen.
 Bemerkende 't verlies van d'altyd zaligheyd,
 Den worm hem dwingen zal, dat hy dees reden zeyd:
 Rampzalig als ik ben! den tyd die is verlopen,
 Ik heb voor kleynen prys den Hemel kunnen koopen,
 Ik konde schier voor niet 't opperste goed ontfaen,
 Ik heb het niet gewilt, en heb het niet gedaen.

Om maer alleenelyk myn zonden te belyden,
 Ik zoud gelukkig zyn en wezen in verblyden,
 Had ik myn schuld bekend, zy wierd genomen af,
 Voor een glas water koud men 't eeuwig leven gaf.
 En ik moet vasten nu, geduerig weenen, zugten,
 Of ik myn kwaed beschrey, 't zal wezen zonder vrugten.
 Eylaes! als eenen wind vervlogen is den tyd,
 Wat heb ik voor myn loon, wat heb ik voor profyt?
 Of men my al het goed des weirelds had gegeven,
 En nog daer by gevoegt honderd duyst jaer te leven,
 't Waer als een oogenblik te smaeken eenig zoet,
 Waer voor ik eeuwiglyk tormenten lyden moet.
 Ongelukkig vermaek, wissel van ongelukken,
 Die zullen zonder eynd' myn arme ziel verdrukken,
 ô Schaedelyken drift! wie heeft my zoo verblind?
 Ellendig als ik ben! waer toe was ik gezind?
 Vermaledyd moet zyn die my zoo heeft bedrogen,
 Vermaledyd de borst de gen' ik heb gezogen,
 Vermaledyd die my niet heeft gekastyd,
 Vermaledyd moet zyn myn vader voor altyd,
 Die my heeft aengelokt, en hier nu ben gezeten,
 Vermaleyd het brood, het gen' ik heb geëten;
 Vermaledyd moet zyn den dag van myn gebort',
 En al het gen' heeft gedient om my te brengen voort.
 Zoo zullen zy wat leeft altyd vermaledyden;
 Maer meest die zyn geweest de oorzaak van hun lyden:
 't Exempel toont de daed wat eenen vader zeyd,
 Die t'saemen met den zoon in d'hel gebonden leyd.
 Vermaledyd myn zoon, want om u ryk te maeken,
 Moet ik voor eeuwigheyd in deze vlammen blaeken.
 Den zoon voor antwoord gaf: vader vermaledyd,
 Want gy van myn verlies en druk de oorzaak zyt.
 Gy peysde wel te doen met dag en nagt te spaeren,
 En met te woekeren, rykdommen te vergaeren;
 Gy my gelaeten hebt veel onregtveerdig goed,
 Waarom ik ben verdoemt en eeuwig zugten moet.
 Den kwaeden boozen wil zal daer-en-boven branden,
 Van inwendigen spyt, van razerny, van schanden,
 Benydende die zyn in 't hemels Vaderland,
 Het gen' doorscheuren zal de ziel en ingewand.
 En van den ander kant zy zullen Godt zoo haeten,
 Om dat zy van hem zyn verdoemt en heel verlaeten,
 Gesmeten in dees kuyl, in dees vervloekten hol,
 Van rook, van duysterheyd van biterheden vol.
 Ja, waer het mogelyk, zy zouden Godt verscheuren,
 Om dat zy weten wel dat hy hun doet bezeuren,
 Al dees miseriën tot inder eeuwigheyd,
 En hun slaet met het zweird van zyn Regtveerdigheyd.
 Voorts zullen veel versteend in hun boosheden blyven,
 En wenschen dat zy nog meer kwaed konden bedryven:
 Zy zyn mischien bedroeft om de zonden geschied,
 't Is om hun eygen schaed', maer om Gods liefde niet.

Geduerige wanhop' die zal ten lesten volgen,
 Om reden dat zy zyn van hunnen Godt verbolgen
 Met een gevoelen boos van noyt vergiffenis,
 Dat zyn bermhertigheyd voor hun gesloten is.
 Het gen' de oorzaak is dat zy Godt zoo vervloeken,
 Om dat in hunne pyn geen troost en is te zoeken:
 Want gelyk zy van Godt verhoppen geene zaek,
 Door hun raezende tong tragten te nemen vraek.
 Naer dees tormenten groot, wie is 't die zoud gelooven,
 Dat 'er nog ander zyn die deze gaen te boven?
 De pyne van de schaed' veel meerder word gezeyt,
 Het gen' u in het kort zal worden uytgeleyd.
 Dees pyn niet anders is, 't is openbaer te weten,
 Of de beroovinge van 't goed door ons bezeten,
 Als 't gen' men zig beloft te bezitten een keer,
 Een goed, zoo dat geen mensch zoud kunnen wenschen meer.
 Hoe meer dat word geagt een goed in weerdigheden,
 Hoe meerder het verlies, dit wyst de regte reden,
 Hoe meer imand verliest van zyn tydelyk goed,
 Hoe meerder zwaerigheyd en pyn hy lyden moet.
 Godt zynde dan in goed oneyndelyk te wezen,
 Zelfs 't aldermeeste goed, geen meerder goed geprezen,
 Daer en is niet zoo klaer, die is berooft daer van,
 Dat 'er geen meerder pyn hem overkomen kan.
 Godt, hy den bodem is der redelyke ziele,
 De plaets waer in zy rust: en waer 't dat het gevele
 Dat zy scheyde van hem; daer kan geen meerder pyn,
 Nog geen meerder torment als dit gevonden zyn.
 't Gen' heeft *Chrysostomus* dees woorden doen verkonden,
 Duyst vueren van de hel, t'saem in een gebonden,
 En konden aen de ziel geven geen erger lot,
 Dan gescheyden te zyn van hunnen Heer en Godt.
 En 't is onmogelyk door reden uyt te drukken,
 Hoe verr' dees pyn bestrekt, dees zee van ongelukken.
 Als in den stryd den man word van zyn' vrouw gescheyd,
 Dees scheyding is een niet by die van d'eeuwigheyd.
 Wanneer dat vrienden t'saem verblyden en vermyden.
 Hoe roept men niet op 't lest: ô scheyden! bitter scheyden!
 Wanneer dogter of zoon van vader, moeder gaen,
 Hoe word 'er niet gestort menigen bitter traen?
 Onder gebueren goed, die malkander betrouwen,
 En t'saemen onder een de vriendschap onderhouden,
 Wanneer het scheyden naekt, maekt zoo een groot verdriet;
 Maer by 't scheyden van Godt, dit scheyden agt men niet.
 Dit en zyn nog niet al de pynen en de plaegen,
 Elk zal volgens zyn kwaed besonder pyn verdraegen:
 Den gierigaerd die word verdrukt door zwaeren nood,
 Den gulzigen gepynt door dorst en honger groot,
 Den vleeschelyken mensch zal in de vlammen zweven
 Die zullen eenen stank gelyk de solfer geven,

d'Hooveerdigen die word eeuwig met schaemt belast,
 En den grammoedigen die word geketent vast,
 En hy zal als een hond geduerig huylen, tieren,
 Den ledigen en elk op verscheyde manieren;
 Een maet gegeven word tegen een ander maet,
 Dit in de gramschap Gods klaer uytgeteekend staet.
 Afgodisten van geld, van staeten en van eeren,
 Uytvindere van 't kwaed regt, van stoffen, nieuwe kleeren,
 Ach! hadde gy gekend de grootheyd van de pyn,
 d'Afgoden zouden nu niet uwe beulen zyn.
 Die plukken voor den tyd, eten onrype vrugten,
 De tanden worden zarp, z'eten met ongenugten;
 Ook die voor zynen tyd scheidt vreugden is onwys,
 Hy maekt een ballingschap van 't hemels Paradys.
 Zoo dees tormenten al zoo wonderbaer u schynen,
 Wat is 't in d'eeuwigheyd te lyden deze pynen?
 Daer honderd duyzend jaer geen oogenblik en maekt,
 En wat men tellen kan noyt tot het eynde raekt.
 Waer noyt geen oogenblik van stilstand is te winnen,
 Een eynde zonder eynd', begin zonder beginnen,
 Waer dat voor eeuwigheyd het wiel zal ommegeen,
 En de tormenten noyt en zullen stille staen.
 Een vuer, een eeuwig vuer, het gen' noyt uyt zal raeken,
 Maer inder eeuwigheyd gelykelyk zal blaeken,
 ô Vuer! ô eeuwig vuer! ô eynde zonder end!
 Alwaer de straf van Godt zal eeuwig zyn present.
 Dat m'een verdoemde ziel voor zeker zoud verklaeren
 Van te wezen verlost naer zoo veel duyzend jaeren,
 Als dat 'er letteren gemaekt zyn door den druk,
 En ook geschreven zyn, dit waer een groot geluk.
 En dat men alles zoud op duyzend jaeren stellen;
 Dat is geweest, dat is, zal zyn om een te tellen;
 De druppels water, al het zand, ja alle zaek,
 Zy zouden springen op van vreugden en vermaek.
 Maer als dees jaeren al zullen geëyndigt wezen,
 Het is een nieuw begin, het is gelyk voor dezen.
 ô Schroomelyke zaek! ellendig ongeval!
 Verdriet boven verdriet, dat eeuwig dueren zal.
 ô Sterffelyken mensch! wilt dit wel overwegen,
 Op dat gy tot het kwaed niet meer en zyt genegen;
 Rypzinniglyk doorgrond dit voorbeeld van de deugd,
 Op dat gy eenigzins dees pyn begrypen meugt.
 Bepeyst dit zwaer torment, gebruykt in zeker landen,
 Waer men de kwaeddoenders komt levendig te branden,
 En zoo hun schelmsche daed is leelyk overgroot,
 Zy worden met kleyn vuer zoetjens gebragt ter dood
 Is 't dat zulk een torment doet ieder schudden, beven,
 Ja schynt onmenschelyk aen de gen' zyn in 't leven
 Te branden met een vuer misschien geen halven dag,
 Zegt my, wat voor een pyn 't eeuwig vuer wezen mag?
 Wat en doet niet den mensch om 's weirelds pyn t'ontvlugten,
 Ja zelfs om te ontgaen een uer van ongenugten?

Daerom den vond bepeyst van *Phalaris* tyran,
 Ziet of men meerder straf der boose vinden kan.
 Hy had een os gemaekt van koper-spys gegoten,
 Daer den misdaedigen was levend' ingesloten,
 Waer in hy met kleyn vuer heel langzaem moeste braen,
 Zonder de minste hop' van uyt te konnen gaen.
 Wie hoort vertellen dit zonder een zugt te maeken,
 Zegt my, ô Christen Mensch! wat zyn al deze zaeken
 Ten opzigt van het gen' u vooren is geleyd?
 Het is gelyk een rook die in de locht verspreyd.
 Zoo het gepeys alleen dees pynen ons doet schromen,
 Zegt wat het wezen moet aen die 't zal overkomen?
 Te lyden voor altyd, 't is een zaek van gewigt,
 Ziet dat gy nu voortaan in deugd uw leven stigt.
 Waer 't dat 'er eenen mensch alleen moest gaen verloren,
 Van die van *Adam* zyn tot 's weirelds eynd' geboren,
 Een die de helsche pyn alleene lyden moet,
 Die zoude moeten doen verkruypen g'heel ons bloed.
 CHRISTI Discipelen hoe waeren zy belaeden?
 Als hy zeyd: Een van u zal zeker my verraeden;
 Waerom dat iedereen verschrikt was en benouwd
 Niet wetende door wien de daed gebeuren zoud;
 Hoe zyn wy niet benouwd die weten, hooren, lezen,
 Van die verloren gaen, dat 't getal groot zal wezen;
 En dat den weg is nouw die ons ten Hemel leyd,
 En dat de helsche poort heeft haeren schoot verbreyd.
 't Is noodig dan dat wy door anders schaede leeren,
 Van zonden afstand doen en ons tot Godt bekeeren,
 Zoo wy de helsche pyn eeuwig willen ontgaen;
 Maer weynig zynder doch die daer gelooven aen;
 En of zy d'eeuwigheyd van deze pyn gelooven,
 Zy laeten ligtelyk door Satan hun verdooven.
 Zoo dat men niet en ziet eenige beternis,
 Maer blyven heel versteend, 't gen' te beklaegen is.
 Wat hebben d'Heylige op aerd' niet moeten lyden,
 Om d'helsche pyn t'ontgaen, om eeuwig te verblyden?
 Hun levens maer inziet, en peyst t'allen termyn,
 Dat gy eeuwig in vreugd zult wezen of in pyn.
 Peyst, en peyst 'er wel op, zonder tyd te verliezen,
 Traght, eer het is te laet, het beste lot te kiezen;
 Voorwaer zoo gy zyt wys omhelst de waere deugd,
 Op dat gy eeuwiglyk met Godt verblyden meugt.

D'HEMELSCHE GLORIE BEWYST, DAT ELKS HERT TOT GODT OPRYST.

Paulus was op der aerd als andere creaturen,
Hy vast besloten was in den geest der natueren,
 Waer in elk blyven zal tot dat de vreedde dood
 Ons eens geleyden zal tot vreugd of pynen groot.
Godt heeft uyt dezen schoot eens *Paulus* opgenomen,
En tot het Paradys der Hemelen doen komen,
 Daer hy hem heeft getoont het alderhoogste Goed;
 Paulus wat zag gy daer? Aen myne vraeg voldoet,
Hy zegt, dat geenen mensch op d'aerd dit kan uytspreken:
Want onderworpen zyn aen veelderley gebreken,
 Ter weireld en is niet dat blyft in zynen staet,
 't Is al vergankelyk en als een rook vergaet.
Die anders niet en heeft gezien in 's weirelds paelen,
Van 't oneyndelyk Goed, wat zal hy ons verhaelen?
 Den glans, den prys, de weerd' kan niet zyn uytgeleyd,
 Dit overtreft myn magt zoo den Apotel zeyd.
De oog heeft noyt gezien, de oor' en kan 't niet hooren
Wat dat Godt heeft bereyd voor zyne Uytverkooren,
 Voor die beminnen hem, ten kan niet zyn bepaelt,
 In 't herte van den mensch en heeft het noyt gedaelt.
Een zeer gelyke daed toont ons met klaere reden
Gregorius, hoe dat de groote weerdigheden
 Van deze glorie niet kunnen zyn verklaert;
 Ziet een vrouw', zeyd hy, die in een kerker baert,
En daer opvoed haer kind, dat zy naer lange jaeren,
Wat van de weireld is hem tragt te openbaeren;
 Zoo zy hem noemt de Zonn', de Sterren en de Maen,
 De zaeken die op aerd' in volle wezen staen.
En zoo hy niet en ziet anders als duysternissen
Van 't gen' de moeder zegt, wat zal hy kunnen gissen?
 De reën zyn gefondeert, die *Paulus* ons verteld;
 Die hy door oog' en oor' ons herte vooren steld.
Dit zyn de dry poorten waer door wy vele zaeken,
Die verr' gelegen zyn ons kenbaer kunnen maeken,
 De oogen die zien veel goud, zilver, schrynewerk,
 Gesteenten, paerelen, en Steden wonder sterk,
De vrugten van de aerd', fonteynen en rivieren,
De vogels in de locht en alderhande dieren,
 Bergen en heuvelen, valleyen, groene gras,
 Hoven zeer schoon bekleed met raere bloem-gewas,
Kasteelen in de locht, kleeren van goud geweven,
Fruyten in overvloed, zeer schoon opgaende dreven,
 De Zonne en de Maen, Sterren en 't Firmament,
 En wat aen d'oog behaegt en wezen kan bekend.
Van wat gy hebt gezien, Apostel hoog verheven,
Kont gy in 't minste deel ons daer van kennis geven?

Noyt oog' en heeft gezien: geen oogen zyn zoo snel,
 Die deze glorie konnen aenschouwen wel.
 Al zien de oogen veel, 't gehoor kan voorder strekken,
 En 't gen' verholen is in onze geest verwekken;
 In Duytsland, Frankryk, in Indiën, Turkyën,
 In 't diepste van de zee, 't gen' men noyt heeft gezien.
 In China, in Peru, in verr' gelegen Landen,
 't Gen' men beschreven vind door vermaerde verstanden,
 Van het Egypten-land, van den voorgaenden tyd,
 Van *Cresi* rykdommen, menig zwaeren stryd.
 Van Babyloniën, van *Alexanders* magten,
 Van *Salomons* wysheyd, van *Samsons* wonder kragten.
 Van alle wonderheyd die men kan brengen voort;
 Nogtans d'Apostel zegt, de oor' heeft niet gehoord.
 Al is 't dat het gehoor zoo verre niet kan zweven,
 Om deze glorie te kennen ons te geven,
 d'Inbeeldinge des herts die kan geven besluit,
 Veel meer als uyt de oor en uyt de oogen spruyt.
 Gy kont u inbeelden, goude en zilvere boomen,
 Waer van dat d'appelen van goud en zilver komen,
 Fonteynen, ja een zee van kostelyken wyn,
 Zoo dat geen beter kan geproeft met monden zyn.
 Bergen van goud gemaekt, gesteenten, diamanten,
 Met peirelen verciert, die blinken t' allen kanten,
 Fruyten zoo groot, zoo schoon, en bloemen bovendien,
 Dat men noyt geen gelyks ter weireld heeft gezien.
 Gebouwen in de locht, die tot den Hemel zweven,
 Met beelden van fyn goud, die schynen zelfs te leven,
 Met de Zonn' en de Maen, met Sterren ingevrogt,
 Met 't gen' voor raerigheyd kan wezen uytgezogt.
 Overpeyst alle goed, rykdommen en plaisieren,
 't Aengenaemste muziek, spelen en vreugde-vieren;
 Tafelen opgesteld met alle vleesch en visch,
 Dat in de wateren en op de aerde is.
 Hoven zoo schoon verciert, zoo dat geene pinceelen,
 Konnen naer uwen zin treffen de minste deelen;
 Peyst wat gy peyzen kont en overdenken meugt,
 Dit alles is een niet by 's hemels glorie-vreugd.
 Gaet boven d'Engelen, klimt boven al de Chooren,
 Zult vinden ander glans, zult meerder vreugd aenhooren,
 Die wonderlyk verblyd geheel het hemels Hof
 Door haere zoetigheyd, door haer verdienden lof.
 Heft uwe oogen op, ziet daer de Koninginne,
 Die Godt verkoren heeft, voorzien van den beginne,
 Met de Sterren gekroont, *MARIA* Moeder Maegd,
 Onder de schepselen die meest aen Godt behaegt.
 Die is gebenedyd onder alle de vrouwen,
 Peyst wat een vreugd het is dees Koningin t'aenschouwen;
 Met de Zonne bekleed en geschoeyt met de Maen,
 Die men niet meer zal zien ontrent de kribbe staen.

Om haer verloren Zoon zy niet meer en zal zugten,
 En met hem in den nacht tot in Egypten vlugten,
 Die niet meer onder 't Kruys zal staen als zonder ziel,
 Ontfangen op haer hoofd het Bloed dat neder viel.
 Dit niet meer traenen zal doen vloeyen gelyk beken,
 Die men niet meer en zal dees woorden hooren spreken,
 Vol geweest, vol getreur, vol bitterlyk geklag:
 Wie gunt dat ik voor U, myn Zoon, sterven mag?
 Dit is al gepasseert, vergaen en als vergeten,
 Zy zal ter regter hand zyn van haer Zoon gezeten,
 Voor alle eeuwigheyd in 's Hemels schoone Stad,
 En noyt verliezen zal dees kostelyken Schat.
 Is 't dat men deze vreugd niet en kan vergelyken,
 Wat glorie, wat glans, wat schoonheyd zal niet blyken
 In te zien het lichaam CHRISTI gebenedyd?
 Zalig de oogen zyn die dit zien voor altyd.
 Men ziet voor groot geluk en eer' de Ouders agten,
 Wanneer dat imand is Paus onder hun geslagten,
 Of Prins, of Cardinael: zegt my, hoe veel te meer
 Waer het te zien het Vleesch en Bloed ons eygen Heer?
 Koning der Hemelen, en van des hemels Schaeren;
 Kan men een meerder eer' aen den mensch openbaeren
 Als zyn Schepper te zien Meester van 't Hemelryk,
 Geen Engel, maer een Mensch aen de menschen gelyk?
 De vreugd die is zoo groot, ja dat er geene monden
 Ter weireld 't minste deel daer af kunnen verkonden,
 Wie is 't, die het geluk zal hebben en voorspoed
 Van de bezitting van een zoo verheven Goed?
 Wanneer, ô goeden Godt! zal dezen dag verschynen,
 Dat ik van uw gezicht nimmermeer zal verdwynen,
 Wanneer van uw Aenschyn zal ik wezen verzaad,
 Het gen' de Engelen geeft vreugden zonder maet?
 't Gen' ik voor dezen heb van 's Hemels vreugd gesproken,
 Al de bewegingen, de gen' ik heb ontloken,
 Die zyn van kleyn bemerk, en schynen niet te zyn
 By het aenschouwen van het goddelyk Aenschyn.
 Van Gods Aenschyn komt voorts de rust der Uytverkoren,
 't Is dit Aenschyn alleen, dat geven kan alvooren
 Aen onze zielen rust en glorie volmaekt,
 Die noyt de zoetigheyd der schepsels aen en raekt.
 Want dit Aenschyn beslyt de Schoonheyd der Schoonheden,
 Men ziet t'saemen daer in deze verholenheden
 Van de Dryvuldigheyd, VADER, ZOON ende GEEST.
 Een Wezen wonderbaer, 't gen' is het aldermeest.
 Men zal daer onzen geest in ons eygen bemerken,
 En wy zullen in Godt aenschouwen alle werken,
 Ons verstand word voldaan, niemand zal wenschen meer:
 Want alle zaek bestaet in Godt den Opper-Heer,
 Daer zal men loven Godt, en eene vreugd genieten,
 Die noyt en zal vergaen, die noyt en zal verdrieten,
 Die noyt vermindert word, maer blyven zal in staet.
 Die d'Hemels heeft gemaekt houd alles in zyn maet.

Maer hoe kan dit geschien; zult gy my wederleggen,
 En door wat redenen zult gy my kunnen zeggen,
 Kan Godt wezen gestort in onze ziel geheel
 En in al d'Heyligen, zonder eenig verdeel?
Thomas zig vooren stelt, dat 't Hoogweerdig verheven
 Den pand van glori' is, voor ons van 't eeuwig leven,
 In 't leven dezen pand ons *CHRISTUS* zelve geeft,
 Met beloft dat men dees in 't ander leven heeft.
 Hoe groot moet zyn dat goed! geen weerdiger te agten:
 Ten zy Godt zelfs; het gen' overtreft ons gedagten:
 Daerom geeft hem geheel in 't heylig Sacrament,
 Godt, Mensch, Ziel, Lichaem, Bloed, die t'saemen zyn present.
 Zoo zal het zyn aldaer, Godt door zyn magt vol wonder,
 Zal hem geven aen al, aen ieder ook besonder;
 Zyn Godheyd gy geniet en zyne Majesteyt,
 Al 't Goed dat Godt bezit dat word in u verspreyd.
 Wy zullen zyn gelyk aen hem: want allegader
 't Gen' *CHRISTUS* heeft gevraegt aen zyn' Hemelschen Vader,
 Op dat wy worden een, gelyk dat wy zyn een,
 Gy in My, Ik in hun, zoo zyn wy al gemeen.
 Dit begrypen wy klaer, volgens *Davids* verklaeren,
 Als uwe Glorie haer zal veropenbaeren;
 Ik zal wezen verzaed; ter weireld is geen goed,
 Nog niet geschaepen is dat onze ziel voldoet.
 De ziele wenscht altyd meer en meer te bekomen,
 Om zilver en om goud, en om meerder rykdommen,
 Om Renten, Heerschappy, om Steden, Landen, graen,
 Nogtans dees zaeken al moeten van buyten staen.
 Ziet al de Vorsten aen, de Hertogen en Graeven,
 Die onder hun gebied hebben ontelbaer' slaeven,
 Tot d'ooren toe in 't geld, zoo ryk en zoo vermaard,
 Dat zy hun' rykdommen verbergen onder d'aerd.
 Die hebben zolders vol van geld en van tribuyten,
 Die zelfs niet weten waer al hunne schatten sluyten,
 Zoo dat bynae een wagt aen ieder kamer staet,
 In zoo een overvloed, zegt wie dat is verzaed.
 Zoo van dees Princen een, hoe ryk en hoe verheven,
 Word tot een' groote ziekte' of ongeval gedreven,
 Bevangen met de korts, graveel of flerecyn,
 Weynig zal hem het goed of geld behulpig zyn.
 Zoo niet in 't hemels Hof, daer en is geen ellende,
 't Goed dat gy daer bezit is een goed zonder eynde;
 Niemand aldaer benyd een andere zalig lot:
 Want ieder-een bezit den alderhoogsten Godt.
 't Goed dat de ziel bezit en kan men niet bewyzen,
 't Lichaem zal 't zelfste goed bezitten naer 't verryzen,
 't Zal blinken, zuiver zyn, gaeven in overvloed,
 Waer aen de schoonigheyd des Hemels wyken moet.
 Daer is ter weireld niet, dat de ziel kan verzaeden,
 Maer zal van alle goed daer wezen overlaeden;

Uw' ziel' die zal geheel met Godt wezen vervult,
 Door dees vereenigheyd als een Godt wezen zult.
 't Gen' word op d'aerd bekomen en bezeten,
 Hoe zeer ons dat behaegt de liefde raekt versleten,
 Ziet wat is kostelyk, raer, schoon aen het gezigt;
 Naer eenig tyd gezien, den drift passeert al ligt.
 Maer 't aenschouwen van Godt zal nimmer hun verdrieten,
 Een ieder zal met vreugd hem zoeken te genieten;
 Begeerig en verzaed van 't Goddelyk Aenschyn,
 En geen van beyde zal baeren de minste pyn.
 In Godt is alle goed en schoonigheyd besloten,
 En al des weirelds vreugd t'saemen in een gegoten,
 't Is doch een enkel schyn, dat 's geen gelykenis,
 Van te zien maer alleen eenen die zalig is.
 Is 't dat 't gezigt van een brengt zoo veel vreugd te vooren,
 Wat zal doen het gezigt van al Gods uytverkoren?
 Hoe veel meer Heyligen dat 'er zyn in 't getal,
 Hoe meer de glorie van ieder groeyen zal.
 De hemelsche muziek overtreft alle zaeken,
 Zoo dat u eenen galm onsterfelyk kan maeken;
 Voorders hoe zal den reuk en smaak wezen voldaan,
 Niet gelyk men op aerd' ziet alles haest vergaen.
 De ziel zal zyn Gods Huys, hy zal met haer zyn Wezen
 Vervullen voor altyd, zoo is gezeyd voor dezen,
 Met zynen Eygendom, Glorie, Majesteyt,
 Met zyne Rykdommen, met zyne Weerdigheyd.
 Aldaer is geen getreur, geen droefheyd, nog geen zugten,
 Geen arbeyd, honger, dorst, geen dood, geen ongenugten,
 Waer uyt besloten word wat hier veroorzaekt pyn,
 Daer niet een hair van 't hoofd of glorieus zal zyn,
 Godt word dan Al in al, hier geeft hy niet de menschen
 Alle de goederen, de gen' zy konnen wenschen,
 Hier heeft hy ingestort de wysheyd *Salomon*,
Samson met magt versterkt, met schoonheyd *Absolon*.
 Heeft met zagtmoedigheyd *David* willen bekroonen,
Judith met een gelaet uytnemende verschoonen,
 Hy heeft *Petrus* verciert met eene liefde groot,
 De Martelaers versterkt in 't midden van de dood.
 Hy heeft aen *Paulus* hier de wetenschap gegeven,
 Aen de Maegden de kragt om zuyverlyk te leven;
 Maer word alles in al in 's Hemels Glorie Ryk:
 Want Goddelyk te zyn word d'Heyligen gelyk.
 Met alle goederen zal hy hun daer vervullen,
 Zoo dat boven de Zonn' de minste blinken zullen,
 Boven het Sterren-licht, veel schoonder als de Maen,
 En boven *Salomon* zullen in wysheyd staen.
 Het Woord Gods zelfs, die ons daer mede zal verciere,
 En doet ons door den dienst der Engelen regieren,
 Door hun zyn wy geleerd, beschermt van ongeval,
 Maer zelfs in 's Hemels Hof alles uytwerken zal.
 Alle de Heyligen zullen aen Godt gelyken,
 Zoo ik nog heb gezeyd, alles in Godt zal blyken;

d'Eeuwige zaligheyd is eenen staet volmaekt,
 Gelukkig duyzend mael die daer eens toe geraekt,
 Maer wat ter weireld is moet vroeg of laet bederven,
 Zult heden Koning zyn en morgen zult gy sterven;
 Zoekt wat staet dat gy wilt, geen die zal blyven staen,
 In eenen oogenblik kan alle zaek vergaen.
Augustinus die zegt: Nu ben ik in verblyden,
 En korten tyd daer naer in droefheyd en in lyden,
 Nu ben ik kloek, nu krank, nu bleek, nu fris en rood,
 En onvoorzienelyk ik smaek de bitter dood.
 Nu schyn' ik vol geluk, nu schyn' ik vol ellenden,
 En van miseriën weet ik my niet waer wenden.
 Nu lach ik, ieder uer is 'er een nieuwe maet,
 Nu regen, zonneshyn, daer blyft niet in zyn staet.
 Maer den heyligen staet is eenen staet van wenschen,
 Daer kan niet zyn voldaan meer aen den wil der menschen:
 Den zaligen bezit alles in overvloed,
 Heeft alles wat hy wilt: want hy heeft alle goed.
 ô Beminders van goud, van zilver, van rykdommen,
 Die tragt nae staeten groot, om u te doen beroemen,
 Om hoog te zyn in faem, van alle volk geagt,
 Ten is maer ydelheyd, maer rook dat gy betragt.
 Afgoden van uw buyk, die van den vroegen morgen,
 Om lekker spys en drank zyt bezig om te zorgen.
 Zoo dat 'er menig spys bederft en gaet te niet,
 En goed en geld verkwist, 't gen' dagelyks geschied.
 Mevrouw die uw lichaem om schoonheyd komt te pynen,
 Om met een zoet gelaet voor ieder te verschynen,
 Die halve dagen lang voor uwen spiegel zit,
 Die vryft en u bestrykt om t'hebben leden wit.
 Die uw gezondheid zoekt, om lang op aerd' te leven,
 Ziet wat men u beloft, en wat men u wilt geven;
 Wat rykdom, vreugd en eer', wat leven, schoonigheyd,
 Daer alles blyft in staet tot inder eeuwigheyd.
 Maer niemand is op aerd' volmaekt zonder gebreken,
 Hy die verstandig is, die zal vol kwaelen steken,
 Die schoon van wezen is, word bot en plomp van aerd,
 Ieder heeft zyn gebrek, al schynen zy vermaerd.
 Die ryk en edel is, zal zyn mismaeckt van leden;
 Maer in het hemels Hof eenieder is te vreden:
 Schoon, wys, kloek en gezond, aldaer is geen verdriet,
 Geen dwaaes en schamel volk men in den Hemel ziet.
 Het is ieder bekend, wat volk dat heeft tot Roomen,
 Van Spagniën, Vrankryk, Italiën is gekomen,
 Niet om de Stad te zien, maer om de wyze spraek
 Van *Titus Livius*, die ieder gaf vermaek.
 De heylige Schriftuer ziet men ons vooren houwen,
 Hoe dat geheel het Land wilt *Saloman* aenschouwen,
Saba de Koningin kwam zelfs tot hem gegaen,
 Om zyne wysheyd groot alleen te hooren aen:

Naer *Salomon* gezien en t'hebben hooren spreken,
 Zy was zoo zeer verblyd dat zy schier heeft bezweken
 En van haer zelve viel, haer geest die was vergaen,
 Zy riep: Zalig zyn zy, de gen'u hooren aen.
 Waer 't dat een Engel kwam of mensch aen u verkonden,
 Dat *Augustinus* nu op aerde wierd bevonden
 In een plaets daer gy hem nu zien en spreken kond,
 Hoe zoud gy niet loopen om hem te zien terstond.
 Waer 't dat *Hieronymus* ook moeste zyn in 't wezen,
Paulus den Predikant, zoo vermaerd en geprezen,
 Wat zoude gy niet doen, hoe waert gy niet verblyd,
 Alleen om hem te zien en spreken korten tyd,
 Wat niet geschieden zoud, waer 't dat uyt 't hemels zaelen
MARIA Moeder Gods op d'aerde moeste daelen?
 Wat een wonder geloop om te aenschouwen haer,
 Ja om haer kleederen alleen te raeken maer.
 Wie zal my leggen uyt onder d'hemelsche Geesten,
 Wat blydschap dat daer is van minsten tot de meesten,
 Aldaer te spreken aen, g'heel 's hemels Hof te zien,
 Met hun te zyn verheugd voor eeuwig bovendien?
 Aen een tafel te saem, als Koningen gezeten,
 Den zelve drank en spys met Godt drinken en eten?
 Gy Goden schynen zult: want in het Hemelryk
 Gy zult wezen aen Godt in Glorie gelyk.
 ô Grote waardigheyd! twyffelt niet aen 't geschieden,
 Die in de zaligheyd Godt doen zal aen ulieden;
 Godt geven zal aen al gelyk aen een alleen,
 Aen ieder wezen zal zyn glorie gemeen.
 Maer 't gen' is wonderbaer, en wonder boven wonder,
 Gy zult kennen aldaer een ieder in 't bezonder,
 Die gy noyt hebt gezien of gekend op der aerd',
 Gelyk dat man en vrouw zig kennen t'saem gepaerd.
 Aen u worden bekend al der Engelen Chooren,
 Propheten, Martelaers, Patriarchen, Doctoren,
 De maegden weten zult wat zy hebben gedaen,
 Volgens hun werken ook wat loon z'hebben ontfaen.
 Daer zult gy Petrus zien en kennen zyne werken
 In penitentie, die zult gy klaer bemerken.
 Ieder word u bekend, door 't hemels licht verlicht,
 Al of gy duyzend mael gezien had hun gezicht.
 Dan zult gy maegden zien in schoonheyd uytgelezen,
 Wiens zielen als de zonn' nog klaerder zullen wezen.
 Door 't aenzien zult gy zyn met zoo een vreugd vervuld,
 Dat gy voortaan niet meer op d'aerde peyzen zult.
 Hoe schoon is 't niet te zien zoo veel duyst Martelaeren,
 Wiens lichaemen om Godt zoo zeer gepeynigt waeren,
 Nu zeer klaer blinkende, elk met een lauwerkrans,
 Met glorie gekroont, uytneemende van glans.
 d' Hemelsche Geesten al, d'Apostelen verheven,
 Die waeren kleyne volk, maer visschen in dit leven;
 ô Aengenaemen staet! gezelschap vol van vreugd,
 Dit gepeys moet uw ziel stieren tot alle deugd.

Om in 't toekomende van uw weynige dagen,
 Uw werken altemael aen den Heer op te draegen,
 Verduldig lydende 't gen u word aengedaen,
 Bepeyzende den loon die gy eens zult ontfaen.
 Daer is niet dat den mensch verwekken kan tot lyden,
 Als zig te stellen voor den loon om te verblyden,
 Wy moeten loochenen het vleesch dat ons verleyd,
 Aennemen *CHRISTI* Kruys, den weg van bitterheyd,
 Bepeyst de reden wel van de vermaerde werken,
 Van al Gods heyligen: wilt hun leven bemerken;
 Gy hun bevinden zult in wegen van verdriet,
 In wegen daer men niet als tegenspoed en ziet.
 Zult hun verwonderen en 't goed en geld veragten,
 Verfoeyen den wellust, de beroemde gedagten,
 Des weirelds ydelheyd betreden met den voet,
 En wat tot vreugden strekt bannen uyt hun gemoed.
 Gy zult 'er ander zien het schroomig vuer verdraegen,
 Zweirden en lanciën, kruysen en vrede slaegen,
 Van beiren, tygers fel, van de leeuwen verscheurt,
 Die men het hert uythaelt, 't gen' heden nog gebeurt.
 Wat wonderheyd, ô Heer! menschen van der naturen,
 Genegen tot wellust, zoo zwaere pyn bezueren.
 Maegden jong ende teer, die vreezen voor een muys,
 Voor eenen degen bloot, voor eenig vremd gedruys.
 Niet vreezen een tyran met al zyn dreygementen,
 Een ongehoorde dood, duyst pynen en tormenten,
 Maer zelfs wezen verblyd, 't kan niet wezen verklaerd,
 Zy zagen door 't geloof den loon veropenbaert.
 Zy peysden op de vreugd, die naermaels zal gebeuren,
 Daer dees tormenten maer en zyn voor weynig uren,
 Zy peysden op den troost van 't goddelyk Aenschyn,
 't Gen' is de meeste vreugd die kan gevonden zyn.
 Den zaligen *Jordaen*, 't licht van de Predikheeren,
 Die zal een les hier op ons door den duyvel leeren,
 Als hy hem eens bezwoer, vraegde: Mogt het geschien,
 Wat pyn hy kiezen zoud om Godt eens aen te zien?
 Wat antwoord', christen ziel', zoud' gy hier op verwagten?
 Wat zoud om Godt te zien den duyvel doch betragten?
 Te lyden alle pyn des weirelds en 't verdriet;
 Kleyn uw gevoelen is, gy agt den Hemel niet.
 Ik geerne lyden zoud, zegt hy, den pyn der hellen,
 De welke onderstaen al myne med'-gezellen,
 Ja tot het Oordeel toe. ô Ellendigen! wee,
 't Getal der duyvelen passeert het zand der zee.
 Hebt gy een christen hert, waer zyn nu uwe zinnen?
 Wat hebt gy oyt gedaen om den Hemel te winnen,
 Gy agt niet Godt te zyn, het aldermeeste Goed,
 Waer van den duyvel zelfs zoo groote schatting doet.
Chrysostomus die zegt: zoo groot is het verblyden
 In 't Hemels Vaderland, dat 't beter waer te lyden

Duyst hellen, als daer van eeuwig vervremd te zyn,
 En alle deze vreugd bestaet in Gods Aenschyn.
 Wanneer dat Godt den Heer heeft onze ziel geschaepen,
 En 't eeuwig wezen gaf, geteekend door zyn wapen,
 Dit is de meeste zaak die haer gebeuren zal,
 Of eeuwig pyn of vreugd; daerom peyst op den val.
 Gelooft gy dit, waerom zoekt gy de aerdse dingen?
 De gen' regt uwe ziel zullen ter helle bringen.
 Die niet zyn best en doet om ten Hemel te gaen,
 't Is te vergeefs dat hy heeft eene ziel ontfaen.
 Uw hert te Hemel stiert, wilt uw ziel overwegen,
 Hebt medoogen met haer, daer is veel aengelegen
 Aen 't geluk van een ziel: want een doodzond' alleen
 Kan uwe ziel van Godt en van den Hemel scheen.
 Zegt: Mynen goeden Godt, ô Heere der genaeden!
 Vader van allen troost, en wilt my niet versmaeden,
 Die my geschaepen hebt na uw gelykenis,
 Maekt dat myn erfdeel in het eeuwig leven is.

Vierigheyd.

De vierigheyd, die wy hier in de kinders vraegen
 En is niet om op straet in 't spelen te behaegen,
 Nog minder om in huys te loopen over-een,
 Als of de vierigheyd waer met de deugd gemeen.
 Maer 't is de vierigheyd die 't kind toont in de Kerken,
 En die het blyken doet in alle goede werken,
 Zoo in ter schole gaen, vierig om hun te spoen,
 Om aen het goed gebod der ouders te voldoen.
 De kinders, die hier in hun vierigheyd betoonen,
 Die zullen kunnen naem en hunne ziel kroonen,
 En van elk mensch ook zyn geviert, geëert, geagt,
 Dus alle vierigheyd in eer en deugd betracht.

Vinden.

Vind gy iets dat is verloren,
 Het zy van uw medemaet,
 Of wie het zal toebehooren,
 Geeft het weder met 'er daed.
 Weet gy niet aen wie te draegen,
 Gy moet onderhooren stil
 Naer die van verliezen klaegen,
 Doet gelyk gy t' hebben wil.

Visschen.

Kind, van visschen zult u wagten,
 In rivieren of in gragten,
 Daer het water stroomt of niet,
 Daer gy grond of geen en ziet.
 Oeffent u met zulke zaeken,
 Die u eerlijk kunnen maeken,
 Zaeken die u met 'er tijd
 Mogen dienen tot profijjt.
 Noyt kan u het visschen baeten,
 Daerom wilt het visschen laeten,
 Vischt veel liever in 'r plateel,
 Gy zult kiezen beste deel.

Vleeschelykheyd.

De vleeschelykheyd is een serpent,
Die heymelyk onze ziele schend,
Zy is een vyand en verraer,
Een behendigen moordenaar,
Die niet en baert als zielen-druk,
En als haer eeuwig ongeluk,
Die heeft zyn lust in vleesch'lykheyd,
Vervremd van Gods Bermhertigheyd;
Daerom, ô kind! uw vleesch verderft,
Op dat uw arme ziel niet sterft:
Want die zyn vleesch niet wederstaet,
't Is zeker hy ter hellen gaet.

Vlieden.

Vlied de zonden „ t'Allen stonden,
Eert de deugd:
Stiert uw zinnen „ om te winnen
't Hemels vreugd.

Vloeyen.

Zoo gy vloeyen wilt of luyzen,
Die u byten, doen verhuizen,
Weet het is een groot gebrek,
Naer te tasten in uw nek
Vele min moet gy niet toonen,
Die te vangen voor persoonen,
In 't gezicht van ieder een,
Doet dit als gy zijt alleen.

Voorloopen.

Loopt niet te verre, loopt niet te zeer,
Om prys te winnen, lof en eer',
Menig zoo met een korte pyn
Gestorven buyten adem zyn.
Of zyn in ziekte' gevallen ras,
In kwelling die langduerig was.
Daerom het zeere loopen haet,
In nood gebruykt de middelmaet;
Ten zy dat het uw leven doet,
Het zeere loopen is niet goed.

Voorspoed.

Zoo in voorspoed als in tegenspoed,
Loft, eert en prijst het hoogste Goed,
Geluk en meest verheventheyd
Is niet de meeste zaligheyd.
Ten is voorwaer maer enkel schijn
Hier in de weireld groot te zijn.

Voorzigtigheyd.

Eer gy iet slaet ter hand uw zaeken overleyd,
De moeder der fortun' is de voorzigtigheyd.

Uere.

d'Een uer gaet voor, d'ander naer,
een ieder word de dood gewaer.

Vrede.

Wie den vrede wilt beërven,
Moet zijn zelven eerst afsterven,
Ook ootmoedig zijn van hert
En verdraegen menig smert.
Hooren, zien en stille zwygen,
Zoeken geen verschil te krygen,
Leege plaetsen nemen aen,
Ieder wezen onderdaen.
Die alhier in vrede leven,
Godt zal hun zijn vrede geven,
Vrede bringt ons in Gods Rijk,
Vrede maekt ons Godt gelijk.

Vreeze Gods.

's Heerens vrees doet zonden vlieden
En voldoen aen Gods gebieden,
z'Is de kroone der wysheyd,
z'Is de vreugd der zaligheyd.
's Heerens vrees zal 't hert verblyden,
Vreugde geven t'allen tyden:
Want de oogen van den Heer
Zyn op die hem vreezen zeer.
Onder al die zyn op aerden,
Die men houd in eer en waerden,
Moet hy, die den Heere vreest,
Zyn geprezen aldermeest.

Vreedheyd.

Weest zoetaerdig van manieren,
Vreedheyd dient de wilde dieren,
Zijt een ieder lief getal,
Als een duyve zonder gal.
Toont u blyd' en zagt van wezen,
Gy word verr' en zagt van wezen,
Gy word verr' en naer geprezen,
Want een kind van stuer gelaet
Word van iedereen versmaed.

Vriend.

Men kent de vrienden in geluk,
Maer meest in nood en zwaeren druk,
Die houd goed huys, heeft goeden wyn,
Zal gelukkig in vrienden zyn.
Zoo lang is hy een eerlyk man,
Die als een koe wel geven kan;
Maer zoo hy komt eens tot den val,
Niet vele vrienden vinden zal.
Ja zelfs om hem niet te zien aen,
Zy zullen een straet ommegeen.
Kind, houd geen vriendschap om profyt,
Die tegen regt en rede stryd,
Die zyn goed' vrienden onder een,
Hun goed en geld moet zyn gemeen,
Een vriend zyn leven en zyn bloed
Voor den anderen waegen moet.
Godt die is een getrouwen vriend,
Die ons heeft van zyn Zoon gedient,
Van zyn Bloed, Leven, Vleesch en Ziel,
Die noyt uyt zyn belofte viel:
Maer veel volgen den duyvel naer,
Verraeders en zyn schynvrienden maer.

Vroed.

Van jongs moet men leeren spaeren,
Maer niet wezen al te vroed,
Veel die dag en nagt vergaeren,
En hun Godt maeken van 't goed.
En moet niet uw geld verteiren,
En verkwisten zonder nood,
En in spys en drank versmeiren,
Of in lekkernyen groot.
Als de tyden vooren vallen,
Gy moet doen als uw gelyk;

Maer gy mogt het niet versmallen,
Of gy edel zyt en ryk.
Want zy die van jongs beginnen
Te zyn haene vande baen;
Zullen haest hun goed verspinnen,
En met kalis bende gaen.

Vrouwen.

Van de jongheyd moet men schouwen
Het gezelschap van de vrouwen,
Want door vrouwkens ligt en fijn
Veel kinders bedorven zijn.
Veel oneerlyke zaeken
Aen de jongheyd kenbaer maeken,
En door hun onreyne praet
Zijn zy oorzaak van veel kwaed.
Men ziet haest de jongheyd dolen,
Die eens gaen in Venus scholen;
Wie zal wezen zonder vlek,
Die aenraeken zal het pek?
Die met hun maer wilt gaen drinken,
Somtyds hier en daer beschinken,
Met hun loopen nae den dans,
Word haest een gepluymden gans.
Daer zijn duyzend ander dingen,
Die ik hier niet voord wil bringen,
Menig rijk en goed student
Verdinkt eer hy 't water kent.
Door 't gezigt alleen der ooggen
Zijn 'er menige bedrogen;
Let op die in hoven gaen
En zien schoone vrugten staen.
't Gezigt doet de vrugt aenraeken,
Daer naer plukken om te smaeken.
Adam in den Appel beet,
Naer de daed het was hem leet.
Ouders die geen zorg en draegen,
Dikwils het te laet beklaegen,
Zien hun kinders jong en teer
Dikwils leven zonder eer'.
Dit wil ik in 't kort maer zeggen,
Want om alles uyt te leggen
Met bescheyd en onderzoek,
Daer is noodig eenen boek.

Vuyl.

Men vind kinderen by hoopen,
Die gelyk de verkens loopen

In de vuyligheyd en slyk,
 Die de verkens zyn gelyk.
 Bekleed hun met nieuwe kleeren,
 Dat zy schynen te zyn Heeren,
 Stelt hun in het lynwaed net,
 Gelyk poppen opgezet.
 Wilt maer wagten vyf zes uren,
 En dan hunnen staet bespeuren,
 Zult bemerken in den schyn,
 Dat zy vuyl als verkens zyn.
 't Lynwaed zwart, of het acht dagen
 Van hun had geweest gedraegen,
 Men ziet kwaelyk het fatsoen
 Van de koussen ende schoen.
 Alles dat is aen hun leden,
 Zoo van boven tot beneden,
 Men vol stof en modder vind,
 Wat verdient zoo een vuyl kind?
 't Oordeel is zeer ligt om stryken,
 Fraey de billen af te klyken,
 Zoo dikwils als 't word gedaen
 Zonder eten slaepen gaen.
 Daer is niet schoonder t'aenschouwen
 Als kinders, die hun net houwen,
 Want waer zy gaen overal,
 Iedereen hun pryzen zal.

Uyl.

Kind, hoort niet geeren het woord uyl,
 Laet u noyt noemen botte-muyl,
 Peerd, ezel, of van zulk geslagt,
 Maekt dat gy hooger zyt geagt;
 Waerom tot leeren u bereyd
 Met een besonder neerstigheyd.
 Leert in uw jongheyd, 't is uw baet,
 Als m'oud is 't leeren is te laet.

Vyand.

Den prins van de duysternis
 Onze meesten vyand is,

Onder schyn van goede daed,
 Brengt hy menig mensch tot kwaed.
 Hy zoekt door wellustigheyd
 Ons leet en rampzaligheyd;
 Dag en nagt niet op en houd
 Van ons te bevegten stout.
 Daerom waekt en sober leeft,
 Geen plaets aen den duyvel geeft.
 Wapent u met Christus kragt,
 Zoo verwint gy zyne magt.
 Hoe gy tot Godt naerder gaet,
 Hoe hy van u voordr staet.

Vysten.

Van vysten of scheten laeten
 Moet g'u wagten buyten maeten,
 Sluyt wel nouw uw agterdeur:
 Want die reuk is al te zeur.
 En al is 't dat veel personen,
 Dat het wezen mag betoonen,
 Als Doctor of Medecijn,
 Voor die vol van winden zyn.
 Of om ziekten te ontvlieden,
 Het is raer dat 't mag geschieden,
 't Is den ezel die men prijst,
 Die veel scheten laet en vijst.

Uytslaepen.

Een fraey kind dat zal hem wagten,
 En ten mag geenzins geschien
 Van uytslaepen, te vernagten
 Naementlyk by vremde lien.
 Bovendien mogt noyt vertoeven
 En uyblyven in den nagt,
 Want uw ouders zoud bedroeven,
 Van wie gy zyt t'huys verwagt.
 Zoo wie daer in komt te faelen,
 Die is de verdiende straf,
 Zonder uytstel te betaelen,
 Fraey te kwispelen hun af.

Uyttersten wil of Testament,
Die moet zyn in den zin geprent;
Die alle dágen dient gedaen,
Voor dat een kind slaepe gaen.

Ik geef myn ziel aen Godt, myn lichaem aen de aerde,
Om te zyn wormen-aes, 't is van geen meerder waerde,
Vrywillig ik verlaet het tydelyke goed,
't Gen' is maer ydelheyd, 't gen' de ziel dolen doet.
Ik beweene uyt 'er hert al myn zonden bedreven,
Om de liefde van Godt, met beternis van leven;
Ik vergev' uyt 'er hert het kwaed aen my gedaen,
'k Wil met den kus van peys myn vyanden ontfaen.
'k Geloof in eenen Godt, dryvuldig in Persoonen,
Den VADER, ZOON en GEEST, die zal het goed loonen,
En straffen zal het kwaed, Almagtig, Wys, heel Goed,
En 't gen' d'heylige Kerk ons te gelooven doet.
'k Hop door de Goedheyd Gods vergiffenis der zonden
En dat myn ziel eens word in 't Hemelryk bevonden,
'k Beminne mynen Godt uyt heel myn hert en magt,
Uyt geheel myne ziel, uyt geheel myne kragt,
Ik stelle my geheel en myn ziel in zyn handen,
Bereyd om 't onderstaen versmaedinge en schanden,
Gezond en ongezond, de dood, alle verdriet,
Gelyk hy willen zal, dat zynen wil geschied.
k' Bevele myne ziel, den toevlugt der zondaeren,
Dat zy my willen zoud van een kwaed' dood bewaeren.
Aen al de Heyligen, myn heyligen Patroon,
Om te ontfangen eens des Hemels Glorie-kroon.
Ik zegt uyt 's herten grond met alle ootmoedigheden,
JESUS, MARIA zoet, dit zyn myn leste reden;
En zoo dit is misschien myn lesten nagt of dag,
Ik wensche dat ik in hun ermen sterven mag.
En is 't dat myne tong dees woorden niet kan spreken,
Of dat my kwam het hert of het verstand t'ontbreken,
Ik zegge nu voortaan, JESUS, MARIA zoet,
Wilt als myn ziele scheyd haer komen te gemoet.

W.

Waerheyd.

Ieder moet de waerheyd pryzen,
En eeuwigen lof bewyzen,
Die te vinden is zeer schoon
Onder g'heel des Hemels Troon.

'k Heb haer overal gaen zoeken
In de weirelds wyde hoeken;
Maer ik blijf in groot verdriet:
Want de waerheyd vind ik niet.
Ik dagt, kinders jong van jaeren
Zullen dezen schat bewaeren,

Hun onnoozelheyd is groot,
't Schijnt d'onnoozel zijn al dood.
Twee, dry jaeren uyt hun wiegen,
Leeren liegen en bedriegen,
Hierom volgt dees nieuwe leer,
Dat men vind geen kinders meer.
Wy zijn t'saemen al lidmaeten,
Dus wy moeten 't liegen haeten;
Niet en baert meer vyandschap,
Als een ongeregten klap.
Het Geloof is uytgebannen,
't Bedrog regiert alle mannen,
Elk agt zig den besten man,
Die hier meest bedriegen kan.
Dit is doen de waerheyd dolen,
Haer sluyten uyt Christi scholen;
Paulus leert een ander lied,
En beliegt malkander niet.
David vraagde Godt met reden,
Zend uw Licht en uw Waerheden.
't Licht, na Augustinus leer,
is de waerheyd van den Heer.
't Licht ter weireld is gekomen,
Maer door duysterheyd benomen,
Zoo dat 'er van haers gelijk
Is geen plaets in 't Christenrijk.
Is 't dat ik ben van gevoelen,
Dat zy in de Regter-stoelen
Is gezeten; 'k ben verblind,
Aldaer is zy onbemind.
Zilver ende goude schyven
Doen de waerheyd buyten blyven,
Menig Regter, Advocaet
Zoeken maer hun eygen baet.
Door veel giften ende gaven
Word het regt in d'aerd gegraven,
Zoo dat het onnoozel bloed
Door de kwaede lyden moet.
Men ziet ook de waerheyd vlieden
Van verkoopers en kooplieden,
Van winkels en feesten groot,
Daer word zy ook uytgestoot.
Niet alleenelyk door woorden,
Maer door daeden en accoorden,
Door bedrog, gewigt en maet,
Daer veel valschheyd ommeget.
Verr' de waerheyd is te zoeken,
Men hoort niet dan zweeren, vloeken,
Door Godt en door Christi Bloed,
Dat de kwaede waere is goed.
Wenschende de dood te sterven,
En het Aenschijn Gods te derven,

Dat de aerde hun vernielt,
Dat den duyvel hun ontzielt.
Zy zeggen in den koophandel,
Dat is den gemeynen wandel,
Om te leven bovendien,
Ten kan anders niet geschien.
Dood, Hemel; en 't vuer der hellen,
Zy buyten hun zinnen stellen,
Dit hun ziele niet en kweld,
Als zy maer en hebben 't geld.
Weynig is daer aen gelegen,
Of het kwaelyk is verkregen,
Niemand peyst op ongeval,
't Schijnt het eeuwig dueren zal.
Ik heb met een vast vertrouwen
De Biegt-stoelen gaen aenschouwen,
Waer men 't liegen sterk verbied,
En de waerheyd was daer niet.
Te weten by veel persoonen,
Die hun met berouw vertoonen,
Duyst beloften doen den Heer
Van noyt te ervallen meer.
Korts zijn zy daer uyt getreden,
Of zondigen als voorleden.
Aen den Biegtvader en Godt
Is de waerheyd op het slot.
Men ziet zelfs de waerheyd wyken
Uyt de Hoven, Koningryken,
Joannes moet zijn geloof,
Die verloren heeft zijn hoofd.
Om dat hy Herodes zeyde,
Dat hy een kwaed leven leydde,
Misbruykte zijns broeders vrouw
Tegen de wet van de trouw.
Christen kinders, waerheyds zonen,
Wilt de waerheyd zoo betoonen,
Dat m'om leven, nog om dood,
Noyt de waerheyd en verstoet.
Wilt kloekmoedig t' allen tyden,
Voor de regte waerheyd stryden,
Die hem voor de waerheyd schaemt,
Word een duyvels kind genaemt.
Wilt de waerheyd noyt verzwigen,
Al moest gy duyst slaegen krygen,
Nog om kerker, nog om goed.
Ten zy 't regt u zwygen doet.
In het biegten van uw zonden
Mag geen leugen zijn bevonden,
Gy moet aldaer spreken klaer,
En moet zeggen 't gen' is waer.

Die waerzeggers eens gaen te raeden, Doen superstitieuze daeden.

Superstitie, dat zyn woorden
Gebruyken, die niet behoorden,
Teekenen, of enig werk
Tegen d'instelling der Kerk.
Door mirakels niet bedreven,
Die Godt geen magt heeft gegeven,
Door natur' niet uytgevrogt;
Maer door Satan uytgezogt.
Want van Godt zynde verlaeten,
Komt ons zaligheyd te haeten,
Heeft veel konsten uytgehaelt,
Waer door menig mensche faelt.
Door ongoddelyke zaeken
Weet hy ons heel op te maeken,
Door kwaed raeden ons bedriegt,
En zoo stil in slaepe wiegt.
'k Zal van zyn listen doen blyken,
Waer door hy komt uyt te stryken,
Vele zynder in 't getal,
Doch maer weynig schryven zal.
Om de koorts en pyn der oogen
Haest te zien van ons vervlogen
M'hangt een briefken aen den hals,
Is een middel 't welk is valsch.
Stroy-banden aen boomen binden,
't Zy aen eyken of aen linden,
Met geld en wat brood daer by,
Maekt u van de kortzen vry;
Maer niet van veel ongelukken,
Die u zullen eens verdrucken,
Ieder klaer voor oogen ziet,
Dat dit niet door Godt geschied.
Ander die ook naemen schryven,
Om het bloed der neus te styven,
't Gen' men op het voorhoofd doet
Met het uytgelopen bloed.
Ander die gaen verre streken
Zonder imand aen te spreken,
Maeken een Autaer op 't land,
Alwaer zy doen offerhand.
d'Eerste die men zal ontmoeten,
Zonder spreken, zonder groeten,
Moet het opgeoffert geld
Wezen in zyn hand geteld.

Veel zyn 'er die maeken banden
Van groen' bladeren aen d'handen,
Geplukt 's avonds voor Sint Jan,
Anders geen vrugt hebben kan.
Daer zynder op zeker tyden,
Die d'Heyligen wasch toewyden,
Met het hair daer in gedaen
Van die is met ziek' belaeen.
Ander die den zieken leyden,
Dry, vier dagen vermeyden,
Voor de klaere zonne ryst,
Wat dat Satan al bewyset.
Gekeert zynde nae den oosten,
Of 't en zoud u niet vertroosten,
d'Handen gekruyst uytgerekt,
Moet dit wezen niet begett.
Eenig' *David's* Psalmen spreken
Tot genezing der gebreken,
En wasschen in 't water klaer
d'Handen van den zieken; maer
Veel die om verschyde pynen
Met een zwyne-scheel verschynen,
In den naem van caetera,
Van de reste raed 'er nae.
Daer zyn 'er die kruyden snyden,
Om van ziek' hun te bevryden,
Met een heel nieuw mes gekogt,
Dat geen zaek heeft aengerogt.
Ofte moet geen troost verwagten,
De kruyden zyn zonder kragten,
Die in 't minste maer gelooft,
Moet van zinnen zyn berooft.
Daer zyn 'er die kruyssen smeden
Op Goed-Vrydag tegen reden,
Als den Priester in de Kerk
Doet aen Godt een zuiver werk.
Van nagels die op de straeten,
Van de peerden zyn gelaeten,
Ziet of eenen wyzen man
Daer in kragt bemerken kan.
Ander, onzen Vaders lezen
Zeker dagen; maer 't moet wezen
Altyd een min in 't getal,
Tot 'er maer een blyven zal.
Veel die woorden ook gebruyken
Om de sloten te ontluycen,
En weder te sluyten toe;
Maer den duyvel die weet hoe.
Andere die alle dagen
Hooge woorden by hun draegen,

Waer door schynen t'allen tyd
 Zekerlyk te zyn bevryd
 Van kwetsueren, kappen, kerven,
 Dat zy noyt en zullen sterven,
 In wat land, in wat kwartier,
 Nog door water, zweerd, nog vier.
 Veel die vast daer op betrouwen,
 't Gen' voor eeuwig zal berouwen,
 Want op zekeren termyn
 Zullen zy bedrogen zyn.
 Van zoo een mensch is geboren
 (Alle moeyt' die is verloren)
 Is gesteld ons stervens-dag
 Van het opperste gezag.
 Dan om dogters te verwekken,
 En tot hunne liefd' te trekken,
 Gebruyken fenynig kwaed,
 Waer naer volgt een grooten haet.
 Honderd middels zult gy lezen
 Om de peerden te genezen,
 Die een slegten Smid gebruykt,
 Waer door hy zyn botheyd duykt.
 Zy vraegen van wat couleuren
 Dat de peerden zyn die treuren,
 Als 't couleur hun is bekend,
 Zy jaegen de ziekte ten eynd.
 't Peerd, dry uren op die stonden
 Word aen eenen boom gebonden,
 Den welken is vrugteloos,
 't Zyn werken des duyvels boos;
 Veel genezen, zonder faelen,
 De beesten van vele kwaelen,
 Met water en gerste-graen
 In een glazen pint gedaen.
 Ik zoud nog veel ander zaeken
 Alhier kunnen kenbaer maeken;
 Ten mag niet klaer zyn gezeyt,
 En ten volle uytgeleyt.
 Want veel curieuze lieden
 Zouden wel de daed bespieden,
 Al is 't tegen het gebod
 Van den Alderhoogsten Godt.
 Daer zynder die ratten, muizen
 Doen vergaen nae ander huyzen,
 't Schynt een treffelyk secreet,
 't Gen'men van den duyvel weet.
 Zy den eenen mensch bevryden
 Maer een ander moet het lyden,
 Grootte zonden, schelmery,
 Vol bedrog en duyvelry
 Men spreekt woorden hoog van taele,
 Veel die aflezen de kwaele,

Dus aenmerkt eens deze daed,
 Die door duyvels loosheyd gaet.
 't Gen' m'afleest van slegte peerden,
 Valt op die van grooter weerden,
 't Gen' hy afneemt van een vrouw,
 Hy stelt eenen man in rouw.
 't Gen' men zal een oud man weeren,
 Dat zal aen een jongman deeren,
 En is 't dat hy anders doet,
 't Is hy zelfs die 't lyden moet.
 Die om beesten of hun kwaelen
 Weireldsche belezers haelen,
 Die zyn tovenaers in schyn,
 Zullen vol ellenden zyn.
 Maer 't vervloekste kwaed der kwaeden,
 Is waerzeggers vraegen raeden,
 Om te weten voor gewis,
 Waer dat iet verholen is.
 't Zy door kaarten, teirelingen,
 Of door 't zeveken te springen,
 Of door ander instrument,
 Maeken zy den dief bekend.
 't Minste dat 'er is verloren,
 Men gaet zulk volk onderhooren,
 De gen' hebben een contract
 Met de duyvel zelfs gemaekt.
 Die aen zulk volk raed zal vraegen,
 Zal het vroeg of laet beklaegen;
 Hy moet vreezen plaegen groot;
 Want Godt dreygt hun met de dood.
 Wilt gy maer de waerheyd weten,
 Zy en is daer niet gezeten;
 Zoo hy eens de waerheyd zeyd,
 Het is zeker dat hy vleyd,
 Om u tien mael te bedriegen,
 Want zyn regte ampt is liegen,
 Hy zoekt tegen regt en trouw,
 Een ander vervloeken zouw.
 En duyst lasteringen zeggen,
 En veel valscheden opleggen,
 Zoo dat een onnoozel bloed
 Zonder schuld dat lyden moet.
 Die gebruyken wilt de reden,
 Hy ziet klaer dees ydelheden,
 Hoe dat 'er hier anders niet
 Als door satans list geschied.
 Wat kan in een briefken steken,
 In 't geschrift van twee, dry reken
 Door een goeden Medecyn
 Ziet gy dit gebruykt te zyn?
 Geenzins; maer zy dit vervloeken,
 't Is hulp van den duyvel zoeken,

Die u geneest door 't contract,
 Dat gy met hem hebt gemaekt.
 Maer ik hoor' dit wederleggen,
 En daer op uw reden zeggen,
 Godt bewaert my van dees daed,
 Van den duyvel en zyn maet.
 Ik en wil om geene zaeken
 Verbond met den duyvel maeken,
 Ik gaen ter goed' trouwe voort,
 Ik heb met hem geen accord.
 't Zyn myn gebuers of myn vrienden,
 Die my van dit briefken dienden,
 Zy zeggen dit helpen kan,
 En zy hebben preuf daer van.
 Hier door schynt gy g'heel bevonden
 Buyten schuld en buyten zonden;
 Maer weet al is 't dat 'er niet
 Met den duyvel zelfs geschied,
 Gy moet met zyne soldaeten,
 Toveraers en onderzaeten;
 Want gy weet dat deze kragt
 Niet en heeft van Godt de magt.
 Moet den Pastor daer van spreken,
 Geeft te kennen uw gebreken,
 Zoo gy niet dees zaken laet,
 Gy blyft in een kwaeden staet.
 En al komt gy te verklaeren,
 Dat gy met geen tooveraeren,
 Nog duyvel en hebt verbond,
 Om te maeken u gezond;
 Gy gebruykt nogtans de dingen,
 Die den duyvel voort moet brengen;
 En zyt gy geen tooveraer,
 Of wel van de soort daer naer?
 Want als gy moeyt met die werken,
 't Is wel klaerelyk te merken,
 Gy en kont hem niet ontvlien;
 Raer als 't anders kan geschien.
 Gy moest vast daer aen gelooven,
 Of den duyvel maekt den dooven,
 Ten heeft anders noyt geschied,
 Waer in regt uw fauten ziet.
 Als ik de briefkens veragten,
 Ander zaeken zonder kragten
 Gy moet nemen een bemerk
 Op 't gen' vooren houd de Kerk.
Agnus Dei, JESUS Naeme,
 Mag men draegen zonder blaeme,
 Beelden, Medailliën gewyd,
 Zyn geprezen t'allen tyd.

Gewyd water, ander zaeken;
 Maer moet geen betrouwen maeken
 Dat gy zeker in uw pyn
 Daer door zult geholpen zyn.
 Verhopt in den Heer der Heeren,
 Bid hy alles wilt verkeeren
 Tot uwe ziele zaligheid,
 Weest tot lydzaamheyd bereyd.
 Pelgrimagie zyn geprezen,
 Maer moeten godvruchtig wezen,
 In den naem van Godt gedaen,
 Gy mogt niemand spreken aen.
 Ook die in armoede leven,
 Mogt gy aelmoessen geven,
 Niet die gy voor eerst gemoed,
 Die misschien is ryk van goed.
 Vijf onzen Vaders verkonden,
 Ter eeren van de vyf Wonden
 Van JESUS gebenedyd,
 Dat is loffelyk altyd.
 Maer u nae den oosten keeren,
 Minderen, 't getal vermeeren
 Der gebeden die gy doet,
 Anders, dat zy niet zyn goed.
 Superstitieus moet agten,
 Print dit wel in uw gedagten,
 Want dit order van getal;
 U geen kragt voortbrengen zal.
 En al is 't dat de gebeden
 Zyn woorden vol heyligheden,
 Satan die misbruyken kan,
 Men heeft waere preuf daer van.
 d'Omstandigheyd der getallen
 Kan u doen in zonden vallen:
 Want met eenen stoop azyn
 Word bedorven een stuk wyn.
 Voorts de dagen onderhouden,
 Vastelyk daer op betrouwen,
 Dat zulk kruid moet zyn geplukt,
 Anders dat het niet en lukt.
 Sint Jans avond, niet te vooren,
 Wie en zoude zig niet stooren,
 Heeft het kruid meer kragt voorwaer
 Dags te vooren of daer naer?
 Hier in ziet gy klaer voor oogen
 Door den duyvel zyt bedrogen:
 Want volgens 't gemeen verklaers
 't Is den dag der Tooveraers.
 Op welk zy hun poeders maeken,
 En veel meer vervloekte zaeken.

Gy weet dit, en niet te min,
 Blyft met den verkeerden zin.
 Zoo gy kruyden wilt bewaeren,
 Asschen, Palmen vele jaeren;
 Gebruylt die op zeker tyd,
 Die van de Kerk zyn gewyd.
 Daer in is geen kwaed gelegen,
 Maer Gods bystand ende zegen;
 Superstitieuze daed
 Kan niet wezen zonder kwaed.
 Alswanneer gy wierd geboren,
 g'Hebt den duyvel afgezworen,
 Zyt voorzigtig hem voortaan,
 Niet te wezen toegedaen
 Zyt gy ziek of krank van leden,
 Offert den Heer uw gebeden,
 Geestelyken Medecyn
 Moet gy zoeken in uw pyn.
 Zuyvert uwe ziel van zonden,
 't Is den meesten troost bevonden,
 De gezondheyd noyt verkiest,
 Waer door gy uw ziel verliest.
 Satan met zyn onderzaeten
 Moet gy t'alle tyden haeten,
 Zoo gy zyt in ongeval,
 Godt is meester boven al.

Is 'er perykel van te sterven,
 Wilt veel liever 't leven derven,
 En volbrengen het gebod
 Van uw Schepper, Heer en Godt,
 Als met den duyvel te leven:
 Gy moet door de dood begeven,
 Het is zeker vroeg of laet,
 Neemt tot Godt uw toeverlaet.
 En is 't dat 'er u personen
 Willen zekerlyk betoonen,
 Dat gy kond genezen zyn,
 Maer door duyvels medecyn,
 Kiest voor uwen Godt te lyden,
 Peyst op eeuwig te verblyden;
 Die zoo sterft 't is vast en waer,
 Dat hy sterft als Martelaer.
 Want in dees zaek word verboden
 Te aenbidden de afgoden,
 Die gy veragt duyzend keer,
 Om de liefde van den Heer.
 Daerom kind zult niet verkeeren
 Met die kwaede konsten leeren,
 En verliest gy goed of geld,
 Op Godt uw betrouwen steld.

Ziet hier de WELLUST en de WULPSHEYD overheert, Zoo ons word in dit Werk van een wys man geleert.

'k Zag lestmael, zoo men zoud een dooden mensch begraeven,
 Uyt eenen vuylen put veel dorre beenders schraeven:
 Hier zag ik, zoo my dogt, een stuk van 't bekkeneel,
 Daer 't erm-been, schouder-blad en schinkels, hier een deel
 Ontvleeschde wervelen, daer d'onder-kaeke-beenen,
 Hier borst- en heupe-been, daer vingeren en teenen,
 Zommige die geheel, en d'ander half verrot;
 Dit ziende riep ik uyt: Myn ziel, gy zyt wel zot,
 Dat gy met liefde tot een schepsel word ontsteken,
 't Gen' eyndelyk moet zyn in zoo een kuyl gesteken,
 Die schoone, die gy mind en die gy zoo waerdeert,
 Zal eens naer dezen zyn in stof en asch verkeert.
 Haer wangen zullen eens verliezen haere verwen,
 De oogen hunnen glans en held're lonken derven,
 Het kramozyne bloed dat op haer lippen gloeyt,
 De sneeuw gelyke melk die van haer voorhoofd vloeyt.
 De malsche poezelheyd en onverslenste bloezem
 Van haeren witten hals en opgespannen boezem,

Die tooverende verw' van 't elpen-beenen vel,
 Dat lief en jeugdig lyf, dat wel geschikt gestel;
 Zal eens veranderen van wezen ende vormen,
 En worden stinkend' aes der onverzaede wormen,
 Het graf dat gy hier ziet zal eens de wooning zyn
 Van die haer nu begraeft in purper en satyn.
 Uyt dezen mond die u bekoort met minne-stuypen,
 Zal 't krielend' ongediert met duyst en duyzend kruypen,
 Een stank gelyk een pest zal reyzen uyt de keel,
 Die gy op heden noemt een honing zoete deel
 De slangen zullen zig met vele kromme krollen,
 En vringen uyt en in den neus en oogen rollen,
 De padden komen voort uyt deze geyle borst,
 Die gy nu weerdig agt d'omhelzing van een Vorst;
 Dat jeugdig vleesch en bloed word als gestampt, gepletter,
 En smilt ten lesten weg als snot en vuylen etter,
 En als dit alles zal in modder-slyk vergaen,
 Bied u de doodkist niet als dorre beenders aen.
 Ach! is op zoo een pry myn zinn'lykheyd vervallen?
 Is 't met dat wormen-nest, myn ziel, dat gy blyft mallen?
 Is 't om zoo morzig stuk, dat gy uw eynd vergeet?
 En staedig uwe boey' en eygen banden smeed?
 Hoe laet uw reden zig door dezen schyn bekoren,
 Kan zoo een blinde lust haer schrande oordeel stooren?
 Zal d'hop' van korte vreugd verleyden een gemoed,
 Dat niet verzaed kan zyn ten zy met 't hoogste Goed?
 Vergeet gy om wat vleesch en beenders te vernoege
 Den Minnaer die met u zig wilt voor eeuwig voegen?
 Denkt wat uw lichaem is, eer gy dit toe zult staen,
 Een lyk dat met zyn lyf in wormen moet vergaen.
 Zoo vuyl, dat geene pen zyn vuylheyd kan beschryven,
 Zoo stinkend', dat geen geur kan zynen stank verdryven,
 Een yzelyk geraemt, wiens voorbeeld gy hier ziet,
 Een t'saemenstel van ash, van aerd en enkel niet.
 Een romp wiens schorsse dekt gelyke stof en beenen,
 En met wormen vervult van hoofde tot de teenen.
 Ziet daer het ledikant dat hem hier naer verwagt,
 Ziet waer hy rusten zal in zoo een langen nagt.
 Ziet waer hy van 't gediert zal worden opgeëten,
 Benevens 't vuyl gestel, wiens minn' hem heeft bezeten.
 ô Wormen-aes! ô graf! ô etter vuyl! ô slyk!
 ô Yzelyk geraemt! ô stinkend vleesch! ô lyk!
 Zal ik om onder u te kruypen en te vroeten,
 Om eenen vuylen lust in vuyligheyd te boeten,
 Aftrekken myne minn' van 't ongeschaepen Goed.
 Dat eeuwig 't zelve blyft, en 't herte g'heel voldoet?
 Zal myne ziel alleen voor haeren Godt geschaepen,
 Haer zelve in het slyk en modder gaen vergaepen?
 Zal eene korte vreugd my maeken onderdaen?
 ô Neen! ik zal my niet in zulk een kuyl doen gaen.
 Zoud de voorleden vreugd met lust ons kunnen laeven,
 Als wy te saemen zyn in eenen put begraeven?

Wat baet ons op dien tyd in zoo een stinkend' kot?
 Het pynelyk gedagt van 't onderling genot.
 Wat baet my dan 't gezigt van haere zoete lonken,
 Wanneer ik lig by haer in 't duyster graf gezonken?
 Wat baet my dan 't gehoor van haer verliefte gezang,
 Wanneer uyt ieder oog zal kruypen eene slang?
 Zoud haeren zoeten geur myn reuk dier tyd verzoeten,
 Als ik in etter en stinkend slyk zal vroeten?
 Of zoud haer poezel hand my streelen in een kuyl
 Daer ik gevoeleloos diep onder d'aerde schuyl?
 Ach neen! 't is dan gedaen met zinnen en met leden,
 Met al dat heeft gedient tot deze dertelheden,
 Daer en is g'hoor nog reuk, gevoelen nog gezigt
 In een verstorven romp die onder d'aerde ligt.
 De ziel die door de dood van hun is afgescheyden,
 Ziet dan hoe dwaes zy haer van 't lichaem liet verleyden,
 Beklaegt dan, maer te laet, 't misbruyk van haeren tyd,
 En bekend dat zy met regt voor haere zonden lyd.
 Dan roept zy: Had ik doch myn oogen toegesloten,
 Als schoonheyd ende minn' my t'allen kant beschoten!
 Had ik doch doof geweest wanneer vrouw *Venus* minn'
 Haer streelende geluyd ded' klinken in myn zin.
 Ach! had ik nimmermeer den toovergeur gerooken,
 Waer med' de geylheyd kwam in my haer peste stoken:
 Ach! waer myn lichaem noyt door wellust aengeroert,
 Zoo waer ik arme ziel tot wulpsheyd noyt vervoert!
 ô Lichaem, stof en asch! ô aes van gift'ge dieren!
 Waerom u zoo gestreelt, waerom u zoo te vieren!
 Waerom, wanneer gy waert met my: och arm! gepaert,
 En overleyd' ik niet hoe vuyl, hoe snood gy waert?
 Zoo stort die dwaese ziel haer vrugtelooze klagten,
 Zoo toont zy hoe men moet zyn dertel lichaem agten:
 Komt spiegelt u daer aen, die nog in 't leven zyt,
 En uwen levensloop zoo blindelings verslyt.
 Komt spiegelt u daer aen brandstookers van het minnen,
 Die op wat schoonheyd stelt geheel uw hert en zinnen,
 Die op uw weeldig vleesch den wille slaeve maekt,
 En wie den wellust-drank zoo zoet, zoo lekker smaekt.
 Komt spiegelt u daer aen, ô *Venus* minnaers slaeven!
 Die ligt tot over 't hoofd in vleesch en bloed begraven,
 Die aen een vuyle pop staeg als autieren regt,
 En u gelukkig agt te wezen haeren knegt.
 Komt hier, komt aen het graf, aenschouwt de rotte leden,
 Van die wel eer voor u dien weg zyn ingetreden,
 Daer is het lende-been van eenen jongen kwant,
 Die voor zyn *Venus* heeft tot in het graf gebrand.
 Daer is het kaeke-been van eene zang-heldinne,
 Die aen de jongheyd scheen te wezen een godinne,
 Ziet of gy hier nog vind haer lonkende gezigt,
 Ziet wat al schoonheyd hier met haer begraven ligt.

Zoo gy geen oogen hebt, stelt uwen reuk te werken
 Gy zult van stonden aen haer zoetigheid bemerken
 Of steekt de handen neer, haelt haeren kop vry uyt,
 En let wat stoffe dien in 't bekkeneel besluit.
 Daer vind gy slyk en asch en wormen ende slangen,
 Die met hun rotte lyf den dooden bol omvangen,
 Daer vind gy uw gelyk, ô menschen merkt die aen!
 Gy zyt doch stof en asch, en zult daer in vergaen.
 Myn ziel t'wyl gy nog in het lichaem zyt gevangen,
 En laet u nimmermeer van uwe lusten prangen,
 Bedwingt het dertel vleesch, dat uwen wil verleyd,
 En onderdruk daer in al uw begeerlykheid,
 Wanneer de wellust u naer dezen komt verdoogen
 De schoone, voor wie gy zoo dikmaels waert geboogen,
 Gedenkt in 't heetste van de blinde minnedrift,
 Met wat een bitter gal haer schoonheid is vergift.
 Gedenkt dat al de vreugd die zy kan mede deelen,
 U midden in 't genot zal smerten en verveelen,
 En dat haer jeugdig lyf op wie uw lusten staen,
 Niet is als stof en asch; en zal daer in vergaen.
 Ach ziele! 't waer te verr' uw edeldom vergeten!
 Uw oorsprong is te schoon, uw driften ongemeten!
 Geen schepsel kan op d'aerd' verzaeden uw gemoed.
 Bewaert uw liefde dan voor een volmaekter goed.
 Bewaert uw liefde dan voor die met zyne gaeven
 En jonsten zonder eynd' haer voeden kan en laeven.
 Bewaert die voor uw wit, uw oogmerk, uwen Al,
 Die u beminnen wilt, die u bernoegen zal.
 Met dezen zult gy u voorzigtiglyk verbinden,
 In dezen zult gy ook al uw behaegen vinden;
 Ach! laet de weelde daer, laet d'aerdsche schoonheid gaen,
 Zy is doch stof en asch, en zal daer in vergaen.
 Ja, ja, ik laet die gaen, en wil myn oog onthouwen
 Van zinnelyk t'aenzien d'aenlokselen der vrouwen,
 Al kwam *Helena* zelfs, die Troyen stak in brand;
 Ik keerd' op zelven stond 't gezigt aen d'ander kant;
 Met regt: want mits zy kond' een Ryk in brande steken,
 Te ligter zoude zy myn kleyne romp ontsteken;
 Neen, geen *Helena* zoud my in haer nette vaen,
 Zy is dog stof en asch, en zal daer in vergaen.
 En schoon zy eeuwig kond' in haere jeugd volherden,
 Nog wil ik noyt door lust tot haer gedreven werden.
 Nog wil ik noyt om 't vleesch zoo verre zyn voldaan,
 Ik ben dan niet als stof, en zal in stof vergaen.

WIEROOKT Kinders in de Kerk En in 't hert dit Hemels Werk; Loft Godt onder schyn van Brood Zoo bevryd g'u van de dood.

'k Aenbid U met eerbied, verborgen Godd'lykheyd,
Die onder dees gedaent voorwaer verborgen leyd,
Ontfangt myn hert dat zig aen U g'heel overgeeft,
Om dat het zig g'heel in uw beschouwing begeeft.
Alle gezigt, gevoel, en smaek in U verdooft;
Maer door 't gehoor alleen men zekerlyk gelooft.
'k Geloov' al 't gene heeft den Zone Gods gezeyd,
Niet waerder dan het woord der waere Onfeylbaerheyd,
Aen 't Kruys verbergde zig alleen de Godd'lykheyd;
Maer hier verbergt zig ook te saem de Menschlykheyd.
Nogtans geloovend' en belydend' beyd' te gaer,
Ik vraeg 't gene heeft gevraegt den goeden Moordenaer.
De Wonden zien ik niet; die Thomas zag wel eer,
'k Verkenn' U niet te min voor mynen Godt en Heer.
Ach! drukt my dit geloov' van dag tot dag meer in,
Op dat ik in U hop' en U alleen bemin.
ô 's Heerens bitter dood! weerd' een gedenkenis,
Waeragtig Brood, waer in des menschen leven is.
Maekt dat myn ziel alleen door U en van U leeft
En dagelyks meer smaek en zoetheyd in U heeft.
ô JESUS! mynen Heer, eenigen Pelikaan,
Komt reynigt met uw Bloed myn stinkende misdaen?
Een druppel van dat Bloed kan g'heel het aerdsch geslagt
Ontslaan van al het kwaed, waer in het was versmagt.
ô JESU! wie ik nu moet door een deksel zien,
Eylaes! wanneer zal my na mynen wensch geschien?
Dat ik U ziende met een helder aengezigt,
Zal zalig wezen door uw heerlykheyds gezigt.

Wanhopen.

Wanhopen is een kwaed, een van de meeste zonden,
Die vol perykel is en boosheden bevonden;
Want zy tegen Gods Magt en zyne Goedheyd stryd,
Tegen 't Vergoten Bloed CHRISTI gebenedyd.
ô Mensch! die overpeyst uw goddelooze werken!
Waerom d' Almogentheyd van Godt niet wel bemerken?
Gy weet dat Godt is goed en medelyden heeft,
Dat zyn Bermhertigheyd boven zyn Werken zweeft,
Hy sluyt voor hem de deur' van des Heeren genaeden,
Die denkt dat Godt niet wilt, of hem niet kan ontlaeden,
Van zyne zonden groot; heeft een wantrouwenis
Of dat Godt niet is Goed, of niet Almogend is.

Zondaer gelooven moet, in vaste hope leven,
 Dat 'er geen zonden zyn, of Godt kan die vergeven,
 Hoe zeer gy zyt vervremd en van zyn weg verspreyd,
 Als gy met waer berouw uw zonden maer beschreyd.
 Niemand wanhopen moet, al heeft hy lange jaeren
 In alle schelmery de weireld om gevaeren,
 Geen herte zoo versteent, dat hy niet trekt tot hem,
 Dat niet en word verzoet aenhoorde zyn stem.
 Wilt tot een leven nieuw, ô zondaeren! verryzen,
 Om Gods Bermhertigheyd in eeuwigheyd te pryzen:
 Want hy en wilt de dood van eenen zondaer niet;
 Maer dat hy hem bekeerd, en van de zonden vlied.
 Wat zyn ons zonden al by Gods Bermhertigheden!
 Ten zy een duyster wolk door de Zonn' overtreden:
 Of wasch, dat door het vuer verzagt en fluks verdwynt,
 Of als een kop-gespin die *Boreas* verslind,
 ô Kind! ô teere jeugd! wilt nimmermeer wanhopen,
 Hoe zeer gy uyt den weg des Heeren hebt geloopt,
 Hoe zwaer uw zonden zyn en boosheden gedaen;
 Zoo gy gevallen hebt, staet op, wilt regte staen.

Weireld.

Wat dat de weireld is en al haer vremd bedryven,
 Zouden in honderd jaer duyst klerken niet beschryven;
 Ik zal alleenelyk iet zeggen in het kort:
 Want 't is onmogelyk dat 't al beschreven word.
 De weireld is een zee, om veel verscheyde reden,
 Nu is zy stil, daer naer vol van onstuymigheden;
 De weireld van gelyk van voorspoed en geluk,
 Zy loopt zeer haestelyk in tegenspoed en druk.
 Men ziet tot in de locht verheffen de zee-baeren;
 En terstond vallen neer al of 'er geen en waeren;
 Men ziet heden de mensch verheven, hoog vermaerd,
 En morgen eereeloos, gesmeten plat ter aerd',
 Men ziet de visschen groot de kleyne visch verslinden,
 Het zelve zult gy ook op deze weireld vinden:
 Veel Vorsten groot van magt, en die zyn ryk van goed,
 Verdrukken 't kleyn volk, en perssen uyt hun bloed.
 De zee heeft in den grond niet als zand, zwaerigheden,
 De weireld en heeft niet als zonden, ydelheden;
 De zee voor het lichaem vol van perykels staet,
 De weireld voor de ziel veroorzaekt meerder kwaed.
 Van vier schepen op zee, gaet kwaelyk een verloren:
 Van vier zielen op aerd', kwaelyk een uytverkoren:
 Augustinus die zegt ons deze lesse kort,
 Die de weireld bemind daer van verslonden word.
 In de zee men bevind, veel monsters, vremde dieren,
 Men ziet die van gelyk ook in de weireld zwieren,
 Die dobbel zyn van hert, twee tongen en een mond,
 Waer door een eerlyk man word deirelyk gewond.

De zee en is geen plaets, eygen om in te blyven;
 De weireld van gelyk, na *Paulus* klaer beschryven;
 Wy hebben geene plaets, die blyft in zynen staet,
 't Is maer alleenlyk een plaetse die vergaet.
 De zee is vol van zout, en vol van bitterheden,
 De visch die zwemt daer in met aengenaemigheden,
 De weireld is gelyk, vol bitterheyd, verdriet,
 De menschen door gewoont' en smaeken 't minste niet.
 Maer als ik wel aenzien de weireld haer gelukken,
 Zes soorten ik aenmerk van fouten uyt te drukken:
 Haer kortheyd, haer ellend', perykels, blindheyd groot;
 Veel zonden, schelmeryen, en veel abuyzen snood.
 Al des weirelds geluk, zoetigheyd en plaizieren,
 Ziet men als eenen rook voor onze oogen zwieren,
 Het geluk van den mensch met zyn leven vergaet,
 't Gen' ten hoogsten getelt in honderd jaer bestaat.
 Hoe vele zyn 'er, die tot dit getal geraeken?
 Van tien duyzend niet een uw rekening zult maeken,
 M'heeft Abten, Bisschoppen, Kardinaelen gezien,
 Die leefden maer een maand, of dagen acht of tien.
 Pauzen min als een jaer, en nieuw getrouwde lieden
 Een nagt, het gen' men ziet nog dagelyks geschieden;
 En of uw leven waer van langduerigen tyd,
 Neemt dat gy honderd jaer op deze weireld zyt.
 Voegt honderd nog daer by en twee mael honderd jaeren,
 't Is by de eeuwigheyd of 't oogenblikken waeren:
 Want by de eeuwigheyd 's weirelds geluk is wind,
 Gelyk men met 'er daed voor zeker waer bevind.
 Dat al de Vorsten groot, en Monarchen verheven,
 Die oyt hebben geweest en nog zyn in het leven,
 Wat heeft hun eer' en glans en hun geluk gebaet?
 Het is geweest een wind, die ligtelyk vergaet.
 Waer zyn de Princen al, die namen hun behaegen
 Om nae de vogelen met valken snel te jaegen,
 Zy die vergaderen bergen van zilver, goud?
 Waer op hebben hun troost en zeker hop' gebouwd.
 Ziet die hebben gebouwd zoo wonder ryke stukken,
 Die noyt waeren ten eynd' om iet nieuws uyt te drukken,
 Wat hebben zy daer van voor hunnen loon ontfaen?
 Veel zyn van hun paleys regt nae de hel gegaen,
 Terwyl dat hunnen plaets van ander is bezeten.
 Wat is het van die zyn in wysheyd hoog vermeten?
 Waer is de glorie der wyzen *Salomon*?
 Waer *Alexanders* magt, en *Assuerus* rom?
 Waer zyn zoo hoog vermaerd de Keyzeren van Roomen,
 Waer d'ander Princen al en Koningen gekomen?
 Wat heeft aen hun gebaet des weirelds groote magt,
 Hun knegten, goed en geld, en legers groot van kragt?
 't Is alles als een droom of schaduwe verschenen,
 In eenen oogenblik is hun geluk verdwenen.
 Hier uyt bemerken kont wat is des weirelds staet,
 Hoe dat al haer geluk zeer haestelyk vergaet.

Die op de weireld steunt en heeft geen vast betrouwen,
 't Is gelyk by den steert een gladden paling houwen:
 Want aen een palings-steert is geen vast grypen aen,
 Daer is geen middel ook van vast op haer te gaen.
 Doch in dit traenen-dal niemand kan ons bevryden
 Van duyst miseriën, die komen t'allen tyden,
 Niet een uer op een dag, de gen' verlopen zal,
 Of den mensch word gedreygt van menig ongeval,
 Het is onmogelyk om ieder te verkonden.
 Wie heeft de ziekten al van ons lichaem bevonden?
 De stryden van ons ziel en alderhande kwaed,
 Dat in ons even-mensch en leven kort bestaet.
 Hier word 'er om zyn goed een in het regt betrokken,
 Daer een door valsche tong gescheurd in duyzend brokken,
 Een anderen uw slaet, eer en geluk bestryd,
 Den eenen door den haet, den anderen door nyd.
 Den eenen door bedrog, den anderen door vreden,
 Den eenen door het zweerd en valscheyd uyt te spreken;
 Naer dees miseriën en overgroot verdriet,
 Men weet niet het getal wat onvoorziens geschied.
 Daer breekt 'er een zyn been, een anderen zyn leden,
 Daer word een van het peerd of wagen overreden,
 Daer is een die verdrinkt, daer word 'er een vermoord,
 Waer van men nimmermeer de minste reden hoort.
 Daer verliest een zyn arm, een ander zyn oogen,
 Daer van zyn eygen kind den vader word bedrogen,
 Daer ziet gy een die weent, die verliest al zyn goed,
 Daer eenen die is borg, die het betaelen moet.
 Maer is 't dat u belieft daer van nog meer te weten,
 't Volk ondervraegen moet in 's weirelds dal gezeten;
 Wat aengaet het verdriet of wee des weirelds vreugd,
 Dees antwoord, zoo ik meyn, gy vry verwagten meugt.
 Waer 't dat zy waeren beyd' in eene schael gelegen,
 't Verdriet zoud' vele meer als het vermaek opwegen;
 Een ure van vermaek geeft honderd uren pyn,
 Dus overpeyst hoe duer de vreugd betaeld moet zyn.
 Maer aengezien 't verdriet en de voorzeyde kwaelen
 Moeten zoo wel de goed' als kwaede betaelen,
 Voor eenen zondaer-boos daer is meerder verdriet,
 Want hy gedueriglyk de hell' voor oogen ziet.
 Men ziet Godt bovendien door oorlog, duere tyden,
 Door peste, hongersnood, de zondaeren kastyden;
 Daerom aen *Cain* zeyd': Zoo gy hebt goed gedaen,
 Na de verdiensten zult gy uwen loon ontfaen.
 Maer is 't zaek dat gy hebt eenig groot kwaed bedreven,
 De zonde zal terstond omtrent uwe deure zweven,
 Dit is de straf en pyn. Godt zyn Bermhertigheyd
 Gunt aen den goeden mensch, den kwaeden straf bereyd.
 Daer valt ook groot verdriet aen des Heeren Dienaeren,
 Van hun te zyn gesteld om het Regt te bewaeren,

Wanneer zy vatten aen kwaeddoenders hier en daer,
 De gen' worden gestraft voor ieder openbaer.
 d'Eenen gebannen word, gesmeten in de banden,
 Of men ziet levendig een anderen verbranden,
 Gehangen aen een galg, het hoofd geslaegen af,
 Ieder naer zyn misdaed, lyd zyn verdiende straf.
 Men ziet 'er ook ontlit met vier peerden verscheuren,
 Duyst ander pynen groot, en tormenten bezueren,
 Den eenen word berooft van zyn erfdeel en goed,
 Zoo dat elk honderd mael zyn kwaed betaelen moet.
 Daer zyn nog bovendien duyzend en duyzend zaeken,
 Die dag en nagt den mensch geheel onrustig maeken
 En beletten den slaep, die noyt en zyn verblyd,
 Die geduerig in 't hert gevoelen hunnen stryd.
 Als dees ellendigheên alleenelyk maer praemen
 Hier in dit traenen-dal met pynen der lichaemen;
 Maer 't perykel der ziel dat is den meesten druk,
 Dat is het meeste kwaed, het zwaerste ongeluk.
 Wie is 't die zoekt den weg der deugden naer te spooren?
 Wie zal naer het vermaen van eenen Priester hooren?
 Wie is met vollen geest te vinden in 't sermoen?
 Wie tragt daer voordeel aen zyne arme ziel te doen?
 Wie is 't die vlugten wilt d'ocasiën der zonden,
 Die vol perykels zyn voor onze ziel bevonden?
 Zeer weynig die met vrees zien dees perykels aen.
 Nogtans wie die bemind, die zal daer in vergaen.
 Aen dees perykelen, daer is verdriet by hoopen
 Voor die geheel verblind in 's weirelds wegen loopen,
 Geen verblindheyd zoo groot voor een mensch die gelooft,
 Als leven goddeloos, als van 't geloof berooft.
 Waerom dan buyten maet de creaturen agten?
 Ende zoo luttel Godt stellen in ons gedagten?
 Waerom dan zoo veel eer' voor de weireldse wet?
 Zoo luttel voor de Wet, die Godt ons vooren zet?
 Waerom voor het lichaam zoo vele pynelykheden,
 't Gen' is gelyk een beest zonder verstand en reden?
 En voor de edele ziel zoo luttel zorg bereyd,
 Die is het waere Beeld van Godes Majesteyt?
 Waerom zoo zeer gespaert en vergaert voor dit leven,
 Het gene zal misschien eer 't morgen is begeven?
 En waerom niet bezorgt om te vergaeren goed,
 Het gen' voor eeuwigheyd de ziele leven doet.
 Waerom zoo zeer geslaeft om tydelyke dingen,
 Verzekert dat de dood ons zeker zal bespringen?
 Het gen' voor eeuwig word, misschien van dezen nagt,
 Misschien binnen een uer, als zy word minst verwagt.
 Wat verblindheyd zoo groot, als 't hemels Regt verliezen,
 En om een uer van vreugd eeuwigen druk verkiezen,
 Willen dat alle deugd in deugdzaamheyd geschied.
 Ende zyn leven boos willen verlaeten niet.
 De weireld zynde dan vol duysterheyd bevonden,
 Wat verwagt gy van haer als schroomelyke zonden?

Geen meerder ongeluk aen ons de weireld geeft,
 Dit is 't meeste verdriet waer in den mensche leeft.
 Doorziet de weireld rond, zonder iet naer te laeten,
 Dorpen en steden schoon, plaetsen van alle staeten,
 Zult niet veel anders zien, als zonden groot en zwaer;
 Of 'er nog hemel, hel, of Genen Godt en waer.
 Leugens, dieften, bedrog, valschheyd, onzuyverheden,
 Men ziet in 's weirelds smis kwaelyk iet ander smeden,
 Godt daer vergeten word, nog bemind, nog gevreest,
 Den mensch die leeft aldaer een leven als een beest.
 Den onnoozelen mensch zult gy daer zien verdrukken,
 En den boosaerdigen bevryd van ongelukken,
 Den goeden neergeveld, den kwaeden op den troon,
 Den armen ongetroost door een verkeerden loon.
 De wet die word verkogt en de waerheyd misdreven,
 En zult den meesten deel der staeten zien verheven;
 Die heeft de galg verdient, ja honderd mael misschien,
 Door stelen, boozen list, zult gy verheven zien.
 De deze zult gy zien van ander menschen wyken
 Door opgeblaezenthayd, met niemand te gelyken,
 En vele zult gy zien zoo tot het geld gezind;
 Dat meer aenbeden word en meer als Godt bemind.
 En dat den meesten deel der Goddelyke Wetten,
 En die de weireld ook ons vooren komt te zetten,
 Geschonden zyn; waer door het regt moet lyden blaem,
 En in veel plaetsen houd alleenelyk zyn naem.
 Maer om klaer in te zien 's weirelds staet en manieren,
 Stiert uw gezigt op 't hoofd dat die komt te regieren,
 Waer uyt gy kennen zult wat de regierig is,
 CHRISTUS die zeyd dit hoofd den prins der duysternis.
 Te weten van die zyn vol boos en kwaed' gedagten,
 Wat kan men van 't lichaem van zoo een hoofd verwagten?
 Die ons begrypen doet alleen den regten staet,
 Hoe dat den duyvel is gelyk zyn medemaet.
 Wat zal ik anders nog van de weireld verklaeren
 Als dat zy is een kuyl van roovers, moordenaeren,
 Een heyr van kwaed gespuys, een verkenstal, een hol,
 Vol draeken, crocodils, en van serpentes vol.
 Is de weireld alzo, waerom dan niet verlaeten?
 Waerom zoo een vuyl plaets haer boosheden niet haeten?
 Daer is kwaelyk geen trouw, geen regt godvrugtigheyd,
 Het kwaed heeft overal haer zondig zaed verspreyd.
 Den eenen broeder zal den anderen verraeden,
 Den zoon den vader zal in zyne winste schaeden,
 Den man wenscht dood zyn vrouw, en de vrouw haeren man;
 't Is een onnoozel mensch, die niet verdraegen kan.
 't Vuer brand ten allen kant van wellust en hoereren,
 Wie en zal tragten niet dees weireld te passeren,
 Te zoeken een vremd land, spelonk of wildernis,
 Daer geen gezelschap van boos volk te vinden is!

't Gen' ik hier heb gezeyd, dit raekt de kwaede menschen;
Dat 'er geen onkruid waer, het zoude zyn te wenschen;
Nogtans de weireld rond, men vind in allen staet
Deugdzaam en eerbaer volk, verfoeyers van het kwaed.
Om wie dat Godt den Heer de weireld vast blyft houwen,
Dat gy de duyvels al en zonden moest aenschouwen,
Die in de weireld zyn, gy zoud met groot gezugt,
Ten minste met den geest, van haer nemen de vlugt.
Dat gy d'abuyzen al te regt konde bespieden,
Gy zoude van gelyk het vals geluk ontvlieden;
De weireld ons meer gal als dat zy honing geeft,
Men van haer meer azyn als dat men suiker heeft.
Het oordeel zy verkeerd van menige persoonen,
En zal haer nimmermeer in vasten staet betoonen,
z'Is valsch, bedriegelyk, en geeft een ander schyn,
Als dat regt inderdaed haere beloften zyn.
Zoo 't valsch en fyne goud vervalscht, en fyne steenen,
Niet in de waerheyd zyn, gelyk men zoude meenen,
Daer is een waer geluk, en een valsch van gelyk,
's Weirelds geluk vergaet in een oogeblyk.
Zy die een lekker brok met lust peyzen te smaeken,
Zy raeken somtyds vast, als den visch aen de haeken,
Een aengenaem gezigt vele beloften doet,
Maer 't gen' wel heden riekt, en riekt niet altyd goed.
De plaisieren bemerkt, van die nieuwelyks trouwen,
Wanneer de dagen zyn voorby van bruyloft houwen,
De dagen van geluk beginnen te vergaen,
Den speelman is uyt 't huys, den zorg-zak die moet aen.
Men is terstond belast met ziekten, kinders, kwaelen,
Processen; of de dood komt d'een of d'ander haelen,
De jonge teere bruyd die gaet gerust te bed,
Want zy op dit verdriet niet haer gepeyzen zet.
Wat zal ik zeggen ook van Staeten, Weerdigheden,
Wanneer dat imand is voor eerst daer ingetreden,
Wat glorie, wat glans, wat eer', en korten tyd,
Wat overgroot verdriet, wat zorg, wat tegenstryd!
En die in *Venus* school, door de onzuyver minnen,
Peyzen een voordeel groot en zoetigheyd te winnen,
Wanneer dat zy eens zyn dit doolhof ingegaen,
Hoe menig kwaeden nagt moet men niet onderstaen?
Tot wat perykelen moeten z'hun niet begeven,
Dat men somtyds verliest goed, eer', ja ziel en leven?
Gy kont spreken gelyk van eenen gierigaard,
Of die in 't schermen zoekt te maeken hem vermaerd.
Gy zult zien in dit volk wondere schouwtooneelen,
Die 't zoet in het begin, in 't eynd' fenyn uytdeelen,
Dit is des weirelds beeld, dit is des weirelds vrugt,
Geen rust zonder verdriet, geen blydschap zonder zugt,
't Geluk des weirelds is vol verdriet en ellenden,
Zoo men heeft klaer gezien: ik wil myn thema wenden,
En zien het waer geluk, de rust volmaekt alleen,
Die in de weireld niet, maer is in Godt gemeen.

't Geluk aller geluk, 't meeste geluk te agten,
 Dat is de zaligheyd, waer nae wy moeten tragten,
 De gen' is onzen Godt, dees waerheyd is bekend:
 Want 't is 't eerste begin en ook den lesten end.
 Is 't dat Godt alleen is den lesten eynd der menschen,
 d'Opperste Zaligheyd men kan nae geen twee wenschen:
 Want die is buyten Godt, is op den weg van druk,
 En niemand buyten hem oyt vinden zal geluk.
 De spreuke *Salomon* in wysheyd uytgelezen,
 Daer geen mensch in geluk ter weireld meer kond' wezen,
 Daer geenen Koning heeft geweest zoo zeer vermaerd,
 Die volle kennis had van dat 'er was op aerd',
 Die maakte voor zyn woonst d'alderschoonste gebouwen,
 Die hadde voor zyn lust de aengenaemste vrouwen,
 Niemand was zyns gelyk in rykdom, magt en goed,
 Het silver en het goud had hy in overvloed.
 De tafelen voorzien van alderhande spyzen,
 Zyne plaisieren groot en kan men niet bewyzen,
 De jagten en muziek, want zoo hy zelve zeyd,
 Aen d'oogen en aan 't hert gaf volle liberteyt.
 Zegt dan die hebt beproeft wat de weireld kan geven,
 Om een mensch in geluk en vreugden te doen leven,
 Wat prys is alles weerd? Hy zegt: Een enkel niet.
 Het is al ydelheyd, wat men ter weireld ziet.
 Daerom voorzigtig kind, wild de weireld vervloeken,
 In uwen Godt alleen moet gy uw ruste zoeken,
 Gaet te land en ter zee daer is geen vaste slot,
 Gy zult ellendig zyn zoo gy niet gaet tot Godt.

Vuer.

Zult niet spuygen onder ander,
 In de schouw of op den brander,
 Of in het vuer zoo dat het blaekt,
 Of wel op de mueren plakt.
 Zult niet met de tange steken,
 En het vuer geduerig breken,
 Nog u ommekeeren niet,
 Dat uw rugge het vuer ziet.
 En zit ook niet met gemakken,
 Met d'hand aen de kinnebakken,
 Nu op d'een of d'ander bil,
 Maer zit regt en houd u stil.

Weldaed moet wezen gedaen
 Zonder daer van loon t'ontfaen.
 Die kan ander doen weldaeden,
 Zonder zyn zelve te schaeden,
 Moet wezen daer toe gewend,
 Ook aen die zyn onbekend.
 Daer zyn geen zoo vrede dieren,
 Als die in de bosschen zwieren,
 Die niet en worden verzoet,
 Als m'hun eenig weldaed doet.
 Kleyne gift uyt 't hert gegeven,
 Verdient meer lof toegeschreven,
 Als die geeft half met bedwank
 Groote zaeken tegen dank.

Weldaed.

De weldaeden moet men pryzen,
 De weldoenders lof bewyzen,

Wyn.

Den wyn zal men verbieden
 Aen kinders en jonge lieden,

't Is Hypocrates advijs,
 En ook van Galenus wijs,
 Plato en zijn Republyke,
 Hy verbood aen arme en ryke
 Niet te mogen drinken wijn
 Voor zy vijftien jaeren zijn.
 Zoo om ziekten, ander kwaelen,
 Die zijn uyt den wijn te haelen,
 Die van jongs hem daer toe wend,
 Verdrinkt eer hy 't water kend.
 Den wijn brengt ons in ellenden,
 Doet veel zuyver Maegden schenden,
 En verliezen door den drank
 In oneer' hun leven lank.
 Wijn is oorzaak van veel schanden,
 Hy doet heel ons lichaem branden,
 Hy onsteekt een vuer in 't hert,
 Dat tot kwaed genegen werd.
 Den wijn verwekt tot plaisieren,
 Maer veel meer tot kwaed' manieren,
 Tot 't gen' my te zeggen schaemt,
 En niet klaer moet zyn genaemt.
 In plaets van de deugd te wekken,
 Den wijn doet tot zonden trekken,
 Van de kragten zyner vlam,
 Noyt geen groote deugd af kwam?
 Jongmans, dogters, mannen, vrouwen,
 Kaeken door wijn in benauwen,
 Dat elk in zijn ziele ziet,
 Wat kwaed door den wijn geschied.
 Den wijn lacchen doet en spreken,
 Gramschap, haet en nijd ontsteken,
 Schreeuwen, maken groot geluyd,
 't Gen' verborgen is ontsluyt.
 Is oorzaak van vegten, kyven,
 En wanorders te bedryven,
 Dan doodsteken en zoo voort,
 Gelijk men geduerig hoort.
 Veel die zijn door wijn beschonken,
 En bekwam maer om te ronken,
 Loopen in de wilde baen,
 Want zy zonder schaemte staen.
 Die daer naer proposten maeken
 Van voortaan den wijn te staeken;
 Maer als eerste glas is in,
 't Is zoo 't was in den begin.
 Den wijn heeft er veel doen dolen,
 Geleert in des Heerens scholen,
 Waer van Luther en Calvijn,
 Wel zeer goede preuven zyn.

Veel hun geld en bloed verteeren,
 En in lekker wijn opsmeeren,
 Een slegt leven wezen moet,
 't Gen' den wijn verstorten doet.
 Wijn veroorzaekt veel abuizen,
 't Is 't verlies van vele huizen,
 Menig man van goed en staet
 Door den wijn ten onder gaet.
 Wijn baert godelooze werken,
 Moet d'exempels maer aenmerken,
 't Geschied en dat t'aller uer,
 Dat men hoort met groot getreur.
 ik spreek van die alle dagen
 Overlasten hunne maegen,
 Die hun drinken zot en zat,
 Dat 't weerkomt uyt 't kele gat.
 Dat die zijn in staet van zonden,
 En in perykels groot bevonden:
 Want wie dronk is als een beest,
 Godt, duyvel, nog helle vreest.
 Of die in de lekker kote
 Met den wijn zijn overgoten,
 Of met lekker limonaed,
 Daer vry al wat ommeget.
 Den wijn die is nu gemeyne,
 Zoo by groote als by kleyne,
 Men agt het geen kerremis,
 Daer geen wijn op tafel is.
 Men wist eertijds van te spaeren,
 Het maer Edelmans en waeren,
 Die wijn hadden in hun huys,
 Nu tot de minste kluys.
 Holla! niet te ver gesproken,
 En de deuren niet ontloken
 Van menig hypocrijt,
 Die den wijn pot niet benijdt.
 Hoe veel word 'er niet geschonken,
 En in plaetsen uytgedronken,
 Van die ik niet zeggen wil,
 In een kamer in het stil.
 Moest ik heel den grond uythaelen,
 'k Zoud met gereed geld betaelen;
 Maer die zal ik laeten daer,
 Misschien tot het nieuwe-jaer.
 Kind, wanneer gy wijn wilt drinken,
 Drinkt met vrees en agterdenken,
 Dat gy niet word ongezond,
 En lichaem en ziel doorwond.

Y.

Ydele Glorie.

Ydel' glori' moet men agten
Eenen dief van goed' gedagten,
 Zoeten vyand van onz' ziel,
 Een verkeerd draeyende wiel.
Die ons doet fenijn uyt drinken,
Zonder 't minste agterdenken,
 Die betoont een zoet gelaet,
 Daer 't hert vol van listen staet.
't Is een schijn-maet in de oogen,
Waer door veel worden bedrogen,
 Kostelijk gekleed en rijk,
 Maer van binnen vol van slijk.
Vele menschen zijn op heden
Met het hoofd vol ydelheden;
 Maer het is een valschen schijn,
 't Is een wezen zonder zijn.
Vele die hun gloriëren,
Om voor edel te passeren,
 Daer hun ouders slegt en kael,
 Omme gingen met de mael.
And're, die ten allen tyde
Met den degen aen de zyde
 Willen in des menschens oog
 Wezen van een grooten toog.
En 't is volk van calis bende,
Opgekomen tot Oostende
 Met een pek-broek aen hun gat,
 Die zijn van een vremde stad.
Andere door ryke kleeren
Willen wezen groote Heeren,
 Die dikwils van droogen brood
 In huys lyden hongers-nood.
Andere, die hun doen pryzen,
Door hun tafels en goed ' spyzen,
 Door giften van hun gedaen,
 Maer om eere en lof t'ontfaen.
Ook door geestelyke zaeken
Veel tot ydel glori' raeken,
 Die geven aen arme lien,
 Alleen om te zijn gezien.
Om den naem van fraeye gasten,
Veel die meer als ander vasten,
 Lezen vijf, zes uren lang
 In de Kerk op eene bank.

Zy hun heel godvrugtig houwen,
't Is om rykelyk te trouwen;
 Netten die den duyvel breyd,
 Zijn zulke godvrugtigheyd.
Veel ootmoedig zijn en lyden,
En zullen noyt tegenstryden,
 Om van 't volk te zijn bemind,
 Daer zy anders zijn gezind.
Kind, verfoeyt de ydel glorie,
Wilt printen in uw memorie,
 Wat Bernardus geeft voor leer,
 Glorieert in Godt den Heer.
Want wy moeten zeker weten,
Dat 't gen' van ons is bezeten,
 Alle deugd en alle goed,
 Van den Heere komen moet.

Ys.

Kind, zoo gy volgen wilt myn raed,
Het is veel beter de straet,
Dan op de brooze plank van 't ys,
Door ongeluk word menig wys.
Want hoort men niet meest ieder jaer
Van ongelukken verr' en naer,
Zoo wel van oude als jonge lien,
Gy moet maer in den spiegel zien:
Aldaer een van te verr' te gaen,
Of van te naer aen boord te staen,
Die hem te vroeg op 't ys vertrouwt,
Een anderen die is te stout:
Ellendiglyk ten onder glyt,
En word alzoo zyn leven kwyt.
Hier zynder zes, zeven of acht,
Die 't saem inzinken onverwagt;
En niemand is 'er in de nood,
Die hun kan helpen van de dood.
Daer valt 'er een gelyk een steen,
Die breekt een ribbe, arm of been,
Dat hy zyn leven dagen zal
Beklaegen zyn zwaer ongeval.
Kind, die dit hoort en ziet,
Verspeelt op 't ys uw leven niet:
Want het is zeker en gewis,
Dat onder 't ys geen balk en is.

Z.

Zee.

Niemand die dwingen kan de zee en woeste baeren,
z' Is alleen onderdaen aen Gods Almogendheyd,
Gelyk Godt met 'er daed heeft willen openbaeren,
Als door de roode zee zy heeft een weg geleyd.
Waer door de kinders zyn van Israël getreden,
Als gaende door het veld met eenen droogen voet,
Van *Pharao* vervolgt, en tegen regt bestreden,
Daer hy met zyn volk bleef in den watervloed.
Godt die betoont zyn glans in d'Hemelen verheven,
En zyne overheyd toont hy op 't aerdsche dal;
Maer hy heeft in de zee willen te kennen geven
Zyne Almogendheyd de gen' is boven al.
Wanneer d'Apostelen waeren in groot benouwen,
CHRISTUS bewezen heeft de grootheyd van zyn Magt,
Met een woord hy gebod de winden op te houwen,
En zyn gebod dat heeft terstond geweest volbragt.
Met te willen alleen de tempeesten verdwynen
Der baeren raezerny', de winden die vergaen.
Men ziet haer onberoert in volle stilte schynen,
Dit kan van geen mensc op aerde zyn gedaen.
CHRISTUS was in een schip met *Petrus* opgeklommen,
De zee die was heel stil, het schip konde niet voort,
En in een oogenblik zyn zonder wind gekomen,
Waer hy geboden hadd' door zyne magt aen boord.
Wanneer dat *Jonas* was van de schippers gesmeten
In 't midden van de zee, ziende gestilt de locht,
En 't onweder vergaen zy hebben hun vermeten
Dat het was door den Godt van *Jonas* uytgevrogd.
Men heeft terstond gezien hun ongeloof veragten,
Zy hebben Godt geëert, gedient en zeer gevreest.
Uyt heel hun hert en ziel, en uyt geheel hun kragten,
Die aen de zee gebied de winden en tempeest.
Jongheyd wilt van gelyk u heel aen Godt opdraegen,
En onderwerpen u aen zyn opperste Magt,
Bid dat Hy uwe ziel bevryden wilt van plaegen,
Wanneer den duyvel heeft haer in tempeest gebragt.

Ziele.

De ziel dit is onzienelyk,
Verstandelyk, onsterfelyk,
Subtiel, schoon, geestelyk en klaer,
Edel, zuiver en wonderbaer:
Die van Godt zelfs geschaepen is,
Na zyn Beeld en gelykenis.
Die besluyt door zyn weerdigheyd
Een leven inder eeuwigheyd.
Hierom is 'er geen mensch die leeft,
Die met verstand begrepen heeft
Haer wezen, of begrypen zal,
Dat Godt den Schepper van ons al.

Tot meerder Lof „ Van 's Hemels Hof.
EYNDE.

* * * * *

APPROBATIOE.

Dezen *Nieuwen Spiegel der Jongheyd*, inhoudende vele
schoone Zede-Lessen, zal mogen tot Onderwyzinge der
zelve herdrukt worden. Dezen 9 April 1772.

A. VAN TIENEVELT, Archid. Lib. Cens.

* * * * *

APPROBATIOE van den Eerw. Heer CAROLUS LEOPOLDUS LOYS,
Pastor der Parochiale Kerke van O. L. Vrouwe, tot POPERINGE.

'k Hebbe dezen Boek doorlezen,
Ik bevind hem goed te wezen,
Want hy leerd de Jonge Jeugd
Vlugten 't kwaed en doen de deugd.
Daerom 'k wensch in alle Scholen
Aen de Jongheyd wierd bevolen

Hem te leeren overal,
Want 't hun dienstig wezen zal.
Ook de bejaerde Persoonen
Komt hy hunne vlekken toonen,
Klaerder als een kristalyn,
'k Meyn' hy zal voordeelich zyn.